

รายงานการประชุม
สร้างความรู้ความเข้าใจ
การปฏิรูปการเรียนรู้
เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งโรงเรียน

ระหว่างวันที่ 31 มกราคม-2 กุมภาพันธ์ 2544

ณ โรงแรมรอยัลซิติ้ กรุงเทพฯ

สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ 1
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี

370.01 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ส 691 ร รายงานการประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจการปฏิรูป
การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งโรงเรียน/กรุงเทพฯ :
สกศ., 2544
204 หน้า
ISBN 974-241-303-7
1. การปฏิรูปการเรียนรู้ 2. โครงการโรงเรียน
ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3. ชื่อเรื่อง

**รายงานการประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจ : การปฏิรูปการ
เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งโรงเรียน**

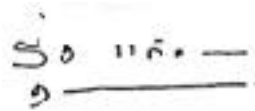
สิ่งพิมพ์ สกศ.	ลำดับที่ 134/2544
พิมพ์ครั้งที่ 1	สิงหาคม 2544
จำนวน	2,000 เล่ม
ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่	สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ถนนสุขุขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0-2243-0090 หรือ 0-2668-7123 ต่อ 1410 โทรสาร 0-2243-4174 Web Site : http://www.onec.go.th
ผู้พิมพ์	บริษัท พิมพ์ดี จำกัด 21/232-4 ซอยคลองหนองใหญ่ ถนนวงแหวน เขตบางแค กรุงเทพฯ 10160 โทร. 0-2803-2694-7 โทรสาร 0-2803-4401

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในลักษณะเป็นงานวิจัยและพัฒนา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 253 โรงเรียน ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เนื่องจากเห็นว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามหมวด 4 ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษานั้น ควรเริ่มจากการที่โรงเรียนทุกแห่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

การประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับของโครงการ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสร้างความตระหนักในภารกิจที่ต้องดำเนินการ และเพื่อการประสานความร่วมมือให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการประชุมครั้งนี้มีวิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งภาคทฤษฎีและระดับปฏิบัติที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงเฉพาะเรื่องได้กรุณาให้แนวคิดทฤษฎี เนื้อหาสาระ และตัวอย่างประสบการณ์ เรื่อง การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด การวิจัยในชั้นเรียน การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน สำนักงานฯ จึงได้จัดทำเป็นเอกสารเพื่อเผยแพร่ให้กับโรงเรียนในโครงการฯ และโรงเรียนอื่นที่มีความสนใจ ได้ศึกษาเป็นแนวทางดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในลักษณะของการพัฒนาตนเองต่อไป

สำนักงานฯ ขอขอบคุณวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เข้าร่วมประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สารบัญ

คำนำ	
สารบัญ	
คำกล่าวเปิดการประชุม	1
โดย ดร.รุ่ง แก้วแดง	
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	
แนวทางการดำเนินงานโครงการและกรอบแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้	8
โดย ดร.เลขา ปิยะอัศจรรย์ะ	
ที่ปรึกษาสถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ 1	
กรอบแนวคิดการปฏิรูปการศึกษา : ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด	13
โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี	
ประสบการณ์การวิจัย/ให้คำปรึกษากับโรงเรียน	
เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้	28
โดย รศ.ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่	
ประสบการณ์การวิจัย/ให้คำปรึกษากับโรงเรียนเกี่ยวกับ	
การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	35
โดย ผศ.อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์	
คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	
แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	42
โดย ดร.พิชิต ฤทธิจักรุญ สถาบันราชภัฏพระนคร	
ประสบการณ์งานวิจัยในชั้นเรียน	49
โดย นายศิลปชัย บุรณพานิช ครูแห่งชาติ	
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม)	

แนวคิดและรูปแบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management/SBM) : ประสพการณ์สู่ทฤษฎี	52
โดย ผศ.ดร.สนานจิตร์ สุขคนธทรัพย์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นายสำเร็จ กุจิรพันธ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมฐานบิน จ.นครปฐม นางสาวสุกัญญา สันติพัฒนาชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิต มัธยม	
กรอบแนวคิดการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	70
โดย ดร.นงราม เศรษฐพานิช ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา	
กรณีตัวอย่าง : ประสพการณ์การดำเนินการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา	83
โดย นางสาวสุมณฑา พงษ์มาลา ผู้อำนวยการโรงเรียนคันทนา นางสิริมา กลิ่นกุหลาบ ครูต้นแบบ โรงเรียนวัดไทรใหญ่ นายประวิทย์ บึงสว่าง ครูแห่งชาติ โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว	
ตัวอย่างประสพการณ์ปฏิรูปการเรียนรู้	111
☛ บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา : การวางแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการเป็นองค์รวม	112
โดย รศ.ประภาภัทร นิยม ผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งอรุณ	
☛ บทบาทครูกับการวางแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการเป็นองค์รวม (ระดับประถมศึกษา)	129
โดย คณะครูโรงเรียนรุ่งอรุณ	
☛ บทบาทครูกับการวางแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการเป็นองค์รวม (ระดับมัธยมศึกษา)	135
โดย นางสาวสกุณี บุญญะบัญชา โรงเรียนรุ่งอรุณ	

☛	บทบาทครู : การจัดการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด วิชาคณิตศาสตร์	147
โดย	นางประไพ ธรรมธัช โรงเรียนราชวินิต	
☛	บทบาทครู : การจัดการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด วิชาวิทยาศาสตร์	158
โดย	นางสาวประภาศรี ยศภัทรภิญโญ ครูต้นแบบ โรงเรียนวัดช่องลม	
☛	การจัดการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด วิชาภาษาอังกฤษ	170
โดย	นางสาวสาลี ศิลปธรรม ครูแห่งชาติ โรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย	
ภาคผนวก		183
☛	โครงการประชุม	184
☛	กำหนดการประชุม	186
☛	การประเมินผลการจัดประชุม	191
☛	รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม	195

คำกล่าวเปิดการประชุม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ โครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ฯ

โดย ดร.รุ่ง แก้วแดง

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

กราบเรียนท่านอาจารย์ ดร. เลขา ท่านที่ปรึกษา ดร. นงราม และท่านผู้เข้าร่วม
สัมมนาที่เคารพทุกท่าน

วันนี้ผมอยากมาคุยแบบสบาย ๆ เพราะว่าพวกเราทั้งหมดที่นี้เป็นกลุ่มคนที่จะ
ทำให้ความฝันและความหวังของคนทั้งชาติเป็นจริง จากบัดนี้ไปเราจะเริ่มการปฏิรูป
การศึกษาในส่วนที่เป็น Action อย่างค่อนข้างชัดเจนและสมบูรณ์ ผมขอแสดงความ
ชื่นชมยินดีกับทุกท่านที่เข้ามาสู่โครงการโรงเรียนนาร่องเพื่อการปฏิรูปการศึกษา
ความจริงท่านคงทราบดีว่าเรื่องการศึกษาที่เราได้เริ่มต้นทำกันมานานแล้ว
และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติก็ได้มีผลบังคับใช้มาจะครบ 1 ปีกับ 6 เดือน
ในอีกไม่กี่วันข้างหน้า

เรื่องแรกที่ผมอยากเรียนทุกท่านก็คือ การปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ เราได้เลือกใช้
ยุทธศาสตร์ที่ถูกต้อง ทำให้ความกังวลของพวกเราหมดไป ถ้าเป็นเมื่อก่อนที่เราทำ
การปฏิรูปการศึกษาในลักษณะของโครงการ พอเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ ก็จะมีคนตั้งคำ
ถามใหม่ทันทีว่า แล้วรัฐบาลใหม่จะเอากับเราหรือไม่ โครงการที่เราทำอยู่นั้นจะเลิก
ไปเลยหรือไม่ แต่ปัจจุบันเราปฏิรูปการศึกษาภายใต้ “พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ” เพราะฉะนั้น สิ่งที่ผมสามารถเรียนให้ทุกท่านมั่นใจได้ก็คือว่า พระราช
บัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะเป็นหลักสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาต่อไป ท่านไม่ต้อง
กังวลว่าขณะที่กำลังก้าวไปข้างหน้าจะมีการถอยหลังกลับหรือไม่ คำตอบคือ ไม่
ถอยหลังแน่นอน ท่านสามารถจะเดินหน้าไปได้อย่าง “เต็มอัตรากำลัง” ทั้งความรู้
และความสามารถ ผมจึงขอทำความเข้าใจให้ท่านมั่นใจได้

เรื่องที่สอง ถึงแม้ว่าเราจะบอกว่าเรื่องการศึกษาที่ทุกคนทำเรื่อง
เดียวกัน แต่ก็ยังมีความสับสนในเรื่องของความเข้าใจและความกังวลอยู่บ้าง ถ้า

ท่านอ่านจากสื่อมวลชนต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เราขัดแย้งกันค่อนข้างมากจะมีอยู่ 2 ประเด็น ประเด็นที่ 1 จะแบ่งเขตการศึกษาเป็นกี่เขต ถ้าใครอ่านหนังสือพิมพ์วันนี้ จะพบว่าเมื่อวานท่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการกับท่านประธานของ สปศ. ไปคุยกันแล้ว แต่ก็ยังไม่ตกลงกัน ความจริงถ้าท่านอ่านกฎหมายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติให้ดีจะเห็นว่าไม่มีปัญหาอะไรเลย เพราะคนที่ประกาศว่าเขตพื้นที่การศึกษามีกี่เขต คือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา โดยคำแนะนำของสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพราะฉะนั้น ท่านอย่ากังวลไปเลยว่าจะแบ่งเป็นกี่เขต เพราะอีกไม่กี่วันสภาการศึกษาก็จะเป็นคนแนะนำรัฐมนตรีว่าจะมีกี่เขต ร่างที่ สปศ. ทำ และร่างที่กระทรวงทำนั้น จะต้องมาผ่านที่สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพราะฉะนั้น เรื่องนี้ก็จะไม่ใช่ประเด็นที่พวกเราต้องกังวล ผมไปที่ไหน คนก็จะถามแต่เรื่องนี้อยู่เสมอ

เพื่อให้ท่านสบายใจในเรื่องนี้ ผมขอเรียนว่า เรื่องการกระจายอำนาจการศึกษาจริง ๆ แล้ว ในพระราชบัญญัติขั้นตอนกระจายอำนาจ กำหนดว่าให้ทำแผนเท่านั้นเอง ถ้าทำแผนแล้วเห็นว่าจำเป็นจะต้องโอนการศึกษาบางส่วนไปที่ท้องถิ่น ก็จะต้องออกกฎหมายอีก 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 ก็คือ กฎหมายในการแก้ไขพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และ ฉบับที่ 2 ก็คือ โอนกิจการที่จะโอนไป เพราะฉะนั้น เรื่องนี้จะไม่เกิดภายใน 5 ปี 10 ปี เพราะการแก้กฎหมายการศึกษาแห่งชาติไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่าย ๆ

เพราะฉะนั้น เรื่องที่กวนใจท่าน 2 เรื่อง นี้ก็จบไปได้

เหลือเรื่องสำคัญที่สุดที่เราจะมาคุยกันวันนี้ก็คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ที่พวกเราพูดกันเสมอ ๆ ว่า เป็นหัวใจที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ เรื่องอื่น ๆ เป็นเพียงองค์ประกอบเพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ และขณะนี้เราก็ได้สะสมองค์ความรู้เอาไว้มากมาย โดยเฉพาะในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ซึ่งทุกท่านคงได้รับเอกสารไปศึกษาก่อนหน้านี้นานแล้ว

หนังสือคู่มือเรื่อง “ปฏิรูปการเรียนรู้: ผู้เรียนสำคัญที่สุด” ตอนนี้นำพิมพ์แจกไปแล้วเกือบ 4 แสนเล่ม แต่ก็ยังไม่พอ คงต้องพิมพ์อีก ซึ่งในหนังสือที่ท่านคงจำภาพที่ชัดเจนได้ว่า เราเอาเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ในหมวด 4 มาตั้ง มาเป็นศูนย์กลาง และพระราชบัญญัติอีก 8 หมวด มาล้อมเป็นบริบททั้งหมด เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ นี่คือเรื่องที่เราให้ความสำคัญที่สุด

เพราะฉะนั้น ถ้าใครถามผมว่าเป้าหมายปลายทางสุดท้ายของการปฏิรูปการศึกษาอยู่ตรงไหน คำตอบก็คือ การที่คนไทยเราได้ปฏิรูปการเรียนรู้แล้ว เมื่อสักครู่นี้

เองมีนักการศึกษาจากประเทศออสเตรเลียมาเมืองไทย ผมก็ชี้ให้เขาเห็นว่า จริง ๆ แล้ว มาตรา 22 ในหมวด 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือหัวใจ มาตรา 22 บอกอะไรพวกเรามากมาย แต่ครูเราก็ยังไม่ค่อยเชื่อ เช่น บอกว่า มนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ ตรงนี้แพทย์บอกแล้ว นักจิตวิทยาก็บอกแล้ว นักวิชาการศึกษหลายคนก็บอกแล้ว แต่คนที่ไม่ค่อยเชื่อเลยคือ ครู ครูจะไม่ค่อยเชื่อว่า เด็กเรียนหนังสือได้ ครูน้อยคนที่มีความเชื่อมั่นเต็มที่ว่าด้วยศักยภาพสมองของมนุษย์ แม้เด็กตัวเล็ก ๆ ก็ สามารถที่จะเรียนรู้ได้ เพราะฉะนั้น ผมเข้าใจว่า ถ้าเราศึกษาเรื่องนี้สักชนิดหนึ่ง และ คนในวงการครู ในอนาคต อาจารย์ต้องเปลี่ยน “เจตคติใหม่” ว่าจริง ๆ แล้วเด็ก สามารถเรียนรู้ได้ ตรงนี้เป็นเรื่องยากมากเลย เพราะว่าอาจารย์ปั่นตลอดเวลาว่า ขนาดมีครูสอนให้แล้วเด็กก็ยังไม่เรียนรู้ แล้วทำไมอยู่ ๆ เด็กจะเรียนรู้ได้เอง ตรงนี้เป็นเรื่องใหม่ แต่ว่าไซคตินิดหนึ่งตรงที่ว่าเราสามารถเอาเรื่องที่สำคัญที่สุดของหลัก จิตวิทยาการศึกษา และเรื่องของสมองไปใส่ไว้ในมาตรา 22 ได้สำเร็จ

อาจารย์จะเชื่อหรือไม่เชื่อ ไม่ใช่เรื่องสำคัญ เพราะมันบังคับโดยกฎหมายแล้ว หมายความว่า อาจารย์ไม่เชื่อก็ไม่เป็นไร แต่อาจารย์ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่ง กำหนดไว้ว่า 3 ปี ก็มี 5 ปีก็มี 4-5 ปีก็มี เพราะฉะนั้น อาจารย์ต้องอ่านกฎหมายให้ เข้าใจ เวลาผมไปไหนนั่งเครื่องบินไปผมจะหยิบ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ขึ้นมา อ่านเสมอ ถ้าอาจารย์อ่าน พ.ร.บ. จนแจ่มแจ้งแล้ว ตอนนี้อาจารย์ก็นั่งฟังเพื่อ ตรวจสอบแค่นั้นเอง ว่าที่วิทยาการพูดมาตรงกับที่อาจารย์ทำหรือไม่ ถ้าเผื่อตรง อาจารย์ก็พยักหน้าว่า โรงเรียนผมทำแล้ว ห้องเรียนผมก็ทำแล้ว ก็เดินหน้าต่อไปแค่นั้นเอง

และเมื่อเราได้กลุ่มผู้นำอย่างอาจารย์มาแล้ว อาจารย์ก็จะกลายเป็นอีก เครื่องข่ายหนึ่ง ซึ่งเรื่องเครือข่ายนี้เป็นยุทธศาสตร์อีกอย่างหนึ่งที่เรานำมาใช้มาก เรียกว่า ยุทธศาสตร์เครือข่าย ถ้าอาจารย์ ดร.เลขาภิณี ผมก็ดี ท่านที่ปรึกษาวิเชียรก็ดี เจาะลงไป ที่ผู้บริหารโรงเรียนจะก่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น ถ้าผู้บริหารโรงเรียนก็ทำปฏิรูป การศึกษาเหมือนกัน ครูคนอื่นก็มีกำลังใจที่จะทำ

ในการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ เราเอาเรื่องใหญ่ ๆ มาร้อยเข้าเป็นพวงเดียวกัน จะทำให้ครบวงจรและง่ายต่อการดำเนินงาน ภารกิจของสถานศึกษาจะมี 5 เรื่อง เหมือนกับในโฆษณา 5 ห่วง

เรื่องที่ 1 เรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน อนาคตสิ่งที่พวกเราอยากเห็น กันก็คือ คนไทย เด็กไทย เรียนรู้ได้ สามารถวางแผนการเรียนรู้ได้ ถ้าเขาวางแผนได้ เขาก็เรียนได้ เขาประเมินผลตัวเองได้ เขาปรับวงจรการเรียนรู้ได้ สามารถที่จะเอา PDCA

มาใช้ในการเรียนของเขาได้ นี่คือการเรียนรู้ และถ้าเขาเอา PDCA เข้ามาใช้ในการเรียนของเขา เขาสามารถที่จะทำการวิจัยเพื่อการเรียนรู้ พุดง่าย ๆ ก็คือ การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย ซึ่งเรื่องนี้จริง ๆ แล้วเป็นเส้นผมบังภูเขา มีคนหลายคนจับตอกเตอร์มายังบูรณาการเรื่องการเรียนกับการวิจัยไม่ได้ เช่น พวกเรียนปริญญาโท พวกเรียนตอกเตอร์บ้านเรามากจะแยกเรื่องการเรียนกับเรื่องวิทยานิพนธ์ออกจากกัน โดยจะไปเดินหาหัวข้อวิทยานิพนธ์หลังจากจบ course work แล้ว แต่แนวคิดในการปฏิรูปการเรียนรู้คือการเรียนรู้กับการวิจัยเป็นเรื่องเดียวกัน เรียนด้วยการวิจัย การตั้งคำถาม การค้นคว้าและการวิเคราะห์ข้อมูล มีคำตอบชัดเจน เอากระบวนการวิจัยมาใช้ เพราะฉะนั้น ในอนาคต ถ้าผู้เรียนคนไทยทุกคน สามารถเอากระบวนการวิจัยมาใช้ เอากระบวนการ PDCA มาใช้ทุกชั่วโมง ทุกวัน ทุกสัปดาห์ และทุกปีได้ การเรียนเราก็จะก้าวหน้าไปมาก ไม่ต้องให้คนอื่นมาจูงมาแนะอะไรต่ออะไร นั่นคือการปฏิรูปที่ยิ่งใหญ่ที่สุด และถ้าเขาเข้าใจวิธีเรียนรู้ เขาก็จะเรียนรู้ตลอดชีวิต และคน ๆ นั้น ก็จะเป็นบัวพันน้ำ ที่เราเรียกกันว่า เป็นคนที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันนี้คือ ความฝันอันยิ่งใหญ่ ซึ่งเรากำลังจะทำให้เห็นเป็นรูปธรรมได้

เรื่องที่ 2 ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานเกือบจะเป็นเรื่องเดียวกับเรื่องแรกคือ การปฏิรูปการสอนของครู ถ้าได้วางแผนได้เอง เรียนรู้ได้เอง วัดได้เอง ประเมินผลได้เอง ครูก็คือผู้ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งแน่นอน ครูในห้องนี้ส่วนใหญ่เดินไปบนเส้นทางสายนั้นเรียบร้อยแล้ว

เรื่องที่ 3 คือ การบริหารโรงเรียน ผู้บริหารในอนาคตก็คือ ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ อันที่จริงเรื่องนี้เป็นความฝันของพวกเราที่เรียนและสอนบริหารมานาน ว่าโดยทฤษฎีแล้ว ผู้บริหารจะต้องเน้นและให้ความสำคัญกับงานวิชาการ แต่ในโลกของความเป็นจริง มันไม่เป็น ผู้บริหารบ้านเราส่วนใหญ่ไม่ชอบงานวิชาการ แต่ชอบทำงานธุรการ ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงตรงนี้ สักวันหนึ่งอาจต้องเปลี่ยนชื่อตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นหัวหน้าธุรการโรงเรียนแทน เพราะว่ามันคือชื่อที่ถูกต้องกับความเป็นจริง ผู้บริหาร 90% เวลาพบกันจะบ่นกันแต่เรื่องงานธุรการ การเงิน และบุคลากร น้อยมากที่ผู้บริหารเมื่อพบกันแล้วจะพูดเรื่องความสำเร็จแห่งการเรียนรู้ของเด็ก

เพราะฉะนั้น ผมจึงเขียนหนังสือ และบรรยายในหลาย ๆ ที่ว่า ผู้บริหารบ้านเราทำหน้าที่ไม่ตรงกับชื่อตำแหน่ง ในต่างประเทศตำแหน่งผู้บริหารเขาทำหน้าที่บริหารจริง ๆ เขาเรียกกันว่า ตำแหน่งบริหารสูงสุด แม้กระทั่งระดับรัฐมนตรีของมลรัฐ (State Department of Education) ตำแหน่งเขาคือ Director of Instruction เขาเขียนไว้เลยกันลืม Director of Instruction แปลว่า ผู้อำนวยการการเรียนรู้ ไม่ใช่หัวหน้า

ฝ่ายธุรการแบบบ้านเรา บ้านเราทุกคนทำธุรการหมด รัฐมนตรีก็เป็นหัวหน้าฝ่ายธุรการ ได้ลงมาทุกคนจนถึงผู้บริหารโรงเรียนก็ทำหน้าที่ฝ่ายธุรการ ไม่มีใครพูดเรื่องการเรียนรู้ เพราะน่าเบื่อ ความจริงเรื่องการเรียนรู้เป็นเรื่องสนุกมาก มนุษย์เราไม่มีอะไรยิ่งใหญ่ไปกว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ การสร้างโลกทุกอย่างเกิดจากการเรียนรู้ของเราทั้งนั้น

เรื่องที่ 4 คือการประกันคุณภาพภายใน ถ้าเราสามารถร้อยห่วงเรื่องการปฏิบัติการเรียนรู้ของผู้เรียน ปฏิบัติการสอนของคุณครู ปฏิบัติการบริหารของผู้บริหารทั้ง 3 เรื่องนี้ทำเป็นแผน เอา PDCA เข้ามาใช้อีกครั้งหนึ่ง ตรงนี้เราเรียกว่า การประกันคุณภาพภายใน เพราะฉะนั้น ผมจึงพูดเสมอ ๆ ว่า การประกันคุณภาพภายในไม่จำเป็นต้องไปทำอะไรใหม่ พุดง่าย ๆ ก็คือ การประกันคุณภาพภายในโดยตัวของมันเอง อย่าไปเที่ยวเขียนเอกสารอะไรให้วุ่นวาย โรงเรียนบางแห่งทำถึงกระทั่งวิธีล้างรถรับส่งนักเรียนให้สะอาด บอกว่าเป็นวิธีการประกันคุณภาพ ซึ่งไม่ใช่ การประกันคุณภาพภายใน คือ การประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน การประกันคุณภาพการสอนของคุณครู และการประกันคุณภาพการบริหารของผู้บริหาร และทั้ง 3 เรื่องนี้รวมเข้าด้วยกันก็คือ การประกันคุณภาพภายใน อย่าไปหลงประเด็น งานธุรการเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการบริหารเท่านั้นเอง และอาจารย์ต้องถอยกลับมาทบทวนว่า การบริหารของเราทำอะไร การบริหารของเราคืออะไร การให้บริการ จริง ๆ ผู้บริหารไม่ใช่คนที่มีอำนาจมากมายอะไรเลย เป็นเพียงแต่ว่าเป็นคนให้บริการเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ นี่คือน้ำที่ของผู้บริหาร ครูได้สอนก็เป็นน้ำที่ของผู้บริหาร เพราะฉะนั้น ถ้าอาจารย์ทำอย่างนี้ $1+2+3 =$ การประกันคุณภาพภายใน

เรื่องที่ 5 การประกันคุณภาพภายนอก ถ้าถามต่อว่าคืออะไร การประกันคุณภาพภายนอก ก็คือ $1+2+3+4$ เท่านั้นเอง เพราะฉะนั้น ถ้าอาจารย์ถามว่าโรงเรียนใหม่ที่จะได้รับการรับรองคุณภาพและมาตรฐานคือโรงเรียนอย่างไร ผมก็บอกอาจารย์ได้ชัดเจนว่า คือโรงเรียนที่มีการปฏิบัติการเรียนรู้ โรงเรียนที่มีการปฏิบัติการสอน โรงเรียนที่มีการปฏิบัติการบริหาร มีการบันทึก ใฝ่ สังเกต ทุกสิ่งที่เป็น PDCA เอาไว้ และเอารายงานตรงนี้มาพิจารณาเพื่อปรับปรุงโรงเรียนให้ดีขึ้น

ฉะนั้น ถ้าถามว่าอาจารย์มาวันนี้เพื่อทำอะไร คำตอบก็คือ มาทำ 5 เรื่องนี้แหละ โรงเรียนผู้นำทั้งหมดก็คือ โรงเรียนที่ปฏิรูปทั้ง 5 เรื่องชัดเจน และเป้าหมายปลายทางก็คือภาพใหม่ของโรงเรียน ช่วงแรกยังมีปัญหาบ้างเล็กน้อย ก็คือ ทำอย่างไรถึงจะบูรณาการ 5 เรื่องนี้เข้าด้วยกัน ถ้าอาจารย์เคยดูโฆษณาอันหนึ่งที่มีกะเหรี่ยงคอยาวเป็นพรีเซ็นเตอร์ ก็จะทำให้เห็นว่าเรื่องนี้เหมือนกับคอกกะเหรี่ยง ที่บอกว่า หนึ่งห่วง สองห่วง สามห่วง สี่ห่วง พอแกกำลังพูดว่า ห้าห่วง ก็มีคนพูดแทรกขึ้น แกก็บอกว่า ตกใจหมดเลย

ผมก็อยากให้ท่านตกใจหมดเหมือนกันจะได้จำง่าย ทั้ง 5 เรื่องนี้เรียงซ้อน ๆ เป็นเรื่องเดียวกันทั้งหมด เพราะฉะนั้น ที่ผมมาคุยกับอาจารย์ในวันนี้ ก็คือ กำลังจะสรุปและบอกอาจารย์ว่าเรื่องที่เราทำกันนี้ ถ้าเราไม่สับสน เราไม่ตีความให้มันมากมาย ก็จะเป็นเรื่องที่ย่างมาก ๆ เป็นเรื่องที่คุณหลายคนทำอยู่แล้ว

เพราะฉะนั้น หน้าทีของพวกเราตอนนี้ก็คือ แลกเปลี่ยนกัน คนบางคนเก่งเรื่องปฏิรูปการเรียนรู้ คนบางคนเก่งเรื่องปฏิรูปการสอน คนบางคนเก่งเรื่องปฏิรูปบริหาร และหลายคนเริ่มทำการประกันคุณภาพภายใน หลายคนเริ่มทำประกันคุณภาพภายนอก อาจารย์เอามารวมกันเข้าเหมือนคอกะเหรียงคนนั้น ครบทั้ง 5 เรื่อง ครบทั้ง 5 ห่วง เราก็จะปฏิรูปการศึกษากันได้สำเร็จ

จึงเห็นได้ชัดเจนว่าเรื่องที่เราทำเป็นเรื่องที่ย่างมาก ไม่ได้ยากอย่างที่พวกเราคิด ผมเห็นเวลามาประชุมเรื่องใหญ่ ๆ ยาก ๆ ครูหลายคนกังวล แล้วบอกว่ามันยาก จะสำเร็จหรือ แต่สิ่งที่ผมยืนยันกับอาจารย์ก็คือว่า เรื่องนี้ทำได้ง่าย และสำเร็จได้แน่นอน ภารกิจหน้าที่ของผมตอนนี้ ผมไม่ทำอย่างอื่น ผมทำแต่ยุทธศาสตร์ จริงๆ แล้ว content ผมไม่ค่อยสนใจเท่าไร แต่ผมสนใจเรื่องยุทธศาสตร์อย่างเดียว ภายใต้ความเชื่อที่ว่า งานใหญ่งานยากอย่างไรก็ตาม ถ้าเราวางยุทธศาสตร์ให้ดี เราจะมีโอกาสทำงานนี้สำเร็จได้

เพราะฉะนั้น ผมขอถือโอกาสนี้ขอบคุณพวกเราทุกท่านที่เป็นกลุ่มคนที่ผมเรียกว่า เป็นบัวพันธ์น้ำ อาจารย์ทองเลยนะ พวกเราไม่ใช่คนธรรมดา แต่เป็น บัวพันธ์น้ำแล้ว สิ่งที่ผมพูด 5 ห่วง เมื่อสักครู่นี้ก็ ขอคิดเอาว่าอาจารย์เข้าใจหมดเรียบร้อยแล้ว เพราะเห็นพยักหน้ากันหลายคน

ถ้าอาจารย์เข้าใจทั้ง 5 เรื่อง ก็จะมองภาพรวมการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยออก แล้วจากบัดนี้ไปอาจารย์ก็ทำรายละเอียดมากขึ้น ๆ แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เมื่อกลับไปโรงเรียนอาจารย์ก็เอาเรื่องนี้ไปทำเลย แลกเปลี่ยนกัน ค่อย ๆ ทำ ทำไป ๆ และพวกเราจะสนับสนุนอาจารย์ทั้งหมด ต่อไปโรงเรียนของอาจารย์จะมีคนไปเยี่ยมมากขึ้น ไปช่วยอบรมแนะนำ เพื่อไปหาบัวที่กำลังจะพันธ์น้ำเพิ่มขึ้นอีก อีกไม่กี่วันในอนาคตอันใกล้ บัวทุกดอกในประเทศไทยก็จะเผลอขึ้นพันธ์น้ำหมด เราก็จะปฏิรูปการศึกษาได้สำเร็จ คนไทยจะได้รับการศึกษาที่ดีที่สุด ซึ่งอันนี้เป็นความฝัน เป็นความหวัง และเป็นความตั้งใจของพวกเราทุกคน ผมเชื่อมั่นแน่นอน 100% ว่า อาจารย์ทำได้ อาจารย์มีพลังสมองและพลังจิตที่เข้มแข็ง

วิทยาการที่เราเลือกมาพบกับท่านทั้งหลายก็เป็นคนที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว เขามาพูดตัวอย่างของความสำเร็จให้ฟัง มาพูดถึงตัวอย่างอนาคตที่มันสดใส น้อย

คนที่มาพูดถึงความล้มเหลว ผมขอรบกวนเวลาของท่านเท่านี้ ความจริงอยากพูด
เยอะเลย แต่เขาให้เวลามาแค่นี้ ก็ขอขอบคุณอีกครั้ง ผมขอเปิดการสัมมนา หวังว่า
ตลอดเวลาที่ท่านอยู่ด้วยกันนี้ ท่านจะได้เรียนรู้ ได้รู้วิธีการที่จะนำกลับไปใช้ที่โรง
เรียนของท่าน และโรงเรียนของท่านจะเป็นโรงเรียนผู้นำการปฏิรูปการศึกษาไทยของเรา
ชื่อท่านทุกชื่อตอนนี้เราจารึกไว้เสร็จหมดเรียบร้อยแล้ว เปิดเว็บไซต์ตอนนี้ก็เจอชื่อ
ท่านและชื่อโรงเรียนท่าน นี่คือบัวผันน้ำกลุ่มแรก ๆ อาจจะเรียกกว่าเป็นสาวกลุ่มแรก ๆ
ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คล้ายกับที่พุทธประวัติจารึกชื่อของ
ปัญจวัคคีย์ ซึ่งอีกไม่กี่วันเราจะถึงวันมาฆบูชาอีกครั้งหนึ่ง ขอให้ทุกท่านประสบสำเร็จ
ผมขอเปิดการสัมมนา ขอขอบคุณ

แนวทางการดำเนินงานโครงการ และกรอบแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้

โดย ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ
ที่ปรึกษาสถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ 1

เพื่อนร่วมเรียนรู้

หลักการดำเนินงานโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือให้โรงเรียนมีเพื่อนร่วมทางในการทำงานปฏิรูป ผู้เข้าร่วมประชุมในที่นี้ล้วนแล้ว แต่เป็นเพื่อนร่วมทาง ซึ่งจะมาทำความเข้าใจร่วมกันว่า จะทำอะไรกันบ้าง สิ่งที่ต้องการเมื่อจบโครงการแล้วคืออะไร ภารกิจงานมีกำหนดเวลาอย่างไร เป็นต้น เมื่อ เข้าใจกันชัดเจน และตรงกันแล้ว โรงเรียนกับเพื่อนร่วมทางก็จะได้เริ่มดำเนินงาน ตามแนวทางของแต่ละโรงเรียน เหมือนกับการเดินทางไปยังจุดหมาย พบ ต่างกลุ่ม ต่างคนก็จะมามีวิธีการของตนเอง เพียงแต่ให้ทุกกลุ่ม/คณะไปถึงยังจุดหมายในเวลา ที่กำหนดไว้

ในระหว่างเดินทางอาจจะมีผู้หลงทาง หรืออ่อนล้าไปบ้าง เพื่อนร่วมทางและ โรงเรียนจะทำหน้าที่ช่วยเหลือกันและกัน เพื่อนร่วมทางที่อยู่ในโรงเรียนหรือมาจาก ภายนอก อาจทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา

ผู้นิเทศ ผู้เรียนรู้ร่วมกับโรงเรียน หรือเป็นผู้คอยให้กำลังใจ ชี้แนะทางเลือก เรา เรียกเพื่อนร่วมทางจากภายนอกว่า นักวิจัยภายนอกที่อาสาเข้ามาทำงานกับนักวิจัย ภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหาร และคณะครู

ผู้เรียนรู้ร่วมทางไปกับโรงเรียนอีกกลุ่มที่มีบทบาทและความสำคัญเช่นกันคือ นักวิชาการจากต้นสังกัดของโรงเรียน ซึ่งในการประชุมทั้ง 4 ภูมิภาคนี้ก็มีผู้แทนเข้า ร่วมแลกเปลี่ยน ร่วมคิด ร่วมวางแผนด้วย นอกจากนี้โรงเรียนยังสามารถจะหาเพื่อน ร่วมเรียนรู้ได้เองอีกด้วยตามความเหมาะสมและความจำเป็นของโรงเรียน

ภารกิจของโรงเรียน : ปฏิรูป 5 ด้าน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดว่าสถานศึกษา คือหน่วยสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาในระบบ โครงการนี้จึงเน้นการปฏิรูปที่โรงเรียน โดยโรงเรียนและเพื่อผู้มีส่วนได้เสียทุกคนในโรงเรียน โดยเฉพาะนักเรียน

งานปฏิรูป 5 ด้าน ที่โรงเรียนจะดำเนินการ คือ

1. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษาของ พ.ร.บ.การศึกษาที่มีเจตนารมณ์ให้ทุกคนเป็นผู้เรียนหมด ดังนั้นโครงการจึงเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นนักเรียน ผู้เรียนที่เป็นครู และเป็นผู้บริหาร รวมทั้งที่เป็นกรรมการสถานศึกษา พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนด้วย

2. ปฏิรูปการสอนเพื่อการประกันคุณภาพการสอนของครู เมื่อครูเรียนรู้แล้วจะเปลี่ยนพฤติกรรมและวิธีสอน โดยเรียนรู้เอง เปลี่ยนเอง ประเมินผลตนเอง แล้วนำไปแก้ไขปรับปรุงหรือขยายผลต่อเมื่อประสบความสำเร็จ

3. ปฏิรูปการบริหาร เพื่อการประกันคุณภาพการบริหารของผู้บริหาร เมื่อผู้บริหารเรียนรู้แล้วก็จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนให้ เป็นไปตามแนวทาง และเจตนารมณ์ของพ.ร.บ.การศึกษา

4. ปฏิรูประบบตรวจสอบและควบคุมคุณภาพภายใน โดยการประเมินตนเอง เพื่อประกันคุณภาพทั้งโรงเรียน มีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของโรงเรียน อย่างครบถ้วนเป็นระบบ สามารถแสดงจุดแข็งจุดอ่อนที่โรงเรียนจะนำไปใช้พัฒนา ศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างหลักประกันให้ผลงานของ โรงเรียนเป็นที่พึงพอใจของนักเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ

5. หากโรงเรียนในโครงการได้ดำเนินงานทั้ง 4 ด้านข้างต้นอย่างเต็มที่แล้ว โดยมีผลสำเร็จอยู่ที่คุณภาพของนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุขในการเรียนรู้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โรงเรียนก็จะพร้อมรับการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพ หรือการประกันคุณภาพจากภายนอก ซึ่งเป็นภารกิจที่ทุก โรงเรียนของทุกสังกัดในประเทศไทยจะต้องกระทำตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการ

ในเอกสารแนวทางการดำเนินโครงการ แบ่งงานเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เริ่มต้นด้วยการพัฒนาตนเองของทุกชีวิตที่อยู่ในโรงเรียน โดยเฉพาะผู้บริหารกับคณะครู หลักการของเรา คือ ทำการปฏิรูปทั้งโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่

ที่เข้าร่วมโครงการ มีครูที่มีศักยภาพเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว แต่ที่ไม่มีก็
สามารถค้นหาได้ และผู้บริหารก็จะทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว

ตอนที่ 2 ของโครงการ เป็นการมองภาพรวมทั้งโรงเรียนที่เกิดจากพลังของภาพ
ย่อย คือ ครูทุกคนมีผลการปฏิรูปที่ชี้ให้ผู้บริหารเห็นว่า ฉันทปฏิรูปแล้ว ส่วนผู้บริหาร
จะเป็นบุคคลสำคัญที่จะสนับสนุนให้มีผู้ช่วยครูเข้าไปร่วมวิจัย/ร่วมเรียนรู้กับครูเป็น
รายบุคคล และเป็นผู้รวมรายละเอียดของภาพย่อยให้เป็นภาพใหญ่ชัดเจน แล้วจัด
ระบบให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบที่มีการประกันคุณภาพการทำงาน
ของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3 ของโครงการเป็นการยกย่องเชิดชูโรงเรียนที่ปฏิรูปแล้ว และสนับสนุน
ให้โรงเรียนเหล่านั้นเป็นแกนที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขยายงานกว้างขึ้น เช่น
โรงเรียนปฏิรูปแล้ว และสามารถเป็นผู้นำจะช่วยพัฒนาโรงเรียนเครือข่าย โดยการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

วิธีการทำงานในโครงการ

ต่อไปจะขอชี้แจงว่า เราจะทำงานกันอย่างไรในโครงการนี้

1) เนื่องจากโครงการมีเพื่อนร่วมทางหลากหลายประเภทตามบทบาทหน้าที่
ความรับผิดชอบ จึงต้องมีคณะกรรมการอำนวยการโครงการ เพื่อกำหนดนโยบาย
และดูแล ตรวจสอบการทำงานของโครงการ รวมทั้งแต่งตั้งคณะทำงานช่วยเหลือ
สนับสนุนงานวิชาการให้กับโครงการ ซึ่งจะมีความหลากหลายในวิธีการ แต่จะต้องมี
เอกภาพในเป้าหมาย คณะกรรมการและคณะทำงานจะประกอบด้วย ผู้แทนที่เป็น
กุญแจสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ของหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน ดังนั้นงาน
ในโครงการนี้จึงมีการเชื่อมประสานเป็นเรื่องเดียวกันไม่แตกแยกแต่จะเสริมซึ่งกัน
และกันกับระบบและนโยบายการปฏิรูปของหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนอย่าง
ชัดเจน ผลงานจากการเรียนรู้หรือการวิจัยปฏิบัติการของโรงเรียน และนักวิจัยภายนอก
เมื่อผ่านการพิจารณารับรองแล้ว คณะกรรมการอำนวยการ และสทศ.ก็จะนำเสนอ
ต่อคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เพื่อพิจารณากำหนดเป็นนโยบายเสนอต่อ
คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2) โครงการยึดหลักมาตรา 30 ของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติที่ให้สถานศึกษา
ส่งเสริมการวิจัย โดยใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุง
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนของครู ของนักเรียน และพฤติกรรมกรรมการบริหาร
การจัดการโรงเรียนของผู้บริหาร การวิจัยในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการวิจัยทางการศึกษา

ที่นิยมการเขียนผลงาน 5 บท ทำให้ทั้งครูและผู้บริหารเกิดความกังวล แต่เป็นการวิจัยที่จะช่วยให้ครูและผู้บริหารเกิดการเรียนรู้ เช่น ครูนักวิจัยทดลองตั้งคำถามทดลองวิธีสอน แล้วดูว่าใช้ได้กับนักเรียนของตนในวิชาหรือเนื้อหาไหน ๆ หรือไม่อย่างไร ครูจะเก็บข้อมูลโดยการสังเกต การบันทึกพฤติกรรม และการประเมินผลงานของนักเรียนหรือด้วยวิธีการอื่น ๆ ซึ่งเป็นขั้นตอนปกติอยู่แล้ว เพียงแต่ครูจะต้องสะท้อนข้อมูลนั้นให้ชี้ได้ว่า วิธีการสอน การใช้สื่อของครูเป็นอย่างไร จึงส่งผลต่อนักเรียน เช่นนั้น และครูควรปรับปรุงแก้ไขตนเองอย่างไร หรือไม่ เป็นต้น สำหรับผู้บริหารก็อาจต้องการเรียนรู้ด้วยการวิจัยว่าทำอย่างไรโรงเรียนจึงจะลดค่าใช้จ่ายได้ เป็นต้น

ดังนั้นการวิจัยปฏิบัติการในโครงการนี้จึงเป็นเรื่องของการเรียนรู้ของผู้บริหารและครู เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงงานภาระหน้าที่ในปัจจุบันซึ่งจะต้องปฏิบัติอยู่แล้วให้มีคุณภาพดีกว่าเดิม โดยเน้นผลสำเร็จให้เกิดขึ้นที่นักเรียน

3) วงจรการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ

ในขั้นตอนการดำเนินงานทั้ง 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือการพัฒนาบุคลากร เป็นการเตรียมการก่อนลงมือประสานการสอน ประสานการบริหาร และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในทั้งโรงเรียนในระยะที่ 2 โรงเรียนและนักวิจัยภายนอกจะต้องมีข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพของโรงเรียนทั้งโรงเรียน เพราะจะทำให้รู้ว่า มีจุดอ่อนจุดแข็งอะไรบ้าง และโรงเรียนอยู่ที่จุดไหนของการปฏิรูป เป็นต้น

3.1 การวางแผน (Plan) ข้อมูลเบื้องต้น (Pre-test) จะช่วยให้ครู และผู้บริหารสามารถวางแผนจากประสบการณ์เดิม ดังนั้นแต่ละโรงเรียนจะเริ่มต้นจากฐานที่เป็นของตัวเอง และข้อมูลจะช่วยให้ตัดสินใจและคิดเป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่คิดและตัดสินใจตามความชอบ ไม่ชอบด้วยอารมณ์ เช่น ครูจะตัดสินใจว่าเทคนิคการสอนแบบนี้ใช้ได้ ไม่ได้ ครูต้องมีข้อมูลจากการศึกษานักเรียน จากการสังเกตพฤติกรรม และดูผลการเรียน

ส่วนหนึ่งของการวางแผนของโรงเรียนคือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียร่วมสร้างภาพอนาคตและกำหนดเป้าหมายของการปฏิรูป แผนที่มีเป้าหมายและแสดงวิสัยทัศน์ร่วมกันชัดเจนจะช่วยให้การทำงานเป็นระบบ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (ทั้งร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมริเริ่ม และร่วมรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้น) จะมีประสิทธิภาพได้ ก็ต้องมีการเตรียมคน เช่น พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม สร้างบรรยากาศ และจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานเป็นหมู่คณะ เช่น ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็น และใช้กระบวนการตัดสินใจเป็นหมู่คณะ มิใช่ใช้ความคิดเห็นของคน ๆ

เดียว เป็นต้น

3.2 การลงมือทำ (Do) สำหรับครูเป็นการวิจัยในชั้นเรียน เช่น ทดลองวิธี/เทคนิควิธีสอน กิจกรรมหรือสื่อการเรียน หรือการแก้ปัญหาของนักเรียนทั้งด้านการเรียน และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การทดลองด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อค้นหาว่าวิธีไหนจะสอนให้เด็กอ่านหนังสือออก หรือเปลี่ยนเป็นคนที่มีความสนใจต่อผู้อื่น สำหรับผู้บริหารอาจเป็นการวิจัยวิธีการให้ครูสามารถทำงานเป็นทีม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนหรือการลดอัตราการขาดเรียนของนักเรียน เป็นต้น

3.3 การตรวจสอบ (Check) หรือการประเมินผลการทำงานของคุณ และของผู้บริหาร โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการหลาย ๆ แบบ เช่น การบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรม การให้สะท้อนความรู้สึก ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ทำ เกี่ยวกับวิธีสอน วิธีบริหารจัดการ หรือการประเมินผลงาน ผลผลิตของการเรียนรู้ เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จะต้องนำไปวิเคราะห์ แปลผล และสรุป แล้วนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนความคิดเห็นในระหว่างเพื่อนครู ครูกับผู้ปกครอง ครูกับผู้บริหาร ผู้บริหารกับกรรมการสถานศึกษา เป็นต้น

3.4 การปรับปรุงหรือการดำเนินการต่อ (Act) เป็นขั้นตอนหลังจากทราบผลว่ากระบวนการ วิธีการ กิจกรรม หรือสิ่งที่ได้ทำแล้วได้ผล ก็พัฒนาให้ดีกว่า หากไม่ได้ผลตามที่กำหนดก็จำเป็นต้องปรับแผนหรือเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการทำงาน เป็นต้น

หลักการทำงานร่วมกันในโครงการ

1. การมีศรัทธาต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นครูต่อครู หรือผู้บริหารต่อครูผู้น้อย นักวิจัยภายนอกต่อครู ครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อนักเรียน
2. การเชื่อถือและเคารพในความเป็นผู้นำ ในความสามารถของกันและกัน
3. การเรียนรู้ร่วมกันโดยเน้นการสื่อสาร 2 ทาง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนความคิดความรู้สึก และการให้ข้อมูลย้อนกลับ
4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะต้องยั่งยืน ไม่ขาดฉวย และไม่ใช้การได้อย่างเสียอย่าง
5. พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการเรียนรู้ การสอน การบริหาร จะต้องทำจนเป็นนิสัย เป็นพฤติกรรมปกติธรรมดาในชีวิตประจำวันของการทำงาน

จากแนวคิดและแนวทางดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โครงการมุ่งหวังความสำเร็จ และประโยชน์สูงสุดอยู่ที่ผู้เรียนที่เป็นนักเรียน

กรอบแนวคิดการปฏิรูปการศึกษา : ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด

โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี

ท่านอาจารย์ นักการศึกษา นักปฏิรูปการเรียนรู้ทุกท่าน การที่ท่านทั้งหลายมาประชุมกัน และร่วมกันคิด รวมทั้งมีการนัดแนะ เหมือนเป็นตลาดนัดที่จะมีการซื้อขายเรื่องสำคัญคือ เรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่ออนาคตของชาติก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง คนอื่นไปเล่นหุ้นกันเพื่อหากำไร หาเงินเข้าตัว บางครั้งก็เสียท่า จอร์จ โซรอส จนประเทศแย่ไป แต่ท่านทั้งหลายกำลังเล่นหุ้นเรื่องอนาคตของประเทศ ประโยชน์คงจะตกอยู่กับประเทศชาติเป็นส่วนรวม ก็ขอแสดงความยินดี ชื่นชมต่อท่านทั้งหลายที่กำลังทำเรื่องที่สำคัญ

สำหรับเรื่องการปฏิรูปการศึกษานั้น ผมอยากจะชวนให้มองภาพใหญ่ ถึงท่านจะไม่ทำทั้งหมด แต่เราเห็นทั้งหมด และเราทำเฉพาะเรื่องได้ น่าจะดีกว่าเราเห็นเฉพาะเรื่องที่เราทำ เห็นภาพทั้งหมด และรู้ว่าบางเรื่องที่เราทำมันโยงกับเรื่องใหญ่ ท่านทั้งหลายถ้าเรามองปัญหาประเทศของเราที่วิกฤติอยู่ขณะนี้ เรามีวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ทางวัฒนธรรม และถ้าเราไปดูก็จะปรากฏว่ายากต่อการแก้ไข คนไทยจะเห็นไม่ตรงกัน ก็จะทะเลาะกัน พวกหนึ่งต้องการขับไล่ โซรอส มีการกล่าวหาว่าเป็นการขายชาติบ้าง อีกพวกหนึ่งว่ามาดี

ที่นี้ถามว่าทำไม ก็คิดว่าสังคมสมัยใหม่ ต่างจากสังคมโบราณ สังคมโบราณต่างคนต่างอยู่ กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาอาจจะมีสงครามบ้าง แต่เรื่องเศรษฐกิจมันไม่เชื่อมโยงกันแบบนี้ ขณะนี้มันเชื่อมโยงและมีผลกระทบถึงกัน จอร์จ โซรอส คนเดียวอยู่ที่นิวยอร์กอาจทำให้ประเทศไทยทั้งประเทศพังลง ซึ่งแต่ก่อนทำไม่ได้ ต้องมีพม่า มาล้อมกรุงศรีอยุธยา ล้อมอยู่ 2 ปี จึงตีได้ เดี่ยวนี้คนๆ เดียวอาจจะมีผลกระทบ เพราะมันเชื่อมโยงกันด้วยข้อมูลข่าวสาร ด้วยเงิน เพราะเงินนั้นวิ่งเร็วมาก เดินทางด้วยความเร็วของแสง เพราะเขาไม่ได้ขนเงินไป เพียงแต่ส่งอิเล็กทรอนิกส์ ส่งตัวเลข จะซื้อขายหุ้นแลกเงินทำอะไรก็เร็ว วันที่ 14 พฤษภาคม 2540 วันเดียว เงินไหลออก

จากประเทศไทย 5 แสนล้านบาท และภายในเดือน พฤษภาคม ปีนั้นปีเดียว เงินไหลออกจากประเทศไทยเป็นล้าน ๆ บาท ซึ่งแต่ก่อนเป็นไปไม่ได้ กรุงเทพฯอยุธยาเป็นไปไม่ได้ ครั้นรัชกาลที่ 5 ก็เป็นไปไม่ได้ เพราะสังคมสมัยใหม่มันเชื่อมโยงกันและซับซ้อน มีผลกระทบถึงกัน ใครทำอะไรที่อื่น ก็กระทบถึงเรา อเมริกันจะออกกฎหมาย Farm Act กระทบถึงชาวนาไทย นี่นายกรีนส์ แบร์ จะลดราคาดอกเบี๊ยเงินอเมริกัน แต่กระทบถึงเรา เพราะเรื่องการเงินมันเชื่อมโยงกัน อเมริกันต้องการกดดันให้ญี่ปุ่นซื้อสินค้าอเมริกัน ถ้ากดดันสำเร็จกระทบชาวนาไทย เรื่องต่างๆ จะเชื่อมโยงกันไปมา สลับซับซ้อน และเกิดปรากฏการณ์ใหม่ๆ แต่ก่อนนี้พระสอนว่าใครขยันไม่มีอบายมุข จะไม่จน ซึ่งเป็นความจริงในสมัยโบราณ เพราะทำเอง ปลูกข้าวกินเอง ปลูกผักกินเอง จับปลาเอง แต่เดี๋ยวนีเศรษฐกิจมันเชื่อมโยงกัน อย่างเดือนพฤษภาคมเงินไหลออกหมด กระทบหมดทุกคน ถึงขยัน ไม่มีอบายมุข ก็จน อาจจะมีหมดตัว แล้วระบบเศรษฐกิจแบบนี้ สามารถดึงเงินออกจากกระเป๋าทุกคน อาจารย์ทั้งหลายเวลาเศรษฐกิจเขาบูมกันก็ไม่ได้บูมกับเขา เหมือนเดิม แต่เวลาเกิดเงินเฟ้อ ของแพงขึ้น เงินไหลออกจากกระเป๋า ฉะนั้น เมื่อมีระบบที่สามารถดูดเงินออกจากทุกคนโดยไม่รู้ตัว ก็จะมีผลกระทบที่เชื่อมโยงกัน เรียกว่าเป็นระบบที่ซับซ้อน complex system

เมื่อเป็นระบบอย่างนี้ จะเกิดปรากฏการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ในสังคมแบบเดิม ปรากฏการณ์อันหนึ่งเรียกว่า ความโกลาหล หรือ Cause ในเวลาทำคอมพิวเตอร์ เวลาใส่สูตรเข้าไปในระบบที่มันซับซ้อน มันเกิดปรากฏการณ์หมายความว่าในระบบที่มันซับซ้อน ถ้าเกิดขึ้นที่ใดที่หนึ่ง จะมีผลกระทบ ไปเป็นผลกระทบใหญ่โตในที่อีกแห่งหนึ่ง เขาเรียกว่า ปรากฏการณ์ “ผีเสื้อกระพือปีก” หมายถึง เพียงแต่ผีเสื้อกระพือปีกอยู่เหนืออินโดนีเซีย อาจจะทำให้เกิดลมสลาตันขึ้นที่อื่น ฉะนั้น จากคนๆ เดียวที่นิวยอร์ก อาจจะทำให้เกิด Cause ในประเทศไทย เศรษฐกิจฟุบลงทั้งประเทศ ซึ่งแต่ก่อนเรื่องแบบนี้เกิดไม่ได้

เมื่อระบบมันเชื่อมโยงอย่างนี้และเชื่อมโยงหมดทั้งโลก และคนทั้งโลกมีเป็นพันล้านคน ขณะนี้ขับเคลื่อนด้วยกิเลสเยอะแยะ ฉะนั้นโอกาสที่จะเกิด Cause มีมากมายจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่พยากรณ์ไม่ได้ (unpredictable) เรา กำลังอยู่ในยุคอย่างนี้ ที่ปัญญาเราไม่พอที่จะเผชิญกับความซับซ้อนและความยากของสังคมสมัยใหม่ ตามปกติ บุคคลก็ตาม องค์กรก็ตาม สังคมก็ตาม จะต้องมีความปัญญาพอ ถ้าสมมติคนปัญญาอ่อนก็เอาชีวิตไม่รอด มันจะเกิดเรื่องเรื่อยไป **ใครที่ปัญญาไม่พอจะเกิดปัญหาและเกิดวิกฤติขึ้น** ขณะนี้ชัดเจนว่าปัญญาเราไม่พอที่จะเผชิญกับความยากของสังคมสมัยใหม่

เมื่อเป็นอย่างนั้น ผมคิดว่า **โจทย์ของเราในการปฏิรูปการศึกษา น่าจะเป็น โจทย์ใหญ่ว่า ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างปัญญา เพื่ออภิวัตน์ทางปัญญา และต้องการความเร็วด้วย ต้องการอภิวัตน์ทางปัญญาให้ประเทศทั้งประเทศมี ปัญญาพอที่จะเข้าใจสังคมสมัยใหม่** ที่ซับซ้อนและรวดเร็ว และต้องเผชิญกับมันได้ เอาชนะมันได้ **สามารถให้เราอยู่ได้ อย่างสมดุล** ความสมดุลคือความปกติ ความสุขเกิดจากความปกติ ถ้าเสียสมดุล ก็เสียความเป็นปกติ เหมือนเรามีสุขภาพดีเพราะทุกอย่างอยู่ในสมดุล เวลาเราป่วยมันเสียสมดุล ถ้าป่วยมากขึ้น ก็เสียสมดุลมากขึ้น ก็วิกฤติ เข้า ไอ ซี ยู แล้วก็ตาย เพราะฉะนั้นปัญญาของสังคมมีความสำคัญ ปัญญาที่จะรู้เท่าทันเรื่องต่างๆ ที่จะรู้ว่าการกระทำต่าง ๆ ที่จะรู้จักเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง เผชิญกับปัญหา จะทำอย่างไร เป็นต้น เพราะฉะนั้นวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษา เวลาจะมองเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ได้ ถ้ามองเป็นเรื่องใหญ่คือการที่จะก่อให้เกิดการอภิวัตน์ทางปัญญา คือเราจะบอกไปเรื่อยๆ อีก 20 ปี 30 ปี ปัญหาอื่นมันสะสมเข้ามาอีกแล้ว ต้องเร็วด้วย

ทีนี้แล้วคำถามว่า ทำอย่างไรจึงจะให้มันเร็ว อภิวัตน์ทางปัญญา คิดว่ามันเป็น โจทย์ของเราที่ต้องช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไร ผมขอเสนอ 6-7 ข้อด้วยกัน และการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นข้อหนึ่งอยู่ในนั้นเป็นข้อสำคัญ แต่ท่านทั้งหลายไม่ต้องเชื่อ จะได้ช่วยกันคิดเอาเอง และถ้าคิดออก รัฐบาลกำลังมีรัฐบาลใหม่ ไปท้าทายรัฐบาลว่า คุณเอาหรือเปล่า มานี้มาทำยุทธศาสตร์ทางปัญญา รัฐบาล นายกฯ ทุกคนต้องเข้ามาพร้อมกับสังคมไทยในการอภิวัตน์ทางปัญญา ถ้าถามว่าแล้วตรงนี้มีอะไรบ้าง

ประการที่ 1 ไปดูว่าอะไรอ่อนแอ อ่อนแอทั่วไปหมด มหาวิทยาลัยมีความอ่อนแออย่างยิ่ง เรียกว่าทุกมหาวิทยาลัย เมื่อ 2 สัปดาห์มีการอภิปรายที่จุฬาฯ มีอธิการบดีมหิดล กับ อธิการบดีจุฬาฯ ร่วมอภิปรายด้วย และคนหนึ่งในนั้นก็พูดว่า ขณะนี้มหาวิทยาลัยทุกแห่งอ่อนแอทางปัญญาเป็นอย่างยิ่ง ลองไปดูว่าทำไม มหาวิทยาลัยไม่สามารถมองให้เข้าใจสังคมปัจจุบัน เข้าใจความเปลี่ยนแปลง เข้าใจสิ่งที่มันจะเกิดขึ้น อย่างเศรษฐกิจที่วิกฤตขึ้น ไม่มีคนรู้เลยว่าจะเกิดวิกฤติ ทำไมถึงไม่รู้ เราไม่มีมหาวิทยาลัยตั้งเยอะ มีสมอง นำที่รู้ล่วงหน้าว่าจะวิกฤติ ทำไมจึงไม่รู้ เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยหลายแห่ง ทำไมจึงอ่อนแอ เรื่องนโยบายเกือบไม่มี มหาวิทยาลัยใดเข้าใจเลย ก็มาดูอย่างนี้ว่า มหาวิทยาลัยจะแบ่งเป็นคณะ จากคณะ เป็นภาควิชา ภาควิชาอาจจะแบ่งเป็นสาขาวิชาอีก แล้วคนก็อยู่ในส่วนของตนเอง อาจจะอยู่สาขานี้ ภาควิชาอื่น แล้วก็สอนหนังสือตามแบบฝึกหัด สอนภาษาไทย สอนประวัติศาสตร์ สอนวิชาอะไรก็ตาม สอนตามเนื้อหา แต่ว่าตัวปัญหา ความยากจน

ปัญหาหาเสพย์ติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ เรียนเฉพาะใน เนื้อหาแคบๆ ไม่สามารถจะเข้าใจตัวปัญหา ปัญหาที่เชื่อมโยงหมด ทั้งวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ทั้งเรื่องต่างประเทศที่เข้ามากระทบ เรื่องโลกาภิวัตน์ แต่เราเรียนเป็นวิชาๆ แยกถามว่าภาพอันนี้คืออะไร ภาพนี้จะเหมือนอะไร จะเหมือนคนตาบอดคลำช้าง จะรู้เพียงส่วนเดียว คลำขาเหมือนเส้า คลำหางช้างก็ว่า มันเหมือนเชือก คลำหูก็บอกว่าช้างเหมือนพัด แล้วก็ทะเลาะกันเพราะรู้ไม่เหมือนกัน เพราะว่าตาบอดมองไม่เห็นช้างทั้งตัว ถ้าเห็นช้างทั้งตัวก็ไม่ทะเลาะกัน เพราะทุก ส่วนเป็นส่วนของช้างตัวเดียวกับ แต่ไม่มีคนเห็นภาพรวม เมื่อไม่เห็นภาพรวมก็ไม่รู้ รู้แต่สาขาวิชา เหมือนกับ jigsaw ที่เล่นกัน แต่ละคนรู้เพียงส่วนเดียวแต่ไม่เห็นภาพ รวมทั้งหมด ก็ไม่รู้ว่ามันเป็นภาพเสือ ภาพช้าง ภาพหมี หรือภาพอะไร เมื่อไม่เห็นก็ไม่รู้ว่าจะเดินไปทางไหน การที่จะรู้เรื่องนโยบายต้องเห็นภาพรวม และรู้ว่าทิศทางไปอย่างไร กำลังจะมีอะไรมากระทบ ซึ่งดูเฉพาะสอนตามวิชาจะไม่เห็น ถ้าเปรียบเทียบทางแพทย์ ก็เหมือนรู้ส่วนเดียว แพทย์เห็นคนไข้ คำว่าคนไข้ก็ยังเห็นไม่ครบ เห็นแต่ได้ ไม่เห็นคน ความเป็นคนของคน มีจิตใจ มีวัฒนธรรม มีเศรษฐกิจ มีคุณค่า มีครอบครัว เพื่อจะ ดูใช้ว่าจะจะเป็นไทพอยด์ เลือดมีน้ำตาลเท่าไร แต่ไม่เห็นคนทั้งคนก็จะเป็นอย่างนี้กัน ไปหมด ทุกสาขาวิชา คิดอย่างแยกส่วนหมด

เกษตรตำบล ออกไปอยู่ที่ตำบล แต่ทำงานไม่ได้ผล เพราะไม่เข้าใจเรื่องเกษตรกร เข้าใจแต่เรื่องปุ๋ย ยาฆ่าแมลง แต่ชีวิตของเกษตรกร ระบบของการเกษตรมีเรื่องอื่นๆ อีกมากมาย แล้วก็มาเปรียบเกษตรกรว่าพูดอะไรก็ไม่เชื่อ เขาไม่ได้เข้าใจเรื่องความเป็นคน

นักเศรษฐศาสตร์ก็จะสนใจแต่เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องเงิน พอไปมองอย่างแยกส่วน ว่าทำอะไรให้เงินมันเติบโตขึ้น มันก็ไปกระทบอย่างอื่น เพราะมันอยู่ในเรื่องเดียวกัน ก็เหมือนลูกโป่งลูกเดียวกันที่เราต้องการทำให้มันโป่งตรงอื่นก็ต้องแฟบ อยากทำเงิน ให้โป่ง มันก็ทำลายทรัพยากร ทำลายวัฒนธรรม ทำลายครอบครัว ทำลายสิ่งต่างๆ ลงเพื่อจะบีบให้เป็นเงิน ก็เป็นการแบ่งแยกส่วนไปอีก

คงจะเป็นจากจุดนี้ว่า เป็นการเห็นแบบแยกส่วน คิดแบบแยกส่วน ทำแบบแยกส่วน มันไม่มีกำลัง ฉะนั้นจุดแรกที่จะทำให้เกิดพลังขึ้นคือ การเห็นทั้งหมด การคิดแบบเชื่อมโยงทั้งหมด และการกระทำแบบเชื่อมโยง น่าจะเป็นประเด็นแรกคือ ให้เห็นช้างทั้งตัวไม่ใช่ตาบอดคลำช้าง ฉะนั้นเราไปอย่างนั้นจนเคย เราคิดว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ทำเรื่องเดียว สอนเรื่องเดียว ผมคิดว่าอันนี้เป็นประเด็นติดขัด แล้วที่จริงก็เป็นปัญหาทั้งโลกด้วย เราก็เอาอย่างฝรั่งเขามาก ฝรั่งมีความดีเยอะ แต่ข้อเสีย

ฉกรรจ์ของฝรั่งคือ คิดอย่างแยกส่วน ผมอยากฝากให้ลองคิดดู ว่ามันนำไปสู่อะไร ๆ เยอะแยะ และโลกวิฤตทุกวันนี่ เพราะว่าความคิดแบบแยกส่วน เขากับเราไม่เหมือนกัน สิ่งแวดล้อมกับเราก็ต่างกัน เศรษฐกิจก็เอาเศรษฐกิจอย่างเดียว การแพทย์ก็เอาแต่เทคนิคการแพทย์ ไม่ได้เอาคนเป็นตัวตั้ง การศึกษาเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ฟังดูแล้วอาจจะไม่แปลก เพราะมันทำอย่างนั้นมานานแล้วจนเป็นปกติ เอาวิชาเป็นตัวตั้งว่าไปเรียนวิชาอะไร วิชาที่ใช้หนังสืออะไร สอบวิชาอะไร จบวิชาอะไร ซึ่งเป็นการแยกส่วน แต่เรามีชีวิต วิถีชีวิตคนที่จะต้องอยู่ร่วมกัน มันมีอะไรทั้งในตัวคนและวิถีชีวิต ความเชื่อมโยงกับคนอื่น กับสิ่งแวดล้อม ที่เรียกว่า การมีชีวิตอยู่ร่วมกัน หรือ living together ซึ่งเป็นประเด็นใหญ่มาก ประเด็นใหญ่ของมนุษย์ทุกวันนี้คือ อยู่ร่วมกันไม่เป็นทั้งโลก ทุกหนทุกแห่ง เพราะเราไม่ได้เอาคนเป็นตัวตั้ง เราเอาอย่างอื่นเป็นตัวตั้งหมด

ผมดีใจที่ทราบว่ายูเนสโกจะประชุมปีนี้ เดือนกันยายน ที่ปารีส Topic จะเป็น education and learning for living together เพราะอันนี้เป็นเรื่องใหญ่สำหรับมนุษย์ อันนี้คือเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ เรามัวแต่ไปเอาอย่างอื่นเป็นสำคัญ เอาอย่างอื่นเป็นตัวตั้ง ผมคิดว่าจะพลาดหมด นักเศรษฐศาสตร์ไปยึดหลักการค่าเสรี การเงินเสรีเป็นตัวตั้ง ผมคิดว่าผิด ต้องเอาวิถีชีวิตมนุษย์เป็นตัวตั้ง วิถีมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกัน และหลักวิชาต้องเกิดขึ้นจากตรงนี้ ถ้าเอาอย่างอื่นเป็นตัวตั้ง เราจะพลาด การแพทย์ก็เช่นเดียวกัน ถ้าเอาวิชาเป็นตัวตั้งไม่ได้เอาชีวิตมนุษย์เป็นตัวตั้งก็จะพลาด การศึกษาก็เช่นเดียวกัน ถ้าเราเอาวิชาเป็นตัวตั้ง มันก็จะพาเราไปไหนๆ แต่เราจะไม่เข้าใจเรื่องการอยู่ร่วมกัน อันนี้คือความคิดแบบแยกส่วน

พระธรรมปิฎกท่านพูดไว้มาก แต่สงสัยว่าท่านเข้าใจหรือไม่ ท่านบอกว่าการศึกษาในโลกโดยเฉพาะการศึกษาของฝรั่งที่แพร่หลายในโลก และเราก็เอาอย่างมาด้วย เป็นการคิดแบบแยกส่วนว่า ชีวิตก็อย่างหนึ่ง การศึกษาก็อย่างหนึ่ง แยกกันไป การศึกษาเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ถ้าทางพุทธบอกว่ายูที่เดียวกัน ชีวิตคือการศึกษ การศึกษาคือชีวิต อยู่ที่เดียวกัน เราลองไปดูซิว่า พอลองเอาไปแยกกันแล้ว เกิดปัญหาสารพัด ศึกษาไปแล้วไม่มีงานทำ ชีวิตต้องมึงงานทำ ธรรมชาติชีวิตต้องมึงงานทำ แต่เราแยกว่าเรียนประถม 6 ปี เรียน มัธยม 6 ปี เรียนอุดมอีก 4 ปี แล้วจึงค่อยไปทำงาน 16 ปีที่เรียนมา อะไรๆ ก็เปลี่ยนไป ที่เรียนมาก็ไม่มีงานแล้ว เพราะมันไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ถ้ามันอยู่ที่เดียวกันจะไม่เกิดปัญหาในนี้ อาชีพอะไรมันเปลี่ยน มันก็เปลี่ยนไปในตัว การเรียนรู้ก็เปลี่ยนไปในตัวเสร็จ อยู่ที่เดียวกัน

เสร็จแล้วเราก็อยู่ร่วมกันไม่เป็น ขณะนี้ถ้าอยู่ร่วมกันเป็น จะเกิดความสุข และมีความสร้างสรรค์อย่างยิ่ง ความสุขเกิดจากความสัมพันธ์ที่ดี มีความเอื้ออาทรต่อกัน

ลดความเห็นแก่ตัว ช่วยกันทำอะไร จะมีความสุข จนบรรลุนิพพาน เรายังถึงว่าเราจะไปทำงาน ไปโรงเรียนที่จะเจอคนที่ลัวแต่ขัดแย้งกัน เราก็ไม่อยากไปแล้ว ตื่นมาก็เพลี่ย

ฉะนั้น **ประการที่ 1** **ผมคิดว่าต้องจับโลกทัศน์ และวิถีคิด** ให้เห็นทั้งหมด เห็นความเชื่อมโยงทั้งหมด อย่าเห็นแบบแยกส่วนแล้วเราจะไม่มีพลังไม่มีปัญญา อันนี้อาจจะยากสักนิด เพราะเราคิดแบบแยกส่วน เรามีโลกทัศน์แบบแยกส่วนจนเคยอยากฝากเอาไว้ สำหรับความเห็นผมเอง ถ้าใครเอาอะไรมาบังเอาไว้ไม่ให้เห็นทั้งหมด สิ่งนี้เป็นตัวที่ทำลายพลังทางปัญญา เราต้องเห็นทั้งหมด มีอิสระ ต้องเห็นทั้งหมด ถ้าเป็นมั่วลำปางเขาไม่ให้เห็นข้างๆ เราต้องเห็นข้างทั้งตัว เราต้องออกจากถ้ำมายืนบนยอดเขาเห็นทั้งหมด ถ้าเราอยู่ในถ้ำ การเห็นของเราก็จำกัด อันนี้ที่เรียกว่า โลกทัศน์วิถีคิด ถ้าเราจับตรงนี้ได้ก็เกิดพลังขึ้นทันที เพราะพลังทางปัญญาเกิดขึ้นเมื่อเราสัมผัสความจริงได้ จะเป็นฐานทางปัญญา

ประการที่ 2 ความเข้มแข็งของสังคม สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างนายกับไพร่ เป็นความสัมพันธ์ทางดิ่ง มาแต่โบราณแล้วสืบทอดกันมา นายมี 2 ประเภท ไพร่มี 2 ประเภท ความสัมพันธ์ทางดิ่ง ถ้ามีอยู่ที่ไหน ปัญญาจะไม่เข้มแข็ง เพราะคนมีอำนาจจะไม่เรียนรู้ คนไม่มีอำนาจก็ไม่อยากเรียนรู้ เพราะเรียนรู้ไป แต่นายไม่ชอบให้ไพร่ฉลาด ชอบให้ไพร่อยู่ใต้อำนาจ ถ้าฉลาดแล้วเห็นโน่นเห็นนี่แล้วคิดได้ มันก็ไม่ยอมเป็นทาส สังคมไทยจะควบคุมกันอยู่อย่างนี้ไม่ให้ฉลาด อันนี้เป็นความสัมพันธ์ทางดิ่ง ปัญญาจะไม่พอที่จะเลี้ยงตัวเองไม่ให้วิฤตหลงไปสังเกตการเรียนรู้จะเกี่ยวกับการมีอำนาจ ไม่มีอำนาจ คนมีอำนาจจะไม่เรียนรู้ คนไม่มีอำนาจก็ต้องฟังผู้มีอำนาจ อยากให้อาจารย์อ่านเอกสารการวิจัยของ มรว.อคินรพีพัฒน์ ได้วิจัยลักษณะสังคมไทยจะเห็นชัดเจนมาก และจะเข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ในสังคมไทย มีพฤติกรรมที่มาจากตัวนี้ และจากการศึกษาวิจัยรู้ว่า สังคมใดที่มีความสัมพันธ์ทางดิ่ง เศรษฐกิจจะไม่ดี การเมืองจะไม่ดี และศีลธรรมจะไม่ดี ฉะนั้นเมืองไทยมีความสัมพันธ์ทางดิ่ง ถึงแม้มีพุทธศาสนาเข้ามาก็เข้ามาอยู่ในโครงสร้างทางดิ่ง เขาเอาโครงสร้างราชการมาจับสถาบันทางศาสนา และไปเปรียบเทียบกับพระพุทธเจ้ามันไม่เหมือนกัน พระพุทธเจ้าเป็นเจ้า แล้วเลิกมาเป็นยาจก เป็นผู้ขอ เป็นภิกษุนอนตามโคนต้นไม้และเรือนร้าง ไปเอาผ้าบังสกุลมาใช้ ใช้น้อยแต่มีความสุขมาก มีปัญญามาก มีอิสระมาก และช่วยคนอื่น ตั้งแต่พระราชานจนถึงยาจกเข็ญใจ เพราะความมีอิสระ มีปัญญา แต่เดี๋ยวนี้คณะสงฆ์ถูกรอบด้วยระบบราชการ ลูกชาวบ้านมาเป็นสมเด็จ มันเป็นทางดิ่ง พุทธศาสนานั่นเพื่อทางราบ คำว่า “สงฆ์”

แปลว่าชุมชนผู้เรียนรู้ พยายามสร้างชุมชนตัวอย่างไว้ให้ดูว่า ชุมชนเหล่านี้มีความ
เสมอภาค ไม่ได้ขึ้นแต่ชาติกำเนิด เป็นลูกเจ้าลูกนายก็เสมอกับคนอื่น มีความเสมอ
ภาคกัน มีการเล่าเรียน พยายามลดกิเลสลง พยายามช่วยเหลือกัน และช่วยเหลือ
สงเคราะห์ชาวบ้าน อะไรต่างๆ เราปรับน้อย เราจะได้ช่วยคนอื่นมาก สงฆ์ คือ ชุมชน
หรือสังคมในอุดมคติ พอเข้ามาเมืองไทยก็โดนโครงสร้างอำนาจครอบ ที่เรียกว่า เอา
ยศให้ช้าง ชุนนางให้พระ พระเป็นขุนนาง มีเจ้าคุณท่านนั้น ท่านนี้ จนขึ้นเป็นสมเด็จพระ
ในวัดมีทั้งพระรวบ พระจน ไม่รู้จักกัน และจะไม่มีพลังทางศีลธรรม

ฉะนั้น ตัวโครงสร้างอย่างนี้ทำให้สังคมไทยอ่อนแอทั้งทางสังคมและทางปัญญา
ขณะนี้มีความเคลื่อนไหว และอยู่ในรัฐธรรมนูญ อยู่ในแผน 8 แผน 9 คือ การเคลื่อนไหว
ให้เกิดประชาสังคม ๆ หมายถึง จะเปลี่ยนจากความสัมพันธ์ทางตั้งมาเป็นทางราบ
ว่าทุกคนเสมอภาคกัน มีการเอื้ออาทร มีการเรียนรู้ร่วมกันได้ เพื่อให้เกิดพลังทางสังคม
พลังทางปัญญาขึ้น

ตอนนี้มีโครงการที่คณะรัฐมนตรีรับทราบแล้ว เสนอโดยสภาพัฒน์ เรียกว่า
“โครงการสร้างพลังแผ่นดิน” ได้รับงบประมาณ 100 ล้านบาท ในเวลา 3 ปี โครงการ
นี้ จะสร้างวิทยากร กระบวนการให้สามารถไปส่งเสริมให้คนไทยทั้งแผ่นดิน สามารถ
รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในทุกพื้นที่ ในทุกองค์กรและในทุกเรื่อง นี่คือการ
เปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมให้เกิดการเป็นประชาสังคม ผู้คนจะได้รักกัน ไม่ใช่
สัมพันธ์กันด้วยอำนาจ สัมพันธ์กันด้วยความเสมอภาค มีการเอื้ออาทรต่อกัน มีการ
เรียนรู้ร่วมกัน และมีการจัดการเพื่อจะได้เกิดเป็นพลังขึ้น อันนี้ที่เรียกว่า ความเป็นชุมชน
ความเป็นชุมชนไม่ได้แปลว่าต้องเป็นหมู่บ้าน ต้องเป็นอะไร ความเป็นชุมชน หมายถึงว่า
คนเข้ามารวมตัว ร่วมคิดร่วมทำ อาจเกิดในครอบครัว เรียกว่ามีความเป็นชุมชน
ในครอบครัว เกิดในโรงเรียน เกิดในวัด ในที่ต่างๆ มหาวิทยาลัยไม่มีความเป็นชุมชน
ในวิชาการ มีแต่เรื่องอำนาจ ใครจะเป็นคนบดี เป็นอธิการบดี ต่อสู้กันร้อยแปด ไม่มี
ความเป็นชุมชนในวิชาการ วิชาการก็อ่อนแอ ฉะนั้น เราอยากเห็นความเป็นชุมชน
เกิดขึ้น ในทุกพื้นที่ ในทุกองค์กรและในทุกเรื่อง แผ่นดินจะได้มีพลัง ผมคิดว่า การ
ศึกษาจำเป็นต้องเข้ามาทำความเข้าใจตรงนี้

จากประสบการณ์ การวิจัยร้อยแปด เรารู้แล้วว่า ถ้ามีความเป็นชุมชนเมื่อไหร่
แก้ปัญหาได้ทุกเรื่อง แก้ปัญหาความยากจนได้ ทำให้ครอบครัวเข้มแข็ง วัฒนธรรม
เข้มแข็ง สามารถรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ได้ สามารถจะดูแลป้องกันเรื่องเอดส์ได้ เรื่องเอดส์กับยาเสพติดไม่มีทางเลยถ้าเราอยู่กันดียาวๆ แต่ถ้ามีความเป็นชุมชน ชุมชนเข้ม
แข็ง คอยดูแล ผมยกตัวอย่าง คือหลายปีมาแล้ว ลูกศิษย์ผมเป็นสาธารณสุขจังหวัด

หนึ่งบอกว่า อาจารย์มันไม่มีทางหยุดยั้งโรคเอดส์ได้เลย เวลาที่หนังล่อมข้างเข้ามา ฉายในหมู่บ้าน ก่อนหนังฉายหนึ่งวัน กับหลังหนังฉายหนึ่งวัน ขโมยจะขึ้นบ้านชาวบ้านเยอะ เพื่อตุนทุนเอาไว้ไปดูหนัง ตกดีก็จะฉายหนึ่งปี แล้วหนุ่มสาวจะมั่วกัน อันนี้แปลว่าชุมชนจะถูกทำร้ายโดยข้างนอก แต่ถ้าชุมชนรวมตัวกัน วางกฎกติกาว่าจะให้อะไรมาฉาย ไม่ให้ฉายก็ดูแลกันเอง ชุมชนเข้มแข็ง ดูแลป้องกันเรื่องต่างๆ ที่จริงอันนี้ แส่นธรรมชาติเป็นธรรมชาติ แต่ว่าเราลืมนิดไป ยกตัวอย่าง ตัวอะมีบาเป็นเซลล์เดียว เวลาธรรมชาติมันจะแยกกันอยู่เดี่ยวๆ แต่ถ้าเวลามันวิกฤตมันรวมตัวกันเป็นกระจุกเพื่อช่วยกันทำงาน มันจะอยู่รอดได้ ปลาอยู่เป็นฝูงทำให้มันอยู่รอดได้มากกว่า หมาในตัวเล็กแต่มันทำงานเป็นฝูงสามารถต้อนสัตว์ใหญ่ได้ทำงานรวมกลุ่ม วัวรวมตัวไม่เป็น วัวตั้ง 200 ตัว แต่เสียตัวเดียว เสียเป็นปัญหากับวัวอยู่ในเรื่องวัวกลัวมาก ได้กลิ่นเสีย วัวตั้ง 200 ตัวช่วยกันเตะคนละทีก็เสร็จแล้วแต่มันรวมตัวกันไม่เป็น เสียตัวเดียว จึงเป็นปัญหากับวัวทั้งฝูง หรือว่า โจรปล้น ขโมยควาย เทียบขโมยชาวบ้าน ๆ มีตั้ง 500 คน ในหมู่บ้าน ถ้ารวมตัวกันจัดระบบอยู่เวรยาม ขโมยมา ปลุกกันลูกทั้งหมู่บ้าน ขโมยก็ขโมยไม่ได้

ชาวบ้านที่ดอยสามหมื่น ชาวบ้านขึ้นไปตัดไม้ คนที่ไปตัดไม้มีพลังมาก มันมีอาวุธ มีปืน มีเลื่อย มีเงิน มีเครื่องมือ ถ้าไม่มีอะไรไปทานมันได้ เจ้าหน้าที่ป่าไม้จะถูกมันยิงตายฆ่าตัวเองตายอย่างคุณสืบ แต่เวลาเราขึ้นไปที่ดอยสามหมื่น แล้วเจอชาวบ้านรวมตัวกันเป็นพัน เขาก็หยุด ทำไม่ได้ การรวมตัวกันเป็นการหยุดยั้งปัญหาเป็นการป้องกันปัญหาต่างๆ ปัญหาเรากำลังเติมเหมือนโรคกำลังรุม เหมือนโรคเอดส์เข้าแล้วขาดภูมิคุ้มกัน การรวมตัวกันทางสังคม เป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน

ที่นี้การศึกษาจะต้องเข้ามาเข้าใจประเด็นนี้ ทุกวันนี้การศึกษาในโรงเรียนมีครู 1 คน นักเรียน 40-50 คน มีครูเป็นศูนย์กลางคอยฟังครู แต่นักเรียนไม่ได้ฝึกการรวมตัวกันที่จะทำอะไรร่วมกัน ฉะนั้นประเด็นเรื่องความเป็นชุมชน หรือความเข้มแข็งของสังคม จะช่วยให้เกิดความเข้มแข็งทางปัญญาขึ้น

ประการที่ 3 หลักของการปฏิรูปการศึกษา ที่เรียกว่า Education for all การศึกษาสำหรับคนทั้งหมด อันนี้ทั่วโลกมาประชุมกันที่จอมเทียน พัทยา เมื่อปี 1990 หลายพันคน มาประกาศที่เรียกว่า คำประกาศแห่งจอมเทียน Jomtien Declaration ในเรื่องการศึกษาสำหรับคนทั้งหมด ในเมื่อการศึกษาเป็นของดี การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อคนทั้งหมด อันนี้เราก็พูดกัน แต่เราต้องลงมือทำจริงๆ ต้องไปดูเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง เรากำลังมองเอาเรื่อง school based ซึ่งก็ดีกว่า individual ต้องดูพื้นที่ เช่น จังหวัดนี้มีคนกี่กลุ่มทั้งหมด เพราะคนแต่ละกลุ่มต้องการการศึกษาไม่เหมือนกันต้องดูให้

ครบหมด ที่เรียกว่า all คืออะไรบ้าง เด็กปฐมวัยในจังหวัดพิษณุโลก หรือสงขลา เราคำนวณได้ว่า วันหนึ่งคนแต่งงานกันกี่คู่ เด็กเกิดกี่คน เดือนหนึ่งกี่คน ก็จรรู้หมด แล้วมาวางแผน เพราะเรารู้แล้วว่าช่วงนั้น สำคัญที่สุด 6 ขวบ โครงสร้างสมองในช่วงนั้นจะเป็นคนดี ไม่ดี คนฉลาด คนเกิดความสุข ความทุกข์ จะเกิดในช่วงนั้น ที่จริงเราทำได้ โครงสร้างกำลังเรามีพอ เกินพอ แต่ไม่ได้ทำ ผมเป็นกรรมการสภาการศึกษาอยู่นาน เห็นพูดกันตั้งแต่ คุณพิชัย รัตตกุล เป็นรองนายก ตอนนั้นผมยังดำอยู่เลย เดียวนี้ผมขาวหมดแล้ว ซึ่งมันทำได้ โดยคำนวณว่าจังหวัดมีคนแต่งงานเดือนละกี่คู่ และคนที่แต่งงานควรจะได้รับการอบรม เรื่องการเลี้ยงดูลูก แล้วเราก็อบรมกัน กระทรวงศึกษาธิการ มหาดไทย และมหาดไทยก็มีลูกเล่นหน่อย บอกว่า จะจดทะเบียนสมรสให้ต่อเมื่อมีประกาศนียบัตรว่ามีความรู้ในเรื่องการเลี้ยงดูลูก ถ้าไม่มีจะอบรมให้ การศึกษากับสาธารณสุข ทำไมจะช่วยอบรมไม่ได้คู่แต่งงานทั้งหมดเพราะลูกที่เกิดมาเป็นลูกของพ่อแม่ก็จริง แต่เป็นลูกของสังคมด้วย เขาจะดีหรือไม่ดี มันมีผลกระทบต่อสังคม เราก็กเห็นแล้วว่า มีคนไม่ดีอยู่คนหนึ่ง ในหน่วยงานใกล้เคียงกับท่านมาก่อน ความทุกข์ให้คนรอบๆ ทั่วไปหมด ฉะนั้นสังคมต้องช่วยดูแลด้วย ลูกเป็นทั้งของพ่อแม่และของสังคมด้วยพร้อมกัน ต้องช่วยกันดู ทำไมจึงไม่มีการทำเรื่องนี้กัน ผมคิดว่านี่ก็เน้นเรื่อง education for all วางแผนจะทำจริงๆ ว่า all มีใครบ้างในแต่ละจังหวัด และมีใครอื่นอีก กลุ่มเกษตรกร ผู้ใช้แรงงานเป็นอย่างไร ทุกคน กลุ่มคนแก่ กลุ่มอะไรอีกให้หมดทุกคน อาจจะมี 17-18 กลุ่ม ซึ่งต้องการการศึกษาต่างกัน เราก็กต้องจัดให้ครบหมด

ถ้าเราสามารถทำอย่างนี้ได้ทุกจังหวัด เรียกว่า Total provincial education ก็จะทำให้การพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว คิดตรงนี้ให้ดี Total provincial education ทุกจังหวัดเลย คิดให้หมด แล้วดูทรัพยากรทั้งหมดที่มี

ประการที่ 4 เมื่อเรามี Education for all แล้ว ซ้ำถัดไปก็จะเป็น All for education ไม่ใช่เรื่องของครู หรือของโรงเรียนเท่านั้น เป็นเรื่องของทุกองค์กร ทุกสถาบันจะต้องทำเรื่อง all for education ถ้าเรื่องการศึกษาเป็นหัวใจของสิ่งทั้งหลายแล้ว ทุกคนต้องทำเรื่องนี้ พ่อแม่เป็นสถาบันครอบครัว เป็นสถาบันการศึกษาที่สำคัญที่สุด ชุมชนธุรกิจ กองทัพ สื่อ ต้องทำหมด และพอดคิดเรื่อง Total provincial education การศึกษาทั้งหมดในจังหวัด จะเห็นความจำเป็นว่า ในจังหวัดจะต้องเกิดวิทยาลัยชุมชนขึ้นเพื่อรองรับคนที่จบมัธยม ในสหรัฐอเมริกามีมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐ เอกชนเต็มไปหมด แต่มีวิทยาลัยชุมชน 3000 กว่าแห่ง เฉพาะแคลิฟอร์เนีย รัฐเดียวมี 300 กว่าแห่ง ไม่นั้นเราจะรับอย่างไร เด็กจบมัธยมไปสอบเอ็นทรานส์แล้วร้องให้ทั้งแผ่นดิน เป็นการ

ศึกษาก่อนความทุกข์ยากทั้งแผ่นดิน พ่อแม่ก็เป็นโรคประสาทว่าเด็กจะสอบเข้าได้หรือเปล่า อันนี้ไม่แพ้กับผู้คนเลย การศึกษาต้องเป็นประโยชน์ของทุกคน เป็นสิทธิของคนไทยทุกคนที่จะได้รับการศึกษา ถ้าเราจัดวิทยาลัยชุมชนให้ดี แล้วประชาชนเป็นเจ้าของทุกจังหวัด ไม่ต้องมาขึ้นกับกระทรวงศึกษาธิการ แล้วเอาทรัพยากรทุกชนิดมาใช้เรื่องอาชีพเป็นการเรียนรู้ ถ้าเขาประสบความสำเร็จเรื่องอาชีพ แปลว่าเขามีการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ อาจารย์สุภรณ์ กรมวิชาการ จัดประชุมที่เพชรบุรี เมื่อวันที่ 23 มกราคมที่ผ่านมา มีชาวบ้านที่ประสบความสำเร็จมาเล่าให้ฟัง มีแม่กิมไล้ มีลูก 6 คน เงินเดือน 400 บาท ไม่พอใช้ ก็มองกล้วยทั้งเครือว่า จะมาทำให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าได้อย่างไร ก็คิดเอามาทำขนม ข้าวต้มมัดบ้าง ทำไอ้โน่นไอ้โน่นบ้าง เกิดฮึดขึ้นมาว่าแม่กิมไล้ทำอร่อย ก็เป็นที่แนะนำว่า แม่กิมไล้ แต่ก่อนมี 400 บาท เดี่ยวนี้มี 400 ล้านแล้ว จบ ป.4 ป่าสุมน ทำให้เห็นนางฟ้าชาย ชายไม่ออกสันตลาต จึงมาคิดว่าจะทำอย่างไรจึงเพิ่มมูลค่าก็เลยไปลองสร้างความรู้ใหม่ ซึ่งไม่เคยมีอยู่ในโลกเลยว่าจะทำให้นางฟ้าอย่างไร เป็นเห็นแดดเดียวกินอร่อย ทดลองอยู่นาน อันนี้ถนอมอาหารไว้ในโลก ป่าสุมนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นมา พอสร้างมาได้ก็เอาไปใช้งาน ป่าสุมนกับกลุ่มสตรีที่ทำ ตอนนี้เห็นเป็นที่นิยมมาก ก็อร่อยจริงๆ เราไปเจอล้นจบ ป.4 ทั้งนั้น แปลว่าการศึกษาเราทำให้คนโง่งงหรือเปล่า แล้วเอาความรู้มาใช้งาน ไม่ใช่เพียงแต่ท่อง ท่องไม่หายจนเพราะครูก็จน จะหายจนต้องวิจัยได้ ลุงคำปวนที่ภูเรือ ปลูกดอกไม้ขาย ผมไปดูแล้วเขาวิจัยตลอดเวลา แต่เขาไม่ได้ใช้คำนี้ แล้วผมว่าลุงคำปวนรวยกว่าเราหมดทุกคน แกเป็นชาวบ้านธรรมดา วันที่ผมไปดู เขากำลังบรรทุกดอกไม้ไปขาย คันรถละ 50,000 บรรทุกอยู่ 3 คัน 150,000 มีบ้านอยู่ริมภูเขา มีปล่อง มีเตาอุ่นแบบบ้านฝรั่ง ลุงคำปวนมาดูว่า ที่สวนจัดจักรเขาขายอะไรกันบ้าง ราคาเท่าไร อันนี้เป็นการวิจัยตลาดจะได้ทำในสิ่งที่ขายได้ เวลาปลูก ลุงคำปวนบอกว่าผมไม่ปลูกเหมือนกันหรอก ผมจะทดลองให้มันต่างกัน วิธีต่างกันและจะคัดเลือกวิธีไหนที่ดีกว่า แล้วผมจะลองวิธีนั้นอีก ลองให้มันต่างไปอีกกว่าวิธีไหนมันดีกว่า นั่นคือการวิจัย มันก็จะดีขึ้นเรื่อยๆ แม่กิมไล้สร้างความรู้ ป่าสุมนนั้นเห็นชัดเลย ความรู้เรื่องการทำให้นางฟ้าเป็นเห็นแดดเดียวไม่มีอยู่ในโลก ป่าสุมนเป็นคนทดลองแล้วเขียน คุณสุทธินันท์ ชาวบ้านที่อำเภอสตึก บุรีรัมย์ อยากทำเผาถ่านให้มีประสิทธิภาพ ถ้าไม่มีประสิทธิภาพเผาแล้วเป็นขี้เถ้าเยอะ เขาวิจัยอยู่ 3 ปี แต่ในที่สุดค้นพบความรู้ว่าเผาอย่างไรไม่เสียเลย กิ่งก้านเป็นอย่างไรเหมือนเดิม เป็นถ่านจากไม้แล้วส่งไปขายที่ญี่ปุ่นราคาแพง เพราะว่าญี่ปุ่นถ้าจนไม่มีสิทธิกินเนื้ออย่างจากถ่าน มันหอม ต้องมีเงินจึงมีสิทธิกิน สุทธินันท์ทำถ่านส่งไปขาย ทำวิจัยเรื่องการเผาถ่าน อันนี้เป็นประเด็นเดียวเราจะพูดถึงว่าต้องเอา

การวิจัยกับการเลี้ยงลูกเข้ามาเป็นกระบวนการเดียวกัน มันจึงจะเข้มแข็ง ตอนนีเราไปแยก เราพูดเรื่องการศึกษาแห่งหนึ่ง การวิจัยอีกแห่งหนึ่ง และการวิจัยอ่อนแอมาก การวิจัยกับการศึกษาต้องเข้ามาเป็นกระบวนการเดียวกัน

ประการที่ 5 เรื่อง Information กับ communication หรือ สารสนเทศกับการสื่อสาร อยากรยกตัวอย่าง ถ้ามองสังคม จะมองเรื่องนี้ไม่ชัด แต่ถ้ามองระบบร่างกายมนุษย์จะชัดมาก ระบบร่างกายมนุษย์ เป็นระบบที่ดีที่สุดในโลก ไม่มีระบบสังคมใดดีเท่า เราต้องเลียนแบบ เรียนรู้ว่ามันเป็นอย่างไร ระบบร่างกายมีความหลากหลาย มีอวัยวะต่างๆ เซลล์สมองกับเซลล์หัวใจต่างกันเหลือประมาณ แต่ทั้งหมดเชื่อมโยงไป มีเอกภาพ ถ้าไม่มีเอกภาพ ปอดไปทาง หัวใจไปทาง เราตาย นักวิชาการยังไม่เข้าใจพูดเรื่องประชาธิปไตย หยุดอยู่แค่ความหลากหลาย แต่ไม่ใช่หลากหลายอย่างเดียวกันต้องมีเอกภาพด้วย มีทั้งความหลากหลาย เราจึงเป็นคนอยู่ได้ แต่ถ้าปอดไปทาง ตับไปทาง ไตไปทาง ไม่มีวันเป็นคนอยู่ ขณะนี้ประเทศไทยไม่มี ไปคนละทางสองทาง มีการฆ่าแหละ ฆ่าแหละนี้ใช้กับโค สุกร สิ่งที่ไม่มีชีวิต หรือว่าฆ่าแหละแล้วทำให้มันตาย มันแยกส่วนออกไป ความมีชีวิตคือความเชื่อมโยง และไปสู่เอกภาพ จิตเรานี้มีเอกภาพ จิตเป็นหนึ่งในทั้งหมดที่นี้ถามว่าร่างกายทำอะไร ร่างกายลงทุนเรื่อง information กับ communication ขนาดหนัก อย่างไม่น่าเชื่อ

1. ในทุกเซลล์มี DNA ราว 3,000 ล้านตัวอักษรเป็นรหัสอยู่ในนั้น เป็น information ทุกเซลล์เป็น DNA อันเดียวกัน รว 3,000 ล้านตัวอักษรเป็นรหัส มันรู้ถึงกัน

2. ระบบประสาทหรือสมอง ไม่ว่าเราไปโดนตรงไหนเข้ามันรู้หมด ถ้าไม่รู้ตรงนั้นจะตาย เช่น เนื้อตายที่เท้า ถ้าประสาทมันชา ไปเหยียบบุหรี่ก็ไม่รู้ ไม่เข้าจะเป็นแผล ฉะนั้นจะต้องมีระบบประสาทที่รู้ทั้งหมดแบบเป็นระบบ Information communication ตัวสารเคมีเอง มันสื่อสารกันอีก นำตาลต่าน้ำตาลสูงก็รู้ เพื่อปรับให้ได้ดุล การปรับนี้ไปอยู่ที่อื่น แต่ที่อื่นมันรู้ อาจใช้ตับ ปรับที่ตับก่อนที่อื่น แต่สารเคมีในร่างกายมันก็สื่อสารกัน ที่นี้การที่มันลงทุนเรื่อง information กับ communication ขนาดหนัก ว่ามันรู้ถึงกันหมด ทำให้มันมีเอกภาพ สังคมก็เช่นเดียวกัน ที่จะมีพลังต้องรู้ถึงกันหมด มีความหลากหลายจริง แต่รู้ถึงกันหมดและมีเอกภาพ ตรงนี้จึงจะเกิดพลังทางปัญญาขึ้น ผมจึงอยากจะฝากทิ้งไว้แค่นั้น

ประการที่ 6 เรื่องการวิจัย ถ้าเราไม่รู้อะไรก็วิจัยเรื่องนั้นให้รู้ ไม่รู้เรื่องเศรษฐกิจโลก ระบบโลกเขาเป็นอย่างไร เราอยู่ตรงไหนแล้ว จะเกิดอะไร ต้องวิจัย เราเสียค่าที่ปรึกษาให้ต่างชาติในเรื่องที่เราทำไม่เป็น เราเสียเงินมหาศาล เรามีโครงการเล็กนิดเดียว ต่อท่อแก๊สจากราษฎรไปบางประอินให้มันเชื่อมกัน มันมี 2 ท่อใหญ่ ทางตะวันออก

กับตะวันตก ตะวันตกผ่านมาทางราชบุรี ตะวันออกไปบางปะอิน 2 ข้างใช้ไม่เท่ากัน ก็ต่อท่อเชื่อม เสียค่าที่ปรึกษาจากต่างประเทศ 180 ล้าน ทำไมเราไม่สำรวจทั้งหมด ว่าเราต้องเสียเงินให้ต่างชาติในเรื่องอะไร เพราะอะไรเราทำไม่ได้ แล้วเราใช้นโยบาย ทำให้ได้ภายในปี 2 ปี ให้เร็ว อะไรทำไม่ได้ก็ทุ่มไปให้เราทำได้ เพราะฉะนั้นเรื่องพวกนี้มันต้องการการวิจัย อาจารย์อย่าหาว่าเอา เรื่องหนักๆ มาให้ เราเป็นคนไทย พุดเข้าใจได้ ถ้าเรายังเข้าใจมากเท่าไร ยิ่งเข้าไปทำให้เกิดขึ้นได้ จากความเข้าใจ ครู อาจารย์เหมือนเมล็ดพันธุ์ ถ้าเมล็ดพันธุ์เป็นเหมือนความดีมันตกไปที่ไหนก็มีความดีรอบๆ ครู อาจารย์ ถ้ารู้มากๆ ยิ่งดี รู้รอบ รู้เห็นทั้งหมด

อันนั้น เท่าที่ผมนึกออก ผมกำลังอภิวัตน์ทางปัญญา ผมกำลังทำทนายรัฐบาลใหม่ ท่านนายกฯ จะต้องมาทำยุทธศาสตร์ทางปัญญา ไม่เช่นนั้นประเทศไทยไปไม่ไหว

ประการที่ 7 เรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ อันนี้เป็นเครื่องมือสำคัญ ผมคิดว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งประเสริฐที่สุดของมนุษย์ เพราะการเรียนรู้ที่ดีทำให้มนุษย์บรรลุอะไรได้ทั้งสิ้น เพราะมนุษย์มีศักยภาพสูงมาก แต่ละคนที่บอกว่าไม่เท่าเทียมกัน มีเงินไม่เท่าเทียมกันนั้นแน่ แต่สิ่งที่ธรรมชาติให้มาเท่าเทียมกันตรงนี้ มีเส้นล้านตัวเท่ากันของแต่ละคน เพราะเป็นโครงสร้างที่วิจิตรมาก เรียนอะไรก็ได้ขอให้มีการบวนการเรียนรู้ที่ดี สามารถที่จะบรรลุความจริง คนเราต้องใช้ความจริง ทำอะไรถ้าไม่ใช้ความจริงมันไม่สำเร็จ เหมือนจะยิงจรวดไปดวงจันทร์ ถ้าเราไม่รู้ไม่จริง ยิ่งอย่างไรก็ไม่ตรง ต้องเป็นความจริงหมดทุกเรื่อง ถึงจะยิงไปลง ถึงจะทำอะไรสำเร็จ เราต้องเรียนรู้ให้บรรลุความจริง และในความจริงมีความงาม ถ้าเราเรียนแล้วไม่เห็นความงามเราจะขาดทุน ธรรมชาติมีความงาม สุนทรีย์ต่างๆ เห็นทุกเรื่องแล้วแต่จิตว่ามีเครื่องรับหรือไม่ ถ้าเห็นทั้งหมดจะเห็นความงาม ถ้าเห็นเฉพาะส่วนจะไม่เห็นความงาม ดอกไม้สวยเพราะเห็นทั้งหมด ถ้าท่านเอาไปแยกส่วนดูว่ามีเคลือบเท่าไร ฟอสฟอรัสเท่าไร ไฮโดรเจนเท่าไรจะไม่เห็นความงาม หรือเอาคุณอาภัสรามาตั้งว่าแกสวย ลองไปดูน้ำดี อุจจาระ ปัสสาวะ ก็ไม่สวยหรอก ความงามเกิดจากทั้งหมด ถ้าเราเห็นทั้งหมดเมื่อไหร่ ก็เห็นความงามเต็มไปหมดในเรื่องต่างๆ ในเรื่องที่ท่านทั้งหลายมาทำกัน ถ้าเห็นเป็นแยกส่วนว่ายาก คนนี้จู้จี้มาก ฉันไม่ชอบคนนั้น ไม่ชอบคนนี้ มันแยกส่วนหมด แต่ถ้าเห็นทั้งหมดว่า นี่อาจารย์ทั้งหลายทั้งที่จะเป็นผู้ศึกษา ผู้ที่ทดลองกับอาจารย์ที่จะเจอกัน จะได้ทดลองทำสิ่งที่ดี และจะได้วิจัยต่อเพื่อทำให้ดีขึ้นเรื่อยๆ อันนี้เป็นความงามจริง ทำเพื่อเพื่อนมนุษย์ ท่านต้องเห็นทั้งหมดและบรรลุความดีได้

มนุษย์มีศักยภาพสูงมากตรงนี้และเป็นธรรมชาติของมนุษย์เท่านั้น สัตว์ไม่มีตัวนี้ แม้แต่เทวดาก็ไม่มี สังเกตใหม่ว่า เทวดาไม่มีการบรรลุธรรมะ มนุษย์ถึงจะบรรลุธรรมะได้

บรรลุนิยามคือต้องบรรลุทางปัญญา เทวดาสบายทุกอย่างบรรลุไม่ได้ ต้องมีความทุกข์จึงจะบรรลุปัญญาได้

ตรงนี้เป็นโจทย์ของเราว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคืออะไร ทุกคนช่วยกันแสวงหา และช่วยเพื่อนมนุษย์ให้พบกระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุด อันนี้เป็นสิ่งประเสริฐที่สุด เมื่อพระพุทธเจ้าบรรลุนิยาม โลกธาตุสิ้นสะเทือน โลกสันท่าไม้ โลกทัศน์เข้าใจว่า จักรวาลมันสั้นไปหมดทั้งนั้น เพราะมันเป็นเรื่องใหม่ว่า มนุษย์สามารถพึ่งตนเองได้ แต่ก่อนพึ่งคนอื่นทั้งนั้น พึ่งภูเขา เทวดา พระอินทร์ พึ่งอะไรต่างๆ แต่มนุษย์มีปัญญาเอง หลุดพ้นเป็นอิสระโดยสิ้นเชิงด้วยการบรรลุทางปัญญา อันนี้เป็นแนวคิดใหม่เป็นเรื่องใหม่ โลกจึงสิ้นสะเทือนหมด มนุษย์อื่นๆ มีศักยภาพทางปัญญาทั้งสิ้น ฉะนั้นโจทย์ของเราเรื่องปฏิรูปการเรียนรู้ก็คือ การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคืออะไร ช่วยกันแสวงหาสิ่งนั้น และช่วยให้เพื่อนมนุษย์ได้พบสิ่งนั้น ที่นี้สิ่งนั้นคืออะไร เราอาจจะตอบทันทีไม่ได้ แต่เราแสวงหาได้และสร้างได้ เช่นที่ท่านทั้งหลายมาลองนั้นสำคัญ

ขั้นแรก review ก่อนก็ได้ review ความรู้ที่มีหมดทั้งโลกว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคืออะไร แล้วเราลองทำ ลองทำก็อย่าไปเชื่อ 100 % ว่ามันจะได้ผล เพราะมันต้องขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม อะไรก็ร้อยแปด แล้วเราก็วิจัยสิ่งที่เราทำว่ามันจริงหรือเปล่า ดีบ้างไม่ดีบ้าง เพราะอะไร แล้วเอาผลการวิจัยมาปรับอีก เหมือนลุงคำปวนที่ทดลองแล้วหยิบอันที่ดีมาลองอีก แล้วหยิบอันที่ดีที่สุดมาลองอีก แล้วมันก็ดีขึ้นเรื่อยๆ ให้มันเป็นระบบที่เราเรียนรู้ได้ แล้วก็ปรับปรุงตัวขึ้นได้ ก็ดีขึ้นเรื่อยๆ เราเชื่อผิดก็ไม่เป็นไร ขอให้ได้ลองและมีការวิจัย และมาปรับปรุง เป็นระบบที่เรียกว่าสามารถเรียนรู้ได้แล้วมาปรับตัวได้ ถ้าเรียนรู้ไม่ได้ มีแต่จะเสื่อม แต่สิ่งมีชีวิต ที่ดีต้องเรียนรู้ได้และปรับตัวได้ ฉะนั้นถ้าท่านจับตรงนี้ได้ ท่านเชื่ออะไรก็ไม่แปลก เริ่มต้นไปลองทำดูแล้ววิจัยออกมาจริงๆ แล้วเอาผลวิจัยมาปรับตัว เรื่องการตลาดเขาทำอย่างนั้นทั้งสิ้น เขาจึงมีพลังมาก การตลาด เขาจะวิจัยว่า ลูกค้าเป็นใคร ควรจะเป็นใคร เรียกว่า potential customer ชอบอะไร มีอำนาจซื้ออย่างไร มีวัฒนธรรมอย่างไร วิจัยแล้วสร้างความรู้ สินค้าชิ้นนี้จะไปขายวิจัยแล้วว่าจะตั้งชื่ออะไรจึงจะถูกหูคน เดิมโคคาโคล่ามาขายเมืองไทย เขาไปเจอว่าคนไทยไม่ชอบชื่อยาว เขาก็ไปวิจัยว่าทำไม เขาก็เปลี่ยนเป็น โค้ก ก็ขายดีขึ้น แม้แต่ชื่อยังวิจัยเพื่อสร้างความรู้ให้มัน เราทำอะไรประสบความสำเร็จต้องวิจัยเพื่อสร้างความรู้ พอเขาทำยุทธศาสตร์ขายไปแล้ว เขาก็วิจัยอีกว่าขายได้ ขายไม่ได้ ขายได้กับคนกลุ่มไหน ทำไมขายไม่ได้ แล้วเอาผลการวิจัยมาปรับยุทธศาสตร์ แล้วก็ทำ แล้วไปวิจัยอีก มันก็จะดีขึ้นเรื่อยๆ เวลาวางจรรยาบรรณนี้มันเคลื่อนไหวไป ในทางธุรกิจเรียกว่า PDCA Plan คือวางแผนว่าเราจะทำอย่างไร Do ลงมือทำ

Check ไปวิจัยว่ามันดีจริงหรือเปล่า Act เอากลับมาทำอีก แล้วมันก็วนไป PDCA มันก็จะดีขึ้นเรื่อยๆ ขอให้มันเป็น dynamic process บางคนเชื่ออะไร ทำไป 10 ปี 20 ปีก็ทำอยู่อย่างนั้น ถึงเดิมตั้งต้นดี มันจะเลว ถ้าไม่มีการวิจัยตรงนี้ มันไม่ครบวงจร แล้วเราจะเห็นว่าเขาเชื่ออะไร ก็เชื่ออย่างนั้น เขาทำอย่างเดียวเหมือนเดิม การค้ำนี้ก็รู้กัน บริษัทถ้าทำค้าขายอะไรแล้วได้กำไรแล้วทำเหมือนเดิม จะขาดทุนเพราะสภาพมันเปลี่ยน

ฉะนั้นการวิจัยหรือการเรียนรู้เพื่อให้เรารู้ความจริงเราจะได้ปรับตัวได้ เพราะความจริงมันเปลี่ยน มันเป็นอนิจจัง ผมเองที่พูดก็หมดเวลาแล้ว 2 โมงครึ่ง เพราะยังไม่ได้บอกว่าการเรียนรู้อะไรมันดี ที่จริงก็อยากจะบอกเหมือนกัน แต่กลัวท่านทั้งหลายเชื่อ และกลายเป็นไม่ดี ก็ลองไปทำดู ใช้บอก process ดูกว่า ก็กำลังทำกันอยู่ใช่ไหม ว่าการเรียนรู้อะไรที่มันดี อาจจะเป็นต่างกันก็ได้ แล้วไปลองดู แล้ววิจัย ต่อไปมันจะดีขึ้นเรื่อยๆ ถ้าได้ทำอย่างนี้ ต่อไปทุกคนเก่งหมด เอาไปทำเอง ช่วยสอนคนอื่น อย่างที่ว่า เราแสวงหากระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุดตลอดชีวิต แล้วช่วยให้เพื่อนมนุษย์ได้พบกระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุด บุคคลเรียนรู้คนหนึ่งที่ผมเห็นและได้รู้จัก และมีศักยภาพมากเหลือเกิน ท่านอาจารย์พุทธทาส ไปดูท่านเรียนรู้จากทุกเรื่อง ตลอดเวลา มีหมา มีไก่ มีแมว คนไปถามว่า ท่านอาจารย์เลี้ยงมันไว้ทำไม ท่านบอกว่าเลี้ยงเอาไว้เป็นครู ฉันเรียนรู้จากมันว่ามันมีพฤติกรรมอะไร เรียนรู้ทุกเรื่อง เวลาป่วยก็เรียนรู้ ป่วยแต่ละครั้งก็ฉลาดขึ้น อันนี้เรียกว่า เรียนรู้ในวิถีชีวิต และวิถีชีวิตเรามีทุกวัน เราก็ฉลาดขึ้นทุกวัน เราเป็นคนดีขึ้นทุกวัน ในวิถีชีวิตเราต้องเรียนรู้ทุกเรื่อง ลองไปดูท่าน อาจารย์พุทธทาสองค์เดียว เนื่องจากเป็นบุคคลที่เรียนรู้ จึงมีศักยภาพที่จะช่วยคนอื่นมากมายไปหมด และพวกเราตั้งมาก ถ้าเป็นบุคคลที่เรียนรู้ แสวงหาการเรียนรู้ที่ดี ต่อไปเราช่วยเพื่อนมนุษย์ได้มาก แล้วสิ่งที่เรากำลังทำกันคือการเคลื่อนไหวทางศีลธรรม ศีลธรรมลึกที่สุดคือการเคารพคุณค่า มีศักดิ์ศรีความเป็นคน ทุกคนไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม เขามีคุณค่า มีศักดิ์ศรีความเป็นคน เราต้องเคารพสิ่งนั้น เราไม่ยัดเยียด ไม่ไปทำให้เขาโง่งง ไปครอบงำเขา ไปทำอะไรเขา เคารพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาไปสู่ความดีงามที่เรียกว่า ความจริง ความงาม ความดีทั้งหมด

สำหรับผมเองเห็นว่าสิ่งที่ท่านทั้งหลายกำลังทำอยู่เป็นความเคลื่อนไหวทางศีลธรรมที่จะทำให้มนุษย์ดีขึ้น เมื่อมนุษย์ดีขึ้นและมีจำนวนมากขึ้น ศีลธรรมก็เกิดขึ้น และต่อไปก็ไปช่วยให้เกิดการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ และสิ่งนั่นเอง ผมคิดว่าเป็นความยิ่งใหญ่ และเป็นอนาคตของ

มนุษย์ว่า มนุษย์ต้องเรียนรู้สิ่งนี้ มนุษย์ทั้งโลกจะต้องเรียนรู้ที่ต้องอยู่ร่วมกันด้วย
สันติ จะต้องเห็นคนทั้งหมดเป็นพี่น้องกัน อย่างที่ท่านมหาตมะคานธีพูดว่า โลกทั้ง
ดวงพี่น้องกัน โลกาภิวัตน์ ไม่ใช่ โลกาภิวัตน์อย่างที่ฝรั่งพูดกัน ทุกวันนี้เป็นโลกาภิวัตน์
แบบค่อยพัฒนา โลกาภิวัตน์เพื่อที่จะเอาของคนอื่นที่จะปล้นได้ทั้งโลก โลกาภิวัตน์
จริงๆ แปลว่าเราต้องมีจิตมองคนทั้งโลกเป็นเพื่อนมนุษย์กับเรา ที่เราจะต้องมีจิตเอื้อ
อาทร มีการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ใช่เพื่อไปเอาเปรียบเขา แต่จะมีการส่งเสริมการเรียนรู้
ร่วมกันเพื่อทั้งหมดจะได้มีความฉลาดขึ้น เป็นคนดีขึ้น และมีการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ
ตัวนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในอนาคต เกิดโลกที่เป็นศรีอาริยะ เกิดโลกาภิวัตน์ที่เป็น
ศรีอาริยะ และสิ่งนี้จะเกิดจาก การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ท่านทั้งหลายกำลังช่วยกันทำอยู่
ผมจึงถือว่าท่านทั้งหลายกำลังเคลื่อนไหวเรื่องศีลธรรม ขอบพระคุณมากครับ

ประสบการณ์การวิจัย / ให้คำปรึกษา กับโรงเรียนเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้

โดย : รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ อาจารย์พิเศษ มศว.ประสานมิตร
อดีตคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ม.ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เวลาที่พูดถึงการวิจัยในชั้นเรียน เมื่อคือนั่งอ่านงานของอาจารย์บำรุงที่โรงเรียนเซนต์พอลเพชรทองคำ นั่นคือครูนักวิจัย ที่เราพูดถึงการวิจัยในชั้นเรียน อยากจะเรียนให้ทราบว่า เป็นงานวิจัยขนาดเล็ก ไม่ใช่เป็นงานวิจัยเชิงวิชาการ เวลาปัญหาที่ครูทำวิจัยไม่ได้เพราะเราเอางานวิจัยเชิงวิชาการเข้าไปจับ การวิจัยในชั้นเรียนอยากให้ครูมุ่งแก้ปัญหาหรือพัฒนาแสวงหาองค์ความรู้ในวิชาชีพในการเรียนการสอนของเขา ตรงนั้น คือ 2 เรื่อง นั่นคือจุดที่จะต้องเน้น และการวิจัยตรงนี้ถ้าจะทำให้มีพลังจะต้องให้ครูทั้งโรงเรียนร่วมกันทำจะเป็นพลังที่ขับเคลื่อน จะมีพลังมหาศาลที่นี้เมื่อพูดถึงครูนักวิจัยตรงนี้จะต่างจากนักวิจัยทั่ว ๆ ไป Teacher and a read Teacher เพราะเท่าที่ดูมาลักษณะที่เห็นการทำงานของเข เขาจะมีงานวิจัยพื้นฐานของเขาก็คือเขาจะเป็นคนที่ช่างคิด ช่างตั้งคำถาม เหมือนอย่างเมื่อนั่งอ่านบันทึกของครูบำรุง ใช้บัตรคำมาสอนนักเรียน แล้วนักเรียนสนับสนุน แต่นักเรียนบอกว่าเมื่อมือจ้งเลย ครูมีบัตรคำเยอะ คราวหน้าจะหาบัตรคำให้น้อยลงแล้วจะทำให้เด็กไม่เมื่อยมือ จะหาวิธีการและคำตอบจากบันทึกที่เรานั่งอ่านหรือที่เราเห็น เวลาที่เขาทำงานของเขาไปเรื่อย ๆ เมื่อเขาเครียด เขาจะแต่งกลอน เขาเป็นครูภาษาไทย มันเหมือนกับหนังสือเล่มหนึ่ง Teacher and a read Teacher ของแม็กนีส์ ๆ ก็เหมือนกัน เขามีปัญหาที่อยากจะทำ แล้วบอกว่า I do I study หนังสือเล่มนี้ที่ มศว. มี ซึ่งจะเห็นว่าที่อังกฤษเขาทำแบบนั้น แต่ว่าครูของเราที่ลาดกระบังก็มีวิธีการเหมือนกันเลย ตัวอย่างนี้เป็นส่วนหนึ่งการทำงานของครูที่มีงานวิจัยเป็นพื้นฐาน ในการสอนของครูจะใช้กระบวนการวิจัยมาจัดกระบวนการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นกระบวนการเรียนการสอนของครู ครูจะแสวงหาวิธีปฏิบัติ วิธีปรับปรุงการเรียนการสอน พัฒนาวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน เขาจะรู้เลยว่าเด็กคนนี้วิธีการเรียนรู้เป็นอย่างไร เขาพยายามแก้

และดูปัจจัยอื่นๆ ของเขาตรงนั้น

เพราะฉะนั้นถ้าครุณักวิจัยในทัศนะผมเขาทำงานเป็นเหรียญ 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือด้านการเรียนการสอน ด้านหนึ่งคือด้านวิจัย เท่าที่เจอจากประสบการณ์ตรงนั้น สิ่งนี้จะต้องเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กัน เราค่อยๆ ไป ซึ่งมีอยู่ในโรงเรียนเราต้องไปดู ที่นี้ส่วนมากระบบราชการไม่ได้ดูเนื้อหาของเขาที่จะเกิดขึ้นจึงเป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นถ้าเนื้อหาตรงนั้นมันเกิดขึ้นแล้วค่อย ๆ สร้างกลุ่ม ค่อยๆ ไป แล้วอย่าไปเอาระเบียบวิธีวิจัยอะไรเข้าไป งานวิจัยต้องมี 5 บท และบทที่ 2 ก็ไม่มีเวลานอกชั้นเรียนที่จะแสวงหา เพราะจุดอ่อนของครูอันหนึ่งก็คือ design and struction designing activity off แบบกิจกรรมการเรียนรู้ตรงนี้ ยังไม่ได้หาวิธี review literature เพื่อจะอ้าง ทำไม่องค์ความรู้จึงมีปัญหา ตรงนั้นมันเกิดจากอะไร เวลาเราเข้าไปเราต้องค่อย ๆ เติมเขา ถ้าเรารู้ว่าเขาอ่อนจิตวิทยา ตอนนั้นเราเอาหนังสือสมุดพกคุณครูให้ครู กทม. อ่าน เป็นหนังสือที่ญี่ปุ่นแปลมาหลายหมื่นฉบับแล้วบังคับให้คุณครูอ่าน ผมเล่าให้เขาฟังนิดหนึ่งว่า เรากระตุ้นให้เขาอ่านเพื่อเขาจะได้มี Sight quality มากขึ้น เพื่อจะสอนเด็กให้มันลดลง

ยกตัวอย่างจากหนังสือ เช่น ครูฟูริยะ โรงเรียนญี่ปุ่นเขาจะต้องกินอาหารในโรงเรียนในห้องเรียนและครูก็ต้องกินอย่างนั้นด้วย เด็กถามครูว่าไม่ต้องกินผักได้ไหม ตัวครูเองก็ไม่ชอบกินผักอยู่แล้วเธอย่อมทำได้ ตอบเด็กอย่างนี้เด็กคนหนึ่งเห็นครูเอาผ้าเช็ดหน้าเช็ดปากอยู่เรื่อย ๆ พอเห็นครูแอบคายแครอท เขาก็ไม่สบายใจกลัวคนอื่นจะเห็น เขารักครู ก็ชวนเพื่อนคุยเพื่อปกปิดพฤติกรรมครู พอกลับไปบ้านเด็กคนนั้นทุกซัใจมากจึงเขียนจดหมายว่า ครูครับผมเห็นครูแอบคายแครอท แต่ผมไม่ได้บอกใคร ครูก็ชอบใจมากและพยายามกิน พอสิ้นเทอมผมก็มีสมุดที่เรียกว่าสมุดพกคุณครู มีการประเมินวิชาอาหารกลางวัน ผู้ที่กินก็คือครูฟูริยะ คะแนนเกือบดี และขอให้คุณครูพยายามอีก ตรงนี้ถามว่าเป็นการวิจัยไหม เด็กวิจัยไหม สังเกตพฤติกรรมครูแล้วก็ประเมิน เป็นจิตวิทยาที่น่ารัก เป็นเรื่องที่น่ารัก เป็นเรื่องที่น่ารักแล้วเอามาให้ครูอ่านแต่ละเรื่อง ๆ ไปกับชุมชน อย่างเช่น สอนเรื่องการเลี้ยงตัวไหม แล้วบอกถึงธรรมชาติ ตอนนั้นครู ป.3 ที่เรากำลังอบรมนำเรื่องนี้มาให้อ่าน ถ้าเขามีความสามารถในการเรียนการสอนและการวิจัย ถ้าเราได้ครูอย่างนี้ เป็นครูที่แสวงหาและมีจิตใจที่จะช่วยเหลือลูกศิษย์ที่จะพัฒนาการเรียนการสอน มีวิธีการค้นหา มีแนวคิดใหม่ ๆ เกิดขึ้น ทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ ที่เราเรียกว่าคุณภาพการสอน สิ่งที่สำคัญก็คือครูจะต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน พฤติกรรมการเรียนการสอนและทำงานวิจัยตรงนี้ ให้เข้าไปในใจเขา งานนี้จะมีคุณภาพ แต่ตรงนี้จะต้องค่อย ๆ สร้าง

สร้างตรงนี้แล้วค่อย ๆ ขยายออก ๆ เป็นเครือข่าย เพราะว่าการแสวงหาความรู้ของ
ครูตรงนี้เท่าที่สังเกต เขาจะเป็นคนตั้งคำถาม พอตั้งคำถามแล้วเวลาเขาสอนเด็กเขา
สอนให้ตั้งคำถาม ตัวอย่าง เด็กที่ผมเคยเอามาเล่าตลอดเวลาว่า เวลาเช้า ๆ เด็กเดิน
เข้าโรงเรียนเห็นถนนเปียก คำถามที่ 1 ก็เกิดแล้ว ถนนเปียกเพราะว่าฝนตก คำถามที่
2 ภารโรงรดน้ำต้นไม้ทำไมให้น้ำมาเปียกถนน คำถามที่ 3 ท่อน้ำประปาที่อยู่ใต้ถนน
แตกทำให้ถนนเปียก และถนนเปียกนั้นคืออะไร ดังนั้น ครูคือสุดยอดของการปฏิรูป
การเรียนรู้ ก็คือสอนให้เด็กตั้งคำถาม ตรงนี้การปฏิรูปการเรียนรู้ในหมวด 4 คือเรื่องนี้

เพราะฉะนั้นเรื่อง Child Centered ที่เราสืบสนกันอยู่ตลอดเวลาว่าการประชุม
สัมมนานั้นเป็นเรื่องเทคนิคไม่ใช่วิธีสอน วิธีสอนจะใหญ่กว่าเทคนิค เพราะฉะนั้นเมื่อ
เป็นเทคนิคแล้ว ใครจะใช้วิธีใดให้เด็กมีส่วนร่วม ให้เด็กค้นพบ ให้เด็กแลกเปลี่ยน ให้
เด็กทดลอง กระตุ้นเด็กในด้านต่าง ๆ ซึ่งก็แล้วแต่ครูจะไปใช้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์
และบริบท ส่วนในด้านวิธีสอน เช่น การสอนแบบบรรยาย ขณะนี้ผมใช้การบรรยาย
แต่เทคนิคที่ผมจะใช้ประกอบ คือ แผ่นใส ส่วนอาจารย์อาจารย์ใช้แบบคำถาม เพราะ
ฉะนั้นเวลาที่เราให้การศึกษาแก่นักเรียน เราต้องมองในเรื่องของชุมชน เราต้องมอง
วัฒนธรรม วิธีคิดของเด็ก และวิธีคิดแต่ละบริบทสังคมก็ไม่เหมือนกัน ความเชื่อ ค่านิยม
ต้องดูตรงนั้น ผู้บริหารจะมองอะไรแบบกว้าง ๆ เป็นระบบ แต่ครูจะมองอะไรจุดเล็ก ๆ
และจะคิดเชิงระบบไม่ค่อยได้ พอมีโครงการอะไรไปก็จะต่อต้าน แต่จริง ๆ งานที่เข้า
มาถ้าครูมองเป็นเชิงระบบได้ว่า นั่นเป็นเรื่องเดียวกับการเรียนการสอน การวิจัยและ
การเรียนการสอนเป็นเรื่องเดียวกัน พ.ร.บ. การศึกษาในหมวดนี้ การใช้ทรัพยากร
ทางการศึกษา ตรงนี้เราบอกว่าเป็นพุทธวิธีของชาวพุทธเขาไม่ได้คิดแยกส่วน มองว่า
มีปัจจัยเกื้อกูลซึ่งจะช่วยอะไรต่าง ๆ ได้ เราบอกว่าโรงเรียนกับวัดแยกกันเพราะเรา
ไปกันรั้ว ชาวบ้านจะเข้ามาใช้ก็ใช้ไม่ได้

อย่างเช่นตอนผมทำวิจัยเรื่องระบบคุณค่าของภูมิปัญญาที่มานุรณาการใน
การเรียนการสอน นำเด็กไปเรียนกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูใหญ่ว่าทำไมต้องเอาเด็กไป
จึงต้องเปลี่ยนเป็นเอาภูมิปัญญากลับมาสอนที่โรงเรียน ส่วนครูภูมิปัญญากลับคิดว่า
ฉันไม่มาหรอก “โรงเรียนเป็นสิ่งคมของคนมีความรู้ ฉันเป็นแค่มีปัญญา” โดยเขาไป
นึกว่าปัญญาต่ำกว่าความรู้ จึงต้องถามว่า ป้าจะมาที่ไหน “ฉันจะมาที่วัดแล้วเอาใ้
แดง ใ้เขียวไปซิฉันจะไปสอนให้ทั้งนั้น” วัดนั้นจะคล้ายกับวิถีชีวิตของเขา วิธีคิดของ
เขา ตรงนี้จะต้องสะท้อนให้เห็นหลาย ๆ เรื่อง ตัวอย่างเช่น ถ้าย้อนถามป้าว่าทำไม
ไม่ส่งลูกเข้าโรงเรียนมัธยม ก็จะได้คำตอบว่า “ไม่ส่งหรอก ดูซิส่งไปเรียน แต่เลี้ยง
ควายผอม ของฉันไม่ต้องส่งไปเรียน เลี้ยงควายอ้วน” เรื่องนี้บอกว่าไปเป็นนักวิชา

การอยู่ตรงนั้น แต่สื่อสารไม่ได้ เพราะฉะนั้นวัฒนธรรม ชุมชน ศาสนสถาน Resource จากศาสนสถานมีมาก จึงน่าจะนำทรัพยากรตรงนี้มาใช้

ตัวอย่างเช่น ที่โรงเรียนรวมชั้นที่อาจารย์สุณีย์ทำ โรงเรียนวัดกระโสมทอง ครูใหญ่เก่ง หลวงพ่อบริจาคให้ชาวบ้านทุกวัน โรงเรียนมีอาหารเข้าให้กินฟรี ชาวบ้านนำทรัพยากรต่าง ๆ มาช่วยการปฏิบัติการเรียนรู้ตรงนี้ เราจะต้องมองภาพรวม concept mapping เช่น การปฏิบัติการเรียนรู้ มีใครบ้างที่เกี่ยวข้อง ต้องมองให้เห็นภาพรวม ผู้เรียน ผู้สอน การคิดเชิงระบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับการบริหาร การจัดการ การวางแผน การออกแบบยุทธศาสตร์ การนำเสนอ ยกตัวอย่างเช่น เราไปดูงานเรื่องการแยกขยะว่าแยกขยะจะต้องแยกจากที่บ้าน แต่เวลาเรามาปฏิบัติจริงๆ ทำไม่ได้ ผมได้ไป Company up state เขาแยกขยะ โดยกำหนดว่าวันจันทร์เก็บขยะเปียก วันอังคารเก็บหนังสือพิมพ์ วันพุธเก็บพวกกรี๊เซล พวกแก้ว ขวดพลาสติก วันอื่นห้ามมาทิ้ง ถ้าทิ้งถือว่าผิดกฎหมาย นี่คือการจัดการ การศึกษาต้องสร้างตรงนี้ และการบริหารการจัดการผู้บริหารโดยใช้ TQM QA ISO ที่คณะเราไม่ได้ใช้ เราใช้วิธี TQM เพราะเราต้องดูวัฒนธรรม ดูวิถีการธรรมชาติขององค์กร ลักษณะวิชาชีพอของเรา ตรงนี้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เข้ามาต้องมาศึกษา ดัดแปลงแล้วจึงจะใช้ ดูจากประสบการณ์ที่สังเคราะห์ได้

การวิจัยตัวแปรในเรื่องการเรียนการสอน หลักสูตรการเรียนการสอน ก็คือความรู้ของครู ครูจะสอนเนื้อหาต้องมีวิธีสอน องค์ความรู้ต้องมี จะมีเพียงระเบียบวิธี Methodology หรือ pedagogy ไม่ได้เนื้อหาต้องมีด้วย การฝึกหัดครูของเราพลาดมานานแล้วจะต้องแก้ ครูของเราหกแสนห้าหมื่นคนจะพัฒนาต้องมีองค์ความรู้ ต้องมีมาตรฐานความรู้ เพราะเป็นมาตรฐานความรู้ และความเชื่อของครู ตัวแปรที่เราเอามาใช้เกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ของเรามีมาก งานวิจัยจำนวนมากแต่เราเอามาสกัดเพียงนิดเดียว ดังเช่นที่พระพุทธรูปเจ้าท่านบอกว่า ไบไม่ทุกไบในป่าทำยาได้ แต่ไบไม่หยิบมือเดียวเท่านั้นที่รักษาโรค ในที่นี้โรคการสอนของครู 1 ตัวแปรที่เราเอามาใช้ คือความมั่นใจ ครูจะต้องสร้างความมั่นใจให้กับเด็ก ความเชื่อมั่นเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ ความรัก เจตคติ และคุณลักษณะของครู บทบาทของครูหลากหลายมาก เช่น ถ้าเด็กทำคณิตศาสตร์ไม่ได้ ครูต้องรู้ว่าครูเป็น research mind เพื่อค้นหาว่าวิธีการเรียนรู้ของเด็กคนนี้เป็นอะไร ถ้าครูเป็นนักวิจัยจะมีการวิจัยเรื่องนี้ แล้วต่อไปการตัดสินใจของครูก็คือ การประมวลประสบการณ์ออกมาเพื่อกำหนดทางเลือก ตรงนี้เรียกว่าการคิด คือประมวลประสบการณ์มาเพื่อกำหนดทางเลือกของครู การเรียนการสอนของครูในชั้นเรียนและการรู้คิดของเด็ก ถ้าครูพูดมากเด็กจะคิดน้อย ถ้าครูพูดน้อยเด็กจะคิดมาก และพฤติกรรมของผู้เรียนจึงจะมา learning out ตรงนี้คือศักยภาพที่

เราต้องการ ศักยภาพของเด็กคือ ความสามารถที่มันแฝงอยู่ในตัวเด็ก อยู่ในสมอง 2 ซีก จะต้องดึงออกมาว่าเด็กเขาเด่นในเรื่องอะไร มีศักยภาพในเรื่องอะไร ค้นให้พบ แล้วพัฒนาเขาไปให้เต็มศักยภาพตรงนั้น เด็กแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน ทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ แต่ใช้เวลาในการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน และมีวิธีการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน ถ้าครูมีการวิจัยอย่างนี้จะสามารถทำได้

ครูนักวิจัยแตกต่างกับนักวิจัย ครูนักวิจัย ด้านหัวใจคือด้านการสอน ด้านก้อยก็คือด้านวิจัย แยกกันไม่ได้ เป็นส่วนเดียวกัน การปฏิบัติก็คือการวิจัยการสอน ถ้าครูมีคุณลักษณะที่บอกว่าเป็นครูนักวิจัย ครูทำอะไร นักเรียนทำอะไร เขาจะพัฒนาในเรื่องอะไร และจะแก้ปัญหาในเรื่องอะไร เขาจะแสวงหาความรู้เพิ่ม บทบาทของท่านก็คือไปสนับสนุน อย่าไปสอน อย่าไปแนะนำ สุดท้ายสิ่งที่ปรากฏอยู่ก็จะชัดเจนขึ้น วิชาชีพของครูจะเป็นครูวิชาชีพ จะได้มาตรา 30 ครูนักวิจัยจะได้มาจากการเรียนการสอนตอนนี้ พฤติกรรมการสอนก็จะเปลี่ยน ผู้บริหารจะต้องเข้ามาดูครู นักเรียนโรงเรียน สถาบันผลิตครูมาเป็นพี่เลี้ยง ศึกษานิเทศก์ แล้วจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี Good Governance ผู้บริหารมีอาชีพต้องสนใจและใส่ใจในเรื่องการเรียนการสอน

วงจรของ เค็มเนิส จะใช้ 1 ภาคการศึกษาหรือ 1 ปีการศึกษาที่วางแผนปฏิบัติ reflection วางแผน จะเอากี่รูปก็ได้ ขึ้นอยู่กับครูเขาออกแบบ การที่เขาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนของเขา ซึ่งยืดหยุ่นได้ขึ้นอยู่กับครูเขาคิด เมื่อเขาจะทำเขาก็ต้องมีส่วนร่วม เพราะฉะนั้นแผนของอาจารย์จะมีพลัง ก็คือ ครู 1 คนทำ พอครู 1 คนทำ ครู 2 คนทำ ครูทั้งโรงเรียนทำ การวิจัยการเรียนการสอนถึงจะเรียกว่า School Improvement แต่ผู้บริหารต้องสนับสนุน พ.ร.บ. การศึกษาครั้งนี้ หลายอย่างขึ้นอยู่กับตัวแปรเรื่องความรัก ตัวแปรที่เราไปสังเคราะห์มาเป็นงานของกรมวิชาการ กองวิจัยการศึกษา เด็กมีความสุขเกิดจากการรักครู รักเพื่อน รักโรงเรียน แต่พอมาใช้จริง ๆ คุณธรรมของครูในยุคปฏิรูปมี 2 ข้อเท่านั้น คือ ปัญญากับเมตตา ปัญญาคือต้องแสวงหาความรู้ตลอดเวลา ครูจะต้องรักเด็กแบ่งปันเด็ก จากตรงนั้น เด็กรักครูเพราะครูสอนดี มีความรู้ และครูใจดี ตัวอย่างเช่น ผอ.สุนทรีย์ ที่โรงเรียนลาดกระบังสอนวิชา กพอ. ให้เด็กมารายงานตอนสิ้นปี เด็กวิ่งมากอด และบอกว่า “คุณครูขา วันนี้อยากกลับบ้านเลย นอนด้วยกัน เราจะได้ไม่ต้องจากกัน เพราะพรุ่งนี้เราจะได้เรียนหนังสือ หนูรักเพื่อน เพราะเพื่อนเป็นคนดี เพื่อนช่วยเพื่อน และเอื้อเฟื้อ” หรือตัวอย่าง โรงเรียนสามเสน เด็ก ป.1 บอกว่า “ชอบมาโรงเรียน มาแล้วสบายใจ มีเพื่อนเล่น ได้เรียนหนังสือมีความรู้” นี่คือนิสัยที่อยากจะให้เห็น เวลาเราทำวิจัยในชั้นเรียนขอให้ชัดว่า ครูนักวิจัยกับนักวิจัยทางการศึกษาเป็นคนละเรื่องกัน สมรรถภาพไม่เหมือนกัน เวลา

มาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จรรยาบรรณนักวิจัยจะต้องมี เมื่อดูงานแล้วเอา idea and concept ไปทำในบริบทของเรา เราจะบอกว่า นวัตกรรมทั้งหลายเอาหลักการตรงนี้ มาศึกษา ทดลอง และปรับใช้ โรงเรียนนี้กับอีกโรงเรียนนี้ไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้น แต่ละโรงเรียนมีความหลากหลาย

ผู้เข้าร่วมประชุม : เมื่อท่านอาจารย์พูดเรื่อง 4 MAT ที่เราทำ คือ เอาครูมาอบรม พอหลังจากอบรมแล้วเราจะตามผลว่า ครูได้ใช้ชุดกิจกรรมเป็นอย่างไร อย่าง ป. 3 ป. 4 เราพบว่า 4 MAT เป็นเรื่องใหม่ ก็สุ่มสิ่งที่ครูเขียนเอาไปให้ครูอีกคนสอน แล้วให้กลุ่มที่เขียนเองทดลองสอน คือ ทำวิจัยเล็ก ๆ พบว่าครู 6 คน คนละบุคคลิกภาพ เราทำเป็น Pilot project แต่เอาหลักของการวิจัยเข้าไปร่วมด้วย โดยเอาครูเป็นผู้ทำ และเป็นผู้ร่วมวิจัยกับเรา เริ่มการทดลองโดยในหนึ่งเทอมเราจะสุ่มเนื้อหา และโรงเรียนหนึ่งรับไปสอนเรื่องนี้ โรงเรียนทั้งหมด 5 โรง เราจะสุ่มครูที่ไม่ได้เขียนและเอาชุดกิจกรรมนี้ไปสอนเปรียบเทียบกับครูที่อยู่ในทีมที่เขียนเรื่องนี้ และกับทีมที่เขียนแต่ไม่ได้เขียนหน่วยนี้ ตอนไปเก็บข้อมูล โดยเข้าไปดูครูสอนด้วย พร้อมกับให้ถ่ายวิดีโอ ถ้าไปดูไม่ได้เราเอาวิดีโอมาดู แล้วก็สุ่มเด็กมาสัมภาษณ์ เราจะพิสูจน์ว่ารูปแบบนี้ดีไหม คำตอบที่ได้คือดี แต่เสียเวลา ที่นี้เรามาพิสูจน์กับครูที่ยุบรวม concept ด้วยเหตุผลที่เราต้องวิเคราะห์หลักสูตรก่อน ผลที่ได้คือ ถ้าจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครบวงจร เราต้องใช้เวลาไปถึง 2 ชั่วโมงครึ่ง คือเที่ยงครึ่งแล้วเด็กยังไม่ไปทานข้าว เพราะเขาต้องการงานให้เสร็จ จากการวิจัยในขณะนี้เรายังมีการนิเทศติดตามผลอยู่ ป. 5 ป. 6 ให้ทำทั้งปี เราได้ข้อสรุปจุดหนึ่ง คือ คุณครูบอกว่าดีมาก ทำให้เขามีวิธีการที่จะใช้สอน เช่น ใบงานหรือกิจกรรมอาจนำไปปรับบ้าง ให้เหมาะสมกับสภาพเด็กของเขา

ผู้เข้าร่วมประชุม : การเรียนการสอนที่จัดอยู่ในนี้ เวลาที่เราสอนเราสอนหลักสูตร สิ่งที่เราไปทดลองคือห้อง lab ของเรา เราไปสอนนิสิต และดร.สุนีย์จะเอาเด็กลงไปด้วย ครูจะเห็นวิธี มันจะพิสูจน์ 4 MAT constructionism

ดร.เลขา : ดิฉันสะท้อนความคิดตรงนี้นิดหนึ่งว่าจากประสบการณ์ มศว.เหมือนกับท่านมีรูปแบบอยู่ ในที่นี้พูดถึง 4 MAT system พูดถึง constructionism แล้วไปทำงานนั้นเหมือนกับมีสูตรสำเร็จ และเป็นบทเรียนสำหรับพวกเราว่า เราจะมี 4 MAT constructionism และทฤษฎีต่างๆ แต่งานของเราที่จะทำต่อไปภายหน้าคงจะไม่เข้าไปแบบสำเร็จรูปจากเรา แต่ทฤษฎีทั้งหลายจะเป็นแนวคิดของเขาเท่านั้น จะต้องมา

จากฐานของเขา แล้วท่านอาจารย์จะต้องสอนแบบไม่สอน ตรงนี้เป็นหลักการสำคัญมาก ฐานเดิมโรงเรียนของเขาอาจจะเป็นฐานเดิมที่เขาทำด้วยตัวเอง แต่ฐานเดิมที่มีตัวแปรภายนอกอื่นที่เข้ามา เป็นประเด็นบทเรียนสำหรับเราก็คือว่า เราอาจจะต้องไปศึกษาตรงนั้นด้วย

ผู้เข้าร่วมประชุม : ตอนที่เราสร้าง 4 MAT ครูมาร่วมกันสร้างเพื่อจะพิสูจน์บางเรื่อง พอตอนหลังครูที่ชำนาญที่เราเรียกว่า ครูแกนนำ คือครูที่มีประสบการณ์การสอนจะดำเนินการได้เร็วจากประสบการณ์ที่มีอยู่ตรงนั้น

ผู้เข้าร่วมประชุม : จากโครงการศักยภาพจะไม่เหมือนโครงการนี้ เพราะโครงการศักยภาพ เขาต้องการคำตอบอันหนึ่งว่าคุณต้องทำให้ได้ แต่งานลักษณะนี้เราจะไปอธิบายทำความเข้าใจโรงเรียนหนึ่งก่อนว่าฐานเดิมคุณเป็นอย่างไรแล้วเรามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันว่าเกิดอะไรขึ้นแล้วแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันเท่านั้น

ดร.วิชัย : ขอขอบคุณที่ให้โอกาสมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นประสบการณ์คุ้มค่าได้ประโยชน์ ผลที่ได้ คือองค์ความรู้ที่อาจารย์บางคนจะสอนนิสิตในสภาพจริง

พิธีกร : สิ่งที่อาจารย์มาเล่าให้ฟังนั้นเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยอย่างมาก และคิดว่าสิ่งเหล่านี้นักวิจัยจะต้องถ่ายทอดให้กับโรงเรียนเพื่อเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนต่อไป

ประสบการณ์การวิจัย / ให้คำปรึกษากับ โรงเรียนเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน

โดย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์
คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

เนื่องจากดิฉันมีเวลาจำกัด ดิฉันจะพูดอย่างรวดเร็วประมาณ 10-15 นาที ส่วนที่เหลือจะให้ท่านอาจารย์ถาม เพราะอาจารย์ที่อยู่ ณ ที่นี้ เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญอยู่แล้ว แต่ดิฉันบังเอิญมีประสบการณ์ได้ร่วมโครงการนี้มากับอาจารย์สุวิมล ว่องวานิช เพราะฉะนั้นจึงอยากให้อาจารย์ถามมากกว่าว่าเวลาลงพื้นที่แล้วจะเกิดอะไรขึ้นหรือเป็นอย่างไร งานวิจัยที่ดิฉันเข้าไปร่วมกับอาจารย์สุวิมลเราเรียกว่างานวิจัยและพัฒนาาระบบประเมินผลภายในของสถานศึกษา งานวิจัยชิ้นนี้อาจารย์สุวิมลทำทั้งหมด 4 ระยะ แต่ดิฉันเข้าไปช่วยเพียง 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการ เข้าไปดูโรงเรียนนำร่อง ช่วยให้เราเห็นสภาพของโรงเรียนว่า โรงเรียนมีความพร้อมจะทำการวิจัยกับเรา ไม่ใช่ว่าพร้อมเพราะผู้บริหารเพียงคนเดียวเพราะจะทำการวิจัยไม่สำเร็จ จะต้องได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ทั้งโรงเรียน ต้องทำงานเป็นทีม และที่สำคัญที่สุดก็คือ เจตคติของครูและผู้บริหารนั้นต้องดีก่อนไม่อย่างนั้นจะทำได้ เพราะต้องใช้กำลังใจมากเนื่องจากระบบฐานข้อมูลของบ้านเราอ่อนแอมาก ถ้ามีฐานข้อมูลดีการประเมินภายในจะทำได้ง่ายมาก เพียงเอาข้อมูลมาสังเคราะห์ มาวิเคราะห์ให้เห็นภาพว่ามีปัญหาตรงไหน มีจุดด้อยตรงไหน แต่ที่เป็นปัญหาอยู่ทุกวันนี้เพราะเราไม่มีฐานข้อมูลอยู่เลย และไม่เคยมเอาฐานข้อมูลมาใช้ จะใช้เพียงอย่างเดียว คือเด็กสอบได้สอบตก แล้วก็ของประมาณเท่านั้น

ระยะที่ 2 คือ ระยะที่เริ่มพัฒนาระบบการประเมินภายใน เริ่มด้วยการเขียนคู่มือ ตอนที่เขียนคู่มือนั้น อาจารย์สุวิมลจะระดมนักวิชาการทุกกรมกองที่คิดว่าจะต้องทำการประเมินคุณภาพภายใน เอกสารดังกล่าวทางสทศ. จะปรับปรุงแล้วซึ่งจะง่ายกว่าของอาจารย์สุวิมล เล่มที่อาจารย์สุวิมลทำจะเป็น 4 เล่มใหญ่ ซึ่งกล่าวถึงหลักการประเมินภายใน แล้วกล่าวถึงตัวประกันคุณภาพ 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัย

ด้านผู้เรียน และด้านกระบวนการ เขียนเป็นคู่มือให้อาจารย์ในโรงเรียนต่างๆ เอาไปใช้ ระยะที่สองที่เข้าไปช่วยอีกตอนหนึ่ง คือ การจัดอบรมอาจารย์ผู้สอน ได้เข้ามาช่วย เป็นที่เลี้ยงประจำกลุ่มย่อย ช่วงนั้นเป็นช่วงที่ให้ความรู้กับอาจารย์เพื่อนำไปปฏิบัติได้ ช่วงที่ 3 ระยะที่ 2 ที่เข้าไปช่วย คือ เป็นผู้นิเทศก์ของโรงเรียนในกทม. ซึ่งคิดว่าวันนี้ น่าจะพูดในประเด็นนี้มากที่สุด เพราะเป็นบทบาทของท่านอาจารย์

ระยะที่ 3 เป็นการติดตามผลโรงเรียน เมื่อโครงการกำลังใกล้จะจบ ดิฉันได้มีโอกาสเดินทางไปต่างจังหวัด ไปดูโรงเรียนที่ลพบุรี พิษณุโลก ไปติดตามว่างานนั้นมี ปัญหาอะไรและดำเนินการอย่างไร

ขออธิบายรายละเอียดในเรื่องของการนิเทศ การนิเทศนั้นสิ่งที่อยากฝากท่าน อาจารย์ก็คือว่า เนื่องจากใช้เวลานาน เพราะฉะนั้นอาจารย์จะเลือกโรงเรียนไหนก็ตาม อาจารย์ต้องแน่ใจว่าอาจารย์ต้องเดินทางได้สะดวก อาจารย์มีเวลา ถ้าไม่อย่างนั้น แล้วอาจารย์จะทำงานลำบากมากเนื่องจากว่าระยะแรกโรงเรียนจะเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากอาจารย์มากแต่อาจารย์จะไม่มีเวลาลงไป สำหรับอาจารย์ที่จะไปนิเทศ ถ้าหากอาจารย์จะไปหาทีม อยากฝากอาจารย์อย่างนี้ว่า จากผลวิจัย

ประการแรก ผู้นิเทศก์จะต้องมีความรู้ทางวัดผลและเป็นผู้บริหาร เพราะคนที่ เรียนวัดผลจะเชี่ยวชาญทางเครื่องมือ และจะทำอย่างไรกับเครื่องมือที่จะให้เขาสร้าง นั้นควรเป็นแบบฐานข้อมูลของโรงเรียนเขา ไม่ใช่ทำขึ้นมาเฉพาะกิจ ซึ่งอาจารย์จะ ช่วยวางฐานข้อมูลให้กับโรงเรียนเขาได้อย่างไร เขาจะเก็บข้อมูลอย่างไร แล้ว อาจารย์สามารถใช้ตัวเลขตัวนั้นมาเป็นคำตอบในงานวิจัยของอาจารย์ได้ด้วย คือทำ ที่เดียวแล้วได้ทั้งฐานข้อมูลโรงเรียนด้วย และตัวเลขที่ได้ก็นำมาตอบคุณภาพของ มาตรฐานและตัวบ่งชี้ได้ เพราะฉะนั้นผู้นิเทศก์จะเป็นใครก็ได้ที่มีความรู้พื้นฐานทาง ด้านการวิจัย

ประการที่ 2 ผู้นิเทศก์จะต้องเป็นคนที่มีประสบการณ์ในการสอนหรือการฝึก งานในโรงเรียนประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาจะดีมาก เพราะอาจารย์จะเข้าใจ ลักษณะงาน และธรรมชาติของเขา และที่สำคัญจากการที่ดิฉันเป็นวิทยากรอบรม วิจัยในชั้นเรียนนั้น ปัญหาที่เราพบมากที่สุดคือหมวดที่ 4 เขาไม่รู้ว่าทำอย่างไรจึงจะ ทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ

ขั้นสัมฤทธิ์ผล

ประเด็นแรก เป็นตัวที่สำคัญที่สุดก็คือ ความรู้ในเรื่องของการจัดกระบวนการ เรียนการสอนที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพราะถ้าตัวนี้สำเร็จ

ตัวอื่นจะตามในเรื่องการสอน การปฏิบัติจริงนั้นจะขึ้นอยู่กับเด็ก นโยบาย และขึ้นอยู่กับท้องถิ่นที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ ซึ่งตรงนี้เป็นฝีมือของนักวิจัยจะแนะนำเขาได้อย่างไร

ประเด็นที่ 2 เรื่องความรับผิดชอบ ถ้าอาจารย์นิเทศก์รับโรงเรียนไหนแล้ว อาจารย์ต้องพร้อมและมีเวลาให้กับเขา ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ที่จะไปนิเทศในเวลาราชการ เพราะเขาต้องสอน ซึ่งตามธรรมดาเขาก็ล้นมืออยู่แล้ว และเราเดินทางไปครั้งหนึ่งให้ไปพบคน ๆ เดียว ไม่คุ้มกับเวลาที่เราเสีย เพราะฉะนั้นถ้าเราไปครั้งหนึ่งเราต้องเจอหลาย ๆ คนที่จะช่วยเขาได้ ทีนี้ถ้าอาจารย์จะไปก็ต้องไปวันหยุด พอวันหยุดครูเขาก็จะมีความรู้สึกขัดแย้งและต่อต้านว่า วันหยุดเป็นวันที่เขาจะอยู่กับครอบครัว เขาไม่เห็นด้วยที่อาจารย์จะมานิเทศ เพราะฉะนั้นช่วงที่ดิฉันจะนิเทศจะใช้เวลาช่วงหลังเลิกเรียนประมาณ 1-2 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 1 วัน หรือ 2 วันเท่านั้นเอง และเป็นวันที่ครูเขาไม่มีสอนพิเศษด้วย เขาจึงจะอยู่กับอาจารย์ได้ และที่ต้องฝากอาจารย์อีกอย่างหนึ่งคือ อาจารย์ต้องมีเวลา ต้องนึกถึงการเดินทาง เพื่อติดตามความก้าวหน้าของงานนั้น อีกประการหนึ่งก็คือ เมื่ออาจารย์ลงไปโรงเรียนไหนสิ่งแรกที่อาจารย์ต้องทำคือ ปลูกความตระหนัก และความสำคัญให้เขาเห็นความจำเป็นที่จะต้องทำเพื่อประโยชน์ต่อตัวเขา แล้วอาจารย์จึงจะลงไปให้ความรู้แก่เขา ตอนนี้ สกศ. นำเอกสารของอาจารย์สุวิมลมาปรับปรุงให้ง่ายขึ้น คณะของท่านอาจารย์มรามาทำได้ดีมาก ง่ายต่อการปฏิบัติ เพราะว่าครูมักจะกลัว โดยเฉพาะกลัวว่าเวลามีคนมาดู เพราะว่าค่านิยมเก่า ๆ เวลาศึกษานิเทศก์ไปดูโรงเรียนคือต้องไปบอกให้เขาทำตาม แต่เขาปฏิบัติไม่ได้ ครูจึงมีทัศนคติที่ไม่ดี เพราะฉะนั้นเวลาอาจารย์จะแนะนำเขาขอให้นึกถึงความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลด้วย โดยเฉพาะโรงเรียนเล็ก ๆ ครูใหญ่จะต้องสำคัญมาก เพราะฉะนั้นท่านอาจารย์ท่านใดจะไปนิเทศโรงเรียนสิ่งที่ช่วยให้การประเมินภายในสำเร็จได้ง่ายที่สุดก็คือ คนเป็นครูใหญ่ต้องทำการประเมินเป็นไม่ใช่รู้แต่วิธีการประเมินแล้วตัวเองมีหน้าที่สนับสนุนอย่างเดียว คือครูใหญ่จะต้องรู้เรื่องกระบวนการแล้วสามารถนิเทศครูในโรงเรียนได้แทนผู้นิเทศซึ่งเป็นตัวหลัก งานนิเทศของอาจารย์จะดำเนินการได้ราบรื่น ปัญหาที่พบมากที่สุดก็คือ ไม่รู้จะเก็บข้อมูลอย่างไร เก็บแค่นี้พอไหม เก็บเท่านี้ได้ไหม เก็บกี่ห้อง เก็บอย่างไร จะใช้เครื่องมือในการเก็บอย่างไร ซึ่งโดยที่จริงแล้วระบบการประเมินภายในควรจะมาจากการสังเกตในชีวิตประจำวันของครูผู้สอน แล้วก็จับบันทึกทุกวิชา ไม่ว่าจะสอนวิชาอะไรก็ตาม ครูจะเก็บข้อมูลพวกนี้จากงานประจำเท่านั้น คิดวิเคราะห์เป็นหรือไม่ โดยไม่ต้องวัดจากข้อสอบของอาจารย์เลย ในเรื่องนี้คือครูไม่ค่อยเข้าใจ เขาจะสร้างเครื่องมือแล้วนำไปวัด ซึ่งจริง ๆ แล้วก็สามารถวัดได้ระดับหนึ่ง แต่ถ้าจะให้มั่นใจได้ว่าผลการวัด

ตรงนี้เชื่อถือว่า นักเรียนคิดวิเคราะห์เป็น ผู้สอนจะต้องวัดในรายชั่วโมง ข้อมูลที่ได้จากการสอบนี้เอาไปตัดสินผลเด็กด้วย แล้วเอาผลตรงนี้มาเป็นข้อมูลในงานวิจัยด้วย แต่ปัญหาที่เราพบมากก็คือครูจะสร้างเครื่องมือขึ้นทำใหม่ แล้วระบบโรงเรียนหลายโรงเรียนใน กทม. เขาจะมีนักวัดผล มีการวิเคราะห์ข้อสอบ จะรู้ว่าข้อสอบสามารถวัดการคิดวิเคราะห์วัดการจำแนก แต่โรงเรียนเล็ก ๆ ที่อยู่ในชนบทไม่มี เรื่องนี้เป็นหน้าที่ของอาจารย์ว่าจะทำอย่างไรที่จะให้เขาเชื่อมโยงภาระงานประจำของครูกับการประเมินภายใน ข้อมูลที่วัดผลจะต้องวัดตามสภาพจริง สม่่าเสมอ และวัดด้วยวิธีหลากหลาย แล้วนำเอาข้อมูลพวกนี้มาตอบมาตรฐานในการประกันคุณภาพของอาจารย์ อาจารย์ต้องช่วยโรงเรียนวางแผน ประการสุดท้าย อาจารย์ต้องตกลงกับโรงเรียน คือเรียกว่าระบบการกำกับและติดตามที่เป็นระบบ อาจารย์ต้องมีแผนว่าสัปดาห์นี้ทำอะไร แล้วเวลาที่มาจะดูตรงไหน และถ้ามีปัญหา ต้องช่วยโรงเรียนแก้ไข โดยคำนึงถึงความเป็นจริงในการปฏิบัติ หลังจากเสร็จแล้วงานทุกอย่างเข้าระบบเข้าที่โรงเรียนจะสบายไม่ต้องทำอะไรแล้ว เปลี่ยนแต่ตัวเลขและปรับตัวที่ไม่ดีให้ดีขึ้น อันนี้คือสิ่งที่ได้จากประสบการณ์ในการทำงานของดิฉัน ถ้าท่านอาจารย์มีข้อสงสัยอะไรจะถาม เชิญค่ะ

ดร.เลขา : เป้าหมายของโครงการเราเป้าหมายแรก ทำอย่างไรถึงจะดำเนินการหมวด 4 ให้ได้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะมาตรา 22, 23, 24, 25 ไล่ไปจนถึง 30 คือ เราเป็นเพื่อนร่วมทาง เราเป็นที่ปรึกษา เราเป็นนักวิจัยภายนอก เราคงให้คำตอบทุกเรื่องไม่ได้ ดิฉันมีครูผู้นำ มีประเด็นที่พูดถึง ครูผู้นำแล้วครูผู้นำตรงที่ท่านอาจารย์บอกว่าข้อมูลโรงเรียนใหญ่อาจจะมีมาก แต่ถ้าโรงเรียนเล็ก ๆ อาจหาภายในตัวของเขาเองไม่ได้ เราจะทำอย่างไร จะให้ข้อมูลตรงนี้ว่า เรามีเครือข่าย ครูต้นแบบ ครูแกนนำ ครูแห่งชาติ แต่ถ้าเป็น สปช. จะมีที่มหาวิทยาลัยก็คือครู ครูผู้นำหลายท่าน ดิฉันขอยกตัวอย่างว่า ถ้าเป็นดิฉันเอง ดิฉันคงจะไปสอนเทคนิค Story line จะทำอย่างไรถ้าเป็นดิฉัน ๆ ก็จะไปอ่านหนังสือของอาจารย์ชาติรี ไปอ่านเล่มนั้นเล่มนี้ แล้วเดี่ยวเราจะมาคุยกัน ดิฉันก็ต้องไปอ่านแล้วมาฝึกเพราะดิฉันทำไม่เป็น อันนี้เป็นอีกวิธีหนึ่ง แต่วิธีที่ดีที่สุดเราก็จะบอกว่าท่านต้องการวิทยากรตรงนี้ใช่หรือไม่ จะต้องหาข้อมูลเรื่องครูผู้นำ ช่วยท่านอาจารย์ เพื่ออาจารย์จะได้ทำงานง่ายขึ้น ตอนนี้อยากเกี่ยวกับโครงการวิจัยของท่านอาจารย์ในเรื่องข้อมูลพื้นฐานว่า ที่อาจารย์ทำมีกี่โรงเรียนแล้วทำอย่างไร

อาจารย์อภรณ์ : ที่ทำวิจัยตอนนั้น เราทำทั้งหมด 30 โรงเรียน ทุกภาคมีโรงเรียนจากทุกสังกัดในประเทศไทย มีโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ที่เรา

ทำแล้วเจอปัญหา ที่ว่าหมวด 4 นั้นเป็นหัวใจสำคัญ ครูก็จะถาม ตัวอย่างเช่น ตัวมาตรฐานมีประเด็นว่าเด็กต้องคิดวิเคราะห์ได้ เด็กต้องซื่อสัตย์ เขาถามว่าเขาจะวัดอย่างไร เพราะฉะนั้นเราผู้นิเทศก็ต้องชี้แนะได้ ในการชี้แนะนั้นอาจารย์อย่าจะจ่งว่าต้องอย่างนั้นต้องอย่างนี้ พยายามให้ทางเลือกหลาย ๆ ทาง เพราะเราไม่รู้ว่าบริบทของโรงเรียนเขาเป็นอย่างไร ครูและนักเรียนเขาเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นเราจะให้ทางเลือกเขาหลาย ๆ ทาง แล้วไม่ตัดสินใจให้ อีกเรื่องหนึ่งคือว่า ตอนแรก ๆ ที่เราทำเดือนแรกเราแทบจะล้มเหลว งานไม่เดินเลย แต่วิธีการที่ได้ผลมากทั้งที่ขอนแก่นของอาจารย์สัมพันธ์กับทีมกทม. รวมทั้งที่ลพบุรี ที่ทำแล้วได้ผลมากก็คือว่าพยายามจัดให้โรงเรียนมาพบกันในเชิงเครือข่าย แล้วก็หมุนกันเป็นเจ้าภาพ มาคุยกัน เอาผลงานของตัวเองมาบอกกัน หลังจากที่เราให้เขามาคุย มาดูกัน ผู้นิเทศก็จะสลับกันให้คำแนะนำโรงเรียนที่ตัวเองไม่ได้นิเทศเพื่อเป็นมุมมองที่หลากหลาย ภายในสองอาทิตย์อาจารย์จะเห็นผลงานที่เปลี่ยนไป จะก้าวหน้าขึ้นมาก เพราะเขาได้รูปแบบ ได้ดู และวิพากษ์วิจารณ์กัน

ที่นี้จะกล่าวถึงระบบนิเทศว่าเวลานิเทศนั้นมีปัญหาอย่างไร ตอนที่ลงไปโรงเรียนครั้งแรก สิ่งแรกที่เราทำเลยคือ เราไปพูดให้ครูเขาทั้งโรงเรียนเห็นความสำคัญ เข้าใจ รู้กระบวนการทำทั้งหมด เเล้วให้เห็นภาพ กว้างๆ ก่อนว่า ถ้าจะประกันคุณภาพภายในนั้นจะทำอย่างไร หลังจากนั้นระบบนิเทศอาจารย์อาจจะเริ่มด้วยการนิเทศครูแกนนำ ครูแกนนำคือครูที่ถูกโรงเรียนเลือกกว่าจะเป็นผู้นำการประเมินภายในหรืออีกวิธีหนึ่งที่ทำอยู่คือ ตอนแรกใช้วิธีที่สอง เนื่องจากว่าเราไปในเวลาราชการแล้วครูธรรมดาที่สอนหมด ก็ขอครูแกนนำมาคุยกัน สัปดาห์ที่ 1 ก็แล้ว ที่ 2 ก็แล้วงานไม่ขยับเลย รวมอยู่ที่ครูแกนนำอย่างเดียว ลองเปลี่ยนใหม่ขอพบกลุ่มอาจารย์ที่รับผิดชอบแต่ละด้าน แต่ละเรื่อง งานก็ไม่เดินอีก เพราะเนื่องจากว่าเรานิเทศรวม ๆ ให้ครู 5 คนนั่งฟังเรา คำตอบที่เขาทำมาคือ ตอนฟังเราเขาไม่รู้เรื่อง พอเรากลับเขาเริ่มเองไม่ได้ อีกแล้ว ที่นี้รอบ 3 เปลี่ยนใหม่ขอคุยเป็นรายคน ใครที่มีปัญหาขอคุยเป็นรายคนเลย เพราะฉะนั้นอาจารย์อาจจะพบสภาพแบบดิฉันก็ได้ ปัญหาที่พบอีกประการหนึ่งก็คือหลังจากที่เราได้ข้อมูลมาแล้ว ข้อมูลที่ได้มาบางครั้งไม่มีความเป็นตัวแทน เพราะฉะนั้นอาจารย์ต้องเช็คตรงนี้ให้เจอ ตรงนี้อันตรายมาก ต้องหาให้ได้ และต้องชี้ช่องทางให้เขา แต่อย่าบอกเขาว่าผิดต้องบอกเขาว่าทำไมถึงอยากให้อาจารย์ขยายผลเนื่องจากว่าคำตอบแค่นี้มันไม่สามารถแทนคำตอบทั้งโรงเรียนได้ อาจารย์ต้องให้เขาเห็นกระบวนการนี้

ผู้เข้าประชุม : ขออนุญาตเรียนถามตรงประเด็นที่ว่า ในกรณีที่เราลงไปที่โรงเรียน

แล้ว จะทำอย่างไรดีถ้าเขายังติดความคิดเดิม ๆ อยู่ เช่น สมมุติว่าเขาจะทำแผนการสอน เขาจะต้องหาคำตอบให้ได้ว่ารูปแบบที่ถูกที่สุดที่เหมาะสมที่สุดเป็นอย่างไร

อาจารย์อาภรณ์ : ดิฉันทำ 2 วิธี วิธีที่ 1 จะเอาแผนการสอนของเขามาดูและจะแนะนำ ถ้าอาจารย์สอนแบบนี้อาจารย์ผูกขาดคนเดียว เพราะฉะนั้น ถ้าอาจารย์ลองทำ 3 วิธีนี้ ชั้นเรียนก็สนุก และอาจารย์สามารถจับประเด็นตรงนี้มาตอบคำถามได้ แต่บางครั้งก็แนะนำไม่ได้ เพราะเราไม่รู้ ไม่มีประสบการณ์ เราไม่เคยสอน แต่จะคุยกับผอ. ของเขาว่าโรงเรียนอาจารย์กำลังมีปัญหาเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นอาจารย์ใหญ่เขาจะคิดหาวิธี เช่น เอาครูแกนนำมาช่วยหรือจัดอบรมให้ ฯลฯ

ผู้เข้าประชุม : สิ่งที่เป็นปัญหาที่กาญจนบุรีพบ เขาพยายามจะหาคำตอบให้ได้ว่าอะไรคือถูกที่สุด ซึ่งยังเป็นปัญหาสำหรับเราอยู่

อาจารย์อาภรณ์ : คำตอบก็คือไม่มีอะไรดีที่สุดในโลกนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละโรงเรียน แต่ละคน อย่างเช่น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่มีรูปแบบ ทำอย่างไรก็ได้ที่อาจารย์จะรู้จักสภาพของเด็กแต่ละคนที่อยู่ในห้องอาจารย์ เพราะฉะนั้นมันไม่มีวิธีไหนดีที่สุด เพราะฉะนั้นเราต้องทำความเข้าใจกับครูให้ได้

ผู้เข้าประชุม : ที่เราลงไปทดลองเรื่องต่างๆ มากมายอย่างนี้ ไม่ทราบว่าเป็นโรงเรียนที่อาจารย์ไปทดลองมีลักษณะแบบนี้ไหม

อาจารย์อาภรณ์ : เราเจอที่โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ โรงเรียนเขาจะมีครูที่จบวุฒิปริญญาโทหลายคน ครูบางคนไม่ได้ทำงาน ทั้ง ๆ ที่เขามีความรู้ เราก็ไม่รู้ปัญหาภายในของเขา แต่ว่าโรงเรียนใหญ่จะดีกว่ามีผู้รู้มาก เพราะฉะนั้นถ้าเรารู้ตรงนี้ เราจะพยายามให้เขาดึงคนพวกนี้มาแล้วให้ไปอยู่แต่ละทีม บุคคลเหล่านี้ถ้าเราแนะนำนิดเดียวเขาจะเข้าใจ แต่ว่าระบบบริหารจัดการเขาไม่ดีทำให้ทำงานกับใครไม่ได้ เพราะฉะนั้นก็อยู่ที่ฝีมือของอาจารย์ที่จะคุย แล้วร่วมวางแผนกับโรงเรียนว่าจะทำอย่างไรที่จะดึงคนพวกนี้มาช่วย เอาเขามาเป็นคณะทำงาน เพราะเขามีความรู้ เราแนะนำเขาจะเข้าใจ ปัญหาของโรงเรียนจันทร์หุ่น คนที่เป็นแกนนำของเขา จะมีผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ 2 คนที่เหลือไม่ใช่ผู้ช่วยฯ เลย เขาไปเลือกอาจารย์หมวดวิทยาศาสตร์ซึ่งเขาจะรู้ในเรื่องการวิเคราะห์เครื่องมือ การเก็บตัวอย่าง จะมาเป็นเจ้าหน้าที่ทำงาน และก็แบ่งให้ไปกำกับแต่ละสาย ช่วยให้ผู้นิเทศก์เบาแรงลงทำให้งานเป็นวิชาการมากขึ้น

ดร.เลขา : ดิฉันขอเริ่มประเด็นตรงที่ว่ามองภาพรวม 250 กว่าโรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มที่เราจะทำงาน จากที่ว่าเราที่เคยหารือกับทาง สปช. ว่าเราจะจัดกลุ่มโรงเรียนโรงเรียนการวิจัยที่เขาต้องการไม่ใช่เข้าไปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน แต่เขาต้องการดึงจากประสบการณ์แล้วมาสรุปเป็นทฤษฎี สร้างความรู้จากประสบการณ์ ฉะนั้นเราต้องมาดูข้อมูลโรงเรียนอีกครั้งหนึ่งแล้วปรึกษาต้นสังกัด แล้วจะจัดกลุ่มโรงเรียนให้กับอาจารย์

ยกตัวอย่าง โรงเรียนสุพรรณภูมิเหมือนกับโรงเรียนราชวินิต คือ สิ่งที่โรงเรียนเขาต้องการ เขาคิดไว้ก่อนว่า เขาต้องการอะไร เพราะฉะนั้นเราจะต้องมาเชื่อมโยงและผสานกัน โรงเรียนในลักษณะนี้เราไม่ต้องไปแนะนำกับเขามาก อาจารย์ก็เอาเวลาของอาจารย์ ไปทุ่มกับโรงเรียนที่ต้องการมากกว่า อาจารย์ต้องทำแผนของตัวเองว่าจะ แนะนำ และให้คำปรึกษาอย่างไร โรงเรียนใดจะดำเนินการในรูปแบบใด ส่วนทางเราจะต้อง จัดกลุ่มโรงเรียนในลักษณะนี้ซึ่งคงไม่ต่ำกว่า 60 โรงเรียนทั่วประเทศ และเราจะต้อง ทดสอบเขาอีกระบบหนึ่ง แล้วจะป้อนข้อมูลกับอาจารย์สื่อสารกับอาจารย์

อาจารย์อาภรณ์ : อยากจะเพิ่มเติมอีกประเด็นหนึ่งว่า การนิเทศอาจารย์จะ ประสบความสำเร็จ อาจารย์จะต้องไปช่วยเขาตั้งแต่ตอนเขาแบ่งว่า ใครรับผิดชอบ งานอย่างไร เวลาเขาดำเนินการแล้วสะดุดเราจะเข้าไปช่วยเขา เพราะฉะนั้นตอนที่ เขาตั้งกรรมการอาจารย์ต้องช่วยดูเลยว่า เขาจะดูแลเป็นรายมาตรฐานหรือไม่ เพราะ ถ้าตั้งแบบนี้ความซ้ำซ้อนจะมาก และคนที่ให้ข้อมูลจะลำบาก ถ้าตามความเห็นของ ดิฉันแล้วคิดว่าถ้าอาจารย์จะต้องสร้างแบบสอบถาม ควรถามครูฉบับเดียว ถามผู้ ปกครองก็ฉบับเดียว ถามนักเรียนก็ฉบับเดียว ถ้าไม่จำเป็นก็สังเกตจากการเรียนการ สอน และงานประจำ เพราะถ้ามีจำนวนแบบสอบถามมากเกินไปจะวิเคราะห์ไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราต้องแบ่งกลุ่มงานให้ดีให้ชัดเจน ไม่จำเป็นที่จะต้องเอาคนที่ มี ตำแหน่งมารับผิดชอบ เพราะการประเมินภายในต้องทำงานเป็นทีม ต้องดูแลต้อง ช่วยกันในแต่ละตัวมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้นทำอย่างไรจึงจะกระจายงานไม่ ให้ไปรวมอยู่ที่เดียว จึงอยากเรียนอาจารย์ว่าเวลาเข้าไปครั้งแรก ตอนที่คุยกับทีมงาน ให้พยายามมองจุดอ่อนเขาให้เจอว่าทำแบบนี้แล้วปัญหาจะอยู่ตรงไหน ชี้ให้เห็น แล้วให้เขาเปลี่ยนแปลง ไม่ต้องเปลี่ยนให้เขาเพราะเราไม่รู้ธรรมชาติของเขา แต่เรามอง ในฐานะคนประเมินภายนอก เพราะเรามองไม่ออกทั้งกระบวนการ แต่เราผู้เฒ่าก็ จะมองเห็นทั้งกระบวนการ แล้วภาพรวมสุดท้ายจะต้องออกมาเป็นว่าโรงเรียนคุณ อยู่ตรงไหน แล้วอีกประเด็นหนึ่งที่อาจารย์พูดถึงโรงเรียนใหญ่ ข้อดีก็คือถ้าโรง เรียนใหญ่ดำเนินการได้ โรงเรียนเล็ก ๆ จะมาดูงานเขา มาดูแบบเขา แต่คงตามเขา ไม่ได้ เพราะเขาขนาดใหญ่กว่า แต่อย่างน้อยเขาจะได้ปรึกษาหารือกันในระหว่างโรง เรียนและแลกเปลี่ยนกัน จะทำให้เขาได้เรียนรู้วิธีการหนึ่ง ถ้าระบบเขาดีอาจารย์มีวิธี การติดตาม ตรวจสอบ และช่วยเหลือเป็นระยะ ๆ แล้วทุกคนรับผิดชอบ ปัญหาทั้งหมดไปครั้งหนึ่ง ในประเด็นนี้เราอยากให้แต่ละโรงเรียนนั้นมีวิธีการประเมินของตัวเอง ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบของคนอื่น แต่ขอให้เขามีข้อมูลและหลักฐานชัดเจน เพราะโรง เรียนเป็นผู้ตรวจสอบตัวเอง ตัวนี้คือหัวใจสำคัญ ระบบการประเมินภายในคุณภาพ ภายในจะยั่งยืน เพราะเขาจะทำของเขาเองได้

แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

โดย ดร.พิชิต ฤทธิจักรุญ
สถาบันราชภัฏพระนคร

ขอบข่ายของแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ที่จะพูดในวันนี้ก็คือ เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้คืออะไร ทำไมต้องทำ ทำเพื่ออะไร ทำอย่างไร ใครเป็นคนทำ และนำผลไปใช้อย่างไร ขอบข่ายที่นำเสนอจะพูดเฉพาะประเด็นหลัก ๆ จะมีมีมนทัศน์การจัดการเรียนการสอน มโนทัศน์ของการวิจัย ความหมาย ลักษณะ รูปแบบ และกระบวนการวิจัย การวางแผน กรณีตัวอย่าง หลายคนกล่าวว่าครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในชั้นเรียน มีเทคนิคมากมายหลายอย่างที่จะช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนได้ประสบความสำเร็จ เทคนิคอย่างหนึ่งคือ การวิจัยเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เป็นการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งจะพยายามพูดถึงบริบทในชั้นเรียนที่สามารถจะเอื้อได้โดยคนอื่นเข้ามาช่วยหมายความว่า วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ใครก็ได้เข้ามามีส่วนร่วม แต่ว่าเส้นทุกเส้น ถนนทุกสายจะมุ่งไปที่เด็ก เหมือนกับที่เราให้เด็กเป็นผู้มีความสำคัญ คือ ความสำคัญนี้ไม่ใช่ครูเห็นความสำคัญอย่างเดียว ผู้บริหารก็เห็นความสำคัญ รัฐบาลก็เห็นความสำคัญ เพราะฉะนั้น เวลา ทำ วิ จ ย เ พื่ อ พ ั ต ม น า ก า ร เ ร ย น ร ู้ ไม่ ไ ช้ เ ฉ พ า ะ ค รุ ผู้สอนคนเดียว สามารถเชิญผู้อื่นมาร่วมทำได้มากมาย สำหรับมโนทัศน์การจัดการเรียนการสอน หรือการพัฒนาการเรียนรู้มี 2 มโนทัศน์ใหญ่ ๆ

มโนทัศน์แรกเป็นมโนทัศน์เดิม ซึ่งแสดงถึงการจัดการเรียนการสอนที่จัดโดยครู เวลาวิจัยก็มีนักวิจัยกลุ่มหนึ่งมาทำวิจัยให้ลักษณะนี้ การวิจัยกับการจัดการเรียนการสอนจะแยกกัน เป็นคนละวงแยกจากกันไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ประเด็นปัญหาหรือความต้องการก็ไม่สอดคล้องกัน เพราะฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนลักษณะนี้จะไม่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้เท่าที่ควร

มโนทัศน์ใหม่ หรือมโนทัศน์ที่คิดกัน ปัจจุบันแสดงถึงการวิจัยกับการจัดการเรียนการสอนต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ครูก็กลายเป็นครุนักวิจัยมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยไปพร้อม ๆ กันด้วย จึงช่วยให้เราตระหนักและมีส่วนที่จะหาข้อมูลเอง ส่วนใหญ่มีงานหลายอย่างที่ครูได้ทำอยู่แล้ว สำหรับมโนทัศน์ใหม่นี้ ความสำคัญอยู่ที่การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนหรือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการเรียนรู้อันของผู้เรียน เพราะฉะนั้นจะต้องทำให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งให้สอดแทรกอยู่ในกระบวนการเรียนการสอน และเชื่อว่าแนวคิดนี้จะทำให้การวิจัยเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอน หรือการเรียนรู้อันของผู้เรียน

กรณีตัวอย่างที่ 1 เรื่อง “ทุกข์ของแม่แก้ได้ ด้วยแบบฝึก” เป็นฝีมือของอาจารย์มณฑารพ สุรเดชา คือ เมื่อ 6 เดือนที่แล้วผมไปให้การอบรมเรื่องวิจัยในชั้นเรียนที่สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร มีอาจารย์ท่านหนึ่งมาเสนอผลงานวิจัย โดยที่ไม่รู้ว่าเป็นเรื่องวิจัยในชั้นเรียน คือ อาจารย์มณฑารพอยู่โรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 5 ไม่น่าเชื่อว่ามีเด็กคนหนึ่งเขียนหนังสือไม่ได้ อ่านไม่ออก จนกระทั่งถึง ป.4 มาถึงอาจารย์มณฑารพ อาจารย์มณฑารพ สังเกตเด็กคนนี้ขณะสอนให้เขียน ให้อ่านอะไรก็ทำไม่ได้ อาจารย์พาไปหาหมอ หมอตรวจแล้วบอกว่า ความจำสั้น จะเรียนต่อชั้น ป.4 ไม่ได้แล้ว แต่อาจารย์มณฑารพยังไม่เชื่อหมอ แต่เชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ อาจารย์ก็เริ่มไปศึกษา ทั้งนี้จะเป็นประเด็นหนึ่งที่ว่า การวิจัยในชั้นเรียนมีความจำเป็นต้องไปอ่านศึกษาเอกสารหรือไม่ ผมว่าบางที่ต้องอ่าน เราจะหาทางแก้ปัญหา บางครั้งเราคิดด้วยตนเองได้ แต่บางเรื่องอาจจะต้องไปอ่าน ไปสนทนาเรียนรู้กับผู้รู้แล้วนำมาเป็นแนวทาง อาจารย์มณฑารพก็ไปอ่าน ไปค้นคว้าหาแบบฝึกว่ามีลักษณะอย่างไร อาจารย์ก็ลองมาทำแบบฝึกการเขียนและการอ่านสร้างด้วยตัวเอง และเอามาสอนเด็กตอนเที่ยง ในระหว่างฝึกบางครั้งเวลาจะเขียน อาจารย์จะโอบไหล่ และจับมือเด็กเขียน ซึ่งความรู้สึกเวลาโอบไหล่จับมือเด็กเขียนมันจะถ่ายทอดพลังความรัก ความอบอุ่น ความปรารถนาดีลงไปให้เด็ก เด็กก็จะเขียนได้ดีขึ้น ผมเชื่อว่าอาจเป็นผลมาจากแบบฝึกส่วนหนึ่ง และความรักความเมตตาของอาจารย์ที่ถ่ายทอดลงไปสู่เด็กอีกส่วนหนึ่ง อาจารย์ทำแบบฝึกมา 2 ชุด ฝึก 2 เทอม สุดท้ายแม่ของเด็กเขียนจดหมายมาถึงอาจารย์มณฑารพ ว่า “ชีวิตนี้ไม่หวังอีกแล้วว่าลูกเขาจะอ่านและเขียนหนังสือได้ เขามีความทุกข์มาหลายปี แต่อาจารย์มณฑารพ ทำให้เขาหมดความทุกข์” เพราะฉะนั้นความทุกข์ของแม่จึงแก้ได้ด้วยแบบฝึก เรื่องนี้เป็นตัวอย่างงานวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งจะ

เริ่มต้นจากปัญหาว่าเกิดอะไรขึ้นในชั้นเรียน อาจารย์มณฑารพจะหาปัญหาคืออะไร คำถามวิจัยที่ถามว่าจะทำอย่างไรที่จะช่วยให้นักเรียนคนนี้เขียนหรืออ่านได้ วิธีคิดปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนใช้วิธีการหลายอย่างอาจตั้งคำถาม เพื่อหาทางแก้ไขก็ได้

กรณีตัวอย่างที่ 2 เรื่อง “ผู้ให้คำปรึกษาใกล้ตัว ชัวร์กว่า” เป็นคอมมวนิทัศน์ของอาจารย์ชุตีรัตน์ วัชรจรัสกุล อยู่รัตนราษฎร์บำรุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ทำหน้าที่ครูแนะแนวมาหลายปี จึงพบปัญหานี้ และมีข้อมูลหนึ่งยืนยัน คือ เวลาเด็กมีปัญหา เด็กไปปรึกษากับเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นเพื่อนจะเป็นคนแนะนำหรือให้คำปรึกษาแก่เพื่อน จะทำอย่างไรที่เราจะทำให้เพื่อนเหล่านั้นเข้าใจวิธีการให้คำปรึกษาหรือหลักการที่สำคัญนี้ อาจารย์ชุตีรัตน์ ก็ทำโครงการขึ้น ชื่อ **โครงการสร้างผู้ให้คำปรึกษาใกล้ตัว** คัดเลือกเด็กมาอบรมให้รู้หลักการต่าง ๆ มีโครงการฝึกอบรมให้รู้หลักการให้การแนะแนว ให้คำปรึกษาแล้วให้ปฏิบัติงานภายใต้การนิเทศติดตามของอาจารย์แนะแนว คัดเลือกนักเรียนมาทุกห้องและปฏิบัติงาน ใช้เวลา 3 ปีกว่าโครงการนี้ก็สำเร็จ เป็นงานวิจัยชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจในแง่ของการคิดจากปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน

กรณีตัวอย่างที่ 3 เรื่อง “เครื่องยิงลูกปิงปอง พลานามัยไฮเทค” เป็นความมุ่งมั่นของอาจารย์สมาน ถวิลกิจ อยู่โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย ซึ่งมีความคิดมาจากการที่อาจารย์สมานสอนปิงปอง หรือเทเบิลเทนนิส เวลาส่งลูกปิงปองให้เด็กตี มันไม่แน่นอน และเวลาตีแล้วลูกกระเด็นไปที่อื่น ต้องวิ่งไปตามเก็บลูกปิงปอง อาจารย์จึงคิดนวัตกรรมตัวนี้ ทำเป็นระบบขึ้นมา โดยเริ่มต้นจากอาจารย์จะยิงลูกปิงปองโดยใช้มือกด และใช้เท้าเหยียบ ตอนหลังพัฒนาขึ้นมาโดยตั้งเวลาไว้ว่า ยิงออกมาเวลาที่หนึ่งก็ลูก ซึ่งน่าชื่นชมว่า ครูพลานามัยเดี๋ยวนี้ไม่ใช่ธรรมดาแล้ว เป็นลักษณะแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้นวัตกรรม

กรณีตัวอย่างที่ 4 เรื่อง “โครงการวิทยุ-สะกิดใจใหม่?” เป็นความสงสัยของอาจารย์วิชัย พุ่มเข็ม อยู่โรงเรียนสมุทรสาครบูรณะ จังหวัดสมุทรสาคร อ า จ ก ร ย ี วิชัยสอนวิทยาศาสตร์มานาน คิดว่าถ้าจะให้เด็กชอบวิทยาศาสตร์จะต้องให้ทำอะไรสักอย่าง คือถ้าให้เด็กทำโครงการหรือคลุกกับโครงการวิทยาศาสตร์ การทำโครงการวิทยาศาสตร์จะสะกิดใจให้นักเรียนเกิดความชอบวิทยาศาสตร์บ้างไหม อาจารย์วิชัยทดลองศึกษาเปรียบเทียบว่า กลุ่มนักเรียนที่ทำโครงการวิทยาศาสตร์ก็

บกลุ่มนักเรียนที่ไม่ทำโครงการวิทยาศาสตร์มีเจตคติต่อวิทยาศาสตร์แตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งข้อค้นพบของอาจารย์วิชัย พบว่า เจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

จากกรณีตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อาจจะเริ่มจากการเกิดปัญหาการเรียนรู้อุปสรรคในชั้นเรียนแล้วครูแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาหรือค้นหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้ แล้วดำเนินการแก้ปัญหา หรือค้นหาคำตอบและตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร ดังนั้นการวิจัยจึงเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงหรือกระบวนการพัฒนานวัตกรรมด้วยวิธีการที่เป็นระบบ เชื่อถือได้ เพื่อให้ได้ข้อความรู้ นวัตกรรมหรือวิธีการที่สามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้อย่างเชื่อถือได้ และเมื่อพิจารณาเชิงระบบ องค์ประกอบของความหมายของการวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ Input Process และ Output ซึ่งจะเริ่มต้นจากจะมีโจทย์หรือปัญหาวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยอยากจะทำคำตอบ สิ่งที่จะแก้ไขพัฒนา ส่วนที่ 2 เป็นกระบวนการศึกษา ค้นหาคำตอบ ซึ่งต้องเป็นวิธีการที่เป็นระบบเชื่อถือได้ แล้วจะทำให้ได้คำตอบ ข้อค้นพบ ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยที่เชื่อถือได้

ประเด็นต่อไปจะพูดถึงมนต์เสน่ห์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อันซึ่งมีมนต์เสน่ห์ที่สำคัญ ๆ คือ

(1) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อาจถือว่าเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีมุ่งหมายให้นำผลการวิจัยไปพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนสำหรับครูอาชีพ

(2) เป็นการวิจัยที่ทำโดยครู ของครู เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อุปสรรคของผู้เรียนและพัฒนากิจการจัดการเรียนการสอนครู

(3) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ที่มีวงจรการทำงานแบบ PAOR กล่าวคือมีการวางแผนการดำเนินงาน (Planning) การลงมือปฏิบัติตามแผน (Acting) การสังเกต (Observing) เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลการทดลอง การสะท้อนผลกลับ (Reflecting) โดยการวิพากษ์วิจารณ์ สะท้อนความคิดต่อผลการวิจัยหรือผลการแก้ปัญหาและนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาในวงจร PAOR อีกต่อไป การวางแผนเริ่มต้นจากต้องหาปัญหาให้ได้ ปัญหาการเรียนรู้อุปสรรคคืออะไร แล้วเราจะแก้ได้อย่างไร จะใช้ขั้นตอนอะไร มีปัญหาหลายปัญหาไม่จำเป็นต้องใช้การวิจัย เช่น ปัญหาวัสดุขาดแคลนในโรงเรียน อย่างนี้ไม่ต้องวิจัย เชื่อได้เลย งานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อุปสรรคมีผลต่อผู้เรียน ถ้าจะวางแผนต้องรู้ว่าปัญหาวิจัยคืออะไร ปัญหาวิจัยคือข้อสงสัย โจทย์ที่ต้องการค้นหาคำตอบ ด้วยกระบวนการที่เชื่อถือได้

และสามารถหาคำตอบได้ด้วย เมื่อเรารู้ปัญหาเราเลือกนวัตกรรมการได้ ก็ลงมือปฏิบัติ เอาไปทดลองใช้ ไม่ว่าจะใช้แบบฝึก ใช้ชุดฝึก ใช้นวัตกรรมตัวใดตัวหนึ่งก็ตาม แล้วสังเกตผล คือ การเก็บข้อมูล ใช้วิธีการสังเกตก็ได้ ดูด้วยตา เก็บข้อมูลเพื่อจะตรวจสอบว่า สิ่งที่เราใช้แก้ปัญหา นั้นสลายความไม่รู้ ความไม่เข้าใจออกไปหมดหรือลดลงหรือไม่ หลังจากนั้นสะท้อนผลกลับ สะท้อนผลกลับ มาวิพากษ์วิจารณ์มาประเมินข้อค้นพบ ผลการแก้ปัญหาสะท้อนความคิดเพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาเป็นวงจรต่อไป

(4) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนหรือส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การวิจัยลักษณะนี้จึงเป็นงานเสริมการสอนของครู เพื่อให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพได้ ประเด็นสำคัญที่ควรพูดถึงอีกก็คือลักษณะสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างไร ซึ่งประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ๆ คือ

ประการแรก **จุดเริ่มต้นของการวิจัย** จะเริ่มจาก 2 จุด คือ ต้องมีปัญหาคำถามหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นก่อน และครูต้องมีความคิด ความปรารถนาดี เป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ที่ต้องการแก้ปัญหาช่วยเหลือลูกศิษย์ให้พ้นจากสภาพความไม่รู้ ความไม่เข้าใจ การขาดทักษะต่าง ๆ ซึ่งประเด็นหลังนี้สำคัญมาก เพราะปัญหาการเรียนรู้อาจเกิดขึ้นตลอดเวลาอยู่แล้ว ครูอาจจะไม่คิดหาวิธีแก้ไขหรือทำวิจัยก็ได้ จุดเริ่มต้นของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อาจจริง ๆ จึงน่าจะเกิดขึ้นได้ เพราะประเด็นหลังมากกว่า คือ **การที่ครูมีความปรารถนาที่จะหาทางการแก้ไข พัฒนาลูกศิษย์ให้มีคุณภาพมากขึ้น**

ลักษณะสำคัญประการที่สอง **ขอบเขตของการวิจัย** จะประกอบด้วย **ปัญหาวิจัย** ที่เป็นประเด็นที่เล็ก แต่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้อาจเฉพาะชั้นเรียนใดชั้นเรียนหนึ่งเท่านั้น ขอบเขตประชากร จะมุ่งศึกษาเกี่ยวกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการแก้ปัญหา หรือพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งอาจเป็นผู้เรียนรายบุคคล รายกลุ่ม รายห้องเรียน หรือหลายห้องเรียนที่ครู

นักวิจัยรับผิดชอบสอนอยู่ ขอบเขตการวิจัยอีกเรื่องหนึ่ง ก็คือ การนำผลการวิจัยไปใช้ โดยมุ่งนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้อาจเฉพาะชั้นเรียนหนึ่ง ๆ เท่านั้น มิได้มุ่งนำผลการวิจัยไปใช้ในวงกว้างหรือนำไปอ้างอิงในชั้นเรียนอื่น ๆ โดยทั่วไป

ลักษณะสำคัญประการที่สาม **ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการวิจัยทั้งหมด** หมายความว่า ครูผู้สอนเป็นเจ้าของเรื่อง เป็นเจ้าของปัญหาการเรียนรู้อาจเฉพาะชั้นเรียน

ตรกรรมและวิธีการแก้ไข นั่นคือครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการวิจัย และใช้ผลการวิจัยเอง ซึ่งอาจขอความร่วมมือ ข้อเสนอ คำปรึกษาจากผู้รู้ หรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้

ประการที่สี่ ในการวิจัยจะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการเรียนการสอนตามปกติ โดยพยายามสอดแทรกกิจกรรมการวิจัยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน

ประการที่ห้า คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน หรือการวิจัยปฏิบัติการสำหรับครูที่มุ่งนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ให้ทันการณ์

ประเด็นสำคัญที่ควรจะได้เข้าใจอีกก็คือ ระดับหรือรูปแบบของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งมี 2 ระดับหรือ 2 รูปแบบคือ

ระดับหรือรูปแบบที่หนึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งทำความเข้าใจปัญหาหรือสถานการณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อให้รู้ว่ามิอะไรเกิดขึ้นในชั้นเรียน มีพฤติกรรมอะไร สาเหตุใดเป็นการวิจัยเพื่อการอธิบายให้รู้ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนจะประกอบด้วย การสำรวจชั้นเรียน การวิเคราะห์พฤติกรรมในชั้นเรียน และการศึกษาเฉพาะกรณี การวิจัยลักษณะนี้จะใช้รูปแบบการวิจัยเชิงบรรยาย หรือการสำรวจถือเป็นการวิจัยระดับที่หนึ่ง เป็นการวิจัยเพื่อรู้ แต่ยังไม่ได้แก้ไขอะไร

ระดับหรือรูปแบบที่สองเป็นการวิจัยที่มุ่งการปฏิบัติเพื่อปรับเปลี่ยนและแก้ไขปัญหาหรือพัฒนา จึงเป็นการวิจัยที่ต้องคิดค้นหาพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน คำถามวิจัยในระดับนี้ก็คือ “จะอย่างไร..... จะใช้นวัตกรรมหรือวิธีการใด...ที่จะช่วยให้นักเรียนพ้นจากสภาพความไม่รู้ ความไม่เข้าใจ ความไม่เป็น การขาดทักษะต่าง ๆ ฯลฯ” นวัตกรรมที่ควรจะนำมาใช้เพื่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ มี 2 ประเภทคือ ประเภทผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา หรือสิ่งประดิษฐ์ (Product/Invention) เช่น แบบฝึกชุดฝึก ชุดการเรียน CAI ประเภทรูปแบบหรือเทคนิควิธีสอน (Instruction/Method) เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการเรียนรู้ เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบต่าง ๆ

สิ่งที่สนใจสำคัญที่อยากให้ท่านได้เรียนรู้ก็คือกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนของการดำเนินงานการวิจัยตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๆ โดยเริ่มต้นจาก การวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ เพื่อให้รู้ว่าปัญหาอะไรเกิดขึ้นในชั้นเรียนที่จำเป็นจะต้องหาวิธีการแก้ไข

ต่อจากนั้นครุฑนักวิจัยจึงคิดหา**นวัตกรรมหรือวิธีการแก้ไข** ซึ่งจะต้องให้เหมาะกับปัญหาที่เกิดขึ้น คำถามที่ควรอยู่ในใจของครุฑนักวิจัยก็คือ “จะใช้**นวัตกรรมหรือวิธีการใด** จึงจะช่วยคลายความไม่รู้ ความไม่เข้าใจ การทำไม่ได้ การทำไม่เป็นของลูกศิษย์ให้หมดไปหรือลดลง.....” เมื่อเลือก**นวัตกรรมหรือวิธีการ**ที่เหมาะสมได้แล้วก็ถึงขั้น**การออกแบบหรือวางโครงร่าง**ของ**นวัตกรรมหรือวิธีการ**แล้วลงมือสร้างหรือเขียนตามแบบหรือโครงร่างที่วางไว้ ขั้นต่อไปให้นำ**นวัตกรรมหรือวิธีการ**ไปใช้กับกลุ่มนักเรียน เป้าหมายที่เป็น**ปัญหาตั้งแต่เริ่มต้น** แล้วสังเกตเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สรุปผลและเขียนรายงานการวิจัย ไว้เป็นร่องรอยหรือหลักฐานการปฏิบัติ พัฒนางานในวิชาชีพครู

ในการทำวิจัยนั้นจำเป็นที่จะต้องวางแผนการวิจัย ซึ่งจะอยู่ในรูปการเขียนโครงการวิจัย ซึ่งอาจเขียนเฉพาะประเด็นที่สำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย อาจเขียนสาระตามหัวข้อต่อไปนี้เป็นชื่อเรื่องหรือหัวข้อวิจัย ความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ตัวแปรที่ศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีดำเนินการวิจัย และปฏิทินปฏิบัติงานวิจัย

สำหรับการเขียนรายงานการวิจัยนั้น อาจเลือกเขียนได้ 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่หนึ่งเป็นแบบลูกทุ่ง เน้นรายงานการวิจัย ไม่เน้นวิชาการหรือไม่เป็นทางการ โดยเขียนใน 3 ส่วนคือ ปัญหาคืออะไร แก้ไขอย่างไร และผลการแก้ไขเป็นอย่างไร

รูปแบบที่สองเป็นแบบลูกกรุง เป็นรายงานการวิจัยกึ่งวิชาการ โดยเขียนสาระสำคัญตามหัวข้อต่อไปนี้เป็นชื่อเรื่อง ความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ตัวแปรที่ศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ซึ่งอาจมีประเด็นการสะท้อนความคิดของครุฑนักวิจัยต่อผลการวิจัย หรือผลการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้เพิ่มเติมอีกก็ได้

รูปแบบที่สามเป็นแบบสากล เน้นรายงานการวิจัยเชิงวิชาการ (Academic report) ที่มีรูปแบบลักษณะเฉพาะกำหนดไว้แล้วที่สามารถศึกษาเรียนรู้ดูตัวอย่างได้เอง

ประสบการณ์งานวิจัยในชั้นเรียน

โดย นายศิลปชัย บุรณพานิช ครูแห่งชาติ
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

การวิจัยในชั้นเรียนน่าจะเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งของวิถีชีวิตของครูมืออาชีพ โดยสามารถดำเนินการวิจัยร่วมไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ การวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สนองตอบต่อแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากประสบการณ์ในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์(ฟิสิกส์) ได้เก็บและพิจารณาข้อมูลของคะแนนการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของรายวิชาต่าง ๆ เช่น ฝ ล ก า ร ส อ บ ร า ย วิชาฟิสิกส์ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2543 ผลปรากฏว่า ผู้เข้าสอบประมาณ 127,000 คน ได้คะแนนเฉลี่ยในรายวิชาฟิสิกส์ ประมาณ 25 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน (คะแนนต่ำสุด 2.5 คะแนน คะแนนสูงสุด 100 คะแนน) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แล้วก็น่าเป็นห่วงในเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของมโนทัศน์ของวิชาวิทยาศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจากการได้พิจารณาในเรื่องนี้

บทอ่านอาจารย์ของคณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็ยังน่าเป็นห่วงมาก เพราะเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว ถ้าผู้เข้าสอบแก้ไขโจทย์แบบเลือกคำตอบ โดยใช้การเดาเพียงอย่างเดียวซึ่งผู้สอบไม่ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ก็อาจสามารถทำคะแนนได้ประมาณร้อยละ 25 เช่นเดียวกัน แม้ว่าการตรวจสอบหรือประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากคะแนนที่ได้จากผลการสอบเข้ามหาวิทยาลัยเพียงอย่างเดียวอาจจะบอกศักยภาพของผู้เรียนได้ไม่สมบูรณ์และถูกต้องครบถ้วน (ร้อยละ 25) ก็ตาม สำหรับในรายวิชาอื่น ๆ ก็คงเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นวิชาสังคมศึกษา หรือวิชาทางภาษา สำหรับผู้เรียนที่สอบผ่านเข้าไปเรียนทางสายวิทยาศาสตร์ที่เมื่อตอนสอบเข้ามหาวิทยาลัย ได้คะแนนของการสอบเข้าสูง ๆ โดยเฉพาะในวิชาฟิสิกส์เมื่อเข้าไปเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ในชั้นปีที่ 1 ปรากฏว่าได้คะแนนน้อยมาก สาเหตุที่ได้คะแนนน้อยน่าจะเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับก่อนเข้ามหาวิทยาลัยนั้น เป็นการเรียนรู้ไม่เน้นกระบวนการคิด การฝึกปฏิบัติกิจกรรมการทดลอง ผู้เรียนขาดทักษะการทำโจทย์ในลักษณะของการเขียนตอบ แสดงวิธีทำ และการที่ผู้เรียนไปเน้นการเรียนเพื่อสอบมากกว่าการเรียนเพื่อที่จะเรียนรู้วิชาฟิสิกส์หรือวิชาวิทยาศาสตร์ในลักษณะที่รักที่จะเรียนรู้ น่าจะส่งผลกระทบต่อผู้เรียนในด้านความกระตือรือร้น ความอยากรู้อยากเห็น ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะปฏิบัติการและทำให้ผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงในด้านมโนทัศน์ของวิชาที่เรียน เมื่อพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนในส่วนของหนังสือเรียนในตลาดหนังสือ จะพบว่าส่วนใหญ่มีแต่หนังสือเฉลยข้อสอบต่าง ๆ ซึ่งหนังสือประเภทที่เป็นตำราวิชาการ (textbooks) หนังสือที่เสริมสร้างมโนทัศน์ (Concept) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิชาต่าง ๆ จะมีน้อยมาก จากผลการเรียนที่ศึกษาโดย TIMSS พบว่าผลการสอบของวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์จากข้อสอบที่จัดทำขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศ จะพบว่า เรายังตามหลังอีกหลายประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศเกาหลี สิงคโปร์ ประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าตกใจ เราน่าจะนำพลังของนักการศึกษา ครูอาจารย์ ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องมาช่วยกันคิดช่วยกันทำ เช่น ถ้าเราจะจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ ก็อาจใช้สื่อและกิจกรรมที่น่าสนใจไปกระตุ้นผู้เรียน เช่น ในการเรียนการสอนเรื่องสมดุลต่อการเคลื่อนที่ ก็อาจนำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้ตะปู 7 ตัว และก้อนดินน้ำมัน(ใช้เป็นฐานตั้งตะปู 1 ตัว) 1 ก้อน ผู้สอนอาจตั้งคำถามหรือเสนอปัญหาว่า ถ้ามีตะปู 1 ตัวที่ปักตัว

งอยู่ในแนวตั้งบนฐานที่เป็นดินน้ำมัน จะมีวิธีการอย่างไรที่จะนำตะปู 6 ตัว มาวางไว้ให้อยู่บนตะปูตัวที่ตั้งอยู่ได้อย่างไร แล้วให้ผู้เรียนลงมือคิด แก้ปัญหา กิจกรร ม เ ช่น นี ้ จ ะ ช ่ว ย ใ ้ ผู้เรียนได้ฝึกคิดได้หลากหลายรูปแบบ (brain-on) ได้ฝึกปฏิบัติได้ลงมือทำ(hands-on) ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงเรื่องของการวิจัยในชั้นเรียนจะพบว่า ผู้สอนได้นำเสนอรูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหารูปแบบที่นำเสนอ นี้ จะช่วย ใ้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อุ้ได้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่อย่างไร ก็เป็นเรื่องที่ผู้สอนจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์ ไปจัดกระทำเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องที่น่าจะเป็นวิถีชีวิตของการเรียนการสอน ใช้ข้อมูลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และผลงานที่ผู้สอนได้ทำวิจัยในชั้นเรียนจะทำให้ผู้สอนมีโอกาสเลื่อนวิทยฐานะ (NTQ) ได้สูงขึ้นตามแนวทางของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา(สปศ.) วิทยฐานะของครูตามแนวของ สปศ.อาจแบ่งออกเป็น 4 วิทยฐานะ คือ ครูปฏิบัติการ ครูชำนาญการ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญพิเศษ สำหรับวิทยฐานะของครูชำนาญการ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญพิเศษ จะต้องมีการทำการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

อย่างไรก็ตามเมื่อครูเข้าสู่แห่งตามวิทยฐานะ(น่าจะเริ่มใช้ประมาณปลายปี พ.ศ. 2545) แล้ว การคงสถานะตามวิทยฐานะอาจมีลักษณะของน้ำขึ้นน้ำลงได้ คือ ถ้า 3 ปี ไม่มีผลงานที่เข้าเกณฑ์เลยหรือผลการปฏิบัติหน้าที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานมาก ก็อาจถูกลดวิทยฐานะก็ได้ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาก็คงเช่นเดียวกัน อาจมีผู้สงสัยว่าการวิจัยในชั้นเรียนเป็นอย่างไรหรือคืออะไร ซึ่งอาจให้คำอธิบายได้โดยสรุปว่า การวิจัยในชั้นเรียนนั้นก็คือการหาข้อมูลที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับปัญหาในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามความคาดหวัง สำหรับการดำเนินการก็เริ่มจากการระบุปัญหา หาสาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเมื่อทราบถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาแล้ว จากนั้นพิจารณาว่าจะเก็บข้อมูลอะไร จากใคร อย่างไรและเมื่อไร ขั้นตอนไปก็ทำการรวบรวมข้อมูลซึ่งข้อมูลอาจมาจากวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การทดสอบ การตรวจผลงาน ข้อมูลที่ได้นี้ควรเก็บเป็นระยะ ๆ ซึ่งอาจใช้การจดบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหลายที่ได้มาประมวลผลโดยอาจใช้วิธีการเชิงคุณภาพ หรือเชิงปริมาณ หรือทั้งเชิงคุณภาพควบคู่ไปกับเชิงปริมาณก็ได้ หลังจากการประมวลผลข้อมูลแล้วจึงสรุปผลการดำเนินงานในการวิจัย

แนวคิดและรูปแบบการบริหารจัดการ ของสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน : ประสพการณ์สู่ทฤษฎี

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นางสาวสุกัญญา สันติพัฒนาชัย
ผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตมัธยม
นายสำเริง กุจิรพันธ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

เขียนเป็นรายงาน สำหรับการทําวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนอาจทำเป็น 3 บท หรือ 3 ส่วน ก็ได้ อาจไม่จำเป็นต้องมีถึง 5 บทเหมือนการทำวิจัยเชิงวิชาการหรือการวิจัยในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก มีท่านอาจารย์หลายท่านอาจมีความเห็นว่าการวิจัยในชั้นเรียนก็คือการวิจัยปฏิบัติการนั่นเองและอาจเขียนหัวข้อในรายงานการวิจัย เป็น 3 ส่วนดังนี้

1. ส่วนที่ 1 ความนำ/บทนำ : ปัญหาคืออะไร สาเหตุคืออะไร ต้องการคำตอบอะไร (วัตถุประสงค์) วิธีการดำเนินงาน
2. ส่วนที่ 2 ผลการวิจัย : ผลการประมวลผลข้อมูล
3. ส่วนที่ 3 ส่วนสรุป : สรุปผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อภิปรายผลและข้อเสนอแนะโดยมีบรรณานุกรมที่ใช้อ้างอิงปิดท้าย

การทำวิจัยในชั้นเรียนมีจุดที่น่าสนใจก็คือทำวิจัยไปพร้อมกับแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนไปในระหว่างการเรียนการสอนได้เลย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยต้องไม่ใจร้อนหรือต้องการผลเร็ว ผู้วิจัยต้องมีความอดทนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์

ขอเริ่มจากแนวคิดของ SBM ก่อน SBM ย่อมาจาก Site-Based Management หรือ School-Based Management ความเป็นมาของแนวคิดนี้เริ่มจากในวงการอุตสาหกรรมแล้วมาที่ธุรกิจ จนมาถึงการศึกษา

แนวคิดนี้มีความเชื่อพื้นฐานในเรื่องของความคิดเชิงบริหารว่า ถ้าหากเราสามารถทำให้ผู้ร่วมงานพึงพอใจ ก็จะนำไปสู่การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพ ดังนั้น แนวทางการบริหารช่วงนี้จึงเปลี่ยนไป ไปเน้นในเรื่องการเสริมสร้างพลัง (Empower) และเน้นในเรื่องการเปลี่ยนบทบาทของคนงานจากผู้รับคำสั่งเป็นผู้ที่มีส่วนในการร่วมตัดสินใจ การที่คนงานสามารถบริหารงานของตนเองได้ เป็นการพยายามลดช่องว่างระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน

ในแนวคิดเรื่อง SBM นี้ ถ้าถามว่าคืออะไร ก็มีคนให้ความหมายไว้มากมายหลายอย่าง แต่โดยสรุปคือแนวคิดทางการบริหารที่มุ่งใช้โรงเรียนเป็นองค์กรหลักในการพัฒนา หรือปฏิรูปการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น มีแนวคิดหลักบางประการของ SBM คือเน้นเรื่องการกระจายอำนาจซึ่งในระบบจะกระจายอำนาจจากรัฐและเขตการศึกษาไปยังโรงเรียนต่อไปประเทศไทยเราก็คงกระจายอำนาจจากส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา และเมื่อสถานศึกษาได้รับอิสระมากก็ต้องแสดงความรับผิดชอบที่จะให้ตรวจสอบ เพราะฉะนั้นระบบที่จะต้องตามมา คือ ระบบการแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (accountability system)

จุดเน้นประการที่สองที่สำคัญมากก็คือ เรื่องการมีส่วนร่วม เพราะการมีส่วนร่วมนี้ผู้ที่มีส่วนร่วมจะกว้างขวางมาก เรียกกรวม ๆ ว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งอีกสักครู่วิทยากรคงจะเล่าให้ฟังว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทยนั้นมีกลุ่มใดบ้าง

จุดเน้นประการที่สามคือ เรื่องของภาวะผู้นำ ซึ่งเน้นมากกว่า ผู้นำต้องเลิกการใช้ภาวะผู้นำแบบชี้หน้า แต่ต้องหันไปใช้ภาวะผู้นำแบบเกือหนุน กล่าวคือ ต้องถอยหลังไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าผู้สั่งการ ที่สำคัญที่อยากชี้ให้เห็นคือ SBM เน้นการพัฒนาทั้งระบบ ที่เรียกว่า Whole School Approach ดังนั้น การพัฒนาในเรื่องหลักสูตร พัฒนาในเรื่องการเรียนรู้ อะไรก็ตาม จะยังไม่เป็น SBM จนกว่าจะจัดระบบทั้งระบบให้เป็นการบริหารแบบ SBM นั่นคือ ต้องมีการปรับทั้งในเรื่องโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรควบคู่กันไป ซึ่งผลจากการใช้แนวคิดนี้ สิ่งที่ชัดเจน คือ SBM ในแต่ละสังกัดหรือแม้แต่ในสังกัดเดียวกัน อาจไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะและความจำเป็นของแต่ละโรงเรียน ดังนั้น ความต่างจะมีได้ตั้งแต่จุดมุ่งหมายในงานและวิธีการดำเนินการ

อยากขอให้ท่านได้รับฟังจากวิทยากรอีกสองท่าน ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาว่า สถานศึกษาในประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จจากการใช้ระบบ SBM นั้น

มีความเป็นมาและมีความหมายอย่างไร ขอเรียนเชิญผู้อำนวยการโรงเรียนประถมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เล่าในส่วนของระดับประถมศึกษา ก่อน จากนั้นจึงต่อด้วยท่านผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตมัธยม กรุงเทพฯ เล่าในส่วนของระดับมัธยมศึกษา

ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมฐานบินกำแพงแสน

จากแนวคิดของ SBM ที่นำมาใช้ในโรงเรียนนั้น อยากเรียนให้ทราบก่อนว่าจริง ๆ แล้ว เรื่องของการบริหารโรงเรียนที่ได้ทำไปนั้นอยู่ในฐานะนักปฏิบัติ ไม่ใช่ทฤษฎี พอดูจากการที่เราปฏิบัติไปแล้วก็พบว่า การปฏิบัติงานของเราสอดคล้องกับระบบ SBM ในบางเรื่องแต่ไม่ทั้งหมด ยกตัวอย่างเช่น ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน แรกสุดคือเราต้องยอมรับว่าเราไม่ได้เป็นเจ้าของโรงเรียนแต่เพียงผู้เดียว ต้องคิดว่าทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันทั้งหมด ซึ่งคำว่า ทุกคน ในที่นี้ คือ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และรวมถึงชุมชนด้วย จากนั้นเมื่อคิดได้อย่างนี้แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนในการปฏิบัติงาน ในการประเมินตรวจสอบ

อีกอย่างที่สอดคล้อง คือ การมอบหมายงาน ซึ่งท่านอาจารย์บอกว่า การกระจายอำนาจนั้น เราคงจะไม่ทำงานคนเดียว ในโรงเรียนขนาดใหญ่ก็จะมีผู้ช่วยฯ มีหัวหน้าหมวดฝ่ายต่าง ๆ เราคงต้องมอบหมายงาน กระจายงานและมอบอำนาจลงไปให้ชัดเจน อีกสิ่งหนึ่งที่ลืมไม่ได้ คือ แนวทางปฏิบัติงาน หรือยุทธศาสตร์การดำเนินงานในแต่ละเรื่อง จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ก็คือส่วนที่คิดว่าเป็นหลักการที่สอดคล้องกับระบบ SBM สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ คงจะกล่าวในขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งจะกล่าวในช่วงต่อไป

ขอเชิญท่านผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตมัธยม เพิ่มเติมในประเด็นเดียวกัน

ผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตมัธยม

ในประเด็นคำถามแรก คือ การที่เราบริหารโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จ หรือ SBM ดิฉันมีความเชื่อดังนี้ 1) เชื่อว่าโรงเรียนเป็นของประชาชน 2) ผู้รับบริการควรเป็นผู้กำหนดสิ่งที่เขาต้องการหรือได้รับ 3) การบริหารหรือการตัดสินใจควรจะดำเนินการโดยองค์คณะบุคคล และ 4) เชื่อว่าทีมจะสมบูรณ์กว่า individual ดังนั้น แม้ว่าจะยังไม่มีคำว่า SBM เข้ามา ดิฉันก็บริหารงานโดยองค์คณะบุคคลมานานแล้ว ตั้งแต่ยังไม่มีทฤษฎี จนปัจจุบันจึงเข้าใจว่านี่คือทฤษฎี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์

ขอขยายความเรื่อง การบริหารโดยองค์คณะบุคคล ถ้าเป็นแนวคิดของ SBM สิ่งที่น่าเน้นย้ำก็คือ จะต้องกระจายไปทั่วถึงทั้งองค์กร ดังนั้น การกระจายอำนาจจะดูที่การร่วมตัดสินใจ และกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมาจะไม่เป็นกลุ่มตายตัว จะมีคำกล่าวชัดเจนเลยว่า การที่มีคณะกรรมการไม่ได้หมายความว่า เราได้บริหารแบบ SBM แล้ว ในการเข้ามามีส่วนร่วม จะมีรูปแบบที่ตั้งคณะบุคคลในหลายรูปแบบ เช่น มีคณะกรรมการ มีอนุกรรมการ มีกลุ่มงาน และข้อสำคัญมีการจัดโดยใจจนในที่สุดทุกคนหรือเกือบทุกคนในองค์กรได้เข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น จุดนี้เป็นจุดที่จะใช้นำมาตรวจสอบการเป็น SBM เหมือนกัน

จากที่มีการปฏิรูปการศึกษา และมีแรงกดดันอย่างมากจากภายนอกที่ว่า จะให้การศึกษาปรับตัวเองให้ทันกับบริบทภายนอก จึงเกิดรูปแบบการบริหารแบบใหม่ ๆ หลายรูปแบบ ซึ่งพวกเราก็คงทราบกันดีอยู่แล้ว SBM ในฐานะที่เป็นรูปแบบที่มีคนพูดถึงมาก ก็ได้รับการคาดหวังมากในต่างประเทศ และคิดว่าผู้บริหารในประเทศไทย เวลาใช้รูปแบบนี้ก็คงจะคาดหวังว่ารูปแบบนี้จะสนองต่อความจำเป็นบางอย่างได้ อยากให้ท่านผู้อำนวยการฯ พูดถึงความคาดหวังจากการใช้รูปแบบ SBM

ผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตมัธยม

บทบาทของผู้บริหารในสามัญสำนึกของผู้บริหารทุกคน ดิฉันเชื่อว่า ความมุ่งหวังสูงสุดของผู้บริหารนั้น จะคาดหวังเหมือนสิ่งที่ดีฉันจะพูดต่อไปนี้

1. คาดหวังให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ ผู้เกี่ยวข้องในที่นี้คือ ผู้ปกครอง-นักเรียน นักเรียน และครู
2. คาดหวัง/ต้องการให้ผู้ปกครองเข้ามาเป็นเจ้าของโรงเรียน คือ ต้องการให้ผู้ปกครองเข้ามาเป็นเจ้าของโรงเรียน ต้องการให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการ หรือเป็นเจ้าของงานร่วมกัน
3. คาดหวังจะให้มีเพื่อนคู่คิดมิตรคู่ใจ ที่หมั่นเวียนเปลี่ยนเสมอ คือ ต้องการการร่วมคิด ร่วมทำ ในการบริหารองค์กร
4. คาดหวังว่าจะมีความมั่นใจในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลง อาทิ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์กร โดยมั่นใจว่าจะไม่โดนต่อต้านในการเปลี่ยนแปลงระบบ การเปลี่ยนแปลงวิธีการบริหาร ดังนั้น ต้องให้ระบบทั้งหมดเห็นด้วยและสนับสนุน

ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมฐานบินกำแพงแสน

ในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาต่างจังหวัด คิดว่าในเรื่องความคาดหวังโดยไม่คำนึงถึงทฤษฎีหรือหลักการนั้น เรานึกถึงด้านกายภาพ กล่าวคือ เราต้องการให้โรงเรียนมีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม เป็นจุดใหญ่ ประการที่สอง คือ ทำอย่างไรให้นักเรียนมีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร ซึ่งมี 2 เรื่อง คือ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในกลุ่มประสบการณ์วิชาต่าง ๆ และเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้น ความคาดหวังที่เราต้องการทำ คือ ต้องทำให้ได้ตามที่หลักสูตรต้องการ ประการที่สาม คือ ความคาดหวังจากท้องถิ่น ท้องถิ่นที่เราอยู่คาดหวังต่อโรงเรียนอย่างไร เป็นสิ่งที่เราต้องมอง กล่าวโดยสรุป คือ เมื่อนำ SBM มาใช้ เราคาดหวังว่าจะมีการพัฒนางาน คน และได้ระบบที่จะเป็นแบบอย่างที่จะนำไปปฏิบัติได้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สนานจิตร์ สุนทรทรัพย์

โดยมิได้นัดหมาย ความคาดหวังในเรื่อง SBM จะตรงกันทั้งในต่างประเทศและในเมืองไทย ถ้าแยกผลที่คาดหวัง อาจจะแยกได้ 2 ส่วน คือ ผลระหว่างทาง และ ผลปลายทาง ผลระหว่างทางนั้น SBM เน้นย้ำว่าอยากให้เห็นผลในการเสริมสร้างพลังครูที่เราใช้คำว่า Empower และนอกจากครูแล้ว เขาต้องการเสริมสร้างพลังทุกกลุ่มที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ในกลุ่มของคณะกรรมการ จะมีการประชุมพิเศษอย่างเป็นทางการเป็นเรื่องราวให้เข้าใจแนวคิดของ SBM และมีการฝึกทักษะที่จำเป็นต้องนำไปใช้ เช่น กระบวนการกลุ่ม การแก้ปัญหาความขัดแย้ง จะเน้นทั้งเรื่อง soft approach คือ เรื่องคน ในขณะที่เดียวกันจะเน้นเรื่องโครงสร้าง จะมี ก า ร ย้ำ ใน ร ะ อ ง ก าร ว าง แ ผ น ก ล ุ ม ท ี่ เพื่อให้การวางแผนของโรงเรียนไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างดี

ผลโดยรวมที่ต้องการ คือ การพัฒนาทั่วทั้งโรงเรียน ตรงนี้มีความแตกต่างเล็กน้อย คือ SBM บางส่วนที่เราไปศึกษาจะพบว่า เขาเน้นเรื่องคุณลักษณะของนักเรียนในเรื่องผลสัมฤทธิ์ แต่ปรากฏว่าระยะหลัง ๆ จะไม่มองเรื่องผลสัมฤทธิ์เป็นหลัก และเรื่องที่ทำให้เรากังวล คือ ใครที่มุ่งเรื่องผลสัมฤทธิ์นั้น SBM เท่าที่ทำมายังไม่ยืนยันว่าจะส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน แต่ดิฉันคิดว่าเป็นเรื่องที่เกิดตามมา เนื่องจากการเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานต้องใช้เวลานานซึ่งไม่เกิดผลทันที ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่าการประเมินผลในเรื่องผลสัมฤทธิ์ ไปประเมินในช่วงที่ยังไม่ถึงเวลาที่ผลจะออกมา

เมื่อได้ทราบความคาดหวังชัดเจนแล้ว ดิฉันอยากให้ทั้ง 2 ท่าน เล่ารูปแบบ

SBM ที่ใช้ในประเทศไทยและขั้นตอนที่จะนำโรงเรียนเข้าสู่ SBM ว่ามีการดำเนินการอย่างไร เพื่อเทียบเคียงกับกระบวนการในต่างประเทศต่อไป

ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมฐานบิน

การพัฒนาของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดนั้น มีกระบวนการต่างๆ มากมาย อย่างที่เรียนให้ทราบแล้วว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องคงจะไม่ใช่นักบริหารคนเดียว โดยทั่วไปความรู้สึกของครูในโรงเรียนหรือของชาวบ้านหรือชุมชน มักจะรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นของผู้บริหาร และคาดหวังในตัวผู้บริหารมาก ดังนั้น ตรงนี้เองจะต้องให้ความสำคัญกับตัวผู้บริหาร ซึ่งผมมีขั้นตอนในการดำเนินงาน หรือหลักใหญ่ๆ ที่ทำมา คือ

1. การพัฒนา โดยต้องพัฒนาคนกับพัฒนางานก่อน ซึ่งการพัฒนาคน คือ พัฒนาการที่ตัวเราก่อน จากนั้นจึงมองไปที่บุคลากรในโรงเรียนซึ่งเป็นผู้ร่วมงาน ไม่ว่าจะเป็นครู ภารโรง ตลอดจนกิจกรรมการต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ตรงนี้เองก็จะมีขั้นตอนที่จะต้องทำอะไรบ้าง

จากนั้นเมื่อพัฒนาคนเรียบร้อยแล้ว ก็พัฒนางานควบคู่กันไป ในขณะที่ผู้ร่วมงานปฏิบัติงาน เราก็ให้แนวทางในการปฏิบัติงาน ให้ความรู้ความเข้าใจไปดำเนินงาน ดังนั้น อันดับแรก คือ พัฒนาการและพัฒนางานอย่างที่อาจารย์บอก คือ พัฒนาทั้งระบบ ซึ่งคงต้องมองผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ชุมชน นักเรียน สภาพแวดล้อม ผลกระทบต่างๆ

ส่วนกระบวนการที่พัฒนาท้ายสุด คือ เรื่องการศึกษารายละเอียดต่างๆ อาทิ โครงสร้างขององค์กรทั้งระบบ ศึกษาหาข้อมูลจุดเด่นจุดด้อยต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงต่อไป

2. ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยมีคณะกรรมการบริหารของโรงเรียน อันประกอบด้วย โครงสร้างตามที่กระทรวงกำหนด ซึ่งโดยทั่วไปคณะกรรมการโรงเรียนจัดตั้งกันเฉพาะในนาม ดังนั้น จะทำอะไรให้เขาเข้ามาร่วมตั้งแต่เริ่มวางแผนของโรงเรียน ร่วมกันกำหนดและรับผิดชอบงานต่างๆ ซึ่งตรงนี้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม

นอกจากนี้ต้องทำทุกอย่างไปพร้อมๆ กัน คือ การบูรณาการหรือผสมผสานในโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างโรงเรียนของผมมีผู้ช่วย 10 คน จะแบ่งงานกันโดยเด็ดขาดแทนที่จะนำมาบูรณาการหรือเอามาประสานกัน เพราะฉะนั้นเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะ

บูรณาการอย่างไร

3. การให้ความรู้ ความเข้าใจในงานที่เขาจะทำ คือ การมอบหมายงานที่ชัดเจนเป็นขั้นตอน และมีการดำเนินงาน โดยในการดำเนินงานต้องมีการวางแผน ปฏิบัติ และตรวจสอบ ประเมินผล ขั้นตอนต่าง ๆ ก็คงจะเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและบุคคลที่ผู้บริหารมอบหมาย อย่างไรก็ตามในปัจจุบันจะเห็นว่า ทฤษฎี Demming ที่มีกระบวนการ PDCA (plan-do-check-action) นั้น จริง ๆ แล้วเราทำกันมาก่อนแต่ตำราของฝรั่งมาสอดคล้องกัน

ในเรื่องการพัฒนางานในโรงเรียนก็คงมีเรื่องการบริหารการจัดการ การเรียนการสอน งานสนับสนุนการเรียนการสอน และงานที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็นงานของโรงเรียนที่เราต้องทำทั้งระบบ และเมื่อทำงานไป ก็คงต้องมีการประเมินทั้งระบบ ซึ่งเดิมจะเป็นการตรวจสอบติดตามโดยผู้บริหาร แต่ตอนนี้ต้องมีการประเมินตนเอง ที่เรียกว่า ประเมินภายใน ปัจจุบันจะเห็นว่าทุกส่วนเริ่มต้นตัวในการประเมินภายใน อย่างผมอยู่ในสังกัด สปช. ก็มีการประเมินภายในตั้งแต่ปี 2536 และปี 2538 โดยมีเกณฑ์การประเมินมาตรฐานมากมายจนปรับมาเหลือ 24 มาตรฐาน 44 ตัวบ่งชี้ เป็นต้น

อีกเรื่องหนึ่งที่ต้องทำ คือ การประกันคุณภาพ ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ในหมวด 6 ให้มีการประกันคุณภาพ โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ทำขึ้นในเบื้องต้น 14 มาตรฐาน ซึ่งคิดว่าทุกโรงเรียนคงจะทราบกันหมดแล้ว

หลังจากที่ทำงานก็จะมีการรายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมักมุ่งบริหารบุคคลจนลืมไปว่างานหลักจริง ๆ คือ พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนหรือการพัฒนาคุณภาพวิชาการ ดังนั้น การวางระบบของการเป็นผู้นำทางวิชาการ จึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นหน้าที่ของผู้บริหารว่าจะทำอย่างไรให้ครูเตรียมการสอนก่อนเข้าสอน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สนั่นจิตร สุคนธ์ทรัพย์

ขอเชิญท่านผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตมัธยม เล่าเรื่องรูปแบบและขั้นตอนการเข้าสู่ SBM ให้ชัดเจนด้วยค่ะ

ผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตมัธยม

ในช่วงแรกจะเล่าขั้นตอนวิธีการที่เข้า SBM จากนั้นช่วงที่สองจะเล่าถึงเทคนิคที่ใช้
ขั้นตอนแรก คือ ศึกษา สำนวณสภาพปัจจุบันของโรงเรียน
เมื่อเข้ามาบริหารโรงเรียน สิ่งแรกที่ทำ คือ ศึกษาปัจจัยภายนอกว่า พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ ในหมวดต่าง ๆ ระบุให้ผู้บริหารต้องทำอะไรบ้าง ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ดิฉัน
ได้เห็นการเขียนความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาต่อโรงเรียน ดิฉันยึด พ.ร.บ.
การศึกษาแห่งชาติ เป็นแม่บทว่า หน้าที่ของเราคืออะไร แล้วชี้แจงให้ครูในโรงเรียนทราบ
ดังนั้น กล่าวโดยสรุปคือ ศึกษาปัจจัยภายนอก แนวนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ร่างกฎกระทรวง และศึกษาปัจจัยภายในว่า
โรงเรียนราชวินิตมัธยมที่ดิฉันรับผิดชอบจัดการเรียนการสอนอยู่นั้น มีปัจจัยภายในอะ
ไรบ้าง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยอันดับที่ 1 คือ นักเรียนมาจากไหน ปัจจัยอัน
ดับที่ 2 คือ ผู้ปกครองเป็นกลุ่มใด ปัจจัยอันดับที่ 3 คือ ขณะ
นี้โรงเรียนของเราอยู่ในสถานการณ์ใด และปัจจัยอันดับที่ 4 คือ สิ่งที่คุณและนัก
เรียนต้องการคืออะไร เหล่านี้คือการสำรวณสภาพปัจจุบัน หาจุดแข็ง จุดอ่อน ทำเป็น
self study report จากนั้นทำประชาพิจารณ์ให้คุณทั้งโรงเรียนรับรู้

จากการสำรวณสภาพปัจจุบัน พบว่าโรงเรียนมีสถานที่คับแคบมาก ทำใ้
นักเรียนอยู่แต่ในห้อง และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเรียนเกินหลักสูตรมากไป
สิ่งที่ตามมา คือ ครูเหนื่อย และนักเรียนไม่มีเวลาเป็นของตนเอง ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหา
ที่เกิดขึ้น จึงต้องปรับหลักสูตร โดยให้มีการประชุม
ซึ่งเป็นจุดเริ่มของการเข้ามามีส่วนร่วม จนกระทั่งหัวหน้าหมวดวิชาเห็นชอบ และ
ปรับหลักสูตรเหลือเพียง 86 และ 82 หน่วยกิต สิ่งต่อมาที่ปรับ คือ
จากเดิมเรามีห้องเรียน 65 ห้อง มีนักเรียน 55 คนต่อห้อง ซึ่งจากการประชุมร่วมกัน
และขอความเห็นชอบจากที่ประชุม ในช่วง 3 ปีผ่านมา เราปรับ
จำนวนห้องเรียนลดลงจาก 65 ห้อง เหลือ 54 ห้อง และลดจำนวนนักเรียนจากห้องละ
55 คน เหลือ 45 คนต่อห้อง

การบริหารแบบ SBM จะพูดคุยกันในโรงเรียน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย
เราดำเนินการตามกฎกระทรวง คือ คณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยตัว
แทนต่าง ๆ ตามระเบียบ เราต้องการให้มีเครือข่ายให้ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ
ร่วมประเมินผล และร่วมกันรับผิดชอบ โดยเฉพาะในเรื่องการเก็บค่าเล่าเรียนที่ดิฉัน
จะขอความเห็นชอบจากผู้ปกครองในการสนับสนุนค่าเล่าเรียน การบริหารแบบ SBM
จึงทำให้เรามีคนร่วมรับผิดชอบ

ภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาของราชวินิตมัธยม ซึ่งมีทั้งหมด 6 ข้อ

ในข้อ 5 คือกำกับดูแลเรื่องการบริหารเงินของโรงเรียนให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เน้นประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ และในข้อ 4 วางระบบที่จะประสานกับครอบครัวและชุมชน ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งสร้างแนวร่วมชุมชนในการสร้างภูมิทัศน์ด้านทาสารสนเทศดีดี อบายมุข และลดปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน ซึ่งในคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า 2

คน ผู้แทนผู้ปกครอง 2 คนนั้น จะไม่ทราบความเป็นไปของทุกห้องเรียนในโรงเรียน เราจึงต้องจัดเครือข่ายในลักษณะใยแมงมุม โดยโรงเรียนและครูได้ร่วมมือกันจัดประชุมผู้ปกครองรูปแบบใหม่ ซึ่งจากเดิมที่เป็นการสื่อสาร 2 ทาง ทางหนึ่งค่อนข้างหนักหรือมาก คือ ฝ่ายผู้บริหาร ส่วนอีกทางหนึ่งค่อนข้างน้อย คือ ผู้ปกครอง เราเปลี่ยนเป็นสื่อสาร 3 ทาง คือ ผู้ปกครองสื่อสารกันเอง นั่นคือ ผู้ปกครองขึ้นห้องเรียน โดยอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ดำเนินงานสานกิจกรรม มีใบงาน ผู้ปกครองมี Interaction เป็นคู่ เป็นกลุ่ม ตามใบงานที่กำหนด

ผู้ปกครองที่เข้าไปในห้องนั้นจะได้รับสิ่งที่ครูเตรียมไว้ให้ คือ ชื่อของเพื่อน ๆ ลูกที่นั่งรอบโต๊ะลูก ผู้ปกครองจะทราบชื่อเล่นและที่อยู่ของเพื่อนลูก รวมทั้งชื่อพ่อแม่ของเพื่อนลูก ดังนั้น ผู้ปกครองจะสามารถรู้และตามลูกได้ ซึ่งช่วยลดความกังวลระหว่างผู้ปกครองภายหลังจากการได้พูดคุยระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน และในเวลาเดียวกัน ผู้ปกครองบางคนก็เข้มแข็งขึ้น โดยผู้ปกครองที่ชำนาญมากก็จะดำเนินการแทนครู

ต่อไปเป็นเรื่องคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนตามระเบียบระบุว่าประชุมเทอมละ 2 ครั้ง แต่จริง ๆ แล้วประชุมมากกว่านั้น ซึ่งในวิธีการของหน่วยเหนือระบุว่าต้องมีธรรมนูญโรงเรียน เราก็ลงมือทำ แต่ในครั้งแรกอาจหลบเลี่ยงเล็กน้อยจากการที่ให้ทุกคนมาประชุมกันเพื่อร่างธรรมนูญโรงเรียน ดิฉันก็ตั้งคณะกรรมการมาชุดหนึ่งเพื่อดำเนินการร่างธรรมนูญโรงเรียนออกมาก่อน จากนั้นจึงให้ครู (35% ของครูทั้งหมด) เข้าร่วมประชุม พิจารณา (ร่าง) ธรรมนูญโรงเรียน แล้วจึงทำประชาพิจารณ์ และนำเสนอกรรมการเพื่อดำเนินการประกาศใช้เป็นธรรมนูญโรงเรียน และในขณะเดียวกันก็ทำ Job description ออกมาเพื่อให้ครูรับบทบาทหน้าที่ของตน ซึ่งสิ่งที่ทำไปก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมาย ทั้งวัฒนธรรมการทำงาน ทั้งลักษณะและบทบาท

สำหรับยุทธศาสตร์ที่ใช้ มี 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ดิดปัญญา คือ การให้ความรู้ 2) ให้อาวุธ คือ ให้อาจารย์และยุทธศาสตร์ เช่น เชิญนักวิชาการมาพูดเรื่องต่าง ๆ

แต่ถ้าไม่เกิดผลก็จะจัดประชุม เพราะว่าโรงเรียนเรามีครูต้นแบบและผู้เชี่ยวชาญมาก ดังนั้น ก็จะเกิดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและมีการเปลี่ยนจากภายใน โดยครูของเราจับมือกันแล้วหาทฤษฎี มีครู 140 กว่าคน แบ่งกลุ่มละ 20 กว่าคน ทำ 8 กลุ่ม ๆ ละ 2 คน และเนื่องจากมีการบ้าน เพราะฉะนั้นผู้อำนวยการต้องเข้าควบคุมด้วยตนเอง ขึ้นต่อไป คือ ทำอย่างไรจึงจะนำไปใช้ในห้องเรียนได้ 3) รุดไปข้างหน้า และ 4) พัฒนาองค์กร ดังนั้น เราต้องให้จำฝูง คือ หัวหน้าหมวดวิชาเป็นเจ้าของงานนี้ให้ได้ และผลักดันให้ดำเนินการประชุมปฏิบัติการกลุ่มย่อยเอง โดยให้ครูเป็นศูนย์กลาง จัด Symposium แล้วเลือกครูที่เด่น ๆ มาพูด ซึ่งมีผลทำให้เกิดการรวมกลุ่มกัน เพื่อขอจัดอบรมต่าง ๆ เราก็ตกลงโดยให้เสนอขอของประมาณมา

การที่ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ดิฉันมีทีมนำ ทีมทำ และทีมสนับสนุน ทีมนำ คือ ทีมที่กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์เป็นเรื่องใหญ่สำหรับทีมนำ ส่วนทีมทำนั้นแล้วแต่งงานว่าเป็นเรื่องอะไร ถ้าเป็นงานสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ทีมทำก็คือ ครูประจำชั้น เป็นต้น ทีมสนับสนุนจะมีทีมกรรมการวิชาการ กรรมการพัฒนาวิทยุนักเรียน เป็นแกนหลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สนานจิตร์ สุนทรทรัพย์

อยากให้เห็นว่าในต่างประเทศได้ศึกษารูปแบบ SBM ที่ทำกันมา ท่าน ดร. อุทัย บุญประเสริฐ ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่องนี้โดยตรงได้สรุปออกมาว่า รูปแบบของ SBM ที่ท่านใช้คำว่า ใครเป็นหลัก ท่านจะใช้คำว่า ครูเป็นหลัก ผู้บริหารเป็นหลัก ชุมชนเป็นหลัก ครูและชุมชนเป็นหลัก ดิฉันก็ลองไปศึกษารูปแบบของ SBM จากแหล่งอื่นบ้าง ก็พบจุดต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ

รูปแบบที่ 1 ที่เป็นการบริหารแบบเพื่อนร่วมวิชาชีพ มีส่วนร่วมและเป็นประชาธิปไตย รูปแบบนี้เขาจะมอบอำนาจการตัดสินใจส่วนใหญ่ไปอยู่ที่ครู โดยทำ 2 รูปแบบ ขึ้นอยู่กับว่าเป็นโรงเรียนเล็กหรือโรงเรียนใหญ่ โรงเรียนเล็กก็อาจจะใช้ครูทั้งทีมในการร่วมตัดสินใจ แต่ถ้าเป็นโรงเรียนใหญ่ก็จะเป็นผู้แทนครู

รูปแบบที่ 2 คือ นำโดยผู้บริหาร จะเห็นว่ารูปแบบนี้ในประเทศไทยคงจะเป็นรูปแบบที่เด่น แต่ในอนาคตเราน่าจะเคลื่อนไปอยู่ระหว่างรูปแบบที่ 1 กับ 2 ในรูปแบบที่ 2 ซึ่งนำโดยผู้บริหารนี้จะมีระดับของการนำ เช่น บางโรงเรียนก็จะมีกรรมการหรือกับผู้เชี่ยวชาญปรึกษาหารือกับครูบางคน เป็นต้น

รูปแบบที่ 3 คณะกรรมการผู้ปกครอง ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการบริหาร เป็นปัญหาเฉพาะของอเมริกา อเมริกามีปัญหาว่าครูไม่จัดการศึกษาตามแบบที่ผู้ปกครอง

ต้องการ ผู้บริหารก็ไม่ฟังเสียงผู้ปกครอง จึงเกิดการตั้งโรงเรียนขึ้นมาคล้าย ๆ กับ charter school โดยคนที่มีเสียงดังที่สุดก็คือ กรรมการผู้ปกครอง ซึ่ง ข อ ง เ ร า ค ง ไ ป ไ ม่ ถึ ง ต ร ร ง จุดนั้น

รูปแบบที่ 4 คือ การมีคณะกรรมการ SBM ก็น่าสนใจเช่นกัน คณะกรรมการ SBM ดำเนินการโดยมีอำนาจจำกัด แต่มีอิทธิพลในเรื่องนั้น ๆ เช่น เรามีคณะกรรมการ SBM สำหรับดูแลเรื่องเด็กพิการ เด็กพิเศษ และมีคณะกรรมการ SBM สำหรับดูแลเรื่องการใช้เงินที่เขตการศึกษาส่งมาให้โดยเฉพาะ เป็นต้น

สำหรับรูปแบบของ ดร. อุทัย บุญประเสริฐ ที่บอกว่าใครเป็นหลักนั้น ท่านดูจากสัดส่วนของคณะกรรมการ ถ้าเปอร์เซ็นต์ของผู้ปกครองมากที่สุด ก็เป็นรูปแบบที่ผู้ปกครองเป็นหลัก

ต่อไปอยากชี้ให้เห็นกระบวนการที่เข้าสู่ SBM ว่ามีกระบวนการหลากหลายรูปแบบ แต่ยกมาเพียง 2 ตอน เพื่อให้เห็นแนวทาง ดังนี้

ขั้นแรก คือ ประเมินความพร้อมของโรงเรียน เพื่อให้เห็นความพร้อมของโรงเรียน จะเป็นรูปแบบที่เหมือนตอนการบริหารโดยทั่วไป เวลาที่ประเมินความพร้อมของโรงเรียนก็ใช้เทคนิค SWOT ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอก ว่าอะไรเป็นปัจจัยเกื้อหนุน ปัจจัยอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยในโรงเรียน จากนั้นเมื่อดู 2 ส่วนแล้ว ก็พอจะเห็นภาพว่าโรงเรียนจะมีความพร้อมในการก้าวไปข้างหน้ามากน้อยแค่ไหน

ขั้นที่ 2 คือ กำหนดทิศทางจุดหมายและบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง แล้วมาทำความเข้าใจกัน นั่นคือ ไม่ใช่เพียงแต่กำหนดไว้แต่ต้องมีการสื่อสาร เผยแพร่ความเข้าใจจนถึงระดับที่ทุกคนเห็นวิธีการที่จะทำได้ถูกต้อง

หลังจากนั้นก็就会有การตั้งคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง เวลาตั้งคณะกรรมการขึ้นมาแล้วเขาก็จะตรวจสอบว่าคนเหล่านั้นมีความรู้ ทักษะที่จำเป็นครบถ้วนหรือยัง ที่น่าสนใจคือ เขาให้ความสำคัญกับการให้ความรู้กับฝึกทักษะของคณะกรรมการมาก มีรูปแบบโรงเรียนที่มีการปฐมนิเทศเรื่องแนวคิด SBM เรื่องบทบาทที่ควรจะเป็นของคณะกรรมการ ขณะเดียวกันมีการประชุมปฏิบัติการ คือ ลงมือฝึกทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ทักษะในการทำงานร่วมกัน ทักษะในการสร้างทีมงาน จากนั้นในแต่ละช่วงเวลาก็จะกำหนดจุดเน้น ถ้าเปรียบเทียบกับของเราก็คือ ช่วงการวางแผน และแผนนี้จะเน้นประเด็นอะไร เน้นปัญหาอะไรเป็นหลัก อยากให้เราสังเกตว่าเขาใช้วิธีการที่จะนำมาใช้เป็นทางเลือก ใช้งานวิจัยเป็นฐาน

ซึ่งสอดคล้องกับเราที่มีการวิจัยในชั้นเรียน วิจัยในรูปแบบต่าง ๆ ก่อนที่จะเลือกมาใช้ หลังจากที่ได้แนวทางคร่าว ๆ แล้ว ก็จะมีการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อกลุ่มเห็นด้วยในทิศทาง วิธีการแบบคร่าว ๆ แล้ว ก็จะกำหนดกลยุทธ์ และทำเป็นแผนดำเนินการ (action plan) ขึ้นมา จากนั้นก็เข้าสู่วงจรปกติ ก็คือ ดำเนินการไป ประเมินไป กำหนดหรือปรับปรุงแผนใหม่ไป

อีกรูปแบบหนึ่งของกระบวนการ ขอยกกรณีของ St. Paul ลักษณะนี้ ในค่อนข้างคล้าย Charter school มาก เนื่องจากโรงเรียนที่จะเป็น SBM ต้องสมัคร โดยข้อมูลที่ต้องใส่ในใบสมัครมีอะไรบ้างนั้น เขาต้องทำให้กระจ่างเลยว่าการมีส่วนร่วมในระดับโรงเรียน โรงเรียนจะใช้แบบไหนและมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร การที่จะเตรียม proposal ขอสมัครมีกระบวนการอย่างไร เพราะว่าเขาต้องการจะเห็นกระบวนการที่ไม่ใช่โรงเรียนตัดสินใจคนเดียว วิธีการเลือกคณะกรรมการจะอย่างไร กำหนดเวลาของกิจกรรมสำคัญจะทำเมื่อไร อย่างไร และท้ายสุดมีการตรวจสอบโดยผู้ที่มีหน้าที่ให้ทำเช่นเดียวกัน มีแผนที่เป็นรูปธรรมว่าเมื่อกำหนดเรื่องที่จะทำเช่นนั้นวางแผนไว้อย่างไร มีแผนที่จะประเมินทั้งประเมินภายใน และภายนอก เขาอยากให้มีหลักประกัน ดังนั้นโรงเรียนต้องเขียนว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีใครบ้าง และการสนับสนุนจะสนับสนุนในลักษณะใด และสุดท้ายเขาต้องการหลักประกันว่าโรงเรียนจะเตรียมเรื่องงบประมาณดำเนินการไว้ว่าจะมีแหล่งงบประมาณจากแหล่งใดบ้าง

อยากให้ดูบทบาทของเขตการศึกษา พอเป็นข้อสังเกตว่า เวลาที่ดำเนินการจริงสิ่งที่จะต้องไตร่ตรองก็คือ เขตการศึกษาของเราจะมีบทบาทอย่างไร เขตการศึกษาของโรงเรียนประเภทนี้จะเข้ามาช่วย 2 ลักษณะ คือ 1) ลงมือให้การฝึกอบรมเอง เนื่องจากเขามีนักวิชาการ นักนิเทศก์อยู่ 2) ให้เป็นเงินสำหรับครูที่จะเข้าฝึกอบรม ฝึกตั้งทีมงาน หรือสำหรับการเยี่ยมชมโรงเรียนอื่น ดังนั้น จะเห็นว่ารูปแบบแรกคล้ายการบริหารทั่วไป เพียงแต่เน้นย้ำลักษณะเฉพาะของ SBM ส่วนแบบที่ 2 ก็คล้ายเรื่อง ธรรมนูญโรงเรียนของเรา

ในด้านกลยุทธ์สู่ความสำเร็จนั้น เนื่องจากการดำเนินงานในประเทศที่ก้าวไปถึงจุดที่ว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ อยากจะให้เห็นผลการวิจัยในต่างประเทศว่า หลังจากที่เขาไปศึกษาโรงเรียนจำนวนมาก และได้แยกโรงเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จ และกลุ่มที่ล้มเหลว พบว่า มีปัจจัยหรือกลยุทธ์ 6 อย่าง ที่พบเสมอในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ และไม่พบเลยในโรงเรียนที่ล้มเหลว ซึ่งคิดว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ดังนี้

กลยุทธ์แรก คือ การกระจายอำนาจ ซึ่งต้องกระจายอำนาจอย่างแท้จริงทั่วทั้งโรงเรียน

กลยุทธ์ที่สอง คือ เลือกผู้บริหารที่ถูกต้อง ในการกระจายอำนาจมีการเน้นย้ำว่าอำนาจที่ผู้บริหารมีอยู่ 5 อย่าง อำนาจตามตัวบทกฎหมาย อำนาจการให้คุณ อำนาจการให้โทษ ซึ่งผู้บริหารจะใช้สองอำนาจหลัง อำนาจความเชี่ยวชาญ นั่นคือผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะของผู้นำทางวิชาการอย่างแท้จริง ตรงนี้ดิฉันค่อนข้างมีความคิดอยู่กึ่ง ๆ คือ ดิฉันไม่เห็นด้วยถ้าผู้บริหารนิเทศไม่ได้ แล้วจะต้องสาธิตการสอนให้ครูดูโดยตรง ดิฉันมีความเห็นว่าผู้บริหารต้องสามารถจัดระบบ ใ ห้ เ ก ิ ด ก า ร ช่วยเหลือทางวิชาการได้ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้จัดการโดยที่ไม่จำเป็นต้องทำเองทั้งหมด แต่ในแง่ของอำนาจความเชี่ยวชาญนั้น เน้นย้ำว่า ถ้าหากครูมีปัญหาต้องการคำแนะนำ จะต้องมีความสามารถที่จะให้ความช่วยเหลือครูได้ อันนั้นน่าจะเป็นหน้าที่โดยตรงและอำนาจสุดท้ายคือ อำนาจจากการเป็นแบบอย่าง สามารถจูงใจให้ครูเกิดความผูกพันรักใคร่อยากที่จะร่วมหัวจมท้ายทำงานซึ่งเป็นงานยากด้วยกัน

กลยุทธ์ที่สาม คือ การเน้นการพัฒนาวิชาชีพ เป็นเรื่องที่เน้นย้ำกันมาก เพราะถ้าหากกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมไม่มีความรู้ความสามารถก็จะเกิดปัญหากันในภายหลัง เพราะฉะนั้นจุดที่เขาเน้นคือ การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องทั้งของบุคลากรในโรงเรียนและบุคลากรที่เข้ามามีส่วนร่วมจากนอกโรงเรียน

กลยุทธ์ที่สี่ คือ การเผยแพร่ข่าวสาร ตามที่วิทยากรได้พูดถึงเรื่องการสื่อสาร 2 ทาง 3 ทาง จุดที่เขาเน้นก็คือ จุดเริ่มของการสื่อสารเกิดได้ทั่วทั้งวงการทั้งระดับเล็กระดับน้อย สามารถมาให้ข้อมูลหรือมารับข้อมูลได้

กลยุทธ์ที่ห้า คือ วิสัยทัศน์ ซึ่งหมายถึงภาพอนาคต ไม่ได้เน้นย้ำแต่เพียงว่าโรงเรียนต้องกำหนดวิสัยทัศน์ แต่เน้นย้ำว่าวิสัยทัศน์จะต้องกำหนดโดยมีส่วนร่วมและมีการพูดคุยกันเข้าใจจนถึงระดับนำไปใช้ทั่วถึงในทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์สุดท้าย คือ การให้รางวัล ในต่างประเทศเองมีปัญหามากกว่าถ้าระบบของการให้รางวัลหรือลงโทษไม่เป็นระบบคุณธรรม SBM จะล้มทันที การให้รางวัลต้องให้ตรงกับคนที่มีผลงานจริงแล้วสามารถพิสูจน์ได้อย่างโปร่งใสว่าคนนั้นมีคุณค่าสมควรจะได้รับรางวัล และขอเพิ่มเติมอีกนิดว่ารางวัลไม่จำเป็นต้องเป็นเงิน สิ่งสำคัญคือ ให้รางวัลให้ถูกคน เช่น บางคนต้องการเพียงเกียรติ ผู้บริหารไม่สามารถจะให้ได้ ก็จะทำให้คนขาดขวัญกำลังใจ

คำถามสุดท้ายว่า ถ้าหากว่าพวกเราที่นั่งในที่นี้หรือโรงเรียนอื่น ๆ อยากจะ

นำแนวคิดของ SBM ไปใช้ ขอให้วิทยากรทั้ง 2 ท่าน ช่วยให้ประเด็นว่า มีประเด็นอะไรที่เป็นจุดเน้นหรือเป็นข้อควรระวังบ้าง ขอเรียนเชิญ

ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมฐานบิน

ในเรื่องของการนำ SBM ไปใช้ในโรงเรียนอื่น หรือข้อเสนอแนะอะไรต่าง ๆ ผมคงจะพูดว่าที่โรงเรียนทำอะไร อย่างไร แล้วผลที่เกิดขึ้นอย่างไร ผมจะยกตัวอย่างหลังจากที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีผลบังคับใช้ โรงเรียนนำเรื่องปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มาดำเนินการเป็นอันดับแรก กล่าวคือ นำมาตรา 24 ที่มีอยู่ 6 เรื่อง มาทำเมื่อปี 2542 เริ่มจากการให้ครูทุกคนมีการเตรียมการสอนแล้วทำแผนการสอนแบบบูรณาการ หลังจากเสร็จเรียบร้อยแล้วก็นำไปใช้สอน

ขณะที่มีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่โรงเรียน จะทำใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 การสอนในห้องเรียนในวิชาของประถม ก็คือ ครอบคลุมทั้ง 6 วิชา มีการจัดทำแผนแบบบูรณาการ และวัดผลตามหลักสูตร แต่ลักษณะที่ 2 ที่เราก็คือสำรวจความต้องการของผู้เรียนตั้งแต่ ป.1 ถึง ป.6 และความต้องการของชุมชนที่โรงเรียนของผมนอกจากจะมีกรรมการโรงเรียน 15 คนแล้ว ยังมีกรรมการสายชั้นอื่นอีก สายชั้นละ 15 คน อย่าง ป.1 มีอยู่ 8 ห้อง ก็คัดมา 15 คนเป็นตัวแทน ป.2 มีอยู่ 6 ห้องก็คัดมา 15 คน แล้วตรงนี้เป็น อนุกรรมการระดับสายชั้น กรรมการชุดนี้จะมีหน้าที่มาประชุมที่โรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้งเป็นอย่างน้อย มาประชุมเพื่อสรุปผลว่าการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา ผู้ปกครองพึงพอใจขนาดไหน มีอะไรที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เสร็จแล้วก็จะปิดเรียน 1 วัน ครู ป.1 ก็อยู่กับกรรมการ ป.1 ครู ป.2 ก็อยู่กับกรรมการ ป.2 และก็ร่วมกันได้ข้อสรุปออกมา

ตัวอย่างที่ท่านผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตพิบูลย์ให้ฟัง ของผมก็มีเรื่องการจัดการศึกษา ผู้ปกครองบอกว่าอยากให้นักเรียนได้เรียนรู้คอมพิวเตอร์ เรียนรู้ดนตรีสากล เรียนรู้ภาษาอังกฤษจากเจ้าของภาษา หรืออะไรต่าง ๆ ที่เขาต้องการ แต่เราก็บอกว่าสิ่งเหล่านั้นเกินศักยภาพของโรงเรียน ฉะนั้นผู้ปกครองต้องช่วยในส่วนของข้อสรุปตรงนี้ เราก็นำเสนอคณะกรรมการของโรงเรียน สิ่งหนึ่งที่เห็นง่าย ๆ ก็คือหนังสือส่งเสริมประสบการณ์ที่กระทรวงบอกว่าห้ามใช้ มีผู้ปกครองบางคนบอกว่า จะซื้อหนังสือให้ลูกเขาอ่าน ทำไมกระทรวงจะต้องมาจำกัด เราเน้นให้เด็กเรียนรู้หลากหลายทำไมต้องจำกัด ก็เลยลงมติว่าเขาจะซื้อกันเอง เพราะฉะนั้นที่โรงเรียนก็ใช้แต่เป็นผู้ปกครองซื้อเอง โรงเรียนไม่ได้จ

ดการบอกแต่ว่าซื้อได้จากที่ไหน คือ ให้หลากหลาย วิชาภาษาอังกฤษเราเชิญวิทยากรจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร เด็กจะชอบ สรุปว่าค่าใช้จ่ายทั้งหมดเราก็มาหารกัน คอมพิวเตอร์ก็สอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึง ป.6 สอนมาตั้งแต่ปี 2538 แต่ถ้าให้บริษัทมาทำ ห้องหนึ่งมีค่าใช้จ่ายประมาณ 2 ล้านบาท 5 แสนบาท ผมคำนวณดูว่าเด็กอนุบาล 2 ถึง ป.6 จำนวน 1,800 คน ถ้าเก็บคนละ 500 บาทต่อเทอม จะได้ประมาณ 9 แสนบาท และนำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการสายชั้น ถ้าคณะกรรมการเห็นชอบด้วยก็ให้บริษัทมาดำเนินการให้ทันเปิดเทอม

การประชุมสายชั้นอนุบาลก็ให้ครูเตรียมเด็กอนุบาลไปเรียนห้องคอมพิวเตอร์ แล้วพาผู้ปกครองไปดู ผู้ปกครองก็พอใจ ใช้เวลา 2 ปี หลังจากนั้นก็มาทำแบบเดิม ค่าบำรุงรักษาเครื่องก็เหลือเทอมละ 100 บาท ทุกวันนี้เก็บปีละ 200 บาท ก็อยู่ได้ ลักษณะตรงนี้คือ การดำเนินการในสิ่งที่เด็กนักเรียนต้องการเรียนรู้ เสร็จแล้วเราก็จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เป็นศูนย์การเรียนรู้ ใน 1 สัปดาห์ จะมี 1 วัน คือ วันพฤหัสบดีที่ใช้เวลา 3 ชั่วโมง ให้เด็กไปเรียนรู้ตามความสนใจ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิชาต่าง ๆ ซึ่งมีประมาณ 18 ชมรม พอภาคเรียนที่ 2 ก็เปลี่ยนเวลาตรงนี้อามาจากตรงไหน ขึ้นอยู่กับการบริหารคือ ขอครูว่าเสาร์-อาทิตย์เราจะไม่ทำงาน แต่ขอขยายเวลาจาก 15.30 น. เป็น 16.00 น. จะได้วันละครึ่งชั่วโมง 5 วัน ได้ 2 ชั่วโมงครึ่ง เอาชั่วโมงประชุมวันศุกร์สุดสัปดาห์มาครึ่งชั่วโมงรวมเป็น 3 ชั่วโมง มาจัด ไป วั น วั น พุธห้สบดี ส่วน 30 นาทีหลังนี้เอามาเพิ่มกับ 3 ชั่วโมงแรก ในตอนเช้าทุกวันก็จะได้ 4 คาบ คาบที่ 1 เป็น 50 คาบที่สอง 50 คาบที่สาม 55 คาบที่สี่ 55 แล้วก็จัดการเรียนการสอน

เพราะฉะนั้นเราจะได้ทั้งวิชาการในหลักสูตรครบและได้ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเรียนรู้ตามความสนใจ ตามความต้องการของท้องถิ่นและ

ข อ ง

ผู้ปกครอง แล้วเราพยายามพัฒนากิจกรรมในโรงเรียนให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น จัดชมรมพวกนี้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งมีรายละเอียดอีกมากมาย ทุกวันนี้คิดว่า 2 ปีที่ผ่านมาการบูรณาการของครู เขาไม่บูรณาการวิชาเดียวแล้ว ตอนนีเขานำมารวมกัน ยกตัวอย่างในสายชั้น ป.6 ครูประจำชั้นสอนวิชาภาษาไทย สปช. คณิตศาสตร์ และ กพอ. 4 คน 4 วิชา ใน 6 ชั้น มาร่วมกันบูรณาการตั้งแต่จุดประสงค์จนถึงเนื้อหา เวลาก็นำมาบูรณาการแล้วทำแผนทั้งเทอม จากนั้นก็ถ่ายสำเนา มี 8 ห้อง ก็ทำ 8

ชุด ใครสอนก็ได้ ในแต่ละเดือนมีการปรับปรุงพัฒนา หมดเทอมก็ได้ครบ พอเทอมที่ 2 ก็ทำอีก ฉะนั้นจะไม่ยึดติดกับคาบเวลาเรียน ผมทดลองในวิชาภาษาอังกฤษ 1 วิชา เรียนวันละชั่วโมง ยุกมาเรียน 2 วัน วันแรกเรียน 3 ชั่วโมง วันที่สอง 3 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์ ใน 4 ทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน ครูก็เตรียม เด็กก็เกิดการเรียนรู้ที่ดี

เพราะฉะนั้นเราต้องปฏิรูปในเรื่องของเวลาด้วย อย่าไปยึดติดเรื่องคาบเวลา ซึ่งตอนนี้ที่โรงเรียนทำแล้วก็บูรณาการ แม้แต่เรื่องของการวัดจริยธรรมคุณธรรมที่โรงเรียนไม่ได้ให้ครูที่สอนจริยธรรมวัดเท่านั้น ครูที่สอนประจำวิชาก็ต้องวัดด้วย เราเอา 8 ตัวในหลักสูตรมาเป็นคุณธรรมจริยธรรม 8 ตัว ในแต่ละตัวมีตัวบ่งชี้ ยกตัวอย่างในเรื่องของความรับผิดชอบต่อตนเองกับส่วนรวม แล้วเราก็ไปตั้งคะแนนศูนย์หนึ่ง สอง สาม สี่ ตามระเบียบการวัดผล ครูสอนไปแล้ววัดผลสัมฤทธิ์แล้ว ต้องวัดตัวนี้ด้วยใน 1 เทอม เพราะฉะนั้นเด็ก ป.6/1 มีครูเข้ามาสอน 6 คน ซึ่งครูทั้ง 6 คนก็ต้องวัด และจะทราบผลหลังจากการประเมินเทอมแรก

เมื่อเทอมที่แล้วประเมินเด็ก ป.4 ป.5 และ ป.6 ปรากฏว่ามีเด็กที่ออกนอกกลุ่มนอกทางจริยธรรมประมาณ 50 คน ก็จัดโครงการไปเข้าค่ายจริยธรรมคุณธรรมที่วัด 3 วัน 2 คืน ผู้ปกครองก็ชอบที่ลูกกลับมากแล้วมีความรับผิดชอบมากขึ้น นี่คือแนวทางที่โรงเรียนได้ทำ เพราะฉะนั้นถามว่าจะนำไปให้โรงเรียนอื่นใช้ได้อย่างไร ก็คงขึ้นอยู่กับการเผยแพร่ต่าง ๆ สำหรับเอกสารประกอบการนำเสนอครั้งนี้ จะนำมาให้ภายหลัง ทั้งในส่วนของรูปแบบการจัดเป็นรูปกระบวนการเรียนรู้ที่คิดว่าประสบความสำเร็จตามหลักสูตรและตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สนานจิตร์ สุนทรทรัพย์

ขอเรียนเพิ่มเติมว่าเวลาที่เรารู้ถึง School-Based Management ไม่จำเป็นว่าแหล่งเรียนรู้จะต้องมีเฉพาะในโรงเรียน ประเด็นที่เห็นได้ชัดของโรงเรียนที่มีความสำเร็จก็คือ โรงเรียนที่สร้างเครือข่ายไปข้างนอกอย่างมาก โดยเป็นเครือข่ายที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเทียบกับของเราที่เหมือนกับไปผูกมิตรกับสถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัยไว้ สำหรับที่จะรองรับในส่วนที่โรงเรียนไม่มีความพร้อม

ในประเด็นเรื่องเวลา ผลการวิจัยปรากฏชัดเจนว่า โรงเรียนใดถ้าไม่จัดเวลาเป็นทางการไว้สำหรับคณะกรรมการหรือคณะทำงานและให้เขาใช้เวลาออกพบกันเอง ค่อนข้างจะไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะฉะนั้นการจัดเวลาจึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เป็นประเด็นสำคัญ

ผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตมัธยม

เมื่อเราบริหารงานฐานโรงเรียน ต้องเรียนว่าทุกอย่างต้องไปพร้อมกันหมด จะบอกว่าเรา SBM แล้ว แต่ไม่มีคุณภาพนั้นไม่ได้ การประกันคุณภาพภายในและภายนอก การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกอย่างต้องไปพร้อมกันหมดไม่มีการแยกส่วน ผลจากการดำเนินงาน ขณะนี้สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเห็นชัดเจนก็คือ เกิดเครือข่าย ผู้ปกครอง เครือข่ายชุมชน และกำลังสร้างเครือข่ายศิษย์เก่า เมื่อเปิด พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ เราก็รู้ว่าต้องมีการจัดการเรียนร่วม ดิฉันจะเรียนเรื่องการเรียนร่วมชนิดหนึ่ง ทุกคนจะมีความภาคภูมิใจในสถาบันของตนเอง ถ้าเราเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับ ครูจะเกิดความภูมิใจมาก แล้วเรื่องเหนื่อยเรื่องชั้วโมงมากจะไม่พูดถึงเลย ดังนั้น ไม่ว่าเราจะอยู่ในโครงการเรียนร่วมหรือไม่อยู่ในโครงการ เมื่อใดที่มีเด็กด้อยโอกาสเข้ามาในโรงเรียนของเรา หรือเมื่อใดที่เราพบเด็กด้อยโอกาส เรามีหน้าที่ตามกฎหมายทันที ถ้าไม่ทำเราผิด เด็กเหล่านี้มีสิทธิได้รับ บ ก า ร ค ุ ้ ม ค ร อ ง ต า ม ก ฎ ห ม า ย อ ง ค ั ร N G O ทั้งหลาย ถ้ามารู้เข้าเขาจะเล่นงานเรา การดำเนินงานผู้ที่จะ take action เมื่อมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามา คือ ผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ดูแลโครงการตรงนี้ เด็กเหล่านี้ต้องมีสิทธิได้รับการจัด IEP (Individual education program) หลักสูตรเฉพาะคน สำหรับแนวปฏิบัติ เมื่อพบนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เ ร า ค ว ร ทำ อ ย่ า ง ไ ร ผู้บริหารบางท่านคิดว่าในจังหวัดของท่านมีโรงเรียนพิเศษอยู่แล้ว แต่ในความเป็นจริง ผู้ปกครองต้องการให้เด็กอยู่ในโรงเรียนปกติ เขาไม่พึงพอใจที่ลูกอยู่ในโรงเรียน พิบูลประชาสรรค์ ตอนแรกดิฉันไม่เข้าใจและได้พยายามคุยกับผู้บริหารในกระทรวง จนกระทั่งมาประชุมกับผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้หลาย ๆ ครั้ง จึงเข้าใจว่าทำไมเขาต้องการอย่างนั้น ผู้ปกครองของเด็ก LD ที่ผ่านการเรียนร่วมในชั้น ประถมมาแล้ว เขาจะเสียใจมากถ้าเราบอกให้เขานำลูกไปเรียนที่พิบูลประชาสรรค์ เขาหวังว่าจะให้ลูกของเขาอยู่ในโรงเรียนปกติ

เพราะเมื่อเด็กจบไปแล้วเด็กต้องอยู่ในสังคมของคนปกติ และเด็กจะพัฒนาก้าวหน้าขึ้นมหาศาลเมื่อมาอยู่กับเด็กปกติ ถ้าลูกเขาไปอยู่โรงเรียนที่ที่ ังห้องมีแต่เด็กผิดปกติลูกเขาจะไม่พัฒนา

ฉะนั้นเราจะต้องหาทางทำให้ครูเกิดความรักและเมตตา เมื่อไรที่ครูเกิดความรัก เมตตาแล้ว อุปสรรคต่าง ๆ จะหายไป ในระยะเวลาเพียง 2 เดือน

เด็กที่ครูมีความเข้าใจนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากเด็กที่สอบตกทุกวิชา
เกรดเฉลี่ยเพียง 0.59 ครั้งนี้ตกเพียง 4 วิชา
หรือจากเด็กผู้หญิงที่เข้าหาเด็กผู้ชายตลอดเวลา จะโดนประณามว่าเข้าหาผู้ชาย
เพียงเพราะว่าเขามองพฤติกรรมที่เห็นเท่านั้น ไม่ได้ลึกลงไปถึงที่มาของพฤติกรรม ครูจะ
มองว่าทำไมเด็กผู้หญิงคนนี้เป็นแบบนี้ แต่พอลึกลงไปถึงปัญหา ครูเกิดเข้าใจและ
เปลี่ยนบทบาท ลักษณะท่าทีที่แสดง
เด็กผู้หญิงคนนี้เปลี่ยนจากวิงวอนเด็กผู้ชายกลายเป็นมาหาครู คบกับเด็กผู้หญิง
ผลการเรียนเปลี่ยนภายใน 3-4 เดือนเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นเรื่องตรงนี้ถ้าผู้บริหารไม่นำ
ก็จะไม่เกิด ดิฉันขอให้ท่านผู้บริหารดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคล

นอกจากจะดูนักเรียนเป็นรายกลุ่มแล้ว ในห้องเรียนของเราจะมีนักเรียนปกติ
80% อีก 15% เป็นนักเรียนที่เรียนเร็วกว่าปกติ และอีก 5% เป็นนักเรียนที่เรียนตามไม่ทัน
นี่คือสภาพห้องเรียนทั่ว ๆ ไปทุกห้อง แต่ในท่ามกลางของ 3 กลุ่มนี้ จะ

กรอบแนวคิดการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา

โดย ดร.นงราม เศรษฐพานิช ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา

มีคนหรือสองคนที่ไม่ใช่ทั้ง 3 กลุ่มนี้ คือ เป็นเด็กที่ต้องการ IEP อย่างไรก็ตาม สำหรับนักเรียน 3 กลุ่มนี้ ถ้าครูทำแผนการสอนกลาง ๆ ออกมา แล้วครูสนใจนักเรียนในกลุ่ม 15% ด้วย โดยหาหลักสูตร หาแบบฝึกหัดเพิ่มเติมให้เด็กกลุ่มนี้ ในขณะที่เดียวกัน ครูต้องสนใจนักเรียนในกลุ่ม 5% ด้วย โดยหาทางจัดการให้เขาเรียนทันสรุปง่าย ๆ คือ ครูจัดทำแผนการสอนกลาง ๆ สำหรับคนทุกคน เสริมสำหรับเด็ก 15%

เพิ่มเติมสำหรับเด็ก 5 % วิจัยง่าย ๆ สุดท้ายครูจะภาคภูมิใจในตนเองและโรงเรียนของตนเอง คือ การประกาศพันธกิจให้ครูทั้งโรงเรียนรู้ว่า เราถืออย่างนี้เป็นหน้าที่ของทุกคนต้องทำไม่ใช่ทำเพื่อตำแหน่ง แต่ทำเพราะรัฐให้เงินเดือนเลี้ยงชีวิตอยู่ด้วยงานตรงนี้

สุดท้าย ท่านอาจารย์ สนานจิตร์ ถามว่าถ้าโรงเรียนอื่นสนใจจะทำแบบนี้จะทำอย่างไร ขออนุญาตให้ข้อคิดดังนี้ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องเป็นผู้นำทีม เพียงแต่บางครั้งท่านไม่ใช่ผู้นำตลอดกาล บางครั้งท่านนำอย่างโดดเด่น บางครั้งท่านนำอยู่ข้างหลัง แต่เปลี่ยนบทบาทให้คนอื่นนำ บางครั้งก็ให้คณะกรรมการชุดนี้เป็นเจ้าของ เราเป็นที่ปรึกษาอะไรทำนองนั้น แต่เล็ก ๆ แล้วท่านคือผู้นำ 2) ผู้บริหารต้องสร้างทีม และทีมต้องผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน อย่าใช้ทีมเดิม อย่าใช้ครูเอนกประสงค์ ให้มีหลาย ๆ ทีมผลัดเปลี่ยนกันไป 3) สร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ งานนี้ไม่ใช่งานของผู้บริหาร เป็นงานของครูทุกคน มีเงินเดือน มีหน้าที่ตามกฎหมาย 4) สร้างความรู้สึกร่วมใจในงาน ในองค์กร ในตนเอง ดิฉันขอเสนอ 4 เทคนิคเหล่านี้ให้ท่านพิจารณาต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์

คิดว่าแต่ละท่านได้นำเสนอชัดเจนคงไม่ต้องสรุป ดิฉันอยากฝากข้อสังเกตเกี่ยวกับต่างประเทศไว้นิดเดียวว่า สิ่งหนึ่งที่ดิฉันค่อนข้างชอบ คือ ระบบของเขาจะยืดหยุ่น ยกตัวอย่างเช่น เราพูดคุยกันเรื่องเด็กพิเศษ สิ่งที่เราจะทำก็คือ การให้เขาได้รับโอกาสในการเรียนที่ดีที่สุด เพราะฉะนั้นระบบเขาจะมีหลากหลาย เช่น ถ้าเขาพบว่าบางโรงเรียนจัดได้ดี โดยที่เป็นโรงเรียนธรรมดาไม่ใช่โรงเรียนเฉพาะโรงเรียนอื่นอาจสามารถส่งเด็กข้ามไปโรงเรียนนั้นได้ โดยที่เขตการศึกษาจะเป็นคนออกเงินค่าเดินทางให้ เป็นตัวอย่างให้เห็นว่าจริง ๆ แล้ว SBM นั้น หลักสำคัญก็คือ มีทางเลือกที่หลากหลายไม่เป็นรูปแบบเดียวกัน

กราบเรียนท่านเลขาธิการฯ ท่านวิทยากร ท่านผู้บริหาร และคณาจารย์ของโรงเรียนบัวพิน้ำ ตามความหมายของท่านเลขาธิการฯ ดร.รุ่ง แก้วแดง ขอเรียนว่า สิ่งที่จะนำเรียนก็เป็นประสบการณ์ที่ได้จากโรงเรียนที่เป็นบัวพิน้ำในเรื่องของการประเมินคุณภาพภายใน แล้วเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการประเมินคุณภาพทางการศึกษาทั้งหมด ก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญควบคู่ไปกับการปฏิรูปการศึกษา สิ่งที่ทำให้เรื่องนี้มีความสำคัญ ท่านทั้งหลายคงจะทราบแล้วว่าเป็นเพราะการศึกษาของเรามีคุณภาพที่ค่อนข้างจะเป็นปัญหา ไม่ว่าจะประเมินโดยวิธีไหนหรือว่ามีใครเป็นผู้ประเมิน ไม่ว่าจะประเมินเองหรือว่าประเมินเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เราก็สู้เขาไม่ได้ และผลการเรียนของเด็กก็ตกต่ำอย่างน่าเป็นห่วง ถ้าท่านติดตามผลการประเมินของกรมวิชาการ จะเห็นว่า วิชาต่างๆ ส่วนใหญ่จากข้อสอบทั้งหมด 100 ข้อ ในบางวิชาและในรายวิชา เด็กทำข้อสอบได้ไม่ถึง 30 ข้อ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงมาก เพราะฉะนั้น การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาโดยเริ่มจากการปฏิรูปการเรียนรู้ และในการปฏิรูปการเรียนรู้ก็มีในเรื่องของการประกันคุณภาพภายในด้วย เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และเป็นสิ่งที่จะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีความโปร่งใส และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ด้วย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเรามีการกระจายอำนาจไปให้โรงเรียน มีการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อให้โรงเรียนมีการจั

การศึกษาที่ยืดหยุ่น คล่องตัว สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และสามารถจัดการศึกษาให้ตอบสนองกับคนในพื้นที่ ตอบสนอง ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม จะต้องมีการประเมินคุณภาพ การประกันคุณภาพด้วย เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ถ้ามีการกระจายอำนาจ แต่ไม่มีความโปร่งใส ไม่มีการตรวจสอบ ความเสียหายจะเกิดขึ้นอย่างใหญ่หลวง

ซึ่งเรื่องนี้ก็เกิดขึ้นแล้วในระ

บบเศรษฐกิจของไทยที่เราให้ภาคเอกชนไปกู้ยืมเงินมาเป็นจำนวนมาก ๆ โดยที่ไม่มีการควบคุม และไม่มีการตรวจสอบ หรืออาจจะมีการตรวจสอบ แต่ไม่มีความโปร่งใส คือ รายงานข้อมูลที่เป็นเท็จให้กับประชาชนรับทราบ ทำให้ทุกคนคิดว่าเศรษฐกิจของประเทศยังดีอยู่ กว่าที่รู้ตัวก็สายเสียแล้ว ล้มระเนระนาดกันเป็นแถว ๆ ฉะนั้น เราก็คงจะไม่อยากให้เกิดเหตุการณ์แบบนั้นมาเกิดขึ้นกับโรงเรียนของเรา และไม่อยากให้เกิดเหตุการณ์แบบนั้นกับระบบการศึกษาของเรา เพราะถ้าเผื่อการศึกษาล้มละลาย มันล้มละลายทั้งประเทศ แล้วต่อไปเราก็คงจะอยู่ไม่ได้ในสังคมโลก เพราะฉะนั้น ในเรื่องของการประกันคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ

ทั้งนี้ จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพคือ การพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้น ซึ่งจะ ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีความมั่นใจว่าโรงเรียนจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยในการประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพ ต้องประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ การประเมินคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก ในเรื่องของการประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก และจริง ๆ แล้วสำคัญมากกว่าการประเมินผลภายนอก เหมือนกับในสังคม ถ้าทุกคนเป็นคนดีหมด ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมีการตรวจประเทศไหนที่มีตำรวจมาก ๆ แสดงว่าประเทศนั้นมีปัญหา มีผู้ร้ายมาก จึงต้องมีตำรวจมาก ๆ อย่างกรุงเทพฯ จะมีตำรวจจรจรเยอะเยอะ นั้น แสดงว่าคนของเราไม่เคารพในกฎจราจร แต่ถ้าไปดูประเทศญี่ปุ่น เขาแทบจะไม่มีตำรวจเลย แสดงว่าสังคมของเขาดี ถ้าคนภายในสังคมดีแล้ว ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมีคนภายนอกมาตรวจ เหมือนกับในเรื่องของการประกันคุณภาพ ถ้าเผื่อโรงเรียนมีการประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาปรับปรุงตัวเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมีการประเมินภายนอก แต่เนื่องจากในขณะนี้การประกันคุณภาพภายในของเราอาจจะทำบ้างไม่ทำบ้าง ฉะนั้น จึงมีการประเมินภายนอกเข้าไป แต่การประเมินภายนอกนี้ไม่ใช่ไปจับผิดเหมือนกับตำรวจจับผู้ร้าย แต่การประเมินภายนอกนี้ไม่ใช่ไปช่วยกระตุ้น

โรงเรียนให้มีการประกันคุณภาพภายใน และมีการพัฒนาคุณภาพของตนเอง เหมือนกับ
หมอมือที่รักษาคนไข้ ไปช่วยชี้ให้คนไข้เห็นว่าจะต้องระวังสุขภาพในเรื่องไหนบ้าง จะ
ได้ช่วยกันพัฒนาปรับปรุงต่อไป

ในการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สิ่งที่จะทำดังที่ท่านলেখาฯ
ได้กล่าวมาแล้ว มีกระบวนการ PDCA คือ ทางโรงเรียนควรจะ
มี ก า ร ก า หนด เป้า ห ม า ย ข อ ง
ตัวเองว่าต้องการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพในเรื่องไหนบ้าง เมื่อมีเป้าหมายแล้วก็
วางแผนการจัดการเรียนการสอน วางแผนการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย อัน
นี้ก็เป็น Plan พอ Plan แล้ว เป็น Do ในระหว่างที่ทำ มีการตรวจสอบ ประ
เมินผล อันนี้เป็น Check ผลที่ได้จากการประเมิน แต่เอาผลการประเมินมาพัฒนาปรับ
ปรุงต่อไป เป็น Action และถ้าโรงเรียนสามารถทำได้ตามแผน
ทำได้ตามเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้เดิมแล้ว ตั้งเป้าหมายใหม่ให้ดีขึ้นและสูงขึ้นกว่าเดิม
และทำ PDCA แบบนี้ไป
เรื่อย ๆ หรือบางทีถ้าทำเต็มที่แล้ว ปรากฏว่า ไม่ได้ตามเป้าหมายสักทีหนึ่ง แสดงว่า
เป้าหมายที่กำหนดเอาไว้สูงเกินไป อาจจะปรับเป้าหมายให้ต่ำลงมาให้ตรงกับ
สภาพความเป็นจริงมากขึ้น

ถ้าตั้งเป้าหมายไปแล้ว ปรากฏว่า ยังไม่ทันทำบรรลุเป้าหมายแล้ว
แสดงว่าเป้าหมายต่ำเกินไป ก็ตั้งให้สูงขึ้น แล้วก็ทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จะ
ทำให้การศึกษาของโรงเรียนมีการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งเรื่องนี้ในภาคธุรกิจ
ใน ส ถ า น ป ร ะ ก อ บ ก า ร
ต่าง ๆ เขาจะมีความชำนาญ อย่างในร้านบางแห่ง ก่อนที่จะให้บริการก็
บลูกค้าในการขายอาหาร เขาจะมีการจัดประชุมพนักงาน แล้วมาพูดกันว่า
เมื่อวานนี้ที่เรามีปัญหาในเรื่องต่าง ๆ อะไรบ้าง วันนี้จะปรับ
ปรุงแก้ไขในการให้บริการขายอาหารอย่างไร แล้วต่อจากนั้น ก็แยกย้ายกันไปทำ พอวัน
ต่อมาวันรุ่งขึ้นก็มาพบกันใหม่ พูดกันใหม่ว่ามีจุดอ่อนตรงไหนจะต้องปรับปรุง
แก้ไขตรงไหน แล้วก็ทำ PDCA แบบนี้ไปทุกวัน การประกันคุณภาพภายในควรจะ
มีการดำเนินงานให้ต่อเนื่องแบบนั้นเช่นเดียวกัน ถ้ามีปัญหาอะไรจะต้องปรับปรุงแก้ไข
เพราะถ้าไม่มีการปรับปรุงแก้ไขอาจจะมีผลเสียหายอย่างไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้ อย่างบริษัท
ไฟร์สโตน ที่เขาผลิตยางขึ้นมา ปรากฏว่ามีปัญหา แต่เขายังปล่อยไปแบบนั้น
แล้วผลผลิตยางไปขายทั่วโลกพอมีปัญหาขึ้นมา ปรากฏว่าต้องเรียกยางกลับคืนมาจากทุกแห่ง
ขาดทุนไปเป็นจำนวนเงินมากมายมหาศาล แต่ว่าการขาดทุนเป็นตัวเงินยังไม่เสียหายเท่าที่

บชื่อเสียงที่สร้างสมมานาน เสียไปหมดเลย ต้องมาฟื้นฟูชื่อเสียงกันใหม่ เพราะฉะนั้น ในเรื่องของกระบวนการ PDCA ถ้าเมื่อทำไปแล้วก็จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา กระบวนการ PDCA ก็คือ กระบวนการประกัน คุณ ภา พ ภา ย ใน ข อ ง โรงเรียนนั่นเอง แล้วจริง ๆ แล้วเป็นเรื่องเดียวกับขั้นตอนในการประกันคุณภาพที่กระทรวงหรือว่ากรมต้นสังกัดของโรงเรียนของท่านอาจารย์ทั้งหลายพัฒนา และบอกให้ทางโรงเรียนทำ ซึ่งประกอบไปด้วย การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ในเรื่องของ การควบคุมคุณภาพคือ ในส่วนของ Plan กับ Do เพราะว่าการควบคุมคุณภาพคือ การที่โรงเรียนกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และพัฒนาโรงเรียนเข้าไปสู่มาตรฐาน ในการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานโรงเรียนต้องมีการวางแผนพัฒนา แล้วทำตามแผนนั้น ในส่วนนี้คือ ส่วนของ Plan กับ Do ในส่วนของการตรวจสอบคุณภาพ คือ ส่วนของ Check กับ Action เพราะฉะนั้น การควบคุมคุณภาพที่เป็นขั้น แล้วจะเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องด้วย ไม่ใช่ว่าพอมีคนมาดู มาตรวจเยี่ยมโรงเรียน ก็ลุกขึ้นมาทำสักครั้งหนึ่ง พอเขาดูเสร็จ โรงเรียนก็ไม่ทำอะไรเลย ถ้าเป็นแบบนั้น จะไม่เกิดความต่อเนื่อง และการประกันคุณภาพภายในคงจะไม่ถูกต้องตามแนวทางที่ควรจะเป็น ในการประกันคุณภาพในการทำงานต้องมีการประเมินเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของผู้เรียน ไม่ใช่เป็นการประเมินเพื่อประเมินอย่างที่ได้กล่าวมาแล้ว

เพราะฉะนั้น ถ้าโรงเรียนได้มีการประเมินคุณภาพภายในลักษณะนี้ แสดงว่าท่านไปถูกต้องตามแนวทางที่น่าจะใช้ได้แล้ว แต่ถ้าโรงเรียนไหนมีการประเมินคุณภาพภายในที่แยกส่วนมาจากการทำงาน เพราะว่าโรงเรียนไปประกันในสิ่งที่ไม่ได้ทำ และทำในสิ่งที่ไม่ได้ประกัน ไม่ผสมผสานกับการทำงานโดยปกติ เป็นการทำงานที่ไม่ต่อเนื่อง ในการประเมินเป็นการประเมินเพื่อประเมินมากกว่า เพราะว่ามีกรอบแบบสอบถามต่าง ๆ มากมาย มากกว่าจะประเมินการจัด การเรียน การสอน โดยดูพฤติกรรมของเด็กที่เปลี่ยนแปลงไป หรือ ว่า ดู ผล การ เรียน ของ เด็ก ที่ เปร ลี่ยน แปร ลง ไป แต่ไปกรอกแบบสอบถามในเรื่องที่ครูไม่ได้สอน และแยกส่วนมาจากการจัดการเรียนการสอนหรือการทำงานโดยปกติ เพราะถ้าเมื่อเป็นแบบนั้น การประเมินคุณภาพภายในก็ไม่ถูกต้อง

เรื่องนี้จะเกิดขึ้นกับในหลายโรงเรียน บางโรงเรียนที่ทำประกันคุณภาพ คิดว่าเป็นความทุกข์อันใหญ่หลวง ครูไม่ต้องหลับไม่ต้องนอน วันเสาร์-อาทิตย์แทนที่จะได้พั

ก่อน ต้องมานั่งทำเอกสารและกรอกข้อมูลอะไรต่าง ๆ มากมาย เป็นกรรมของครู เป็นกรรมของโรงเรียน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาที่โรงเรียนบอกว่าพัฒนาแล้ว เบี่ยงเบนไปจากที่ควรจะเป็น เพราะในการพัฒนาคุณภาพโดยการประกันคุณภาพจะต้องเกิดการพัฒนาที่ตัวเด็ก ถ้าเป็นการประกันคุณภาพที่เป็นการจัดทำเอกสารมากมาย เป็นการพัฒนาเอกสาร การประกันคุณภาพที่เกิดขึ้นไม่ใช่เป็นการประกันคุณภาพการเรียนรู้หรือว่าการประกันคุณภาพการจัดการเรียนการสอน แต่เป็นการประกันคุณภาพของเอกสารที่เขียนขึ้นมามากกว่าและไม่เกิดประโยชน์อะไรกับตัวเด็ก ซึ่งถ้าทำแบบนี้จะไม่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ที่อยากจะให้การประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และเมื่อประกันคุณภาพแล้ว ใน พ.ร.บ. ให้มีการรายงานผลการดำเนินงาน และผลการพัฒนาคุณภาพให้กับหน่วยงานต้นสังกัด และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบเป็นประจำทุกปี ซึ่งหมายความว่า ในปีนี้โรงเรียนทุกโรงควรจะมีรายงานการประกันคุณภาพและรายงานการพัฒนาคุณภาพมาส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของการประกันคุณภาพดังที่ท่านเลขาฯ ได้บอกแล้วว่า ประกันคุณภาพในเรื่องของการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกันคุณภาพเกี่ยวกับการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประกันคุณภาพการบริหารที่เป็นระบบ ครบวงจร และเป็นการบริหารที่จะช่วยขับเคลื่อนให้ครูทั้งโรงเรียนมีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งถ้าเมื่อทำทั้ง 3 เรื่องนี้มันก็จะครบตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายที่อยากจะให้เปลี่ยนแปลง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

ในการประกันคุณภาพ ขอเล่าประสบการณ์จากโรงเรียนนำร่องในเรื่องของการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนสักหน่วยหนึ่ง ขั้นตอนในการดำเนินงานจากประสบการณ์ของโรงเรียน จะมี 3 ขั้นตอนด้วยกัน ขั้นตอนแรก ก็เป็นการเตรียมการแล้วต่อจากนั้นก็เป็นการดำเนินงาน ซึ่งก็คือ กระบวนการ PDCA แล้วจากหลังจากที่ทำแล้ว มีการจัดทำรายงานเผยแพร่ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ ในขั้นตอนการเตรียมการ การเตรียมการที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมความพร้อมให้กับครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งต้องย้ำว่าจะต้องให้ครูทุกคนในโรงเรียนได้รับการเตรียมความพร้อม เพราะว่า การประกันคุณภาพไม่ใช่เรื่องของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือว่ากลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่การประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องที่ครูทุกคนควรจะต้องมีการดำเนินงานในเรื่องนี้

ในการเตรียมความพร้อมมีอยู่ 2 ส่วนด้วยกัน คือ การสร้างความตระหนัก เพื่อให้ครูมีความเข้าใจว่า การประกันคุณภาพภายในไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ และไม่ใช่เป็นงานเพิ่มเติมให้กับครู แต่การประกันคุณภาพภายในก็คือการประกันคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูนั่นเอง โดยมีการดำเนินงานที่เป็นระบบครบวงจร ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะฉะนั้น เป็นภารกิจของครูที่จะต้องทำอยู่แล้ว ต้องมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน แต่ว่าในการดำเนินงานดังกล่าวต้องมีการวางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบ ประเมินผล พัฒนา ปรับปรุงให้เป็นระบบ และมีการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ มีความเข้าใจว่าสิ่งที่จะไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ หรือว่าเป็นงานเพิ่มเข้ามา

นอกจากเรื่องของความตระหนักแล้ว ในเรื่องของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนก็เป็นเรื่องที่จะต้องทำความเข้าใจกับครูทุกคนในโรงเรียนด้วย ในเรื่องของเตรียมความพร้อม โรงเรียนควรจะมีการพัฒนาตัวเอง เพราะว่าการพัฒนาที่แท้จริง น่าจะเริ่มจากภายในของโรงเรียนเองมากกว่าที่จะให้คนภายนอกมาพัฒนา แต่ไม่ทราบว่าเป็นเพราะอะไร พอมีการพัฒนาคณาจารย์ในโรงเรียน ทางโรงเรียนจะพาเอาคนข้างนอกเข้าไปทั้งที่จริง ๆ แล้วคนที่มีความรู้ดีกว่า รู้ถึงความต้องการ และรู้สภาพปัญหาของตัวเองมากกว่า คือ คนภายในโรงเรียนนั่นเอง แต่เวลาที่มีการฝึกอบรมอะไรจะต้องใช้คนจากข้างนอก บางคนบอกว่าเหมือนกับผู้ชาย จะเห็นว่าผู้หญิงคนอื่นสวยหมด ยกเว้นภรรยาของตัวเอง หวังว่าโรงเรียนของท่านจะไม่เป็นแบบนี้

นอกจากการเตรียมความพร้อมแล้ว สิ่งที่เราพบจากโรงเรียนนำร่องของเราคือ จะมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบร่วมกับผู้บริหาร ซึ่งท่านอาจจะสงสัยว่าทำไมจะต้องมอบหมายผู้รับผิดชอบ ในเมื่อบอกว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องของทุกคน ทุกคนต้องทำ อันนั้นก็ความจริง แต่ถ้าบอกว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องของทุกคน และไม่ได้มีการมอบหมายคนที่ช่วยประสาน ส่งเสริม กำกับ ดูแลการดำเนินงาน ก็จะไม่มีการทำอะไรเลย การที่จะให้ผู้บริหารกับบุคคลที่ผู้บริหารมอบหมายไปช่วยประสาน ช่วยอำนวยความสะดวก กำกับ ดูแลการดำเนินงาน จัดเป็นเรื่องที่ต้องจะทำ ไม่อย่างนั้นแล้ว ต่างคนต่างทำ จะไม่มีทางที่จะมาพบกันได้ ในการมอบหมายผู้รับผิดชอบไม่จำเป็นต้องมีการตั้งกรรมการขึ้นมาใหม่ ถ้าโรงเรียนมีกรรมการอยู่แล้ว ให้กรรมการที่มีอยู่รับผิดชอบในเรื่องของการประกันคุณภาพในส่วนที่ตัวเองต้องทำอยู่แล้วไปด้วยเลย หรือถ้าเพื่อโรงเรียนมีโครงสร้างการบริหาร แบ่งออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ฝ่ายไหน

บผิตชอบในรื่องไหนก็ให้เป็นผู้ประสานการประกันคุณภาพภายในในรื่องนั้นได้เลย
อย่างเช่น ฝ่ายวิชาการอาจดูแลในรื่องของการประกันคุณภาพภายใน รื่องการจัด
การ เรียน การ สอน ที่ เน้น ผู้ เรียน เป็น สำ คัญ
รับผิตชอบในรื่องของการพัฒนาครูต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้การประกัน
คุณภาพภายในกับงานที่ฝ่ายต่าง ๆ ทำผสมผสานกัน เป็นเนื้อเดียวกัน

ในรื่องของการดำเนินงาน ประกอบไปด้วย PDCA เริ่มตั้งแต่การวางแผน
ซึ่งโรงเรียนมีแผนอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็แผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา เป็นแผน
กว้าง ๆ 2-3 ปี 5 ปี แผนในรายละเอียดก็เป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ในแผนปฏิบัติ
การมีรื่องของแผนการจัดการเรียนการสอนรวมอยู่ด้วย มีรื่องการประเมินผล
รื่องงบประมาณ สำหรับการดำเนินงานในรื่องต่าง ๆ รวมอยู่ด้วย สิ่งต่าง ๆ
เหล่านี้เป็นสิ่งที่โรงเรียนมีแล้วทั้งสิ้น และแผนต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะมีการเชื่อมโยงกัน
และควรจะนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนด้วย

รื่องการวางแผน ทางโรงเรียนอาจดูแผนที่โรงเรียนทำอยู่แล้ว
หรือนำมาทบทวนดูอีกทีหนึ่ง ในการวางแผนต้องมีการกำหนดเป้าหมาย และ
จากเป้าหมายอันนี้ ถ้าหลายเป้าหมาย โรงเรียนไม่สามารถที่จะ
ทำให้ครบทุกเป้าหมายในเวลาเดียวกัน คงต้องจัดลำดับความสำคัญ
ว่าเป้าหมายไหนเป็นรื่องสำคัญต้องทำก่อน อะไรที่ไม่สำคัญมากนักอาจรอไว้ทำทีหลัง
ได้ ถ้าโรงเรียนไม่สามารถทำได้ทั้งหมด คงจะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญ
ของเป้าหมาย ในการกำหนดเป้าหมายจะ
ทำให้ครูทุกคนรู้ถึงทิศทางในการดำเนินงานว่าต้องการให้เกิดอะไรขึ้น และ
ถ้ารู้เป้าหมายแล้ว ให้คิดต่อไปว่า สิ่งที่ยากให้เกิดจะทำอย่างไร
กำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินงาน จะทำเมื่อไรกำหนดระยะเวลา ใครเป็นคนทำ
กำหนดผู้รับผิดชอบ และใช้เงินมากน้อยแค่ไหน กำหนดงบประมาณ แล้วแบ่งสรรงบประมาณไป

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นรื่องที่โรงเรียนทำอยู่แล้ว ไม่ใช่เป็นรื่องพิเศษเพิ่มเติม
ฉะนั้น เอาสิ่งที่โรงเรียนทำมาพูดอีกทีหนึ่ง ในการกำหนดเป้าหมาย บางโรงเรียนอาจสงสัย
ว่าจะใช้เป้าหมายอะไร เพราะเดี๋ยวนีมีเป้าหมายและมาตรฐานต่าง ๆ มากมาย มีทั้
มาตรฐานของหลักสูตร มาตรฐานของกรมต้นสังกัด มาตรฐานสำหรับการประเมิน
ภายนอก ต่อไปจะมีมาตรฐานของกรมวิชาการอีก ฯลฯ ถ้ามีมากมายแบบนี้
แล้วอาจารย์ต้องทำตามใบสั่งจากข้างบนของทุกกรม ท่านอาจารย์คงไม่ไหว จริง ๆ
แล้ว การทำตามใบสั่งนั้นไม่มีความหมาย ถ้าลองมาคิดวิเคราะห์ว่า เป้าหมายในการพั

พัฒนาคุณภาพหรือว่ามาตรฐานในการพัฒนาของโรงเรียน ทางโรงเรียนอยากจะพัฒนาในเรื่องไหน ถ้ามีการคิดวิเคราะห์หรือร่วมกันเป็นทีม ทั้งผู้บริหาร ทั้งครู ผู้ปกครองคนไหนที่ให้ความสนใจ หรือมีกรรมการโรงเรียนก็มาช่วยกันคิดในเรื่องนี้ จะทำให้ทางโรงเรียนมองเห็นความสำคัญของเป้าหมายในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น มากกว่าที่จะทำตามใบสั่ง และต่อไปทางโรงเรียนต้องมีการบริหารของตัวเอง การตัดสินใจ

ต่าง ๆ ควรเกิดขึ้นจากภายในโรงเรียนมากกว่าที่จะให้คนอื่นมาบอก ในการวิเคราะห์หรือกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนของผู้บริหารและครูในโรงเรียน เวลาวิเคราะห์ไม่ใช่เกิดจากการตัดสินใจที่ใช้ความรู้สึกส่วนตัวของผู้บริหารหรือของครู แต่ควรมีการพิจารณาให้รอบคอบสักนิดหนึ่ง ในการพิจารณาให้รอบคอบจะต้องดูข้อมูลที่มีอยู่เกี่ยวกับความต้องการของส่วนรวม ซึ่งอาจจะดูได้จาก พ.ร.บ. การศึกษา อาจดูได้จากมาตรฐานของกรมต่าง ๆ มาตรฐานของหลักสูตร และมาตรฐานสำหรับประเมินภายนอกเหล่านี้มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางในการจัดการศึกษาของไทย ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ คือ ไม่ว่าจะพัฒนาอย่างไร ต้องคำนึงถึง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็น พ.ร.บ. เพื่อการปฏิรูปการศึกษาด้วย และไม่ว่าจะวิเคราะห์อย่างไร คงไม่พ้นมาตรฐานที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน มาตรฐานการจัดการเรียนการสอนของครู และมาตรฐานในเรื่องของการบริหารที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นอกจากมาตรฐานที่เป็นความต้องการของส่วนรวมแล้ว ทางโรงเรียนอาจดูข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนต้องการอะไร ซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องเหมือนกันในทุกโรงเรียน จะแตกต่างกันไปตามบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง อย่างเช่น โรงเรียนในภาคอีสาน มีปัญหาเด็กอพยพย้ายถิ่นไปมาก คนวัยรุ่นอพยพไปอยู่ที่อื่น ในหมู่บ้านมีแต่เด็กและคนแก่ ซึ่งจะเป็นปัญหาในการพัฒนาต่อไป เพราะฉะนั้นมาตรฐานของโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนแบบนี้ อาจมีมาตรฐานเกี่ยวกับเด็กพลัดถิ่นเข้ามาเหมือนกับโรงเรียนของพ่อผาย เป็นต้น หรือถ้าอยู่ในภาคเหนือมีปัญหาในเรื่องของป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ ลุ่มน้ำ ลำธารที่ถูกทำลาย เพราะฉะนั้นมาตรฐานอาจจะมีในเรื่องของการสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมาตรฐานของโรงเรียนในลักษณะดังกล่าวนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องเหมือนกับโรงเรียนอื่น ๆ หรือถ้าโรงเรียนอยู่แถวเยาวราช มีผู้ปกครองที่เป็นชาวจีน

มีการทำธุรกิจที่ต้องใช้ภาษาจีน โรงเรียนก็อาจมีมาตรฐานที่เกี่ยวกับภาษาจีนเข้ามา ซึ่งไม่เหมือนกับโรงเรียนอื่น ๆ เพราะฉะนั้น สิ่งเหล่านี้ก็เป็นมาตรฐานเฉพาะของแต่ละโรงเรียน

นอกจากนั้น อาจดูศักยภาพของโรงเรียนด้วยว่าจะทำได้มากน้อยแค่ไหน และจากข้อมูลต่าง ๆ ก็มาช่วยกันคิดวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายของโรงเรียน และถ้ามีหลายเป้าหมายในการคิดวิเคราะห์อาจมาดูความสอดคล้องของเป้าหมายและมาตรฐานต่าง ๆ ซึ่งถ้าสอดคล้องกันหมดทางโรงเรียนจะได้มีความสบายใจว่าสิ่งที่ทำจริง ๆ แล้วมันตรงกับที่คนอื่นทำ

ในเรื่องของการจัดลำดับความสำคัญนี้ยกมาเป็นตัวอย่างเช่นเดียวกัน สิ่งทั้งหมดที่พูดมาเป็นตัวอย่างที่ได้จากประสบการณ์ของบางโรงเรียน ไม่ได้หมายความว่าต้องทำตามนี้ ในการจัดลำดับความสำคัญก็มาช่วยกันคิดพิจารณา ในการช่วยกันคิดพิจารณาไม่ได้พิจารณาจากความรู้สึก ก่อนที่จะคิดพิจารณาในเรื่องของการจัดลำดับความสำคัญ ต้องมาตกลงกันก่อนว่า ในการจัดลำดับความสำคัญจะดูในเรื่องไหนบ้าง เมื่อตกลงกันแล้ว จึงพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ แต่ละประเด็นไป เพื่อให้การพิจารณานั้นมีกรอบและมีแนวทางพอสมควร

จากเป้าหมายที่กำหนดทางโรงเรียนจึงมาจัดทำเป็นแผนพัฒนา และทำเป็นแผนปฏิบัติการ ถ้าเป้าหมายในเรื่องของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในแผนปฏิบัติการควรมีในเรื่องสภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนก่อนว่า ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือว่าครูส่วนใหญ่ยังสอนแบบท่องจำอยู่ ถ้าครูส่วนใหญ่ยังสอนแบบท่องจำ และเน้นครูเป็นหลัก ต้องมาวิเคราะห์ดูว่าเป็นเพราะอะไร ถ้าเป็นเพราะว่าครูไม่มีความรู้ความเข้าใจว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร คงต้องมีการจัดฝึกอบรมในเรื่องนี้ แล้วหลังจากนั้นก็นำความรู้ความเข้าใจจากการฝึกอบรมมาวิเคราะห์หลักสูตร มาวิเคราะห์ผู้เรียน และจัดทำแผนการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร และแก้ปัญหาการเรียนรู้อของผู้เรียน ในระหว่างที่สอนก็จะต้องมีการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก บันทึกพฤติกรรมของเด็ก และมีการประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย และวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของเด็กแต่ละคน อย่างเช่น สอนไปแล้วเด็กบางคนไม่รู้ เด็กบางคนวิเคราะห์ไม่เป็น จะต้องหาทางในการพัฒนาปรับปรุงต่อไป

ในการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูที่มีกับตัวเด็ก คงจะต้องทำอยู่ตลอดเวลา ถ้าโรงเรียนทำแบบนี้ได้ จะเป็นการประกั

นคุณภาพการเรียนการสอนของครูแต่ละคน มีการทำงานในลักษณะนี้ จะไปเชื่อมโยงกับเป้าหมายในเรื่องอื่น ๆ เป้าหมายในเรื่องของการพัฒนาครู เป้าหมายในเรื่องของการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามที่อยากจะเป็น และเป้าหมายในการพัฒนาการทำงานที่เป็นระบบ ครอบวงจร PDCA ซึ่งได้แก่ การประกันคุณภาพการทำงานของคุณครูแต่ละคนนั่นเอง และอาจมีในเรื่องของการพัฒนาสื่อเข้าไปด้วย และถ้าครูแต่ละคนทำตามกระบวนการดังกล่าวนี้ และมีการเขียนรายงานออกมาเป็นกรณีศึกษาในการแก้ปัญหา หรือว่าแก้จุดอ่อนของแต่ละคน ก็จะเป็นการวิจัยในชั้นเรียนนั่นเอง

กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ และเขียนเป็นรายงานออกมา กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็น กระบวนการประกันคุณภาพภายใน และเป็นการวิจัยในชั้นเรียน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นเรื่องเดียวกัน ไม่ใช่เป็นสิ่งที่แยกส่วนหรือเป็นคนละเรื่อง เอามาถักทอให้เป็นเรื่องเดียวกันได้ อย่าไปมองแยกส่วน ทำเรื่องหนึ่งก็จะมีเรื่องอื่น ๆ พัฒนาควบคู่กันไปด้วย

ในการประเมินการเรียนรู้ของเด็ก สามารถทำได้ตลอดเวลา และทำได้ในทุกกิจกรรมที่ครูให้เด็กทำ เช่น ในเรื่องของการเรียนการสอนวิชาชีพ อาจจะทำให้เด็กไปฝึกงานในร้านอาหารหรือว่าสถานประกอบการต่าง ๆ เมื่อเสร็จแล้ว ให้เด็กมาแล้ว หรือ เขียนรายงานให้ครู จากสิ่งที่เด็กนำเสนอในกลุ่มของเด็กหรือจากการเขียนรายงานของคุณครู ครูสามารถประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับเด็กได้หลายเรื่อง เช่น ความสามารถในการเขียนรายงาน ถ้าครูให้เด็กส่งรายงานหรือความสามารถในการนำเสนอประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการไปฝึกงาน ครูก็สามารถรู้แล้วว่าเด็กสามารถนำเสนอความคิดของตัวเองหรือว่าประสบการณ์ของตัวเองได้มากน้อยแค่ไหน

นอกจากนั้น ยังสามารถประเมินด้วยว่าเด็กรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองได้หรือไม่ ถ้าครูให้นำเสนอเรื่อง而去ฝึกงานว่า ทำไมร้านอาหารที่เด็กไปฝึกงานถึงประสบความสำเร็จในการขาย อะไรเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ถ้าเด็กสามารถที่จะตอบแบบนี้ได้ แสดงว่าเด็กรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง และในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กก็มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ด้วย และบางทีอาจจะประเมินในเรื่องของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วย เด็กอาจจะกลับมาทำอาหารอะไรแปลก ๆ ใหม่ ๆ หรือบางคนอาจจะมีแนวคิดใหม่ ๆ

ตอนที่ไปทำโครงการวิจัยในเรื่องของการเรียนการสอนวิชาชีพ ท่านอาจารย์ประ

คงเป็นอาจารย์ผู้หนึ่งที่อยู่กับเด็กด้วย อาจารย์อยู่ในที่นี้ด้วย มีตัวอย่างส่งเด็กไปฝึกงานในร้านอาหาร แล้วก็ให้เด็กกลับมาพูดว่า ถ้าเด็กจะประกอบอาชีพอิสระส่วนตัว เด็กอยากจะทำอะไร ปรากฏว่า คนหนึ่งเขาบอกว่า เขาไม่ทำร้านอาหาร เพราะว่าลະແວກที่เขาไปดูงาน/ไปฝึกงานมีร้านอาหารอยู่เยอะแล้ว ถ้าขายไปก็ไม่มีคนซื้อไม่ได้กำไรแน่ ๆ แต่สิ่งที่เขาอยากจะทำ ก็คือ ตั้งปั้มน้ำมัน เพราะว่าชุมชนที่ไปดูงานมีการตัดถนนเข้าไป และมีรถมอเตอร์ไซค์ รถอะไรต่าง ๆ แล่นผ่านมากมาย แต่ยังไม่มีการตั้งปั้มน้ำมันหรือปั้มน้ำมันไม่พอ ฉะนั้น เขาจะไปทำปั้มน้ำมัน ซึ่งแนวคิดของเด็กอันนี้ ปรากฏว่า อาจารย์นิเทศก์ซึ่งมีความคิดอยากจะทำอาชีพอิสระของตัวเอง และบ้านที่อาจารย์อยู่ก็เป็นสภาพเดียวกันกับที่เด็กบอก อาจารย์ไปกู้ยืมเงินมาตั้งปั้มน้ำมัน และทำซูเปอร์มาร์เก็ตเล็ก ๆ ด้วย ตอนนี้อาจารย์นิเทศก์คนนั้นก็ร่ำรวยไปแล้ว

อันนี้เป็นความคิดที่ได้มาจากเด็ก หรือความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก็เช่นเดียวกัน ถ้าเด็กสามารถให้เหตุผลในเรื่องต่าง ๆ ได้ ก็แสดงว่าเด็กมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์แล้ว มีนักหนังสือพิมพ์คนหนึ่ง บอกว่า เมื่อเล็ก ๆ เขาชอบเรียนวิชาวิทยาศาสตร์มาก แต่อยู่มาวันหนึ่ง มีครูวิทยาศาสตร์มาสอนบอกว่าโลกนี้มีรูปเป็นทรงกลม ถ้าเราเดินทางรอบโลก มันจะกลับมาที่เก่า เด็กคนนี้ก็ให้เหตุผลโต้แย้งว่าไม่จำเป็นจะต้องเป็นทรงกลม เป็นรูปอะไรก็ได้ เป็นรูปสี่เหลี่ยมลูกบาศก์ ถ้าเดินรอบโลกมันก็จะกลับมาที่เก่าได้เหมือนเดิม ซึ่งเรื่องนี้ถ้าวิเคราะห์ว่าเด็กมีเหตุผลหรือไม่ รู้จักคิดวิเคราะห์หรือไม่ เขารู้จักคิดวิเคราะห์ แต่ปรากฏว่า พอเขาบอกครูไปแบบนั้น เขาโดนตี เพราะว่าไปพูดไม่เหมือนครู ตั้งแต่นั้นมา เขาไม่อยากเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และเขาไม่พูดอะไรอีกเลยในการเรียนกับครูคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย ที่ยกมานี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า ครูสามารถสังเกตพฤติกรรมของเด็ก และประเมินผลการเรียนของเด็กได้ตลอดเวลา และถ้าเด็กคนไหนมีจุดอ่อนตรงไหนเข้าไปช่วยพัฒนาปรับปรุง ถ้าทำแบบนี้ก็เท่ากับประกันคุณภาพการทำงานของคุณเองได้แล้ว เพราะฉะนั้น ครูแต่ละคนก็ประกันคุณภาพการเรียนการสอนของตัวเอง

เมื่อครูแต่ละคนทำ อาจจะทำหลาย ๆ ครั้ง ครูไปประเมินเด็กแล้วไม่พอ อยากจะรู้ว่าเด็กชอบหรือไม่ชอบ มีความสุข มีความพอใจในการสอนของคุณ หรือในการเรียนของเด็กมากน้อยแค่ไหน ก็ถามเด็กหรือว่าสังเกตดูเด็กได้ ผลจากการประเมินแต่ละครั้งนำมาวิเคราะห์ในภาพรวม และรวมของคุณหลาย ๆ คนในแต่ละภาควิชา ในแต่ละชั้นเรียน ก็จะเป็นการประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพของสาขาวิชานั้น ๆ หรือชั้นเรียนนั้น ๆ ถ้าดูในภาพรวมของโรงเรียน

ก็เอาของครูทุกคน และการประเมินทุกครั้งมาวิเคราะห์ในภาพรวม เป็นการประกันคุณภาพภายในที่เป็นภาพรวมของโรงเรียนทั้งโรงเรียน เพราะฉะนั้น การประกันคุณภาพภายในก็คือ การทำงานตามปกตินั่นเอง แต่มีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลนั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งในส่วนที่เป็นรายบุคคลของครูแต่ละคน และในส่วนที่เป็นภาพรวมของโรงเรียน รายวิชา และรายชั้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ครูแต่ละคนประกันคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของตัวเอง และมีการบันทึกข้อมูลของตัวเอง แต่เวลาที่จะมาหาภาพรวมหาไม่ได้ เพราะว่ามีคนต่างทำ และเวลาที่วัดก็วัดกันไปคนละอย่างสองอย่าง เป้าหมายคนละเรื่องสองเรื่อง พอมาสังเคราะห์ในภาพรวมจึงทำไม่ได้ เพราะฉะนั้น ในการประกันคุณภาพภายในทั้งโรงเรียนจะต้องทำงานเป็นทีม จะต้องมีการตกลงร่วมกัน กำหนดเป้าหมายร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ในการประเมินก็ต้องมาวางแผนการประเมินร่วมกันด้วย ในการที่จะสังเกตพฤติกรรมของเด็กต้องตกลงร่วมกันว่าจะดูในเรื่องไหน ไม่ใช่ดูกันคนละอย่างสองอย่าง ในการประเมินจะต้องมาทำงานเป็นทีม และวางกรอบในการประเมินว่า จะประเมินอะไร ใครเป็นผู้ประเมิน และมีรูปแบบในการประเมินอย่างไร ประเมินอะไร ต้องสอดคล้องกับเป้าหมายหรือมาตรฐานที่โรงเรียนต้องการพัฒนาว่ามีมาตรฐานในเรื่องต่าง ๆ อะไรบ้าง และในมาตรฐานในเรื่องนั้น ๆ มีอะไรเป็นตัวบ่งชี้ ถ้าจะให้ได้ในตัวบ่งชี้ในเรื่องนั้น ๆ ต้องเก็บข้อมูลในช่วงไหน เก็บข้อมูลโดยวิธีการใด ใช้อะไรเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และจะเก็บข้อมูลจากใคร มาวางแผนร่วมกัน เก็บข้อมูลมาแล้วจะวิเคราะห์อย่างไร

ถ้าครูแต่ละคนไปทดสอบเด็ก และทดสอบหลาย ๆ ครั้ง เวลาที่เราวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมของการดำเนินงานทั้งปี คงจะต้องใช้วิชาสถิติเข้ามาช่วยนิดหน่อย ถ้าเป็นคะแนนสอบ ก็หาค่าเฉลี่ย หรือว่าดูในภาพรวมของโรงเรียนโดยหาค่าเฉลี่ย ถ้าข้อมูลแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ ประเภท อย่างเช่น ผู้ปกครองเด็กมีอาชีพต่าง ๆ จะมาหาค่าเฉลี่ยไม่ได้ ต้องหาค่าร้อยละ หรือในเรื่องของการเรียนรู้ของเด็ก อยากจะรู้ว่าเด็กรักการอ่านมากน้อยแค่ไหน รักการอ่านหนังสือประเภทไหน มีข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่ยืมหนังสือภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ หนังสือบันเทิงเริงรมย์ อยากจะรู้ว่าเด็กชอบอ่านหนังสือประเภทไหน จะหาค่าเฉลี่ยไม่ได้ ต้องหาค่าร้อยละ เพราะว่าแต่ละประเภทไม่เหมือนกัน เรื่องนี้เป็นสถิติง่าย ๆ สำหรับการวิเคราะห์สังเคราะห์ไม่ต้องทำอะไรยุ่งยาก ในการจัดทำเครื่องมือก็พยายามใช้เครื่องมือที่มีอยู่แล้ว ถ้าโรงเรียนต่างคนต่างทำ จะทำให้มีแบบสังเกต แบบบันทึกมากมาย จำเป็นต้องมาคุยกันว่าแบบสังเกต แบบบันทึกต่าง ๆ ควรจะมาหลอมรวมเข้าด้วยกันหรือไม่

กรณีตัวอย่าง : ประสพการณ์การดำเนิน การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

โดย นางสาวสุมณฑา พงษ์มาลา ผู้อำนวยการโรงเรียนคันทนาเยาว
นางศิริมา กลิ่นกุหลาบ ครูต้นแบบ โรงเรียนวัดไทรใหญ่
นายประวิทย์ บึงสว่าง ครูแห่งชาติ โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว

หลอมรวมแล้วเป็นอย่างไร เพื่อให้การประเมินเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และตกลงร่วมกัน และสิ่งที่จะลืมไม่ได้ก็คือ ผลงานและพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนพัฒนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี โดยคนที่จะสังเกตและเก็บข้อมูลในเรื่องนี้ก็คือ ตัวครูผู้สอน และอาจจะมีการถามเด็กในบางครั้ง

ในการสังเกต ถ้าต่างคนต่างสังเกต สังเกตกันคนละอย่างสองอย่าง คนละมุมมอง ไม่มีข้อตกลงร่วมกัน ในการที่จะมาสังเคราะห์ในภาพรวม จะทำไม่ได้ ฉะนั้น ต้องมีการตกลงร่วมกันว่า ถ้าจะดูความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของเด็กจากการเขียนในรายงาน หรือการเขียนเรียงความของเด็ก ควรดูในเรื่องไหน จะได้มีหลักหรือมีกรอบในการประเมินที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และอีกอย่างหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ถ้าเมื่อโรงเรียนมีข้อมูลอยู่แล้วไม่ต้องเก็บข้อมูลมาใหม่ บางเรื่องโรงเรียนมีข้อมูลอยู่แล้ว เช่น นำหนัก ส่วนสูง ฯลฯ และในการเก็บข้อมูลอาจจะตรวจสอบดูจากหลายๆ แหล่ง ช่วงเวลาที่เก็บควรจะสอดคล้องกับการทำงานโดยปกติ เพื่อให้การประกันคุณภาพภายในกับการจัดการเรียนการสอนและการทำงานปกติของครูผสมผสานกันเป็นเนื้อเดียวกัน ไม่ใช่แยกส่วนออกมาต่างหาก และหลังจากที่ทำไปแล้ว ลองมาดู มาตรวจสอบดูว่าสิ่งที่ทำไป วัดมาแล้วเที่ยงตรงหรือไม่ เพราะบางครั้งวัดมาแล้วปรากฏว่าคุณภาพของครูดีทั้ง 100% ต้องมาคิดว่าแบบนั้นเป็นไปได้หรือไม่ หรือเด็กบางคนบอกว่าเกเร พอมาประเมินมาแล้วได้ดีมาก ครูจะต้องมาทบทวนแล้วว่าครูเองประเมินผิด เครื่องมือไม่ดี หรือว่ามีปัญหาอะไรเพื่อทบทวนในเรื่องนี้ ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดทำรายงาน

หัวข้อของรายงานคือ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีเป้าหมาย มีมาตรฐานในการพั

พัฒนาคุณภาพอย่างไร เด็กมีจุดแข็งจุดอ่อนในเรื่องไหนบ้าง การเรียนการสอนของครูมีจุดแข็งจุดอ่อนในเรื่องไหนบ้าง แล้วก็พัฒนาปรับปรุง

ดิฉันอยากจะเรียนถามว่า ถ้าโรงเรียนของท่านอาจารย์ทำการประกันคุณภาพภายใน แล้วเขียนรายงานมา ถ้าอาจารย์จะรายงานจุดแข็ง อาจารย์รายงานได้แน่ จุดอ่อนนี้จะรายงานหรือไม่ แล้วยอมรับความเป็นจริงหรือไม่ โรงเรียนที่ไปถามหลาย ๆ โรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนเอกชน เขาบอกเขาไม่รายงานหรอก อะไรที่เป็นจุดอ่อน เขาจะไม่มีทางรายงานเป็นอันขาด ถ้าจะแก้ปัญหาในเรื่องนี้คือ เวลาที่รายงานจุดอ่อน ให้บอกด้วยว่าต่อไปโรงเรียนจะแก้ไขจุดอ่อนอันนั้น ในเรื่องไหนบ้าง มีแผนในการที่จะปรับปรุงแก้ไขในเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งจะเป็นการคิดต่อไป ว่าหลังจากที่พบจุดอ่อนแล้ว ต่อไปจะทำอะไรอีก ซึ่งถ้าอาจารย์รายงานในลักษณะนี้ อาจารย์ไม่ต้องกลัวเลย ว่าจุดอ่อนของอาจารย์จะทำให้ชื่อเสียงของอาจารย์หรือว่าโรงเรียนของอาจารย์ไม่ดี แต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าท่านอาจารย์รู้ตัว รู้ตนเอง แล้วก็ปรับปรุงแก้ไขตนเอง ดังนั้น จะทำให้คนอื่น ๆ เขายอมรับมากขึ้นไปอีก

ทั้งหมดนี้ก็เป็นสิ่งที่ได้จากโรงเรียนนำร่องที่นำมาเล่าให้ฟัง สิ่งที่น่ามาเล่าให้ฟังไม่ได้หมายความว่า จะให้อาจารย์ทั้งหลายทำ เพราะว่าสิ่งที่เล่าให้ฟังนี้ ก็เหมือนกับ เป็นความรู้เป็นข้อมูลที่เป็นความรู้เท่านั้น และในการดำเนินงานต่าง ๆ ถ้าจะทำให้ประสบความสำเร็จสิ่งที่จะทำให้เกิดความสำเร็จก็คือ เอาผลที่ได้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับโรงเรียนแต่ละโรงเรียน เพราะว่าสิ่งที่สำคัญไม่ใช่เป็นเรื่องของเนื้อหาสาระ ข้อมูลที่ได้จากคนอื่นทำ แต่สิ่งสำคัญคือ เอาข้อมูลที่ท่านอาจารย์ได้รับทราบจากที่โรงเรียนอื่นนำมาคิดต่อ แล้วก็ทำต่อไป และพิสูจน์ให้เห็นจริง ซึ่งจะมี ความสำคัญมากกว่า และขอเรียนเน้นย้ำอีกทีว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ การประกันคุณภาพภายใน การบริหารที่เป็นระบบครบวงจร และการวิจัยในชั้นเรียน จริง ๆ แล้วเป็นเรื่องเดียวกัน เพียงแต่การประกันคุณภาพภายในจะต้องมีการบันทึกข้อมูลที่เป็นระบบ และถ้าโรงเรียนมีการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อแก้ไขจุดอ่อนของเด็กก็เป็นการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งการวิจัยในชั้นเรียน ถ้าท่านอาจารย์ทำแล้ว ท่านอาจารย์รู้ดีสำหรับตัวท่านอาจารย์เอง ก็จะไม่เกิดประโยชน์กับผู้อื่น แต่ถ้าอาจารย์เขียนรายงานออกมาว่า ท่านอาจารย์ได้แก้ปัญหาของเด็กอย่างไร ก็จะเป็นประโยชน์สำหรับคนอื่นต่อไป ขอเรียนแค่นี้ขอขอบคุณค่ะ

ขอนำประสบการณ์จากโรงเรียนต่างๆ มาเล่าสู่กันฟัง เรื่องที่จะนำเสนอคือ ประสบการณ์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้ที่จะมาพูดคุยมี 3 ท่านคือ 1) อาจารย์ประวิทย์ บึงสว่าง อยู่โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว อาจารย์ได้รับเลือกเป็นครูแห่งชาติเมื่อ ปี 2541 วิชาเคมี ระดับมัธยมศึกษา 2) อาจารย์สุมณฑา พงษ์มาลา โรงเรียนคันทนา เป็นโรงเรียนนำร่องเรื่องการประเมินคุณภาพภายในของ สกศ. อาจารย์ได้นำรูปแบบที่ สกศ. ให้ไปประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน อาจารย์จะมาถ่ายทอดสิ่งที่อาจารย์ทดลองและได้พบปัญหาอะไร นำมาปรับใช้อย่างไร 3) อาจารย์สิริมา กลิ่นกุหลาบ เป็นอาจารย์อยู่โรงเรียนวัดไทรใหญ่ ได้รับเลือกเป็นครูต้นแบบ วิชาสังคมศึกษา เมื่อปี 2542 ระดับประถมศึกษา

ทั้ง 3 ท่านจะมาคุยแลกเปลี่ยนจากสิ่งที่อาจารย์ทำ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างไร อยากให้อาจารย์สุมณฑา เล่าให้ฟังก่อนว่า จากประสบการณ์ที่อาจารย์ได้ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในมาจนถึงปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร และมีข้อคิดอย่างไรที่จะให้โรงเรียนที่จะเริ่มดำเนินการเข้าสู่โรงเรียนปฏิรูปการศึกษา ดำเนินการเพื่อนำไปสู่การประกันคุณภาพภายใน

นางสาวสุมณฑา พงษ์มาลา

ขอกราบสวัสดิ์ท่านคณะผู้บริหาร อาจารย์ทุกท่าน ก่อนอื่นต้องขอแสดงความยินดีกับโรงเรียนที่จะเข้าร่วมโครงการ โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ เพราะปีที่แล้วโรงเรียนคันทนาฯ ได้มีโอกาสเข้ามารับเป็นโรงเรียนนำร่องของ สกศ. ในเรื่องของการทดลองระบบประเมินคุณภาพภายใน และทดลองรูปแบบของการประเมินภายนอก การเข้าร่วมโครงการนี้เป็นโครงการที่มีประโยชน์ให้กับโรงเรียน ทั้งครูและนักเรียน จะขอเล่าเรื่องประสบการณ์เมื่อปีที่แล้ว ที่โรงเรียนได้มีโอกาสเข้าเป็นโรงเรียนนำร่อง 1 ใน 30 โรงทั่วประเทศ จากการที่เข้าร่วมโครงการนั้น ช่วงแรกเป็นช่วงที่เหนื่อยมากสำหรับคณะครูและผู้บริหาร แต่เมื่อโครงการสิ้นสุดแล้ว สิ่งที่เราได้รับคือ

1. ทำให้ผู้บริหารและครูเข้าใจระบบการประเมินภายในได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ขณะที่ทำไปพบทั้งปัญหา วิธีแก้ปัญหา พบอะไรหลายๆ อย่าง จึงได้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่าการทำประเมินภายใน ทำไปเพื่ออะไร แล้วมีอะไรที่เราจะแก้ไขปรับปรุงได้บ้าง

2. เมื่อค้นพบปัญหาและข้อบกพร่องในการประเมินผล ทดลองแล้วพบปัญหาข้อสรุปเหล่านั้น เรานำมาเก็บไว้เพื่อวางแผนในปีต่อไป

3. ได้ค้นพบรูปแบบและวิธีการดำเนินงานการประกันภายในให้สอดคล้องกับกระบวนการปฏิบัติงาน ครั้งแรกเราทำการประเมินเหมือนแยกส่วนออกไปจากการทำงานปกติทำไปทำมา จึงรู้ว่าไม่ใช่งานที่แยกส่วน แต่เป็นงานเดียวกัน เราได้รูปแบบชัดเจนขึ้นว่าการประเมินกับการทำงานนั้นเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่ได้แยกส่วนจากกัน

4. เป็นข้อยืนยันชัดเจนว่า การประกันคุณภาพภายใน ต้องเริ่มต้นที่ผู้บริหาร เริ่มต้นที่กระบวนการบริหาร ไม่ใช่หมายความว่าครูไม่ต้องทำ แต่ที่เริ่มต้นที่กระบวนการบริหารนั้น หมายความว่า ถ้าไม่เริ่มต้นเอาเรื่องนี้เข้าสู่กระบวนการบริหารแล้วให้ครูเป็นผู้ดำเนินการเริ่มต้นจะเป็นเรื่องค่อนข้างยาก ฉะนั้นต้องเข้าไปอยู่ในขอบข่ายของการบริหารงาน แต่ส่วนของครูนั้น คือมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และในที่สุดครูจะเป็นส่วนร่วม และเป็น ผู้บริหาร ในการ ทำ การ ประ กัน คุณ ภาพ ภายใน โรงเรียนเป็นส่วนเดียวกัน แต่เริ่มต้นที่กระบวนการบริหารโดยการมีส่วนร่วมของครูทุกคนในโรงเรียน

5. ค้นพบว่า ถ้าทำแล้วต้องสามารถที่จะรู้ข้อบกพร่องของตนเอง ไม่ใช่ทำการประเมินไปแล้วแต่ไม่รู้ข้อบกพร่องอยู่ตรงไหน ข้อดี ข้อด้อยอยู่ตรงไหน เมื่อทำแล้วจะพบทันทีว่า ข้อบกพร่องอยู่ตรงไหน เมื่อได้ข้อบกพร่องนั้น ข้อบกพร่องต้องมาจากสิ่งที่เป็นจริง สิ่งที่เชื่อมั่นใครก็ดูแลเราได้ไม่ดีเท่าพวกเราในโรงเรียนดูแลกันเอง ผู้ที่รู้ตัวเองดีที่สุดคือ ผู้ที่ทำการประเมินภายใน ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนและรู้ตัวเองดีที่สุด ได้ค้นพบข้อบกพร่องของตนเองชัดเจนดีขึ้น

6. หลังจากทำนาร่องเมื่อปีที่แล้ว ค้นพบว่า การทำการประเมินต้องอยู่บนพื้นฐานของการทำงานร่วมกัน โดยบุคลากรในโรงเรียนด้วยความจริงใจ เพราะว่าถ้าประเมินอย่างไม่จริงใจ การประเมินหรือการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนคงล้มเหลวตั้งแต่เริ่มต้น

ฉะนั้นจะต้องเริ่มต้นจากความจริงใจในการทำการประกันคุณภาพภายในก่อน แล้วรู้ตัวเองได้ดีที่สุด อันนี้เป็นช่วงแรกจากการนำร่องเมื่อปีที่แล้ว

ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานเมื่อปีที่แล้วมีมากมาย แต่วันนี้ขออุปสรรคมาแล้วว่า มาปรับกันอย่างไร เพื่อให้งานดีขึ้น หรือทำงานให้ง่ายขึ้นในช่วงนี้คงพอเท่านั้นก่อน

พิธีกร : ขอเชิญอาจารย์สิริมาเล่าประสบการณ์ในฐานะครูผู้สอนว่า อาจารย์ทำอย่างไรจึงนำไปสู่การประกันคุณภาพภายในและสิ่งที่อาจารย์สอนปกตินี้ ไม่ใช่การประกันคุณภาพภายในหรือไม่

นางสิริมา กลิ่นกุหลาบ

สวัสดิ์ค่ะ ดิฉันเป็นส่วนหนึ่งที่อาจารย์นั่งอยู่ โรงเรียนของดิฉันเข้าสู่การทดลองครั้งนี้นี้ด้วย ในฐานะที่ดิฉันเป็นครูผู้สอน ทำหน้าที่ปกติ และเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพได้อย่างไร มีร่องรอยการทำงานตามมาตรฐาน ร่องรอยนั้นมีอะไรบ้าง และเก็บร่องรอยนั้นได้อย่างไร

ขั้นแรกคือ การเก็บต้องไม่เป็นภาระยุ่งยาก เราทำการสอนไปและเก็บงานเข้าระบบไป คือ **ต้องทำงานเป็นระบบ** ดิฉันทำงานเป็นปกติหน้าที่ของครูผู้สอนต้องมีการทำแผนการสอน เป็นหน้าที่ที่ครูต้องทำ **1) ครูวางแผน** เมื่อวางแผนจะเข้าระบบ กรณีตัวอย่างเช่น เรียนรู้ตามความสนใจของนักเรียน ดิฉันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากบทเพลง ภูมิแผ่นดินนวมินทร์มหाराชา เด็กร้องเพลงนี้ทุกวัน ความสนใจของเขาจากเพลงมีมากมาย ดิฉันจึงใช้เทคนิคการตั้งคำถามกับนักเรียนว่า “จากบทเพลงนี้ เราสามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หนูอยากจะทำเรื่องอะไรบ้าง” นี่คือการวางแผน ครูมีแผนอยู่ในใจ ครูอยากจะทำเรื่องนี้ตามความสนใจของนักเรียน แต่เราใช้เทคนิคการตั้งคำถาม ครูมีการวางแผนเตรียมบทเพลง ครูต้องรู้ว่า หลักสูตรที่กำหนดให้กับบทเพลงนั้นไปด้วยกัน ได้ไหม เราทำการสอนทุกครั้ง เราต้องวิเคราะห์หลักสูตร ต้องดูหลักสูตรเป็นแกนกลางก่อน จึงจะสอนตามความสนใจ จากนั้นเมื่อครูวางแผนแล้ว **2) ครูและนักเรียนจะมาร่วมกันวางแผน** โดยทำแผนผังความคิดบทกระดานดำ จากบทเพลงนั้น เรานำมาวิเคราะห์ว่า มีเนื้อหาสาระอะไรบ้างที่สามารถจะนำมาจัดการเรียนการสอนได้ สมมุติว่า ครูและนักเรียนมาร่วมกันวางแผนแล้ว ดิฉันก็ถามว่า หนูสนใจที่จะเรียนเรื่องอะไรบ้าง นั่นคือเรียนตามความสนใจและความถนัดของเขา

หลังจากนั้น เราได้ฝึกเด็กของเราว่า “เมื่อหนูเลือกเรียนตามความสนใจของหนูแล้ว หนูต้องวางแผนการทำงานของตัวเอง” ฉะนั้นต่อไป นักเรียนเข้ากลุ่มวางแผน จะมีตั้งแต่ ครูวางแผน ครูและนักเรียนก็มาร่วมกันวางแผน และ **3) นักเรียนวางแผนของตนเอง** นักเรียนจะเลือกไปทำแผนผังความคิด แล้วตกแต่งประเด็นย่อยเป็นประเด็นศึกษาของเขา จะดีดาราออกเป็น 3 ช่อง ประเด็นศึกษา

วิธีการศึกษา และแหล่งเรียนรู้ แล้วจะแบ่งงาน กำหนดเวลา กำหนดชิ้นงานที่จะออกมานำเสนอเพื่อน จะสร้างรูปแบบของเขาเอง บางกลุ่มบอกว่าเขาต้องการจะทำเป็นรูปแบบนี้ บางกลุ่มบอกว่า หนูจะทำแบบนี้ บางกลุ่มบอกว่าจะทำแค่แผนผังความคิด แต่หนูขอทำเป็นรูปแบบๆ นี้ บางกลุ่มบอกว่า ถ้าเขาวางแผนแล้ว เขาขอทำรูปแบบที่ใหญ่ออกไปได้ไหมคุณครู เราบอกได้ เพราะว่าเด็กเขาวางแผนของเขาเอง เมื่อมีการวางแผน การวางแผนที่ได้ก็และครูกำลังวางอยู่ จะเข้าตัวประกันคุณภาพ คือ ตัว P (Plan)

เด็กของเราดีอย่างไร ความดีในการเรียนเรื่องนี้คือ เด็กต้องมีความรับผิดชอบ เขาต้องเห็นคุณค่าความดีของผู้อื่น ถ้าพูดถึงภูมิแผ่นดินนวมินทร์มหाराชาคือ เห็นคุณค่าความดีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยอมรับฟังความคิดเห็นของกลุ่ม มีเหตุผล เหตุพูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เขาเก่งอย่างไร วิเคราะห์ปัญหาได้ วางแบบได้ วางแผนได้ คิดรูปงานได้ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเมินผลเป็นแล้วเขามีความสุขหรือไม่ ถ้าเขาเรียนรู้ตามความสนใจ มีความสุขในการสร้างชิ้นงานใหม่เท่าที่ได้ นั่งเพลินเพลินและมีสาระความรู้ เด็กก็มีความสุข เพราะฉะนั้น ทั้งดี เก่ง มีความสุข จะรวมกันอยู่ในเนื้อหาของวางแผนและการจัดการเรียนรู้ ครูนำมาวางแผนการสอนตามที่เด็กและครูวางแผนร่วมกัน มีแบบประเมินผล

ขั้นที่ 2 คือ การนำไปใช้ ขณะ

ที่ครูเขียนแผนแล้วครูต้องดำเนินการสอนตามแผนที่วางไว้ นี้
นักเรียนก็ดำเนินกิจกรรมตามที่นักเรียนร่วมวางแผนไว้ นั่นคือ เรากำลังเดินเข้าสู่ตัว
ประกันคุณภาพภายใน คือ ตัว Do คือ การกระทำ ขณะที่เด็กทำกิจกรรม ครูจะ
ต้องสังเกต ประเมินผล และช่วยเหลือแนะนำ เป็นพี่เลี้ยงตลอดเวลา เมื่อมีการ Check
ออกมาก็จะพบตั้งแต่ เรื่องความไม่รับผิดชอบ
พบพฤติกรรมนอกเหนือจากพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เป็นพฤติกรรมดั้งเดิมของเขา
เกเรเพื่อน แห่เพื่อน และหลังจากนั้นเมื่อผลงานออกมาแล้ว ผลงานนี้
นั้นก็หลากหลายตามศักยภาพ และกลุ่มไหนที่เราต้องพัฒนา เมื่อเรา Check แล้ว
สุดท้ายเราจะต้องนำส่วนที่เราพัฒนามาปรับปรุง การปรับปรุง ก็คือส่วนของ Action
สุดท้าย ระหว่างที่ดำเนินกิจกรรม เมื่อครูมีแฟ้มแล้ว มีหน้าปกสำหรับการเก็บงาน
การดำเนินงานตรงไหนที่วางแผนเขียนบันทึกไว้ เดินทางไปพร้อมกับการจัดการเรียนรู้
วิเคราะห์หลักสูตรก็ทำแล้ว เมื่อมีใบความรู้ แบบประเมิน และรอยคอยผลงาน ดิฉัน
กำลังสืบสนอยู่ว่า ส่วนที่ 1 ดิฉันของงานเด็กมา
เด็กต้องการให้งานของเขาปรากฏอยู่ในงานของครู ผิดใหม่ที่ครูเอางานของเด็กมาด้วย

ไม่มีใครตอบได้ ถ้าจะไม่เอามา เพราะผลงานเด็กของอาจารย์อยู่ใน portfolio แต่ละคนเพื่อที่จะเห็นการพัฒนา อาจารย์ก็ถ่ายเอกสารมาใส่ ถ้าไม่ถ่ายเอกสารมา ลูกศิษย์จะบอกอาจารย์ว่าเขาของผมไปกับอาจารย์ด้วย เราก็จะได้ชิ้นงานนักเรียน พอสอนเรื่องนี้เสร็จดิฉันได้ 1 แฟ้ม นี่คือการประกันคุณภาพภายใน PDCA ครบเสร็จอยู่ในเรื่องนี้ เวลามีคนมาประเมินคุณภาพจะพบว่ามีการวาง มีการวิเคราะห์หลักสูตร มีร่องรอยการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการจัดการเรียนการสอน นอกจากนั้นยังสามารถไปสอบถามนักเรียน ว่าคนใดเป็นประธานกลุ่มบ้าง ใครเป็นเลขาบ้าง ใครเคยค้นคว้า เคยวางแผน จะเบ็ดเสร็จอยู่ตรงนี้ เมื่อชิ้นงานออกมา พบว่าเด็กเขียนหนังสือผิดมาก มีอยู่ 11 คำที่เขียนผิด เราก็ทำวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้กิจกรรมเรียนแบบเล่นสร้างออกมาเองอย่างง่าย ๆ บทเล็กๆ บทละครหน้าก็ได้ หรือจะทำ 5 บทก็ได้ไม่แปลกอะไร คิดร้อยละธรรมดา และภาคผนวกคือ เกณฑ์ร้อยละที่เอามาใช้ นี่คืองานของเด็กที่กำลังทำกิจกรรม อันนี้ก็คือ action ที่พัฒนาและปรับปรุง ขณะเดียวกันถ้าเขาไม่ได้กระบวนการกลุ่ม มีใครบ้างที่ไม่ได้กระบวนการกลุ่ม เรามาพัฒนากระบวนการกลุ่มกับกลุ่มตรงนี้ ก็ออกมาอีกเล่ม นี่เป็นวิจัยอย่างง่าย ๆ เรื่องกระบวนการกลุ่มตรงนี้ได้ฉันใช้บทเรียนสำเร็จรูปเอามาแก้ปัญหากระบวนการกลุ่ม แล้วเอามาแข่งขันระหว่างกลุ่ม มีทั้งการสังเกตและผลสัมฤทธิ์ ไม่ทราบผิดหรือถูก แต่ดิฉันทำแล้วได้ผล ก็เขียนออกมา

ตัวอย่างเช่น ที่ห้องจะมีเด็กที่ชอบโกหก จะทำอย่างไรให้เขายอมรับตนเองและผู้อื่นด้วย ก็เรียงร้อยออกมาว่า ตลอดเวลา 1 เทอม ดิฉันพบว่ามีความประพฤติแบบนี้ก็คน คนไหนบ้างชอบพูดคำหยาบ ยอมรับผิดด้วยตนเองก็ครั้งต้องให้เพื่อนชี้ถูกชี้ผิดก็ครั้ง ซึ่งจะอยู่ระหว่างที่กำลังจัดการเรียนการสอน เราก็ใช้กิจกรรมรายงานที่ 1 ทำสัญญาต่อกัน แล้วกิจกรรมช่วงหนึ่งชีวิตดิฉัน ทำอย่างไร บันทึกผลอย่างไร ก็สรุปผลออกมา 4-5 หน้า จะเป็นการดูแลเด็กเป็นรายกรณี กรณีตัวอย่างเช่น ระหว่างที่เรา กำลังจัดการเรียนการสอนอยู่ มีเด็กคนหนึ่งไม่สนใจ และอารมณ์กำลังรุนแรง เราก็ทำ case study ว่าทำอย่างไรให้เขารักเราเหมือนแม่ได้ ลักษณะเด็กเป็นอย่างไร มุมมองของเราทุกด้าน แล้วลักษณะเด็กเข้ากลุ่มอย่างไร อันนี้ต้องอ่านตำราชนิดหนึ่งว่า พฤติกรรมของเขาเป็นกลุ่มก้าวร้าวหรือกลุ่มอะไร แล้ววิธีการศึกษาเราจะทำอย่างไร จะใช้วิธีสังเกต บันทึกพฤติกรรม ฯลฯ ภาพฉายของเขาระหว่างที่สอนอยู่เราจะได้ยินเรื่องของเขาตลอดเวลา เช่น “ครูขาเตยเตยหนูอีกแล้ว” เด็กผู้หญิงเตยผู้ชาย และขว้างปาสิ่งของ เราบันทึกไปเรื่อยๆ แล้วเราก็แก้พฤติกรรม วิธีการแก้คือทำความคิดของเราที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเขาอบอุ่น มีความรัก ณ วันสุดท้ายเขาเรียก แม่ แสดงว่าเขาจะเริ่มผูกพันกับเราแล้ว กรณีนี้ เตยมีพ่ออีก

บแม่ที่แยกกัน ทำให้เขาเกลียดผู้ชาย เขาต้องการฆ่าผู้ชายให้หมดโลกนี้
เกลียดพ่อที่สุดในโลก แต่วันสุดท้าย วันที่เขาจะจบการศึกษาออกไป เขากลับมาหาดิ
ฉิน มาบอกว่า “หาแม่ไม่เจอเลย วันนี้สบายดีหรือเปล่า เห็นรองเท้าแม่อยู่ตรงนี้ หาพบแล้ว”
และเพื่อนของเขาบอกว่า “แม่ครับเคยมีแฟนแล้วนะ” นั่นแสดงว่า จิตใจเด็กเริ่มอ่อนลง
แสดงว่า case จบได้ แต่ไม่ใช่แค่เคยมีแฟนอย่างเดียวแต่เขามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ดิฉินเขียนภาษาง่ายๆ ว่าเขามีพฤติกรรมอย่างไร และแก้ไขอย่างไรในห้องเรียน
แต่ถ้าเรื่องที่ยากทำทั้งห้อง ดิฉินทำโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้สื่อผสม

วิธีการ : สิ่งที่อาจารย์สอนอยู่นั้นนำไปสู่การประกันคุณภาพภายใน ประกันตัว
วอาจารย์เอง ว่าอาจารย์สอนอย่างไร และสิ่งที่อาจารย์ทำสามารถเชื่อมโยงกันได้หลายอย่าง
และสิ่งที่ อาจารย์บันทึก วิเคราะห์ สังเคราะห์ออกมานั้น เป็นงานวิจัยในชั้นเรียนได้
และจากงานวิจัยนั้น อาจารย์นำไปสู่การวัดว่า เด็กเป็นคนดีหรือไม่ดี นำไปสู่การวัด
ตามมาตรฐานได้ ซึ่งนำไปสู่การประกันคุณภาพภายในได้อีก

ฉะนั้นสิ่งที่อาจารย์ทำอยู่ อาจารย์บอกว่าทำปกติในการเรียนการสอน แต่จะ
เชื่อมโยงไปสู่การประกันคุณภาพภายใน โดยวิธีการเก็บข้อมูลให้เป็นระบบเท่านั้นเอง
ที่นี้ลองมาฟัง อาจารย์ประวิทย์ดูบ้างว่า อาจารย์ทำอย่างไร และ
เชื่อมโยงอย่างไรที่จะไปสู่การประกันคุณภาพภายใน

นายประวิทย์ บึงสว่าง

เรียนท่านผู้บริหารและแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน สอนในระดับมัธยมศึกษา อาจารย์จะ
ต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่า ไม่ว่าจะประกันคุณภาพ หรือการปฏิรูปการเรียนรู้ ผมว่าระ
ดับมัธยมศึกษาค่อนข้างทำได้ยาก หรือง่ายกว่าระดับประถม นั้น ผมอยากแลกเปลี่ยนประ
สพการณ์กันมากกว่า เพราะวันนี้ผมมาพูดให้กับโรงเรียนซึ่งได้รับการค
ัดเลือกเป็นโรงเรียนปฏิรูปของ สกศ. ซึ่งส่วนใหญ่ท่านผู้บริหารมีประ
สพการณ์ในการปฏิรูปการเรียนรู้บางโรงเรียนทำไปมากแล้ว บางโรงก็ทำได้ระดั
บหนึ่งบางโรงเรียนก็กำลังวิ่งตามอยู่ ฉะนั้น ตรงนี้จะมี 3 กลุ่มคือ
ที่ทำหน้าไปแล้วมีประสบการณ์มากที่กำลังทำได้กลางๆ พอใช้หรือกำลังจะขึ้นมาดี
และที่กำลังเริ่มทำได้ขนาดน้อย ถ้า
เวทีนี้ ถ้าท่านได้มาปฏิสัมพันธ์ ในช่วงนี้จะมีคุณค่ามาก

ผมจะนำเสนอในส่วนของผมที่เป็นประสบการณ์โรงเรียนนั้น คือสถานที่พ
ฒนาคนหรือสร้างคน และผู้ที่ทำหน้าที่พัฒนาคนหรือสร้างคนอย่างต่อเนื่องคือ
นักเรียน ผู้ที่ทำหน้าที่ตรงนี้คือฝ่ายบริหารและครู อาจารย์ ฉะนั้น ผู้บริหารและ

ครูอาจารย์พร้อมหรือยังที่จะพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาต่างๆ ต้องถามก่อนว่าทีมงานในโรงเรียนของท่านพร้อมหรือยัง ฝ่ายบริหารเต็มทีกับท่านหรือยัง ฝ่ายบริหารต้องเตรียมความพร้อมของครูในการที่จะให้ความรู้ ทักษะต่างๆ ที่ครูยังขาด ให้กำลังใจ สนับสนุน และที่ขาดไม่ได้ที่ต้องการมากๆ อย่างพวกผมระดับมัธยม พวกครูจำนวนมาก คือการสร้างทีมงานของครูให้ร่วมมือกัน ทำงานเป็นทีมให้ได้ ถ้าครูมีคุณภาพและสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ ผมว่าการพัฒนาผู้เรียนไปสู่ระบบประกันคุณภาพคงไม่ยาก

ผู้บริหารที่เคยพัฒนาใช้งบประมาณไปพัฒนาด้านวัตถุมากๆ ขณะนี้ต้องเปลี่ยนจัดสรรงบประมาณพัฒนาคนให้ได้มาก และพัฒนาขณะนี้เบื้องต้น ปัญหาขั้นต้นเลยคือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ให้ผลผลิตออกมาดี คือ การพัฒนาครูในโรงเรียน

หัวใจของการประกันคุณภาพ คือการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ คือผลผลิต ตัวนักเรียน ฉะนั้นตัวนักเรียนจะมีคุณภาพได้ ท่านจะต้องปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน

สิ่งแรกที่จะต้องทำคือ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครูจากการสอนแบบเดิม มาเป็นการสอนแบบปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตรงนี้เป็นเรื่องที่ยากสำหรับโรงเรียนมาก ๆ ที่จะทำอย่างไร และไม่ใช่จะทำเฉพาะครูแห่งชาติ ครูต้นแบบ ครูแกนนำ อาจารย์ต้องทำได้ทั้งโรงเรียน การประกันคุณภาพถึงจะออกมาโดยภาพรวมออกมาดี ตรงนี้ท้าทายสำหรับผู้บริหาร และครูทุกคนในโรงเรียน ขณะนี้ที่โรงเรียนฝ่ายบริหารต้องการกำลังใจ การสนับสนุนทุกเรื่อง

2. คณะทำงานหรือแกนนำ บางโรงก็ตั้งเป็นคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียน ตรงนี้ต้องสร้างให้ได้ และต้องถามว่าแกนนำที่สร้างขึ้นมาพอไหม ควรจะมีกี่คนในโรงเรียน ถ้าไม่พอต้องส่งไปพัฒนาให้ได้ และแกนนำที่สร้างขึ้นมาที่เป็นแกนนำปฏิรูปในโรงเรียน ต้องเป็นแกนนำที่มีคุณภาพที่นำแล้วพูดแล้วคนอื่นรู้เรื่อง ไม่ใช่เขาแล้วพูดกับคนอื่นไม่รู้เรื่อง อย่างนี้ลำบาก เพราะแกนนำจะต้องถ่ายทอดข้อมูลให้กับเพื่อนครูได้ ซึ่งเรามักใช้คำว่า กัลยาณมิตรนิเทศ ถ้าแกนนำดี ผู้บริหารสนับสนุน ตรงนี้ประสบความสำเร็จไปได้มาก ที่นี้ก็เหลือแค่ว่าจะถ่ายทอดให้ครูภายในโรงเรียน และร่วมกันพัฒนาการเรียนการสอน และการประกันคุณภาพก็จะตามมา

ขณะนี้ผมว่าทุกคนคงมองภาพออกแล้ว อยู่ที่ว่ากลับไปแล้วจะไปวางแผนในแต่ละโรงเรียนตามสภาพอย่างไร ที่จะปฏิรูปการเรียนรู้ก่อนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครู ถ้าครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจะเข้ามาตรฐานอยู่แล้ว ยกตัวอย่าง เช่น

ผมสอนวิชาเคมี เพราะวิชาเคมีคือการเรียนรู้จากการทดลอง การทดลองคือการพิสูจน์
 อยากรู้อะไรก็ทดลองพิสูจน์ว่าจริงหรือไม่จริง และจะสร้างความรู้ได้ การทำงานเป็นกลุ่ม
 แต่การที่จะสอนได้ อาจารย์ต้องเตรียมการสอนอย่างดี การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 ปัจจุบันนี้ผู้เรียนจะสำคัญได้ ครูสำคัญก่อน ถ้าจะสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 อาจารย์จะไม่เหนื่อยตอนสอน อาจารย์จะเหนื่อยตอนเตรียม อาจารย์ต้องเตรียมให้พร้อม
 ซึ่งแผนการสอนทุกคนต้องทำอยู่แล้ว สื่อต่างๆ สื่อต้องหลากหลาย
 แหล่งเรียนรู้หลากหลาย ถ้าอาจารย์ร่วมวางแผนกับนักเรียนได้ก็จะดี
 อย่างเทอมนี้ผมสอนเรื่องสารปิโตรเลียมไฮโดรคาบอนด์ ถ้ามั้งแต่ชั่วโมงแรก วางแผนตั
 ้งแต่ตอนนี้ เด็กหลายคนบอกว่าอ่านแล้วไม่ค่อยรู้เรื่อง อยากรจะไปดูโรงงานแยกแก๊สที่ระ
 ยของ โรงงานโกลีฟิน เรื่องนี้คือเด็กร่วมงานแผนกับเรา เพราะสอนพวกปิโตรเลียมบนกระ
 ดานคงไม่ได้อะไรเท่าไร แต่ถ้าพาเขาไปดูของจริงได้จะดีกว่ามาก และการทดลอง
 ถ้าอาจารย์เตรียมแหล่งวัสดุอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้พร้อม เวลาถึงชั่วโมง เด็กเขาจะ
 เข้าแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และการเรียนการสอนจะสนุกสนานมาก
 วิชาเคมีเป็นวิชาที่มีการทดลอง และต้องมีการวางแผนว่าการทดลองนี้ สมมุติฐานคืออะไร
 ปัญหาคืออะไร ตอนทดลองจะมีการแบ่งหน้าที่กันทำงานเป็นกลุ่ม
 ทำการทดลองวิเคราะห์ รับสาร แบ่งหน้าที่กันชัดเจน อาจารย์จะสร้างกระบวนการตรงนี้
 ผมมีแบบประเมินกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การทดลอง ทักษะการใช้เครื่องมือต่างๆ
 ฉะนั้น กลุ่มจะประเมินกลุ่มกันเองว่า ผ่านหรือไม่ผ่าน ไม่ผ่านข้อไหนบ้าง เช่น
 เมื่อทำการทดลองเสร็จแล้วต้องมีการเก็บสารให้เรียบร้อย ทำความสะอาดโต๊ะ
 ทดลองให้เรียบร้อย ถ้ากลุ่มนั้นไม่ทำเขาจะบันทึกว่ากลุ่มนี้ไม่ผ่าน ไม่ได้ทำความสะอาด
 สะอาดโต๊ะทดลอง เพราะฉะนั้นคราวหน้าจะต้องแก้ไขจุดนี้ ฉะนั้นเรามีการประเมินระ
 หว่างกลุ่มตลอด ตรงนี้จะเป็นการฝึกการทำงานร่วมกัน ฝึกความรับผิดชอบ
 การทำงานเป็นกลุ่ม ตรงนี้จะเข้ามาตราฐานหลายมาตรฐาน
 ยกตัวอย่างเช่น บุคคลแห่งการเรียนรู้ ให้เด็กกระ
 ตือหรือรันให้เด็กแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง วิชาเคมีในหนังสือ กว่าที่จะเขียนออกมาที่ล้ำสมั
 ยแล้ว เนื้อหาทางเคมี ฟิสิกส์
 จะไปเร็วมาก ไม่ทันสมัย ตรงนี้เด็กจะช่วยเรามากที่เขาจะสืบค้นข้อมูลในห้องสมุด
 โรงเรียนผมค่อนข้างโชคดีที่อินเทอร์เน็ตพร้อม ฉะนั้นเด็กจะ
 ไปสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตที่หลากหลายมาก มีตัวอย่างบางตัวอย่าง
 เด็กไปสืบค้นข้อมูลมาเป็นเรื่องใหม่ๆ ที่เพิ่มเติมจากบทเรียน เมื่อเขาไปสืบค้นข้อมูลมาแล้ว
 เราให้เขาไปสร้างชิ้นงาน จะฝึก

บูรณาการการสร้างสรรค์ และฝึกการแปลภาษาต่างประเทศด้วย ผมให้ทำแค่ 1 หน้าว่า web site อะไร เรื่องอะไร แปลเฉพาะหน้าแรกแปลตามสภาพของเขา แล้วก็เอามาจัดบอร์ด บางที่เป็นภาพการทดลองสวยงามมาก ในนั้นเราไม่ต้องไปทำ CIA แล้วถ้าอาจารย์หา web site ที่ดีๆ จะมีรูปการทดลองมากมาย อาจารย์ดึงมาเป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้ของเด็กได้ ตรงนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ช่วยฝึกเด็กได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง แล้วเขาจะมากำหนดงานได้มากมาย ส่วนภาษาอังกฤษที่เขาเอามาจากอินเทอร์เน็ต เขามาทำเป็นปฏิทิน ตรงนี้เขามาแปลเป็นภาษาไทย 62 เดือน ชิ้นงานของเด็กผมถือว่าได้สร้างสรรค์ ได้แปลภาษา และยังได้ฝึกเรื่องอื่น ๆ อีกมาก แล้วผมไปร่วมมือกับอาจารย์ภาษาอังกฤษ เพื่อพิจารณาว่าที่แปลแล้วถูกต้องแค่ไหน เป็นการบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างวิชา แล้วจะมีศิลปะมากมาย เขาจะออกแบบวิทยาศาสตร์เป็นเชิงศิลปะ ด้านหนึ่งเป็นภาษาอังกฤษ ด้านหนึ่งเป็นภาษาไทย แล้วให้อาจารย์ศิลปะดูว่า ในเชิงศิลปะของเด็กเป็นอย่างไร เป็นชิ้นงานได้หลายๆ วิชา บางคนทำแผ่นพับจะได้ทุกด้าน และคุณค่าเหล่านี้สร้างสรรค์มาก ส่งมาแล้วให้กลุ่มศึกษากันได้ และทิ้งไม่ลง อย่างนี้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ส ำ ก ร ะ ใ ป ส ี บ ค ั น ใน อินเทอร์เน็ตใน web site และเขาสามารถบอกเพื่อนได้ด้วย

ด้านคุณธรรม จริยธรรม ถ้าเราสามารถฝึกให้เด็กได้ทำงานแบบประชาธิปไตย เป็นกลุ่ม เขาจะเรียนรู้ว่า เวลาทำงานอย่าส่งเสียงดังข้ามกลุ่ม จะมีแบบประเมินตนเอง ประเมินงานกลุ่ม ถ้าอาจารย์จัดตรงนี้เป็นกระบวนการจะเข้ามามาตรฐานทั้งนั้น งานชิ้นหนึ่งไม่ได้เข้ามามาตรฐานเดียว แต่หลายมาตรฐาน ขณะนี้ครูมีความรู้ที่จะพัฒนาตนเอง ผู้บริหารให้การสนับสนุน และมีแกนนำคอยชี้แนะ ทำเป็นตัวอย่างก่อน แล้วแนะนำเพื่อนครูต่อไป เริ่มตั้งแต่ทำง่าย ๆ ถ้าอาจารย์ปฏิรูปทั้งโรงเรียนครั้งเดียวจะยาก ค่อยๆ ทำ มีครู 100 กว่าคน ปีนี้ 50 คนก็เก่งแล้ว ปีต่อไปก็ขยับขึ้นไปอีก

ปฏิรูปการเรียนรู้ ถ้าอาจารย์บอกว่า ปีนี้โรงเรียนนี้จะปฏิรูปทั้งโรงเรียนแล้ว ครูทุกคนจะสอนแบบ child centered ทั้งหมดเป็นเรื่องยากครับ ขอให้อาจารย์อย่าหวังมาก โดยเฉพาะผู้บริหารอย่าตั้งความหวังไว้สูงมาก ค่อยๆ ทำ เพราะความแตกต่างระหว่างครูไม่เหมือนกัน และธรรมชาติวิชาก็ไม่เหมือนกัน ครูต้องออกแบบ อย่างวิชาประวัติศาสตร์จะสอนอย่างไรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บางคนบอกว่าเป็นบทบาทสมมุติเลย บางระจัน ก็ว่าไปบางคนบอกว่า ถ้าเป็นนายจันทร์ในสมัยนั้น เธอจะตัดสินใจอย่างนี้

นหรือเปล่า ใช้สถานการณ์เป็นสื่อ ตรงนี้ต้องได้จากครู ออกแบบและสร้างสรรค์ออกมา ส่วนจะติดตามอย่างไรนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ฉะนั้นต้องใช้เวลาและประสบการณ์ด้วย ค่อยๆ ทำไป ผมว่าปฏิรูป ปีนี้ 44 ปี 45 ค่อยๆ ทำไป ประมาณ 80 % เยี่ยมแล้ว โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา ในเบื้องต้น ขอกราบเรียนเท่านั้นก่อน

พิธีกร : จะเห็นว่า อาจารย์พูดเรื่องการสอน แต่ก็พูดถึงสิ่งที่เชื่อมโยงกับการประเมิน สิ่งที่อาจารย์สอนนั้นนำไปสู่หลายมาตรฐาน ก็เป็นการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การประเมินภายนอกด้วย เพราะว่าเรามีมาตรฐานประเมินภายนอก อาจารย์ก็เชื่อมโยงจากสิ่งที่ อาจารย์ทำว่าตัวนี้ตรงกับมาตรฐานอะไร ฉะนั้น สิ่งที่ทำอยู่แล้ว จะนำไปสู่การประเมินทั้งนั้น อาจารย์ไม่ต้องกังวลใจ ที่หลายคนกังวลบอกว่า ขณะนี้ครูกำลังจะ early retire เพราะกลัวเรื่องประเมิน ถ้าอาจารย์มาฟังอย่างนี้แล้ว อาจารย์ไม่ต้องกลัว เพราะสิ่งที่อาจารย์ทำอยู่แล้วจะนำไปสู่สิ่งที่อาจารย์ทำตาม พรบ. ที่ต้องมีการประกันคุณภาพภายในอยู่แล้ว

รอบที่ 2 จากที่อาจารย์สุมณฑา กล่าวนำไว้แล้วว่าทำไมต้องทำ คราวนี้จะลงรายละเอียดว่า อาจารย์ทำอย่างไร และได้ผลอย่างไร

นางสาวสุมณฑา พงษ์มาลา

จากที่ได้นำร่องแล้ว ตอนนั้นเราได้ข้อสรุปที่เป็นสภาพทั้งปัญหาและแนวทางมาปรับแก้ปัญหาในปีการศึกษา 2543 ในฐานะที่เป็นผู้บริหาร ครูก็มองว่าเป็นผู้บริหารต้องช่วยให้การสนับสนุน ให้กำลังใจหลายๆ อย่าง เราจะเริ่มต้นอย่างไรที่จะไปเป็นทีมได้ ที่จะพัฒนาเป็นทีมได้ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารคิดคนเดียวไม่ได้ ต้องช่วยกันคิด สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เมื่อทดลองไปแล้วจะพบความหลากหลายของครู บางคนบอกว่าทำประเมินหรือการสอน เพราะนั่นคือการแยกส่วนออกไป บางคนไม่เข้าใจว่ามาตรฐานกับการทำงานปัจจุบันมันกลมกลืนกันได้อย่างไร ก่อนจะสิ้นปีการศึกษา 2542 ก็มาสรุปผลกันว่า ขณะที่ทำการประกันคุณภาพภายในไปแล้วมีปัญหาคือ

ครูบางคนยังไม่ชัดเจน มีความรู้เพิ่มขึ้นเล็กน้อยแต่ไม่ชัดเจนและยังไม่เข้าถึงคำว่ามาตรฐาน ว่าเป็นอย่างไร มองมาตรฐานเป็นสิ่งที่สวดยหูและสูงมาก เป็นสิ่งที่เราเป็นฝ่ายเท่าไรก็ไม่ถึง ตอนนั้นมาเริ่มต้นกันในโรงเรียน เรามาเริ่มต้นกันใหม่ อ่านมาตรฐานที่ละมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ที่ละตัว และออกแบบใบงาน 1 ใบ เป็นใบงานที่ให้คณะอาจารย์ทุกท่านกลับไปทำเป็นการบ้านเป็นรายบุคคล มี 27 มาตรฐาน และให้เรียงว่ามาตรฐานและตัวบ่งชี้ใดมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับงานของใครบ้าง

งานในที่นี้เรากำหนดตัวบุคคล ถ้าเป็นผู้ช่วย เป็นผู้ช่วยฝ่ายใด เป็นครูประจำชั้น สอนวิชาอะไร ดูว่ามาตรฐานสัมพันธ์กับตัว เริ่มจากใกล้ตัวเราก่อน จากนั้นก็ได้ไปงานจากครูทั้งหมด มี 45 คน ลักษณะของโรงเรียนระดับประถมศึกษาไม่ค่อยอยู่อย่างงานจะอยู่ใกล้ ประถมทำงานง่ายกว่าระดับมัธยมศึกษา เพราะระดับมัธยมศึกษาบอกว่ามีครูมาก

จากนั้นพอวิเคราะห์ออกมา ก็บอกว่ามันเป็นงานของเรา ไม่ใช่งานของใคร คำว่ามาตรฐานในที่นี้ คือ สิ่งที่กำหนดกฎเกณฑ์ ทิศทาง กำหนดรายการ กำหนดข้อตกลงขึ้นมาว่า เราต้องทำงานให้ได้ตามนี้ เห็นว่าเป็นงานใกล้ งานของเราทั้งหมด จะทำให้นักเรียนดี ก็คือครู ครูประจำชั้นครูทุกคนและผู้บริหารด้วย พอได้กรอบงานมาตรฐานสู่การปฏิบัติงานของทั้งโรงเรียน ปรากฏว่าอาจารย์ของเราดีมาก ให้ผู้อำนวยการทำงานมาก ผู้อำนวยการต้องเริ่มทั้งหมด ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการรับผิดชอบเต็มไปหมด พอได้ผลออกมา ภาพของไปงานนี้ จะขยายเป็นจอภาพออกมาคือ ทุกคนต้องร่วมมือกัน

จากนั้นเอาไปงานทั้งหมดมารวมกลุ่มกัน ดูชีวะารวมออกมาแล้วนำหน้าก็อยู่ตรงไหนมาก เช่น มาตรฐาน 1 คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

คุณธรรม จริยธรรม คนที่เป็นผู้รับผิดชอบคือผู้ช่วยฝ่ายปกครอง ผู้ที่จะมีคุณธรรมจริยธรรมคือครูทุกคน มาตรฐานการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้ข้อดีข้อเสีย เป็นหน้าที่ของผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และครูสอนวิชาใดบ้างที่จะทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ถ้าฟังอาจารย์สิริมา และอาจารย์ประวิทย์แล้วจะพบว่า ครูทุกท่านจะต้องช่วยกันให้เด็กคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ในสรุปไปงานที่ 2 จะเริ่มเห็นกรอบของการทำงานเข้าสู่มาตรฐาน

พอทุกคนมองเห็นภาพตรงกันว่า ทุกฝ่ายต้องช่วยกัน และคิดต่อไปว่า ถ้าเชื่อมโยงสู่การประกันครูจะมองว่าเป็นการประเมิน ก็เปลี่ยนคำพูดว่า ถ้าทำงานแล้วใครที่อยากจะทำรู้ว่าผลของการทำงานของตนเองนั้นเป็นอย่างไร ผลของการทำงานของตนเองนั้นดีหรือไม่ดี เด็กเราดีหรือเปล่า หรือตัวเราเองดีหรือไม่ ผู้ที่จะให้ข้อมูลที่ดีที่สุดคือ ตัวเราเอง ทำให้เด็กดีหรือเปล่า มีการบันทึก ว่าเด็กดีหรือไม่ดี แก้ไขปัญหาอย่างอาจารย์สิริมาหรือเปล่า ผู้ที่ทำงานได้ดีที่สุดคือตัวครูที่สอนวิชาเหล่านั้น และต่อมา ก็เริ่มไม่เชื่อมั่นว่า คนที่ทำงาน และให้ข้อมูลคนเดียว อาจจะไม่เที่ยงตรงและเชื่อมั่นไม่ได้ ฉะนั้น กลุ่มที่จะยืนยันว่าทำอย่างนี้จริง คือ ผู้ที่มีส่วนร่วม ผู้ปกครอง นักเรียน ตัวนักเรียนเอง โดยเข้ามามีส่วนร่วมยืนยันว่าครูเป็นผู้ที่ทำงานให้พวกเราเป็นคนดีจริงๆ ให้พวกเราคิดเป็น

ให้มีคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ เราจะได้กรอบและความชัดเจนตรงนั้น ครูเริ่มชัดเจนขึ้น พอเปิดเทอมมาลองใหม่ ตอนนีเห็นภาพแล้ว เริ่มมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว เปิดเทอมมาลองไปวิเคราะห์ โดยเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านผู้เรียนจะสัมพันธ์กับใครบ้าง มาตรฐานด้านผู้เรียนพอวิเคราะห์จริงๆ ระดับประถมศึกษาจะมีจุดประสงค์การเรียนรู้ ๆ หมายถึง ขณะที่สอน ครูก็วัดผล ประเมินผลไปก็ออกมาเป็นระดับ 012 ระดับมัธยมศึกษาก็อาจจะเป็นจุดประสงค์รายวิชาให้ครูลองวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ว่าสัมพันธ์กับมาตรฐานด้านผู้เรียนด้านใดบ้าง หรือเอามาตรฐานเป็นตัวตั้ง เอาตัวบ่งชี้เป็นตัวตั้ง แล้วอ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือจุดประสงค์รายวิชา ดูว่าจุดประสงค์รายวิชา หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ส่วนใด ข้อใดสัมพันธ์กับมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ใดบ้าง แล้วหาความสัมพันธ์ออกมา

หลังจากหาความสัมพันธ์ออกมา พบว่าทุกๆ มาตรฐาน ทุกตัวบ่งชี้ที่ไม่มีมาตรฐานใด ตัวบ่งชี้ใด หลุดไปจากจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่องความดี มาตรฐานที่ 1 อยู่ในวิชา สอน. และในทุกๆ กลุ่มวิชา ครูต้องแทรกให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมตลอดเวลา เรื่องคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ อยู่ในกลุ่มวิชา สปช. วิชาคณิตศาสตร์ ทุกกลุ่มประสบการณ์จะต้องวัดประเมินผลตรงนี้ จะได้ความสัมพันธ์อีก ครูต้องเริ่มมองภาพว่า ถ้าอย่างนั้นเราเอาผลการสอบหรือผลการประเมินระหว่างเรียนมาเป็นผลสรุปของมาตรฐานได้เลย แต่นั่นหมายความว่า ครูแต่ละท่านต้องสอน ต้องสอบ เก็บ และวัดไปหลายๆ ครั้ง ทั้งชิ้นงาน ทั้งพฤติกรรม และใบงาน port ต่างๆ แล้วนำผลตรงปีที่แล้วโยงไปหมด นั่นคือการทดลองเราตรงนั้นเป็นอดีต ตอนนี้เป็นสภาพปัจจุบันที่ต้องปรับให้เข้ากับงานปกติ ในส่วนนั้นเรียกว่าการวางแผนทางโรงเรียนวางแผนว่า ผู้ที่มีขอบข่ายงานที่จะต้องทำงานเข้าสู่มาตรฐานมีใครบ้าง เหมือนบทบาทหน้าที่ของแต่ละท่าน ที่จะต้องทำงานให้เข้าสู่มาตรฐาน ต่อจากนั้นบทบาทหน้าที่ของผู้สอนตรงไหนบ้างที่สามารถจะเก็บงาน เก็บบันทึกผลมาสรุปให้ได้ในมาตรฐานได้

จากการวางแผนตรงนั้น เราจะแผนการปฏิบัติงานของครูสู่มาตรฐาน ก็ได้ตัว P ตรงนั้นเป็น P ของการทำงาน แต่ P ของการประเมิน ทางโรงเรียนแยกตรงนี้ออกมา 2 ส่วน P ของการประเมิน คือ เมื่อทำงานแล้ว ต้องมีข้อมูลสรุปผลการทำงาน เรียกว่าการประเมิน เราวางแผนอีก ชุดนี้เป็นชุดของการวางแผนชุดที่ 2 ส่วนที่ 1 วางแผนเพื่อการทำงาน ส่วนที่ 2 เราวางแผนประเมิน วางแผนประเมินนั้นเมื่อปี

42

ทาง

โรงเรียนวางแผนประเมินโดยแบ่งคณะครูอาจารย์เป็น 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มผู้เรียน 2. กลุ่มกระบวนการ 3. กลุ่มปัจจัย

ผลที่ตามมาคือ เมื่อใครรับผิดชอบด้านใด ก็ไปดำเนินการด้านนั้น ตั้งแต่สร้างเครื่องมือ เก็บ วิเคราะห์ ฝ่ายผู้เรียนก็สร้างเครื่องมือเก็บ วิเคราะห์ ฝ่ายกระบวนการ ก็สร้างเครื่องมือเก็บ วิเคราะห์ ฝ่ายปัจจัยก็ทำเช่นเดียวกัน บางคนไปแตกย่อยอีกว่า คนนี้รับไปเลย 1 มาตรฐาน คนนี้ 1 มาตรฐาน ผลการดำเนินงานตอนนั้นคือต่างคนต่างแย่งกันเก็บข้อมูล เริ่มเน้นข้อมูลแบบสอบถาม ผลออกมาไม่รู้ว่าจะสรุปอย่างไร สรุปออกมาไม่รู้ว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร

แต่ในปีนี เราพบแล้วว่า ปัญหาการแย่งกันทำงาน และเขียนไม่เหมือนกัน ก็มาทำใหม่ เพราะว่ามาตรฐานบางมาตรฐาน ตัวบ่งชี้บางตัวบ่งชี้ นั้นสามารถผสมกลมกลืนเป็นเรื่องเดียวกันได้ จึงตั้งคณะกรรมการใหม่ขึ้นมา เป็นคณะกรรมการประเมินผล โดยแบ่งเป็น 3 ชุด

ชุดที่ 1. คณะกรรมการชุดสร้างเครื่องมือ กลุ่มที่สร้างเครื่องมือ ถ้าเรื่องให้กระจายที่สุดก็มาจากทุกสายชั้น อนุบาลถึง ป.6 ต้องส่งตัวแทนมา สายละ 2 คนบ้าง 3 คนบ้าง แต่เรามีขอบเขตให้ได้ว่ากลุ่มละ 15 คน ครูมี 45 รวม 48 ทั้งผู้บริหาร มาอยู่ฝ่ายสร้างเครื่องมือ ที่จำเป็นต้องเอามาจากสายชั้น เพราะเพื่อความเข้าใจ นักเรียนแต่ละระดับ ป.1 ต้องใช้ภาษาอีกแบบหนึ่ง ป.6 ใช้ภาษาอีกแบบหนึ่ง ความหลากหลายของภาษาที่ใช้กับนักเรียนประถมค่อนข้างลำบาก ในการเก็บข้อมูลกับนักเรียน

ในคณะกรรมการชุดนี้ มาจากสายชั้นไม่พอ จะต้องมาจากผู้ที่สอนแต่ละวิชาด้วย เพราะเมื่อสร้างมาตรฐานแล้ว ผู้ที่สอนแต่ละวิชาจะเป็นผู้ที่สร้างเครื่องมือ ซึ่งได้จากทุกกลุ่มประสบการณ์ ระดับมัธยมคือครูผู้สอนทุก ๆ วิชาสามารถรวมกลุ่มกันที่จะสร้างเครื่องมือ สร้างตามมาตรฐานที่โรงเรียนเลือก เมื่อคณะกรรมการชุดนี้ก็สำรวจเสียก่อนว่า มาตรฐานใด ตัวบ่งชี้ใด จำเป็นต้องสร้างเครื่องมือใหม่หรือเปล่า เครื่องมือนี้อยู่ที่การจัดการเรียนการสอนอยู่แล้ว ทำเป็นแบบสรุปเพื่อให้ผู้ที่สอนนั้นเป็นผู้สรุปผลการประเมินมาให้ บางครั้ง มาตรฐานหนึ่งมีแค่ 1-2 ใบ แล้วมีชื่อนักเรียนทั้งหมด โดยเฉพาะ มาตรฐานด้านผู้เรียนควรจะมีการประเมินนักเรียนทุกคน ไม่ใช่ประเมินเป็นกลุ่ม เพราะ ประเมินเป็นกลุ่มเราแก้ปัญหาไม่ได้ บางครั้งนักเรียนไม่รู้ว่าจะแก้ นักเรียนคนใด ของครูก็เช่นกันไม่รู้ว่าจะแก้ตรงไหน

จากนั้นฝ่ายเครื่องมือก็สำรวจเครื่องมือ ว่ามีเครื่องมืออะไร ไม่จำเป็นต้องสร้างใหม่

แ ละ เ ค รื่ อ ง มื อ ไ ต ที่ ตั อ ง ส ร้ า ง ใ ห ม ่
เมื่อสำรวจแล้วมาคุยต่อว่าเครื่องมือบางเครื่องมือหลอมรวมกันได้ไหม โดยเฉพาะ
ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง คือ ผู้ปกครองจะเป็นประเภทแบบสอบถาม ตามทุกตัวบ่งชี้
ทุกมาตรฐาน ผู้ปกครองคงไม่ยากตอบต้องมาหลอมเครื่องมือให้เป็นชุดเดียวกัน
เพื่อให้ข้อคำถามน้อยลงให้ผู้ปกครองสามารถตอบได้ ทั้งครู ผู้บริหาร จากนั้น
ฝ่ายสร้างเครื่องมือก็ไปสร้าง เมื่อสร้างเสร็จ จะมาให้เพื่อนอ่าน ก็ตั้งคณะกรรมการ
1 ชุด เป็นชุดที่ถนัดเครื่องมือ บางครั้งต้องไปให้ผู้เรียนอ่านด้วยว่าเข้าใจหรือไม่
เมื่อได้เครื่องมือแล้วก็ต้องปรับแก้ตลอดเวลา เช่น เครื่องมือที่ถามผู้บริหารในมาตรฐานปี
จจัยว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีความเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ ก็ทำแบบสอบถาม 1
ชุด ไปให้คณะครูตอบ เมื่อไปถึงผู้ที่เป็นผู้ถนัดเครื่องมืออีกครั้งเขาตอบว่า
เครื่องมือนี้ตอบเฉพาะ ผู้อำนวยการคนเดียว หรือผู้ช่วยตอบด้วย น่าจะรวมใหม่
เขาบอกว่า รวมไม่ได้ ผู้บริหารเกิดเผด็จการ ผู้ช่วยเขาประชาธิปไตยจะมาตอบรวมกัน
ได้อย่างไร เครื่องมือนี้ก็ต้องมีออกมาเป็นทั้ง ผู้อำนวยการ, ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและ
ฝ่ายต่างๆ ถูกประเมินหมด เพื่อต้องการรู้ว่าเราเป็นประชาธิปไตยหรือเปล่า มีภาวะ
ผู้นำใหม่ ฝ่ายเครื่องมือจะต้องกลับมาปรับแก้ให้สอดคล้องกับที่ผู้ประเมิน
เมื่อเครื่องมือเสร็จแล้ว เข้าที่ประชุมคณะครูทั้งโรงเรียน ใช้เวลาตรงนี้ค่อนข้างมาก
แต่ตลอดปีเราไม่ต้องมาพูดกันอีก อ่านเครื่องมือกันให้เข้าใจแล้วแจกเป็นแฟ้ม ในนี้
จะมีปฏิทินกำหนดว่า เครื่องมือนี้ส่งเมื่อใด ภาคเรียนละกี่ครั้ง จากนั้น
ชุดนี้ก็จบสิ้นการทำงาน จบกระบวนการสร้างเครื่องมือ

จากนั้นจะเป็นหน้าที่ **ชุดที่ 2 กลุ่มรวบรวมข้อมูล** กลุ่มนี้เกิดจากการกระจายของคณะครูในโรงเรียน มาจากทุกสายชั้น มาจากทุกกลุ่มประสบการณ์ เพื่อการประสานงานที่ง่าย ในกลุ่มนี้คณะกรรมการในโรงเรียนช่วยกันเลือกกว่าใครจะเป็นกลุ่มที่รวบรวมข้อมูลได้ดีที่สุด ประเด็นที่คณะครูอาจารย์คิดขึ้นมาคือต้องเป็นผู้ที่ไม่โง่โง่งง ไม่โกรธ แล้วเป็นผู้ที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ขณะนั้นไม่ได้คิดอะไรในฐานะเป็นผู้บริหารไม่ได้คิดอะไร ผู้รวบรวมข้อมูลจะต้องเป็นอย่างนี้ ผู้รวบรวมข้อมูลจริงๆ แล้วจะมีบุคคลกลุ่มหนึ่งไม่ส่งข้อมูล ไม่ยอมส่งกลับมา หายบ้าง ยังไม่ได้ทำบ้าง ทวงมากๆ ก็โกรธ ถ้าได้คนรวบรวมข้อมูลที่มีอารมณ์โกรธด้วยงานนี้ไม่ได้ข้อมูลกลับมา ฉะนั้นกลุ่มนี้จึงเลือกผู้ที่สวย ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และอยู่ในทุกสายชั้น คนที่ถูกเก็บข้อมูลก็ไม่โกรธ เพราะเลือกจากความพึงพอใจ สายนี้จะทำปฏิทินเก็บข้อมูล เขาจะเก็บเรื่องนี้อย่างไร แล้วขอให้ส่งเครื่องมือที่เท่าไร โดยเราจะให้มีหมายเลขกำกับ และส่งไว้กับใคร ถ้าผู้ที่อยู่สาย ป.1 ก็เก็บกับกลุ่มสาย ป.1

ถ้าผู้ที่อยู่นุบาล ก็เก็บกับกลุ่มอนุบาล เมื่อได้ข้อมูลกลับมา กลุ่มข้อมูลต้องมาสรุปผลเป็นรายห้องเรียน แต่ของผู้ที่ให้ข้อมูลคือครูแต่ละท่าน สรุปผลมาเป็นรายบุคคล ถ้าเป็น นักเรียนจะเป็นรายบุคคล นักเรียนคนนี้อยู่ระดับดี ปานกลาง หรือปรับปรุง หรือระดับใดเป็นรายบุคคล จากนั้นผู้รวบรวมข้อมูลจะ มาสรุปผลเป็นรายห้องเรียนว่าห้องเรียนนี้ นักเรียนดีกี่คน ปรับปรุงกี่คน ปานกลางกี่คน หรือปฏิบัติ ไม่ปฏิบัติ แล้วแต่เครื่องมือที่กำหนด กลุ่มนี้ก็ส่งต่อให้กลุ่มที่ 3

กลุ่มที่ 3 กลุ่มวิเคราะห์ข้อมูล จะทำงานในช่วงสุดท้าย จะ นำผลจากตรงนี้มาสรุปอีกครั้งว่า จากเกณฑ์ที่คณะกรรมการตั้งขึ้นมาว่า ต้องการให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมทั้งโรงเรียน คาดว่าจะมีประมาณ 70 % ผลออกมาเป็นอย่างไรหรือไม่ ฝ่ายวิเคราะห์จะสรุปผลออกมา ต้องทำให้เห็นว่าจุดเด่นของโรงเรียนนั้นมีอะไรบ้างที่ถึงเกณฑ์ และจุดด้อยที่จะต้องปรับปรุงมีอะไรบ้าง ในจุดด้อยที่ปรับปรุงนั้นควรจะอธิบายในรายละเอียดเป็นรายข้อด้วย เพื่อจะแก้ปัญหาได้ตรง เช่น ผู้อำนวยการไม่ค่อยติดตามงาน ต้องปรับปรุง ทำให้รู้ว่าในมาตรฐานภาวะผู้นำที่ต้องปรับปรุงคือ ข้อรายการใด แต่ภาพรวมจะ ออกมาดีหรือปานกลาง แต่ต้องมีข้อที่ปรับปรุงด้วย เพราะคนเราไม่มีใครดี 100 % เพื่อผู้บริหารจะได้ไปแก้ไขในข้อนั้น เช่น ฝ่ายวิเคราะห์จะต้องลงไปรายละเอียดอีกครั้งว่า ข้อที่ต้องปรับปรุงคืออะไรบ้าง ซึ่งจะได้ภาพสรุปออกมาในภาพรวม และภาพย่อยๆ ที่จะต้องนำไปปรับปรุงด้วย อันนี้คือการแบ่งงานในการวางแผนส่วนที่ 2

พอได้ 3 กลุ่มแล้ว กลุ่มวิเคราะห์ต้องเขียนรายงาน ซึ่งจะจบงานของเขาประมาณเดือนเมษายน เมื่อวางแผนเรียบร้อยแล้ว นี่คือ P พอถึงตัว D คือให้ครูปฏิบัติงาน ให้ผู้ที่รับผิดชอบทำงานไปตามปกติ ตอนนี้อาจจะไม่ยุ่งก้าวกายมาก สายบริหารจะ ให้คำแนะนำ นิเทศ ให้ในสิ่งที่พอจะสนับสนุนได้ และมีการปรึกษาหารือกันเป็นระยะ ๆ จากนั้นเมื่อทำงานไปแล้ว ฝ่ายเก็บก็ต้องเก็บบันทึก สรุปผลไปด้วย ขณะ D คือตลอดปีการศึกษา จากนั้น C ขณะทำงานก็ต้องเช็คไปด้วย ประเมินผลไปด้วย ประเมินเป็นระยะๆ เหมือนที่ทำงานตามปกติ และก็นำมาสรุปผล สุดท้ายคือ A หมายความว่าเมื่อสิ้นปีการศึกษา เราจะพบภาพรวมของโรงเรียนออกมาชัดเจนว่า มาตรฐานใดต้องปรับปรุงบ้าง ปรับปรุงอย่างเร่งด่วน ปรับปรุงไม่เร่งด่วน หรือเริ่มเข้าสู่ระดับ หรือพัฒนาให้ดีขึ้น หรือรักษาระดับ เราจะเริ่มเห็นภาพ

จากนั้นก็ลงไปสู่ตัว A อาจเกิดขึ้นจากงานของใคร คนนั้นก็เอาผลไปพัฒนาปรับปรุง เขียนแผนงานเพื่อแก้ไขต่อไป ก็จะได้กระบวนการ PDCA เมื่อครบสิ้นปีการศึกษา แต่ในขณะที่ทำงานจะมี PDCA ตลอดเวลา ในส่วนของประสบการณ์ในการทำงานปี

43 นี้ คิดว่ายังไม่มีปัญหาที่น่าหนักใจ

พิธีกร : อาจารย์ได้ฟังแล้ว คงจะมีข้อสงสัย อาจารย์เตรียมคำถามไว้ และพอจบรอบที่ 2 จะเปิดโอกาสให้อาจารย์ได้ถาม

จากนั้นอาจารย์เปิดโอกาสให้ครูในโรงเรียนเป็นผู้ประเมิน ที่นี้มาดูฝ่ายครูบ้างว่า อาจารย์เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมิน อาจารย์หรือไม่หรือมีใครมาประเมิน อาจารย์บ้างในการประกันคุณภาพ ในการจัดการเรียนการสอน

นางสิริมา กลิ่นกุหลาบ

เราพูดกันถึงตัวประเมิน ตัวครูจะเป็นผู้ปฏิบัติอยู่ตรงกลาง ผู้บริหารอยู่ตรงกลาง นักเรียนก็ประเมินเรา ดิฉันเปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินดิฉัน ทำมาตั้งแต่ 2517 ร่องรอยหลักฐานเก็บไว้ตลอด ใส่แฟ้มสะสมงานส่วนที่ 2 ไว้ แต่เป็นการประเมินอย่างแบบง่าย ๆ ไม่ทราบว่าจะตรงกับการประเมินที่เป็นเรื่องเป็นราว แล้วเข้าประกันคุณภาพเหมือนอย่างท่าน ผู้อำนวยการกล่าวใหม่ ดิฉันใช้คำว่า ความรู้สึกต่อวิชาสังคม ต่อครูสิริมา เป็นปลายเปิด ระยะเวลาปีก่อนๆ 2517-2520 เด็กจะวาดภาพให้ด้วยภาพที่ออกมา 80 % ครูจะนั่งกับเด็กที่พื้น บางคนก็กำลังดูภาพ บางคนไปอยู่กลางสนาม บางคนเล่นเกม แต่มีอยู่ภาพหนึ่งยื่นถือไม้เรียวหน้าห้อง เราก็กลับมามาดูว่าต้องเป็นเราแน่เลย เพราะความรู้สึกของครูสิริมาไม่ค่อยทำโทษเด็กในลักษณะนี้ ก่อนหักไม้เรียว ภาพนั้นทำให้ดิฉันกลับมาประเมินตัวเอง แต่มาระยะหลังความรู้สึกต่อวิชาสังคม คือดิฉันจะสอนเรียนรู้กับนักเรียนจะหลากหลาย ไม่ใช่วิธีเดียวจะมีทั้งแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎี แล้วจัดการเรียนรู้วิชาสังคมเข้าไป แบบนี้ครูวางแผน นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ถ้าเป็นการเรียนรู้ตามความสนใจ นักเรียนจะร่วมกับเรา แล้วเขาเลือกตามความสนใจ สร้างชิ้นงานตามความสนใจของเขา ซึ่งจะหลากหลาย และผลที่ออกมา คือเด็กชอบวิชาสังคมเพราะไม่เบื่อไม่จำเจ ทำให้อิสระ สอนไม่ซ้ำซาก ดิฉันว่า ตัวนี้น่าจะทำอะไรได้ โดยเมื่อก่อนก็เก็บธรรมดา ลูกศิษย์รักครู บางทีก็บอกว่าคุณครูสอนดี บางทีก็บอกว่าไม่ดี เบื่อ เก็บเทอมละครั้ง นักเรียนจะประเมินตัวดิฉัน แต่เมื่อปีการศึกษานี้เทอมที่ 1 ดิฉันก็ฉุกใจว่าน่าจะมาทำอะไรเล็ก ๆ เป็นการวิจัยสำรวจเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 /1 ที่มีต่อวิชาสังคมและครูผู้สอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้

วัตถุประสงค์เพื่อสำรวจเจตคติ ความคิดเห็นของนักเรียน วิธีสำรวจคือ ใช้วิธีสังเกต และให้นักเรียนบรรยาย สถิติร้อยละ สำรวจแล้วออกมาสรุปได้ว่า ออกมา 2 ด้าน ด้านเจตคติ ด้านกระบวนการเรียนการสอน และด้านความรักความศรัทธาต่อตัว

วครู

ด้านกระบวนการเรียนการสอน เด็กบอกว่า ครูมีการสอนที่หลากหลาย 15 คนคิดเป็นร้อยละ 34.9 ชอบเพราะเรียนรู้แบบกลุ่ม เรียนรู้แบบอิสระ ได้ใช้ความคิด เรียนรู้แบบสนุก เรียนแล้วได้ความรู้ และชอบเพราะเรียนแล้วได้ความสามัคคี

ด้านความรักเด็กบอกว่า รักครูเหมือนแม่ และชอบ 44 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แต่สิ่งทีน้อยคือ ได้ใช้ความคิดแค่ 11.36 % ดิฉันย้อนกลับมาคิดว่าทำไมดิฉันสอนให้เด็กคิดเหมือนที่ดิฉันเคยทำมาไม่สำเร็จ ตัววิจัยนี้จาก action ต้องกลับมาวางแผนใหม่ วางแผนการสอนใหม่ ตัว P เกิดขึ้นใหม่ แล้วดิฉันก็เอาทักษะการสอนมาปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วเริ่ม Check และก็ Do Action อีกครั้งหลังปลายปี ตัว Action เอมามาปรับปรุงอีกครั้ง ว่าหลังจากนั้นแล้วเป็นอย่างไร ความจริงคือเด็กเขาไม่คิดว่าเราให้เขาคิด เพราะมันมีกระบวนการคิดแทรกอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนแล้ว เพียงแต่เขาบอกว่าไม่อยากคิดอย่างสนุก เพราะดิฉันจะเล่นกับเขา 5 นาทีก่อนเรียน บางทีใช้ความเป็นเหตุเป็นผล เช่น กบเอ๋ยทำไมจึงร้อง จำเป็นต้องร้องเพราะว่าท้องมันปวด พระยาพิชัยเอ๋ยทำไมดาบหัก จำเป็นต้องหักเพราะพม่ามันบุก เขาถาม-ตอบจะรับกันอย่างไร วิธีการเขาบอกว่าเขาได้คิด แต่คิดตามภาษาครูก็อีกแบบหนึ่ง การให้แทรกอยู่ในกระบวนการเรียนการสอน การสอนให้รู้จักคิดวิเคราะห์ เช่น สอนประวัติศาสตร์ ดิฉันถามว่า “ถ้าสมมุติถูกเป็นโครงกระดูกอยู่ในหลุมบ้านเชียง บังเอิญวันนั้นมีการขุดพบ จะคิดอะไร” เด็กบอกว่า “อายุจั่ง ปี่เซียว” แปลว่า concept ของเขาคือ นอนไม่นุ่มผ้าใช้ใหม่ หรือ “วันนี้ตั้งระเบิดได้ออกทีวีทั่วโลก” และ “เอ้อ ! หายใจออกเสียที อึดอัดมานานตั้ง 3 พัน 4 พันปี” นี่คือนอยากคิดเล่นๆ ของเขาอย่างนี้ แต่ดิฉันแทรกอยู่เขาไม่ทราบ จึงออกมาแค่ 11 % ดิฉันคิดว่าเขาต้องการฝึกความคิด คิดตามภาษา ตัวอย่างเช่น วัวกับควายใครสวยกว่ากัน เกียงกันสิบนาทิ เขาบอกว่า “ควายสวยกว่า เพราะควายได้ออกทีวี เป็นดารา แต่ตายไปแล้ว ควายเจ้าฟูลเลอร์” และเขาบอกว่า “วัวชื่อสัตย์กว่าเพราะโกหกไม่เป็น” ตัวอย่างนี้จะเห็นว่า โฆษณามีอิทธิพล สอนแบบนี้ ดิฉันให้เด็กประเมินดิฉัน แล้วเก็บตัวนี้เป็นเจตคติที่นักเรียนมีต่อครู ถามว่าตัวเองประเมินเขาใหม่ ชิ้นงานที่ออกมาเขาจะมีการประเมินตัวเขาด้วย ประเมินงานด้วย ตัวอย่างเช่น เขาทำแผนผังความคิดเรื่องพุทธศาสนา ดิฉันพาไปวัด เพราะเขาเป็นคนขอเอง แล้วเขาก็คิดออกมาและตอนหลังเขาเขียนมาบอกว่า

- เรียนสนุกจังนะเธอ ใช่แล้ว ฉันชอบแบบนี้ ทำให้ฉันได้คิดเยอะ สนุกที่สุด
- แหม ก็ใช่สิ ตั้งแต่ฉันได้เรียน ฉันก็เลยคิดเก่งเหมือนเธอไงละโบว์

- เดี่ยวนี้เธอคิดเก่งจริงนะก๊วง
- ฉันก็คิดเก่งเหมือนเธอสิ เพราะฉันได้เรียนแบบนี้

เขาได้ประเมินตัวเองว่าดี เขายังไม่บอกว่าเขาดีมาก เพื่อนประเมิน ครูประเมิน บางครั้งก็ถึงผู้ปกครอง บางครั้งก็ไม่ถึง และจากการนำเสนออันนั้นเพื่อนก็ประเมินเขาอีก ว่าเขานำเสนอชัดเจนไหม เพื่อนๆ เขาจะให้ระดับดีเยี่ยมเลย เพราะชัดเจน คนประเมินให้ความรู้ดี พูดจาชัดเจนมาก คนประเมินให้ความรู้ดี คำถามสนุก เพราะเขาเล่นเกมเศรษฐกิจกัน เด็กก็ประเมินกันเอง ประเมินเพื่อนทั้งห้อง ประเมินคนรายงาน ประเมินครู เด็กเกิด PDCA เด็กมีการวางแผน เด็กปฏิบัติ มีการประเมิน แล้วหลังจากนั้นดิฉันก็ถามว่า ลูกจะเอากลับไปปรับปรุงไหม เธอพูดไม่ชัดเจนนะกลุ่มนี้ เด็กจะกลับไปปรับปรุง ก็เป็น PDCA ของเด็กที่ซ่อนอยู่ใน PDCA ของครู โดยอัตโนมัติตลอดเวลา และการทำงานของครูในระบบ งานโดยปกติ ดิฉันเป็นครูประจำชั้นสอน 21 ชั่วโมง และต้องออกมาทำอย่างนี้ เก็บอย่างนี้ก็เข้ามาตราฐาน นั่นคือทำงานปกติของเรา เพียงแต่เรามีระบบ เก็บเข้าระบบ ทำไปเก็บไปก็เสร็จ 1 เล่ม ครบเสร็จ 1 ปี ก็มีกองโต ถ้าอยากให้โรงเรียนด้วยก็ทำ 2 เล่ม อาจารย์ก็ทำเก็บไว้ 1 เล่ม ทั้งนี้ การทำงานปกติ จะเข้าการประกันคุณภาพภายใน ถ้าหากว่าบรรลุมาตรฐานด้านผู้เรียน ที่จะประเมินภายนอก 7 มาตรฐานในปี 45 เขาต้องการ 14 มาตรฐาน มาตรฐานที่ 1 เป็นคนดี เราสอนแล้วเด็กเป็นคนดี มันซ่อนอยู่ในมาตรฐานที่ 1 อยู่แล้ว มาตรฐานที่ 4, 5, 6, 9 นี้ชัดเจนมาก ถ้าจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยอัตโนมัติ และมาตรฐานที่ 10 นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีสุขภาพจิตดี ในขณะที่เขาสร้างงาน ถามว่าเขามีความสุขไหม สุขภาพจิตดีไหม ขึ้นงานสามารถบอกได้ว่าเด็กเข้ามาตรฐานที่ 1 แล้ว งานของครูเข้ามาตรฐานแล้ว ส่วนมาตรฐานที่ 12 มีลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ทำมาทั้งปีไม่มีศิลปะก็แยแล้ว การให้ครูทำปกติบรรลุมาตรฐานด้านผู้เรียนสามารถไปบรรลุมาตรฐานด้านกระบวนการ คือ มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และไปรวมถึงการบรรลุมาตรฐานด้านปัจจัยด้วย ครูมีความสามารถการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และตัวบ่งชี้ที่ 3 บอกว่า นำผลการประเมินไปใช้พัฒนาคุณภาพและการวิจัยในชั้นเรียน นำผลมาพัฒนาคุณภาพ พัฒนาเด็ก ฉะนั้น ขอให้อาจารย์ทำงานเป็นปกติอย่างมีความสุขและสบายใจ และอาจารย์เก็บงานให้เป็นระบบ อาจารย์ก็เข้ามาตราฐานแล้ว เพียงแต่คิดเพิ่มเติมว่าจะทำอย่างไรให้ทั้งระบบไปด้วยกันได้ ไม่ใช่คนเดียวในสถานศึกษา

พิธีกร : สิ่งที่อาจารย์ทำ อาจารย์ทำคนเดียวในสถานศึกษาหรือไม่ เพราะจะถามเชื่อมโยงไปที่อาจารย์ประวิทย์ว่า สิ่งที่อาจารย์ทำและเตรียมการสอนมากก่อนที่อาจารย์จะสอน ฉะนั้นเวลาสอนอาจารย์ให้เด็กหาวิธีการเรียนรู้ และมีเสียงสะท้อนจากอาจารย์ท่านอื่นๆ ในโรงเรียนบ้างหรือไม่ว่า สิ่งที่อาจารย์ทำ เขารู้สึกอย่างไร เขาอยากจะทำตามหรือไม่ และมีจำนวนเท่าไรที่ทำอยู่แล้ว

นายประวิทย์ บึงสว่าง

ก่อนจะตอบคำถาม ขอพูดให้สอดคล้องกับอาจารย์สิริมาเล็กน้อย การประเมินเด็กเมื่อก่อนนั้นจะใช้แบบ อาจารย์สิริมา ก่อนเปิดเทอมจะให้เด็กเขียนความรู้สึกให้ประเมินครั้งหนึ่ง เขาจะชม เพราะเขารู้ว่าสิ้นเทอมแล้วและเกรดจะออกในไม่ช้า เขาจะชมทั้งนั้นไม่มีติผมเลย คือ เมื่อสิ้นเทอมไปแล้ว โอกาสที่จะข้อมูลป้อนกลับ จะไปแก้ไขตัวเอง หรือปรับปรุงการเรียนการสอนในระหว่างเทอมนั้นทำไม่ได้ ฉะนั้นปัจจุบันที่ผมทำมา 2 ปีแล้วได้ผลจะใช้คำว่าอนุทินประจำวันหรืออนุทินสอน 1 สัปดาห์ ประมาณ 3-4 คาบ แล้วเขาเขียนมาส่งเรา 1 ครั้ง เขียนเป็นรายคน อาจารย์จะได้อะไรมากมาย อันนี้คือการประเมินตนเอง คือ ตัวเรา แล้วเราสามารถปรับปรุงได้ในอาทิตย์ต่อไปทันที

มีการเขียนที่ผมซึ่งใจมากและรู้สึกไม่ค่อยสบายใจคือ ที่ผ่านมามีเด็กจะชมและที่ติมากกว่าผมพูดเร็วเกินไป คนที่เรียนช้าๆ จะตามไม่ทัน ตรงนี้เราก็จะปรับลงครั้งต่อไปทันที เด็กจะกล้าติเราจริงๆ ให้เขียนทุกครั้ง เขาจะติเราจริง ช่วงเวลาที่เขาจะเขียนว่าเขามีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนคนไหนบ้าง เพื่อนคนไหนมาแนะนำเขาบ้าง และเขาตอบคำถามครูได้ เขาจะภูมิใจมากและบางคนที่ถูกเพื่อนเสนอให้ตอบหรือผมเรียกให้ตอบ เมื่อตอบถูกเขาจะภูมิใจ เราจะทราบสภาพการเรียนของเด็กในแต่ละครั้ง และจะแก้ไขได้ มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ผมกำลังสอนอยู่แล้วท่านผู้บริหารเรียกประชุม เด็กกำลังทดลอง ก็ไม่น่าไปเด็กเขาเขียนมาว่า อาจารย์ทิ้งเขาขณะกำลังทดลอง เขาเสียใจมาก เขาอยากให้อาจารย์เห็นว่าเขาทดลองแล้วเกิดผลอย่างไร เขาอยากให้อาจารย์เห็นว่าเขาทำแล้วประสบความสำเร็จไหม ตรงตามที่สมมุติฐานที่เขาตั้งไว้หรือเปล่า ทำให้ผมไม่กล้าจะทิ้งห้องในขณะที่มีทดลอง อันนี้เราสามารถแก้ไขทันที ฉะนั้น ในส่วนนี้คือ ตัว C กับ B ถ้าอาจารย์ทำจะพัฒนาตัวเองไปพร้อมๆ กับการเรียนการสอนได้ตลอดเวลา เด็กจะไม่กลัวและกล้าแสดงออก

อีกส่วนหนึ่งที่ทำอยู่ขณะนี้แล้วได้ผลคือการสอนวิทยาศาสตร์ จะมีการเขียนรายงาน ตรงนี้ต้องฝึกเด็กมาก ๆ เด็กจะมีแค่ตัวเลือกแบบปรนัยไม่ค่อยมีการเขียนรายงาน

เมื่อการทดลองเสร็จแล้ว ถ้าให้มีการเขียนการทดลอง ในกลุ่มจะมีเด็กเก่งๆ เด็กเก่งจะเขียนอยู่คนเดียว เวลาตรวจจะมีรายงานต้นฉบับอยู่ไม่กี่ชุด นอกจากนั้นลอกเอามาส่ง ถ้าอย่างนั้นฝึกเด็กไม่ได้ผล ทักษะการเขียนรายงานของเขาไม่ได้เกิดจากกลุ่มของเขาเอง จึงใช้วิธีว่า พอทดลองเสร็จ วิเคราะห์เสร็จ ให้ทั้งกลุ่มช่วยกันเขียน จะมีแบบการเขียนรายงานให้ แล้วให้กลุ่มช่วยกันอภิปรายแล้วเขียนในขณะนั้น รายงานผลการทดลอง แล้วส่งคนที่เก่งอธิบาย คนที่อ่อนก็จะได้ด้วย เขียนมาส่งครู 1 ชุด พอส่งมาแล้ว ผมจะให้เข้ากลุ่มให้คะแนนตัวเองก่อน ก่อนจะมีแบบประเมิน แล้วมีเกณฑ์ให้คะแนนชัดเจนว่า ถ้าเขียนจุดประสงค์ตรงนี้จะให้กี่คะแนน ผลการทดลองถ้าเป็นตารางได้ก็คะแนน ถ้าเขียนบรรยายอย่างเดียวได้ก็คะแนน เขาเขียนเสร็จประเมินเลยว่า กลุ่มเขาจาก 10 คะแนนเขาได้กี่คะแนน เรามีเกณฑ์ชัดเจน แล้วให้เพื่อนอีกกลุ่มประเมินว่าเขาได้กี่คะแนน แล้วส่งครู ผมจะเขียนแก้ไขและให้คะแนนเป็นคนสุดท้าย ว่าการรายงานนี้เขาได้กี่คะแนน ผลที่คืนรายงานผลการทดลองของเขากลับไป ทำให้เด็กได้พัฒนาการเขียนอย่างเขียนจุดประสงค์ครั้งแรกเขาไม่ถูก ผมจะเขียนกลับไปว่า ที่เขียนตรงนี้ไม่ถูกเพราะอะไร ภาษาตรงนี้เขียนผิด การวิเคราะห์ผลต้องอ้างผลการทดลองก่อน แรกๆ ต้องแก้ไขมาก แต่หลังๆ เด็กอยากได้คะแนนมากๆ และอยากให้ได้คะแนนตรงกับที่เพื่อนให้ ฉะนั้นตอนหลัง ๆ การพยายามเขียนรายงานดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ตรงนี้เป็นภารกิจ ยกตัวอย่าง 2 งานที่ชัดเจนนี้ก็คือ C กับ A

มาตรฐานที่ 4 การให้เด็กคิด สร้างสรรค์ วิเคราะห์วิจารณ์ ถ้าครูรู้จักตั้งคำถามจะสามารถให้เด็กคิดวิเคราะห์ได้ เช่น สอนเรื่องน้ำ “นักเรียนมีวิธีใดบ้างที่จะทดสอบว่า น้ำที่ดื่มในโรงเรียนทุกวันมีความบริสุทธิ์เพียงพอที่จะใช้ดื่ม” ที่ผมถามนี้เพื่อต้องการให้เด็กในกลุ่มระดมความคิดจากประสบการณ์ของเขาว่า จะทำอะไร จะกรอง จะต้ม เขาจะระดมความคิดภายในกลุ่มว่าจะทำอะไรจึงจะรู้ว่าบริสุทธิ์หรือไม่ ซึ่งคิดได้หลายวิธี ตรงนี้เป็นการถามเพื่อความคิดสร้างสรรค์ โดยนักเรียนในกลุ่มระดมความคิดว่าวิธีใดที่ดีที่สุด ถามเพื่อให้กลุ่มคิดตัดสินใจเลือกกว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดมา 1 วิธี แล้วถามต่อว่า วิธีที่กลุ่มเลือกมา ทำไมจึงเลือกวิธีนี้ จึงวิเคราะห์วิจารณ์ ว่าดีอย่างไร ในกลุ่มต้องช่วยกันวิจารณ์ว่าวิธีนี้ดีอย่างไรทำไมเลือกวิธีนี้ เป็นการฝึกการยอมรับความคิดเห็นผู้อื่นด้วย เพราะต่างคนต่างคิดว่าวิธีของตนเองดี ถ้ากลุ่มวิเคราะห์วิจารณ์แล้วลงมติว่าวิธีนี้ดีที่สุด ก็เลือกมาแล้ว 1 วิธี และสิ่งสุดท้ายที่อยากให้เกิดขึ้นคือ ให้ทดลองตามวิธีที่เลือกมา โดยออกแบบการทดลองแล้วทดลองเพื่อพิสูจน์ว่า วิธีนี้ถูกต้องสามารถใช้แก้ปัญหาได้

ฉะนั้นถ้าครูรู้จักการตั้งคำถามให้เด็กคิด ก็จะเข้ามาตราฐานที่ 4 ฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ทำได้ ถ้าเราวางแผนไว้ก่อน แล้วสร้างเครื่องมือว่าเราจะประเมินอย่างไร จะตรวจอย่างไร คิดว่าทุกท่านทำได้ ถ้าท่านปฏิรูปการเรียนรู้ เพราะการปฏิรูปการเรียนรู้จะส่งผลถึงเด็ก ถ้าเด็กออกมาดี ผู้ปกครองจะไว้วางใจให้ความเชื่อมั่นในโรงเรียนของท่านว่า เขาส่งลูกหลานไปเรียนโรงเรียนนี้ มีมาตรฐานการศึกษาที่มีคุณภาพ ผู้ปกครองจะร่วมมือให้การช่วยเหลือ ชุมชนให้ความสนับสนุน ชื่อเสียงโรงเรียนของท่านจะดีขึ้นตามลำดับ และเมื่อชื่อเสียงดีขึ้น ครูจะเกิดความภาคภูมิใจ มีการร่วมมือในการทำงานให้เป็นเชิงระบบก็จะมากขึ้นเป็นลำดับ ผู้บริหารก็จะให้ความช่วยเหลือ

ฉะนั้นถ้าท่านทำถูกระบบ ช่วงแรกๆ ความร่วมมือในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญคือเหนื่อยแน่นอน เพราะครูเคยสบายมานาน โดยเฉพาะการสอนแบบเดิมๆ พอมาทำอย่างนี้ต้องเตรียมมากขึ้น เหนื่อยมากขึ้น แรกๆ จะอึดอัด แต่พอทำไปจะเห็นศักยภาพของเด็ก และความสุขจะเกิดขึ้น เด็กจะมีชิ้นงาน ความคิดของเขาเยี่ยมมาก ยกตัวอย่างเช่น รายการแอดวantageการศึกษาโทรมาบอกว่า ให้ผมหาเด็กมาให้สัมภาษณ์รายการวิทยุ เรื่องปฏิรูปการเรียนรู้ เด็กลงมติดว่าจะเอาคนนี้ เพราะในการเรียนการสอนเราจะให้เด็กออกมานำเสนอผลงานอยู่แล้ว เขาจะรู้ว่าใครพูดเป็นอย่างไร ไหวพริบเป็นอย่างไร เสร็จแล้วให้เด็กไปสัมภาษณ์ โดยที่ผมให้เด็กตอบในสิ่งที่เขาอยากตอบ เขาพูดได้ดีกว่าผมอีก เขาพูดแบบเด็ก แล้วพิธีกรก็บอกว่าวันนี้เขามีความสุขมาก เขาได้สัมภาษณ์เด็ก ปกติเขาสัมภาษณ์ ดร.ระดับศาสตราจารย์ แต่เด็กตอบได้เป็นธรรมชาติ นั่นก็คือ ธรรมชาติของเด็ก ถ้าเราเปิดโอกาสให้เขา เราจะเห็นศักยภาพของเขา แล้วเราจะมีความสุข ขอให้อาจารย์ได้ทำ และขอให้อาจารย์ทำเต็มที่ที่ได้แค่นั้นแล้วแต่องค์กรของท่านว่าจะประสานและทำได้แค่ไหน อย่าไปเปรียบเทียบกัน ให้ทำของเราให้ดี เช่น ผมประเมินโรงเรียนตนเองว่าพอใช้ อาจจะได้ดีกว่าอีกโรงเรียนที่ประเมินว่าดีก็ได้ อย่าไปเปรียบเทียบกัน เรารู้ตัวเองว่าเราบกพร่องตรงไหน แล้วเราค่อยๆ แก้ไปเพื่อผลประโยชน์ของเด็กโรงเรียนท่าน

ขณะนี้ ที่โรงเรียนผมได้ทำมาตลอด แต่การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ จะทำทันที 100 % เป็นไปไม่ได้ ขึ้นอยู่กับธรรมชาติวิชา แหล่งเรียนรู้ สถานที่ที่เอื้ออำนวย ฉะนั้นค่อยๆ ทำ อย่าเพิ่งไปคาดหวัง ผมขยายเครือข่ายทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียนรวม 50 คน ฉะนั้นเราค่อยๆ ทำ คนที่ทำขณะนี้เราให้กำลังใจ บางคนทำได้ดี บางคนพอใช้ ขณะนี้ทำได้มากพอสมควร แต่ยังไม่ 100 % แต่ละวิชา แต่ละ

หมวดเริ่มทำแล้ว และทุกคนยอมรับว่าการสอนแบบนี้เป็นการสอนที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ขณะนี้ทุกคนยอมรับ ผู้บริหารให้การสนับสนุนเต็มที่ ปี 44 เราจะทำเต็มที่เพื่อให้พร้อมก่อนปี 45

พิธีกร : ตอนนี้เป็นช่วงที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมถามคำถามผู้อภิปรายได้ ท่านผู้ใดมีคำถามบ้าง ถ้ายังไม่มีคำถาม ดิฉันขอถามนำว่า

เมื่อสักครู่ อาจารย์สุมณฑา เล่าให้ฟังว่าอาจารย์เตรียมเครื่องมือมากมาย อยากเรียนถามว่า การที่อาจารย์เตรียมเครื่องมือ นั้น เรื่องนี้จะขัดแย้งหรือไม่ที่เราว่าไม่ต้องการเน้นกระดาษกองโต

นางสาวสุมณฑา พงษ์มาลา

1. ในส่วนของกระดาษกองโตที่เป็นเครื่องมือ นั้น เกิดขึ้นตลอดเวลาในการประเมิน ตัวอย่างเช่น อาจารย์สิริมา อาจารย์ประวิทย์ประเมินตนเอง โดยใช้รูปแบบหลายๆรูปแบบ ส่วนดิฉันเองก็เคยให้นักเรียนประเมิน แต่เป็นการประเมินที่ให้นักเรียนรู้จักเขียน และอยากจะทราบว่านักเรียนเขียนหนังสือผิดถูกมากแค่ไหน โดยวิธีนักเรียน ป.3- ป.6 ประเมินผู้อำนวยการในลักษณะปลายเปิด แต่ต้องระบุออกมาเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ต้องการให้ผู้ผู้อำนวยการสุมณฑาเป็นอย่างไร ตอนที่ 2 สิ่งที่เป็นอยู่ขณะนี้ มีสิ่งใดที่เขาชอบบ้าง ตอนที่ 3 มีสิ่งใดที่เขาไม่ชอบบ้าง เพื่อต้องการให้เขาลองวิเคราะห์ว่า ความต้องการทั้งหมดกับสิ่งที่เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นบวกและลบ รวมกันแล้วเท่ากับความต้องการหรือไม่ และสิ่งที่ได้กลับมาคือ เราได้พบตัวเองที่นักเรียนมองสิ่งที่เขาไม่ต้องการให้ผู้ผู้อำนวยการเป็นมีมากมาย และรู้สึกพอใจที่ได้ทำรูปแบบอย่างนี้ เพราะเราได้ปรับปรุงตนเองตามที่นักเรียนต้องการ เช่น เขาไม่ชอบที่ผู้อำนวยการไม่อยู่โรงเรียน และเขาชอบมากถ้าผู้อำนวยการไปเยี่ยมเขาในห้องเรียน และสิ่งที่ไม่ชอบคือ ผู้อำนวยการไม่ทักทายหนูเลย ฉะนั้นประเมินตรงนี้เป็นกระดาษกองโต แต่กระดาษกองโตนั้นสิ่งสำคัญอยู่ที่ว่า นำผลในกระดาษนั้นมาใช้ผลหรือไม่ นักเรียนที่ประเมิน ป.3-ป.6 มีประมาณ 700 กว่าคน ใช้กระดาษประมาณ 2 รีม แต่ได้คุณค่ามากมาย เป็นสิ่งที่มีค่ามหาศาล และนำมาแก้ไข

2. เครื่องมือมีมากมาย แต่เครื่องมือในการวัดจะอยู่ที่ผู้ทำงานคือคณะอาจารย์ที่ทำงาน เราไม่เป็นผู้บริหารที่เอาผลการประเมินที่เป็นกระดาษกองโตมาอยู่ที่สำนักงาน แต่ต้องส่งใบสรุปผลมาเพื่อให้เห็นภาพรวมของห้องนั้น สาเหตุที่ต้องมีเพราะว่าเพื่อให้เห็นภาพรวมของโรงเรียน ฝ่ายที่ทำวิเคราะห์ของโรงเรียน จะ

ไม่เห็นภาพรวมของโรงเรียน แต่ร่องรอยของการประเมินอยู่ที่ผู้ทำงาน เช่น เรื่องคุณธรรม จริยธรรม ก็คือตัวนักเรียน แต่กระดาษที่เกิดขึ้นคือ กระดาษที่สรุปมาว่า นักเรียนคนนี้มีพฤติกรรมลักษณะบวกหรือลบในด้านนี้ มีพฤติกรรมอะไรที่เป็นภาพรวมของเด็กคนนั้น

พิธีกร : เรื่องนี้ คงตรงประเด็นที่เราบอกว่า ไม่ต้องการเครื่องมือเป็นแบบสอบถามจำนวนมาก แต่อยากได้จากการสังเกต แบบบันทึกของอาจารย์นั่นคือ ผลบันทึก ผลสรุปว่าได้อะไร ซึ่งข้อมูลที่ได้มันได้จากครู หรือผู้ที่ทำการสอน

ผู้เข้าประชุม : หลังจากได้ฟังวันนี้แล้วจะมีทางเลือกและแนวปฏิบัติหลายประการ ในส่วนของโรงเรียนเส้าไห่วิมลวิทยานุกูล จ.สระบุรี มีการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวบ้างเป็นบางส่วน อยากให้วิทยากรที่เป็นตัวแทนสายครูผู้สอนช่วยขยายความว่า หลังจากที่ท่านได้ประเมินผลนักเรียนแล้ว ท่านสามารถจะไปเชื่อมโยงกับกระบวนการประกันคุณภาพภายในอย่างไร จะกระทำเหมือนกับผู้อำนวยการ

สุ่มตรวจหรือไม่ คือ โรงเรียนของท่านมีการวางแผนล่วงหน้าหรือไม่ว่าจะต้องมีหน้าที่ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานใด และเมื่อท่านได้ข้อมูลหลังประเมินนักเรียนแล้ว ท่านส่งไปเช่นเดียวกับที่โรงเรียนของผู้บริหารดำเนินการหรือไม่ แล้วโดยภาพรวมโรงเรียนของท่านมาตรฐานทำแล้วมีลักษณะอย่างไรเพื่อผมจะได้มีทางเลือกปฏิบัติมากกว่าที่ผู้อำนวยการกล่าวไว้

นายประวิทย์ บึงสว่าง

ในปีแรกที่โรงเรียนทำเรื่องการประกันคุณภาพ ทางกรมสามัญฯกำหนดให้ลองทำ 12 มาตรฐาน และกรมมีคู่มือให้ 2 เล่ม โดยมีแบบประเมินมาให้ด้วย โรงเรียนจะเลือกใช้หรือออกแบบใหม่ก็ได้ ในการทดลองปีแรกต้องการให้ครูทราบระบบก่อนการวางแผนขั้นต่อไป เราจะให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ คือ มีทักษะด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ เราสามารถจะให้ทางด้านพลานามัย ครู ดนตรี ศิลปะ ประเมินตรงนี้ได้ ที่ทดลองทำไปนี้ เราแบ่งเป็นฝ่ายดูตามมาตรฐาน 12 มาตรฐาน เช่น ทางด้านวิชาการควรจะได้รับผิดชอบเก็บข้อมูลมาตรฐานใด ฝ่ายธุรการ ฝ่ายปกครอง คุณธรรมจริยธรรม เราแบ่งฝ่ายเก็บข้อมูลแต่ละมาตรฐาน เมื่อเสร็จแล้วแต่งตั้งกรรมการประเมินตนเอง ที่เรียกว่า self study report 1 ชุดเพื่อรวบรวมข้อมูลสรุปเป็นเล่ม ก่อนที่จะทำตรงนี้ เราตั้งกรรมการการประกันคุณภาพเพื่อการศึกษามาตรฐานต่างๆ

แล้วสร้างมาตรฐานคุณภาพการศึกษาตามตัวชี้วัดที่กำหนดใน สกศ. 27 มาตรฐานของกรมสามัญ 12 มาตรฐาน ซึ่งโรงเรียนสามารถเลือกปฏิบัติได้ โดยดูตามสภาพโรงเรียนของเรา จากนั้นจึงไปปรับแต่ละมาตรฐานที่จะเก็บข้อมูล การสร้างเครื่องมือ และกำหนดกรอบที่จะประเมิน ที่จะสร้างเครื่องมือ และเก็บข้อมูลตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดต่างๆ แล้วจะแบ่งเป็นฝ่ายๆ เก็บข้อมูล บางอย่างเราอาจเอาผลการเรียนของนักเรียนได้ เช่น ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ที่บอกว่าจะต้องได้เกรด 1 ขึ้นไป 95 % ตรงนี้ดูผลสัมฤทธิ์ของทั้งโรงเรียน หรือด้านความสามารถในการใช้ภาษาไทย การสื่อสาร เกรดของเด็กที่เรียนภาษาไทยก็สามารถใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งได้ เพื่อที่จะดูว่าคุณภาพของเด็กเป็นอย่างไร ถ้าหากอาจารย์จะให้เพิ่มขึ้นมาอีก อาจสร้างเครื่องมือทดสอบความสามารถในการใช้ภาษาไทย หรือภาษาต่างประเทศเพิ่มเติมเพื่อยืนยัน ในเทอมหน้าจะวางแผนให้เข้าระบบมากขึ้น ครูทุกคนต้องมีส่วนร่วม เราจะแบ่งตัวชี้วัดตามมาตรฐานไป

ผู้เข้าประชุม : โรงเรียนของดิฉันเพิ่งเข้ามาทำงานอย่างเดียวกับท่าน การทำงานของดิฉันและคณะเพื่อนครูในส่วนที่ไม่ทั้งหมด 100 % บังเอิญเข้ามามาตรฐานโดยไม่รู้ตัว เพราะเราจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเข้ามามาตรฐานไปแล้วในบางส่วน แต่ส่วนที่โรงเรียนทำมาระยะ 1 ปี ได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้าง แต่ก็พยายามกันตลอดเวลา คือ พัฒนาคู่มือเพื่อให้เข้ามามาตรฐานให้ได้ โดยจัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโรงเรียน โดยใช้ทุกวิถีทางในแง่การจัดการเรียนการสอน และมีคณะคือ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ กับฝ่ายวิชาการของโรงเรียน ได้มีการประชุมกันในระยะแรก จะมีหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์มาร่วมมือกันอีกส่วนที่จะวางแผนว่า ในเทอมหน้านี้ ข้อบกพร่องของผู้เรียนจากการจัดการเรียนการสอนและวัดผลมาแล้ว สิ่งที่บกพร่องคือการเขียนกับการอ่าน และฝ่ายวิชาการได้ดำเนินการไปแล้ว ส่วนหนึ่งคือ เอาผลการประเมินตัวนั้นมาพัฒนานักเรียน แต่ยังไม่ได้เก็บอะไรที่ชัดเจนเหมือนกับท่านอาจารย์สุเมธนา เพราะท่านเข้าสู่แกนนำมาแล้ว 1 ปี พวกเราทำไปตามมาตรฐานที่ได้รับจาก สปช. บ้าง สกศ. บ้าง ดิฉันถูกประเมินภายในรอบแรกเพราะถูกจับฉลากได้ และผู้ประเมินบอกว่าดิฉันอยู่ในระดับดี แต่ก็มีข้อบกพร่องที่ต้องพัฒนาเช่นกัน และจะถูกประเมินรอบ 2 ในเดือนกุมภาพันธ์ ประมาณวันที่ 26 หรือ 24 นี้ ก็พยายามพัฒนาตนเองอยู่ ทั้งสถานศึกษานั้นยังไม่ได้จัดประกันคุณภาพหรือมาตรฐานที่ชัดเจน เพียงแต่อยู่ในระ

ดับที่มาพูดคุยกันวางแผน ส่วนที่พัฒนาบุคลากรนั้นเราทำมาเป็นระยะๆ และได้ผลเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ 100%

ผู้เข้าร่วมประชุม : ในช่วงเกือบ 2 ชั่วโมงนี้ ประกอบกับการได้รับฟังมาตั้งแต่เมื่อวาน ทำให้รับทราบแนวคิดแนวทางดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างหลากหลาย แต่ยังมีความหนักใจว่า แต่ละโรงเรียนที่ สกศ. นำมาเป็นตัวอย่างเป็นโรงเรียนประเภทที่ดอกบัวบานแล้วทุกโรงเรียน ส่วนพวกเรายังเป็นบัวพุ้นน้ำอยู่ คิดว่าวันนี้ได้รับแสงอาทิตย์คงจะบานตามบ้าง แต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันหลากหลาย หนักใจว่าจะทำไม่ได้ อย่างเขาจากโรงเรียนรุ่งอรุณนั้นผมได้ทราบผลงานมานานแล้ว อยากจะพาไปดูงาน แต่พอผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งอรุณมานำเสนองานก็ชื่นชมผลงาน แต่เมื่อถามว่าโรงเรียนรุ่งอรุณมีนักเรียนกี่คน ได้รับคำตอบว่าประมาณ 700 คน เท่ากับโรงเรียนของผม ถามว่ามีครูเท่าไร มีครู 180 คน โรงเรียนผมมี 30 คน และนอกจากมีครู 180 คน แล้วยังมีเจ้าพนักงานอีก 40 คน รวมแล้ว 200 กว่าคน ต่อเด็ก 700 คน นักเรียนห้องหนึ่งเด็กไม่เกิน 25 คน ของผมห้องหนึ่งไม่เกิน 60 คน นับว่าแตกต่างกันมาก

ในเรื่องของ school based ที่ให้กรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม โรงเรียนของเราก็ให้เข้ามามีส่วนร่วม แต่กรรมการสถานศึกษานั้น ถ้าลองเปรียบเทียบกับราชวินิตมัธยม ประธานสถานศึกษาคือ คุณหญิงสมจินตนา ภัคดีวงศ์ และกรรมการคือ ท่านแก้วขวัญ วัชรโรทัย แต่ของโรงเรียนผม เป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งศักยภาพความพร้อมค่อนข้างจะต่างกันมาก หรืออาจารย์ที่มาจากสาธิตจุฬา นักเรียนก็มีความพร้อมทั้งด้านเศรษฐกิจและวุฒิภาวะ ท่านประชุมกรรมการโรงเรียนและผู้ปกครองได้ แต่โรงเรียนของผมเด็ก 700 คน ผู้ปกครองประมาณ 500 เชิญประชุมครั้งหนึ่งก็มาประมาณ 60-70 คน อยากให้เขามามีส่วนร่วม อยากให้มาช่วยคิด กรรมการสถานศึกษานั้นมี 15 คน ประชุมบ่อย ครั้งหนึ่งไม่เกิน 10 คน แต่ก็ยังดีกว่าหลาย ๆ โรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงกัน หลาย ๆ โรงเรียนประชุมไม่ครบตามระเบียบภาคเรียนละ 2 ครั้ง จะใช้วิธีบันทึกการประชุม และถือสมุดประชุมไปให้กรรมการเห็นตามบ้านว่าเราประชุมกันตามนี้ ฉะนั้นจึงอยากเรียนถามอาจารย์สุเมธท้าวว่า ในสถานศึกษาของท่านนั้น ท่านได้ให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินของท่านอย่างไรบ้าง ทั้งผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และอยากทราบว่า กรรมการสถานศึกษานั้น มีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด และท่านได้พัฒนากรรมการของท่านอย่างไร

โรงเรียนเราไม่ได้ประกันโรงเรียนดีเด่น แต่ประกันโรงเรียนตามศักยภาพของตนเอง เพื่อรู้ตัวเองว่าขณะนี้เราอยู่บันไดขั้นใด แล้วจะได้ก้าวขึ้นไป บางข้อบางมาตรฐานยังอยู่ในระดับ 50% และให้ครูกำหนดเกณฑ์ของเขาเอง เช่น

ตัวอย่าง
ประสบการณ์ปฏิรูปการเรียนรู้

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา : การวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการเป็นองค์รวม

โดย รศ.ประภาภัทร นิยม
ผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งอรุณ

บทบาทของผู้บริหารกับการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

โรงเรียนรุ่งอรุณ ได้ทดลองบางสิ่งบางอย่างในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กนักเรียนทั้งโรงเรียน และสิ่งที่ทำไปแล้วนั้น ผลงานส่วนใหญ่ที่ออกมาเป็นผลงานของทุก ๆ คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครู ที่ทำให้รุ่งอรุณมีความเด่นชัดขึ้นมา ถ้าฟังตัวผู้บริหารเองไม่ค่อยได้ลงมือ หรือเป็นผู้นำแบบใช้คำสั่งละเอียดยิบย่อยหรือบอกกล่าวทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะแท้จริงพื้นฐาน (Background) ดิฉันเป็นสถาปนิก ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการศึกษาเลย เพียงแต่ว่าเคยเป็นครู เคยเป็นอาจารย์สอนที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็เลยมีวิญญาณครูอยู่บ้างอาจไม่เท่าท่านในที่นี้ เป็นครูประมาณ 20 ปี แล้วจึงออกมาทำโรงเรียน ในขณะที่ออกมาทำโรงเรียนไม่ได้ทำด้วยวิญญาณครู แต่ทำด้วยวิญญาณแม่ที่มีลูกเรียนอยู่ในโรงเรียน คือลูกเรียนระดับมัธยมศึกษา แล้วเขาเริ่มมีคำถามแปลก ๆ ว่า ทำไมเขารู้สึกไม่ต้องเรียนอะไรเลยแต่สอบได้ สิ่งที่เขาเรียนแล้วสอบ เขาไม่รู้สึกว่าได้อะไรสักเท่าไร เพียงแต่ทำตามแบบที่เขาจำได้ เขาแปลกใจว่าทำไมเพื่อนเขาต้องเรียนพิเศษ แล้วตัวเขาไม่นึกอยากเรียนพิเศษเลย แต่ก็สอบได้คะแนนพอสมควร ซึ่งเราฟังแล้วตกใจ จึงถามว่า เป็นอย่างไร ไม่ได้เรียน ลองเล่าให้ฟังซิ เขาเล่าว่าเวลาครูเข้ามาก็สอนตามหนังสือ สอนเสร็จเขียนบนกระดานไว้บ้าง เสร็จแล้วให้งาน เสร็จแล้วก็ออกไป ครูไม่รู้หรือว่าเราเข้าใจหรือไม่เข้าใจ นักเรียนก็ไม่รู้จะไปถามใคร เพื่อน ๆ จึงไปเรียนพิเศษ เพื่อจะติวล่วงหน้าสิ่งที่จะเรียนก่อน พอเวลาเข้าเรียนจะได้รู้เรื่อง แล้วเขาก็ดูเพื่อนว่าเรียนอะไรมาบ้าง แล้วก็ไปสอบ ทำให้เขารู้สึกว่าเรียนแล้วไม่ได้อะไร ไม่มีความรู้อะไรจริงจั่ง รู้อย่างละนิดละหน่อย ถูกถามว่า แล้วที่อื่นเขาเรียนอย่างนี้หรือ ซึ่งตัวเองก็ไม่รู้เหมือนกันจึงพากันไปดูที่โรงเรียนต่าง ๆ ไปถึงต่างประเทศ ในอเมริกาหลายโรงเรียน ไปลองเข้า

เรียนด้วย อังกฤษก็ไปลองเรียนแบบอนุรักษนิยม (Conservative) บ้าง สมัยใหม่บ้าง Waldorf บ้าง เขาก็ไปลองเรียน ก็ถามว่าเหมือนกันไหม ไม่เหมือนแล้วจะเลือกเรียนที่ไหนดี เขาเลือกเรียนที่โรงเรียน Waldorf แห่งหนึ่ง

ในอังกฤษ เขาบอกว่า ค่อยรู้สึกได้พูดจากับครูและเพื่อนอย่างจริง ๆ จัง ๆ บ้างในเรื่องที่เรียน เพราะต้องทำงานเป็นชิ้นเป็นอัน พอไปดูก็เห็นตัวอย่างของเขา เขาให้ไปศึกษาเรื่องโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ แล้วนักเรียนต้องทำรายงาน รายงานของเขาเป็นความคิดความเห็นและการนำเสนอที่น่าสนใจ แง่มุมที่น่าสนใจของเด็กและเป็นผลมาจากครูสอนใหญ่ เท่าที่ไปคุยดูแล้ว ครูค่อนข้างจะสนิทสนมกับเด็ก ได้พูดคุยกันถึงความคิด ความเห็น ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เรียน ซึ่งตรงนี้ที่โรงเรียนเดิมไม่มี ชีวิตเขาก็เปลี่ยนไป ตัวเองก็เกิดคำถามขึ้นว่า ในบ้านเราคนเก่ง ๆ มีมาก ครู/อาจารย์เก่ง ๆ ก็มาก น่าจะทำอะไรได้ จึงปรึกษาหารือผู้ใหญ่หลายท่าน แล้วลองทำโครงการขึ้นมาและนำเสนอให้ผู้ใหญ่พิจารณา ท่านก็บอกว่า ถ้าแนวปฏิบัติลงไปถึงขนาดนี้ คงทำได้

จะเห็นว่าดิฉันคิด แนวทางและวางแผนการทำโรงเรียน ดิฉันไม่ได้คิดบนความรู้สึกของคนที่จะเป็นผู้บริหารโรงเรียน แต่คิดจากความรู้สึกของคนที่เป็นแม่อยากให้ลูกเป็นอย่างไร การเป็นผู้บริหารโรงเรียนมาทีหลัง คิดว่าอยากให้ลูกเป็นอย่างไร ตั้งใจทยอยขึ้นมาและอ่านแบบเรียนของลูกว่ามีอะไรบ้าง ก็เห็นว่า การเรียนเราก็คงเรียนผ่านมาอย่างนั้น แต่ว่าสมัยก่อนเรายังเรียนอะไรที่ตรง เป็นเรื่องใหญ่ ๆ ไป สมัยนี้เรียนปะติดปะต่อกัน เป็นสิ่งละอันพันละน้อย ลองดูว่าเขาเรียนวิทยาศาสตร์อย่างไร สมมติว่าเรียนเรื่องของดิน ก็บอกว่าดินมีส่วนประกอบอย่างนี้ มีกรด ทราบ ซากพืชซากสัตว์ ฯลฯ เราก็มาคิดว่าแล้วถ้าเขารู้อย่างนี้ แค่นี้ ทำไมเขาต้องมาเรียนที่โรงเรียนด้วย คนที่จะมาเรียนหนังสือ เขามาเรียนเพื่ออะไร ต้องตั้งคำถามตรงนี้ ถ้าไม่เรียนหนังสือ ไม่อยู่ในโรงเรียนได้ไหม อาจมีชีวิตรอดอยู่ได้

ดิฉันเห็นว่าคนที่ไม่เรียนหนังสือมีชีวิตรอดอยู่ได้ คนทั้งหลายที่มาเข้าเรียนเรียนเพื่ออะไร ท่านเคยลองถามตนเองบ้างไหม จริง ๆ แล้ว โรงเรียนเราจำเป็นขนาดไหนต่อมนุษย์ มนุษย์เราต้องการอะไร ท่านอาจจะตอบต่าง ๆ นา ๆ อาจจะถูกทั้งนั้นที่ท่านคิด ถูกมากถูกน้อย บางทีเราคิดว่าโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นของมนุษย์ไปแล้ว ไม่เรียนไม่ได้แล้ว จนทำให้เราลืมไปว่า เด็กมาโรงเรียนเพื่อที่จะขจัดความไม่รู้ให้น้อยลง ๆ ความไม่รู้ทั้งหลาย เด็กๆ จะมีความไม่รู้อยู่มาก กว่าเราจะรู้ได้เราต้องสะสมไปเรื่อย ๆ อะไรที่จะมาแทนความไม่รู้ ก็คือความรู้ ความรู้ประเภทไหนที่จะไป

ขจัดความไม่รู้ออกไป ตัวอย่างเรื่องดินเมื่อสักครู่ ท่านคิดว่าเด็กขจัดความไม่รู้ออกไปหรือยัง ความรู้เรื่องเกี่ยวกับดิน เขาควรจะเรียนรู้อย่างไร เขาควรจะรู้ใหม่ว่า ดินชนิดนี้เหมาะกับพืชชนิดนี้ ดินชนิดนั้นเหมาะกับพืชชนิดนั้น ดินชนิดนี้มีส่วนประกอบของสิ่งนี้มากหน่อยเพราะว่าอยู่ในพื้นที่ตรงนี้ ดินชนิดนี้ชุ่มชื้นเพราะว่ามีอะไรบ้าง ดินชนิดไหน ดินแข็ง ดินทราย ดินใกล้ชายทะเลปลูกบ้านไม่ต้องลงเสาเข็ม ดินชนิดไหนที่ต้องมีเสาเข็มยาวถ้าปลูกบ้าน เขาจะรู้จากที่ไหน ถ้าเขาเรียนแต่ดินมีส่วนประกอบอะไรบ้าง เรื่องอันควรรู้อีกมากมายควรจะเรียนจากที่ไหน และเรื่องเหล่านี้แหละที่มนุษย์อยากรู้แล้วมีในโรงเรียนหรือไม่ ถ้ามี นับว่าเด็กที่เรียนในโรงเรียนเหล่านี้โชคดี มีอีกหลายเรื่อง เช่น เด็กประถมให้เรียนเรื่องราวร่างกายของเรา เขาบอกว่าร่างกายของเรามีแขน ขา ศรีษะ ลำตัว มืออวัยวะภายใน อย่างนั้นอย่างนี้ และมีระบบสำคัญ ๆ เช่น ระบบย่อยอาหาร ระบบหายใจ ระบบประสาทสัมผัส อ่านดูเสร็จแล้ว ถ้าบอกแต่ความแตกต่างระหว่างคุณสมบัติเหล่านี้ และไม่บอกว่าเป็นมนุษย์อาจจะเป็นอย่างอื่นก็ได้ถ้าเรียนแค่นี้ แล้วมนุษย์เป็นอย่างไร ความจริงที่เขาควรรู้อีกมีอีก แล้วเขาจะไปเรียนที่ไหน ถ้าไม่มีในแบบเรียน ไม่มีในโรงเรียน ไม่มีในครู เขาจะไปเรียนที่ไหน มีครูที่โรงเรียนอภิปรายกันว่า ห.ร.ม. กับ ค.ร.น. เรียนแล้วเอาไปใช้บ้างหรือเปล่า เพราะเรียนกันมาก เลยให้ครูลองคิดว่าเอาไปใช้เมื่อไร ใช้ตอนไหนในชีวิตของเรา ครูก็งง ตอบไม่ถูกเหมือนกัน ไปใช้ตอนไหนไม่รู้ เลขจำนวนเต็มศูนย์ถามว่าเอาไปใช้ตอนไหน ความรู้พวกนี้ ถ้าหากเรารู้เป็นท่อน เป็นจุด ๆ เป็นเรื่องย่อยๆ ไม่โยงเข้ากับเจตจำนงที่มนุษย์จะมีชีวิตอยู่จะทำให้ไม่เข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ก็ไม่รู้จะเอาไปทำอะไร

เราเสียเวลามากที่จะมาอยู่ในโรงเรียน 12 ปี แล้วความไม่รู้ยังอยู่เท่าเดิม พุดให้ฟังถึงจุดเริ่มต้นว่า ทำไมถึงทำโรงเรียนใหม่ ตั้งใจใหม่ที่ต้องการให้เด็กรู้อะไรกันแน่ เราอยากให้เด็กได้อะไรกันแน่ ได้แต่วิชาเป็นจุด ๆ เป็นท่อน ๆ เหล่านี้ไปหรือได้ความรู้อะไร ดิฉันไม่ทราบว่าจะต้องเป็นผู้บริหาร จุดใหญ่ ๆ ของเรา เราพะวงหรือเรากำลังอยู่ในระหว่างทางสองแพร่งใช่หรือไม่ ว่าเราจะไปทางไหนดี เราจะไปในทางที่ทุกคน PROMOTE กันใหญ่กว่าปฏิรูปฯ และเอาเด็กเป็นศูนย์กลาง จะไปทางนั้นดี หรือว่าเราจะไปอย่างเดิมดี ดิฉันไม่ทราบว่าจะอยู่ในทางสองแพร่งนี้หรือเปล่า แต่ถ้าลองถามใหม่ ว่า ลูกหลานของเราในอนาคต เราอยากให้เขาอยู่อย่างผู้รู้ เข้าใจตัวเอง รู้จักโลก อย่างเป็นจริง ๆ เข้าใจคนอื่น และช่วยกันพุงสังคมนีให้ได้ ด้วยสติปัญญาของเราเองหรือไม่ ซึ่งถ้าหากว่า ความหวังตรงนี้นั้นเกิดขึ้นได้จริง ดิฉันคิด

ว่าไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดก็ลุกขึ้นทำอะไรได้เหมือนกัน ดิฉันไม่คิดว่า ผู้บริหารไม่เพียงจะรู้สึกตัวเองต้องเลือกทางสองแพร่งเท่านั้น แต่ต้องตั้งคำถามใหม่ว่า เราถึงจุดที่ต้องช่วยกันสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ขึ้นมาเพื่อเผชิญโลกปัจจุบัน เราจะให้เขาไปเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่แล้วได้อย่างไร เราจะให้เขามีวิธีคิดชุดใหม่อย่างไร เพื่อที่จะเข้าไปคลี่คลายสิ่งต่าง ๆ ดิฉันจะตั้งคำถามว่าอย่าเพิ่งไปพะวงอะไร แต่เราลองถามคำถามเรื่อย ๆ เช่น แต่ก่อนพันธุ์ข้าวเรามีเยอะมาก นับได้ประมาณ 5,000 ชนิด แต่เดี๋ยวนี้เหลือประมาณ 200 กว่าชนิด กล้วยไม้ก็เหมือนกัน แต่ก่อนนี้มีประมาณ 2,000 กว่าชนิด ทั่วโลกมีประมาณ 5,000 กว่าชนิด แต่ขณะนี้เข้าใจว่าเหลืออยู่ประมาณ 1,300 ชนิด ถามว่า ที่หายไปนั้นมีใครคิดอะไรบ้าง กล้วยไม้เป็นสิ่งที่บ่งบอกหลายอย่าง มีวงจรชีวิตเล็ก ๆ ที่เกี่ยวกับกล้วยไม้ เช่น มีจุลินทรีย์ มีอะไรต่อมิอะไรที่เกี่ยวข้องและอิงอาศัยกันทำให้กล้วยไม้สามารถงอกขึ้นใหม่ได้ถ้าหากมันไปอยู่ที่เปลือกของต้นไม้ชนิดนี้ จะเกิดเป็นกล้วยไม้แบบนี้ขึ้น วงจรชีวิตของมันเริ่มเกิดขึ้น เติบโตได้สามารถถึงความขึ้นจากอากาศจากอะไรต่ออะไรเข้ามาได้ แต่พอคนไปพรากออกมาจากวงจร วงจรขาด พอสมดุลงานก็กระทบต่อวงจรที่ถัดไปที่เกี่ยวข้องอยู่ก็ขาดหมด จนแม้กระทั่งคาบคอกที่อยู่ก็ไม่มี เรายังทำอะไรกันบ้างเกี่ยวกับเรื่องนี้ เราห่วงแล้วเราบอกว่าเราเก่ง เราสามารถเพาะกล้วยไม้ได้ สามารถที่จะสังเคราะห์ได้ด้วยว่าอาหารที่กล้วยไม้ต้องการคืออะไร แล้วเราได้ส่งคืนวงจรที่หายไปหรือไม่ในการที่เราทำอย่างนั้น ดิฉันคิดว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่โลกปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่ พันธุ์ข้าวที่หายไป ยังมีชุมชนบางชุมชนเขาเก็บพันธุ์ข้าวโดยวิธี ครอบคร้วโตเพาะพันธุ์ข้าวเป็นเอกในพันธุ์นั้น เขาจะเก็บไว้บนหิ้งเลย และเขาจะไม่ปลูกซ้ำกัน เขายังรักษา ยังสามารถสืบสายคุณสมบัตินี้ ๆ ของมันได้อยู่เรื่อย ๆ ในขณะที่เรามีพันธุ์ข้าวมาตรฐาน เวลาปลูกต้องการดินมาตรฐาน ต้องไปทำดินที่ต่าง ๆ ให้เป็นดินที่มาตรฐานเหมือนกัน ต้องเอาปุ๋ยไปใส่ ข้าวจึงจะให้ผลเต็มที่ เรากำลังทำอะไรกัน เรากำลังทำอะไรกับโลกนี้เป็นทัศนะของมนุษย์กับโลก ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลกกำลังเป็นอย่างนี้เพราะอะไร แล้วเราคิดว่าจะเอาอะไรไปทดแทน จะดึงกลับคืนได้อย่างไร เด็กรุ่นต่อไปจะทำอย่างไร สังคมรุ่นต่อไปจะทำอย่างไร เขาจะเหลืออะไร นี่ถ้าหากว่ากระแสเรื่อง GENOME ลูกกลมใหญ่โตจริง ๆ เราจะทำอย่างไร เราจะมีทำอย่างไร เรามีวิธีคิด มี SOURCE ที่จะคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้พอหรือไม่ นี่คือน่าจะถามมากกว่าทางสองแพร่งนั่นอีก พ่อแม่ก็ควรถามคำถามนี้ ไม่เฉพาะผู้บริหารซึ่งเป็นห่วงลูกหลานว่าต่อไปจะทำอย่างไร ถ้าไม่ให้สติปัญญาไว้ จะไปรอดอย่างไร เรื่องนี้สำคัญว่าการมี

เทคนิคอะไรในการบริหาร มีเทคนิคอะไรในการเรียนการสอน ดิฉันคิดว่าเรื่องนี้สำคัญกว่า และสำคัญกว่าจริงๆ ไม่ใช่พูดเล่น ๆ เพราะว่าเวลาที่ดิฉันบ่มเพาะครูในโรงเรียน เขาจะพบแต่คำถามอย่างนี้ตลอดเวลา จะสอนภาษาไทย จะสอนวรรณกรรมอะไร จะสอนเรื่องสี่แผ่นดิน คุณรู้เรื่องอะไรที่เกี่ยวกับผู้เขียนบ้าง คุณรู้เรื่องอะไรที่เกี่ยวกับฉากเบื้องหลังของวรรณกรรมนี้บ้าง แล้วคุณคิดว่าผู้เขียนกับวรรณกรรมเรื่องนี้มีผลอะไรกับสังคมเราบ้าง ครูต้องตอบคำถามพวกนี้ นี่เป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนรุ่งอรุณ แม้แต่ครูที่มาด้วย 1 ท่านนี้ สอน IT จะสอนโปรแกรมไหน สอนการใช้เครื่องนี้ สอนเป็น PROGRAMMER อะไรก็ตาม ก็จะถูกถามว่า การเป็นช่างเทคนิคที่รู้วิธีใช้โปรแกรมซึ่งคนอื่นสร้างไว้แล้ว กับการเป็นผู้รู้ว่าจะมาเป็นคอมพิวเตอร์ว่าจะมาเป็นโปรแกรมต่างกันยังไง ครูก็มันไปเหมือนกัน จะตอบอย่างไรดี คำถามอย่างนี้จะมึกับครูทุกวิชา เพราะฉะนั้นอะไรคือสิ่งที่ต้องการ เราต้องการฝึกบ่มเพาะครูเสียก่อน ก่อนที่เราจะพาไปถึงปลายทาง บ่มเพาะครูให้เกิดอะไร เกิดวิธีคิด เกิดวิธีคิดไปทำไม ไปหาความจริงในเรื่องต่างๆ ให้จริงที่สุดเท่าที่เขาจะหาได้ว่าเกี่ยวข้องกับตัวเราอย่างไร เกี่ยวกับโลกอย่างไร มันเกิดทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านจริงหรือไม่ หรือไปทำลายอะไร นี่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในรุ่งอรุณ ครูมีปัญหา มาก ก็ไม่เป็นไร แก้กันไป ความไม่รู้ก็แก้กันไป แต่จุดหมายต้องแม่น ต้องยึดไว้ให้แม่น จะหลุดไม่ได้ เข้าถึงเรื่องนี้ได้เมื่อไร แล้วทุกอย่างมาเอง ครูจะคิดออกเองที่โรงเรียนจะให้ครูคิดแผนการสอนเอง ต้องทำมาให้ดูว่าจะสอนเรื่องนั้น ๆ จะสอนอย่างไรเริ่มต้นอย่างไร ให้เขาคิดแผนมา แล้วมาดูว่าจะจัดการเรียนอย่างไร ซึ่งวิชาหลักเราเรียนเทอมละ 1 วิชา วิชาหลักของเรามี 3 วิชา คือ ภาษาไทย สังคม (ภูมิศาสตร์/ประวัติศาสตร์) และวิทยาศาสตร์ 3 วิชาหลัก 3 เทอม ๆ ละ 1 วิชา แต่ทุกเทอมจะเรียนภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ เป็นหน่วยย่อยทุกเทอม และแบ่งการเรียนเป็นภาค ภาคเข้าให้เวลาติดต่อกันสำหรับวิชาหลัก และภาคบ่ายก็แตกเป็นวิชาอื่นๆ ภาษาอังกฤษบ้าง กีฬาบ้าง ดนตรีบ้าง ศิลปะบ้าง ก็สลับวันกันไป ตลอดทั้งเทอม พอเราจัดการเรียนลักษณะนี้ จะโยงกับอะไรก็ได้ สมมติว่าธรรมชาติของมันต้องไปโยง เราก็พาไปโยง เพื่อขจัดความไม่รู้ ไปขจัดความไม่รู้ทั้งหลาย ซึ่งถ้าหากว่าเราเรียนตัดเป็นเศษวิชาย่อย ๆ เราก็จะพบว่า มีเศษอยู่เยอะที่เราไม่รู้ เพราะฉะนั้น พอเราโยงเศษย่อย ๆ นี้ให้เชื่อมต่อกันให้หมด ก็ขจัดความไม่รู้นั้นออกได้ นี่เป็นวิธีการที่ทำกันในโรงเรียน เริ่มจากคำถามหรือปัญหา ปัญหาที่ใหญ่ที่สุดที่เราต้องรับผิดชอบร่วมกันของเยาวชนแล้วก็จะแตกย่อยออกไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งออกมาเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ที่

สอดคล้องกับธรรมชาติความอยากรู้ของชีวิต ที่นี้ถามว่า วิธีคิดเหล่านี้ที่ครูจะเปลี่ยน หรือครูล้างสมองตัวเอง เกิดขึ้นได้อย่างไร ครูต้องล้างสมองตัวเอง เราก็มีวิธีการ เหมือนกัน จะพูดคร่าว ๆ ง่าย ๆ ก็คือว่า เราใช้หลักของบุพภาคทางการศึกษา ก็คือ ใช้หลักกัลยาณมิตร ที่จริงในตำราก็บอกแล้วว่ากัลยาณมิตรเป็นอย่างไร มีคุณสมบัติ อะไรบ้าง และเราก็จริงจังกับคุณสมบัติเหล่านั้น เราเจาะดูเป็นเรื่อง ๆ ไปว่าเป็นได้ จริงหรือเปล่า คุณสมบัติการจะเป็นกัลยาณมิตรเหล่านั้นไม่่ง่าย เริ่มตั้งแต่ข้อแรก คือ ปิโย เป็นผู้น่ารัก กว่าจะเป็นผู้น่ารักได้ ครูต้องทำใจอยู่นาน เป็นผู้น่ารักไม่ใช่เป็น ระยะเวลา ๆ ต้องเป็นตลอดกาล เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ อดทนต่อความไม่รู้ของผู้เรียน ของศิษย์ เรื่องนี้ต้องอดทนมาก ครูบางคนชอบเป็นผู้พิพากษา บอกว่าเด็กคนนี้ไม่ เป็นสุภาพบุรุษ ใจไม่เป็นนักกีฬา ทำผิดแล้วไม่ยอมรับโทษ ชอบเป็นผู้พิพากษาดัดสินกัน ลักษณะนี้เป็นกัลยาณมิตรไม่ได้ กัลยาณมิตรต้องเป็นผู้บอกกล่าว เขาทำผิดเพราะ เขาไม่รู้ ครูต้องเป็นผู้บอกกล่าวให้เขารู้ แล้วบอกกล่าวอย่างไร ครูเองต้องไม่มีอารมณ์ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ด้วยความอิจจาวิริยา ด้วยความสงสยลังเล ต้องมีใจที่โปร่ง และรับรู้เขาอย่างที่เขาเป็น รู้เขาอย่างที่เขาไม่รู้อะไร เสร็จแล้วทำให้เขารู้ ทำยากนะคะ เป็นกัลยาณมิตรไม่่ง่าย ครูต้องเข้าใจว่ามนุษย์เป็นอย่างไร แม้แต่ตัวครูเอง ก็มีภาวะ ของความเป็นมนุษย์เต็มเปี่ยม แต่เราไม่ค่อยคุยกัน ก็จะไม่เข้าใจ เพราะเขาเองก็เป็นผู้ ที่เราเรียกว่ามนุษย์สุดประเสริฐ ที่นี้ต้องให้เขาเข้าใจว่ามนุษย์สุดประเสริฐเป็นอย่างไร ให้เขามั่นใจในตัวของตัวเอง ไม่ลังเลสงสัยว่าเรานี้แหละซึ่งเป็นผู้ที่มีสติปัญญา ให้ถึง ขั้นนี้ มีสติปัญญาจริง ๆ ทำให้เขาประจักษ์ พาเขาเข้าไปดูตัวเขาเอง แล้วลองให้เขา ลงมือปฏิบัติในงาน ในสิ่งที่เขาต้องแก้ปัญหา ในความพากเพียร และเขาประจักษ์ใน ความเข้าใจใหม่ ๆ ขึ้นมาในตัวเขา ซึ่งเขาไม่เคยเข้าใจอะไรอย่างนี้มาก่อนเลย

ดังนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการตั้งคำถาม สร้างโจทย์ยาก ๆ ให้ครู เช่น ถ้าจะสอน เคมี มาบอกว่าจะต้องสอนเรื่องของตารางธาตุอย่างนี้ ก็จะถามว่าสอนไปทำไม ต้อง ให้อธิบายอย่างชัดเจนว่าเป็นสิ่งที่ควรรู้เพราะอะไร ครูจะถูกถามคำถามอย่างนี้ ครูก็ จะเริ่มต้นตัว เริ่มตอบ เริ่มคิด คิดที่จะตอบ ทำไมต้องเรียนพันธะเคมี เราเป็นมนุษย์ ธรรมชาติรู้ไปทำไมพันธะเคมี ทำไมต้องรู้จักปฏิกิริยาเคมี ครูจะต้องคิด พอเขาเริ่มหา คุณประโยชน์ที่แท้จริงของสารวิชานั้น ครูก็จะเริ่มเข้าสู่หนทางของสติปัญญา แล้ว เราค่อย ๆ ทะล่อมให้เขารู้จัก ดินันสรูปมาจากสิ่งที่เราทำในรุ่งอรุณ เราเริ่มต้นจาก ศรัทธาในความเป็นมนุษย์ก่อน

และทั้งหมดนี้เราจะเห็นได้ชัดว่ามนุษย์ไม่มีอะไรมากไปกว่าความเป็นผู้ศึกษา

ทุกคน เป็นผู้เรียนรู้กันทุกคนเป็นผู้ศึกษาอยู่ตลอดเวลา นี่คือนิยามชีวิต คืองานของเราทุกคน เสร็จแล้วก็จะมีส่วนประกอบทางซ้ายในแผนภูมิ คือเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นภายนอก ส่วนทางขวาคือ เหตุปัจจัยภายในซึ่งต้องทำเอง มนุษย์ทุกคนต้องทำเหตุปัจจัย ภายในเอง เช่น ถ้าอยากเป็นกัลยาณมิตรที่ดี ก็ต้องลดความไม่อดทน ความติดนุงนังในกิเลสใหญ่หน่อย ต้องสร้างเหตุใหม่ แม้แต่การฝึกวจา วาจาก็เป็นสิ่งที่ฝึกใจ ได้เหมือนกัน เราให้ครูฝึกพูดให้ชัด พูดให้ประหยัดถ้อยคำ พูดไม่กี่ประโยคแต่ให้ได้ความ เพราะคนสมัยนี้ใช้คำสรว้อยเยอะมาก แล้วสรุปว่าอย่างไรไม่รู้ และที่หนักข้อที่สุดคือ มนุษย์สมัยนี้บอกความรู้สึกตรง ๆ ของตัวเองไม่เป็น แล้วสิ่งนี้จะเป็อุปสรรคของการเป็นครู เพราะเราจะบอกเด็กไม่หมด แล้วพาเขาไปไม่ถึงจุดที่เขาควรจะเรียนรู้ การฝึกวจาเป็นการเข้าไปฝึกใจอย่างแรงและตรง ท่านก็บอกว่าวจากับใจ วจีกับ มโนเป็นเรื่องที่ติดกันมาก ถ้าท่านมีมโนชัดเจน วจาก็ชัดเจน ถ้าท่านเริ่มตั้งใจที่จะ ใช้วจาที่ชัดเจน มโนท่านก็จะถูกตั้งด้วย

เราจะเห็นว่ามีการทำงานภายในและภายนอก ภายนอกมีตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน ครูเป็นผู้ชี้แนะ ไกลออกไป คือ มวลสารสรรพสิ่งในโลกนี้ถือว่าเป็นปัจจัย ภายนอก เป็นความรู้ภายนอก ซึ่งไม่ได้มาเป็นแบบเรียนชื่อ ๆ ตรง ๆ ปัจจัยภายนอก ในโลกมาอย่างมีที่ทำทั้งนั้น ควบคุมไม่ได้ และหลากหลายรูปแบบ ถ้าหากเหตุ ปัจจัยภายในรับไว้ไม่ทัน ซึ่งในตอนเด็ก ๆ ก็ยังมีพ่อแม่ช่วยได้ไปถึงขั้นฉันทะ วิริยะ เด็ก ๆ ก็จะมีฝึกมาก แต่พอโตขึ้น ๆ ต้องอาศัยปัญญาทั้ง 3 ชั้น ไม่เช่นนั้นจะไปไม่รอด ในการปฏิบัติจริงเราไม่ได้พูดกันอย่างนี้ ในการทำจริง มีหลักการนี้อยู่ในใจ แต่เรา ช่วยกันเตือนในวิถีชีวิต ในกิจวัตรประจำวัน ในงานประจำที่เกิดขึ้น การนิเทศภายใน และนิเทศประจำระดับต้องทำงานเรื่องเหล่านี้ คือสิ่งที่จำเป็นที่สุด ไม่อย่างนั้นพลิก หรือครูล้างสมองตนเองไม่ได้ ครูพาเด็กไปถึงปัญญาไม่ได้

วันนี้มีตัวอย่างแผนการเรียนของครู เรื่อง พลังงาน โดยแผนนี้ขึ้นต้นแผ่นแรก คล้าย ๆ MIND MAPPING เป็นแผนภาพที่ประมวล CONCEPT ของวิชาหรือหน่วยที่ จะสอน หน่วยนี้เป็นหน่วยวิทยาศาสตร์ของชั้นประถม 6 ของคุณครูบำรุง ทศนา ซึ่ง ทำแผนนี้เป็นครั้งแรกที่เข้ามาอยู่โรงเรียน ยังไม่ดี 100 เปอร์เซ็นต์ แต่จะเห็นได้ว่าเขา เริ่มประมวลความคิด วางแผนแล้วลองทำเป็นแผนภาพง่าย ๆ เรียงลำดับอะไรก่อนหลัง ก็ทดลองทำดู จะเห็นได้ว่าเขาเรียงจากขวาสุดคือ สืบค้นการเกิดไฟฟ้ากระแส เขา บอกว่า เด็กควรจะเรียนเรื่องพลังงานตามหลักสูตร แต่ว่าพลังงานที่เด็กเขาสัมผัส ใกล้ตัวที่สุดในขณะนี้ ที่ชัดเจนมากที่สุดคือ พลังงานไฟฟ้า เขาอยากจะให้เข้าตรงนี้

เพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว ก็ไม่เป็นไร จะเข้าจากทางไหนก็ได้แต่จะพาไปอย่างไร เขาก็ลองทำมาให้ดู เริ่มตั้งแต่สืบค้นการเกิดไฟฟ้ากระแสให้เด็กลองคิดเอง ชื่อหน่วยคือ พลังงานแห่งชีวิต เสร็จแล้วมาดูแหล่งพลังงานไฟฟ้าใกล้ตัว การทำงานของถ่านไฟฉาย และมาดูสืบค้นแหล่งพลังงานจากธรรมชาติ เขาจะให้ดูว่าธรรมชาตินั้นมีอะไรบ้างที่นำมาสู่ไฟฟ้า และนำไปสู่เรื่องของวัฏจักรพลังงาน ไปถึงดวงอาทิตย์ และเข้าสู่ระบบสุริยะต่อไป และก็สรุปถึงพลังงานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์

ถัดไปเป็นแผนที่ 2 ก็จะเป็นตารางที่วางแผนขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ด้านซ้าย ตอนที่ 1 เรื่องของการค้นหาพลังงานที่เราฟังมากที่สุด ครูต้องบอกเป้าหมายของตรงนี้จะสรุปได้ว่าการดำเนินชีวิตต้องฟังฟังสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ระบุได้ว่าพลังงานเป็นสิ่งที่มนุษย์จำเป็นต้องฟัง และไปสู่จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ถัดไปคืออะไร แนวปฏิบัติคืออย่างไร ขอบเขตเนื้อหาคืออย่างไร โครงการย่อย หรือกิจกรรมการเรียนรู้ และจะระบุว่าคาบเรียนที่เท่าไร เขาจะบอกทั้งหมดในแผนของเขา แบ่งเป็นกี่ตอน ๆ ของเนื้อหาในแผนภาพแผ่นแรกเมื่อสักครู่นี้ แผ่นนี้เป็นการวางแผนรายละเอียดลงไป จะระบุทุกอย่างลงไป รวมไปถึงสื่อต่าง ๆ ที่จะใช้ด้วย ตอนที่ 3 คือ เข้าใจวัฏจักรของพลังงานว่าดวงอาทิตย์เป็นแหล่งพลังงานเริ่มต้น นี่ก็เป็นภาษาของครูบ้างเองและเป็นปีแรกที่ทำ เขาทำตามความเข้าใจของเขา แต่ว่าเราต้องให้เขาทำ ให้เขาเขียนสามารถที่จะตรึงความคิดของตนเอง และระบุออกมาได้ ทำให้มันครอบคลุมและครบสมบูรณ์แบบได้อย่างไร

ถัดไปเป็นปฏิทิน ท่านจะบรรจุลงไปว่าใน 1 เทอม 13 สัปดาห์ มีอะไรเกิดขึ้นบ้าง ระบุวันที่ด้วย ทำอะไร ตั้งแต่จัดห้อง ความหมายพลังงาน CONCEPT MAPPING นาฬิกาไฟฟ้า วงจรไฟฟ้า ศึกษาถ่านไฟฉาย จะระบุหมดเลยว่าแต่ละวัน ๆ จนจบท้ายแต่ละวันทำอะไร สัปดาห์สุดท้ายที่เรียนจะมีงานหยดน้ำแห่งความรู้ คือ เมื่อเรียนจบแล้วนักเรียนจะต้องประมวลเอง แล้วนำเสนอเป็นสิ่งที่เกิดความรู้ความเข้าใจขึ้นมา ไม่ใช่เอางานที่ทำแล้วมาเสนอ เขาต้องออกแบบงานนั้นว่า งานที่เสนอนั้นแสดงความเข้าใจอย่างไร แล้วต้องให้รู้เรื่องด้วย คือพูดง่าย ๆ ว่าให้เด็กเป็นผู้รู้แล้วเป็นผู้ทำ ก็จะต้องทำทุกชั้นมา ตั้งแต่ชั้นเล็ก ๆ ตั้งแต่อนุบาลด้วยซ้ำ แต่เขานำเสนอตามภาวะวัยของเขา

ถัดไปจะเป็นแบบ ปผ.1 ครูจะต้องวางแผนการประเมินผลเอง โดยกำหนดว่าจุดประสงค์การเรียนรู้มีอะไร ต้องไล่ไปตามเนื้อหาแต่ละตอน มีที่จุดประสงค์ก็ว่าไปทั้งหมดทุกเนื้อหา นี่เป็น ปผ.1 จากจุดประสงค์ใน ปผ.1 จะเอาไปใช้ในแบบ ปผ.2

แบบนี้จะเป็นการประเมินผลเป็นระยะตามสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ตามการเรียนในแต่ละสัปดาห์ ตามการทดสอบที่มี หรือตามชิ้นงานที่让孩子ทำ และประเมินชิ้นงานนั้น เขาจะประเมินไปเรื่อย ๆ อันนี้คือ การประเมินผลตามจริงของสิ่งที่เกิดขึ้น การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และสุดท้ายจะไปประมวลรวมในแบบ ปพ.3 จะบอกว่าคะแนนมาจากไหนบ้าง มาจากผลงานชิ้นที่ 1 - 6 มีผลการทดสอบด้วย เขาจะบอกว่าเกณฑ์การให้คะแนนชิ้นงานนั้นเป็นอย่างไร บอกละเอียดเลยว่าชิ้นนั้นเป็นเท่านี้เท่านี้ มีการกำหนด เสร็จแล้วสุดท้ายที่ยาวเหยียดคือ ครูต้องเขียนความคิดเห็นของครูที่มีต่อผู้เรียนและต้องระบุว่าเขาเรียนสิ่งนั้นสิ่งนี้ได้เพราะอะไร ไม่ได้เพราะอะไร ที่ครูช่วยเขาไปแล้วอย่างไร และสิ่งที่ปรากฏเป็นความเข้าใจของนักเรียนเกิดขึ้นตอนไหนอย่างไร เพื่อให้ผู้ปกครองทราบ ทั้งหมดนี้เพื่อผู้ปกครอง จะเป็นรายเทอมไป นี่คือตัวอย่าง ที่ชี้ให้เห็นวิธีการและโจทย์ที่ครูจะต้องทำ นี่คือตัวอย่างใบงาน 1 ใบ จะมีรายละเอียดการเรียนการสอน และทุกหน่วยจะออกภาคสนามคือไปดูของจริง การออกภาคสนาม ถ้าเป็นเด็กประถมจะไป 1 - 2 วัน ต้องทำงานด้วย จะเตรียมไปก่อนว่าจะไปดูอะไรกัน แล้วก็จะมีสมุดภาคสนามที่จะให้ดูตั้งแต่การเดินทางไปเลย บันทึกว่าเขากำลังขึ้นรถไฟไหนไปทำอะไรบ้าง เขาต้องกลับมารายงาน สุดท้ายจะมีคล้ายเป็นแบบฝึกหัดให้ว่าเป็นภาคสนาม นี่เป็นวิธีการคร่าว ๆ ให้ทุกท่านเห็นว่า การเปิดให้ครูเขาคิดจากการตั้งคำถามต่าง ๆ สิ่งที่เขาทำมาก็เป็นที่น่าสนใจ ครูจะสอนเรื่องอะไรต้องทำหมดครบทุกขั้นตอน แต่ครูทุกคนทำได้ ขอยืนยัน เพราะเกิดขึ้นในโรงเรียนแล้ว ขึ้นอยู่กับคำถามที่เราตั้งว่าเป็นอย่างไร แต่ต้องยึดเป้าหมายใหญ่เสมอ ให้เขาทำจากสิ่งตรงหน้าเขา แต่ต้องไม่ลืมเป้าหมายที่เราต้องการให้บรรลุคืออะไร

เพราะฉะนั้นครูเหมือนเป็นลูกศิษย์เรา คือหัดให้เขาคิดเอง หัดตั้งคำถาม จุดประเด็นให้เขาเรื่อย ๆ ครูทั้งที่มีประสบการณ์และไม่มีประสบการณ์ จะมีความต้องการสิ่งเดียวกัน คือ ต้องการการยืนยันกับตัวเอง ต้องการโอกาสที่เขาจะประจักษ์ความคิดความเข้าใจใหม่ของเขาด้วยตัวของเขาเองว่าเกิดขึ้น เขาจะตื่นเต้นดีใจมาก ตรงนั้นคือ จุดที่เขาต้องการการยืนยัน เราต้องพาเขาไปให้ถึง โดยใช้นางนี้แหละเป็นตัวพาให้โจทย์ไป

พอทำไประยะหนึ่งดิฉันเริ่มมีคำถามสำหรับตัวเองว่า ครูในโรงเรียนก็เก่งกันหมดแล้ว แล้วเราทำอะไรอีก แต่พอเรามานั่งดูความสามารถของครูที่เกิดขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเราแทบไม่ต้องประเมินที่เด็กเลย เพราะถ้าครูเกิดแล้วผลจะไปที่เด็กทันที เห็นชัด แต่พอมาดูที่ครูจริง ๆ ครูทำงานอย่างนี้จะเหนื่อย และครูก็จะค่อย ๆ ทำ ยิ่งทำยิ่งสนุก

เด็กยิ่งได้ ครูยิ่งทำมากขึ้น เราก็เริ่มถอยมามองว่า ตอนนี่เกิดอะไรขึ้นบ้าง สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ครูเขามีความคิดสร้างสรรค์ (CREATIVE) สูงมาก แต่หากว่าเพลินจมลงไปในเรื่องมาก เขาก็ชักจะหลุดเป้าหมาย สารระนี้พอบอกว่าให้เชื่อมโยง ให้นูรณาการ ก็ไปได้ ชักไม่รู้ว่าขอบเขต จุดที่เขาเป็นกันมาก ๆ คือความพอดี อยู่ตรงไหน จะทำงานและให้มีปกติ คิดอย่างพอดี ๆ ดำรงสภาพปกติไว้ได้ใหม่ ก็เริ่มเห็นว่า ที่จริงเราบอกให้เขารู้จักตัวเอชนั้น เขารู้จักยังไม่หมด

และที่เราใช้บ่อยในโรงเรียนรุ่งอรุณคือ การอบรมธรรมะ พุทธศาสนา แล้วให้ลองมาปฏิบัติในงาน อบรมวิปัสสนา เวลาไปวิปัสสนากลับมาสดใสดี ใจพร้อมทำงาน พอทำไปชักพักก็หลงจมอยู่ในงานอีก มองงานเหมือนกับเป็นสิ่งที่จะต้องเอาชนะ ต้องไปอย่างนั้นอย่างนี้ เขาติดกับงาน เราต้องไปดึงเขาออกมา มันก็จะเกิดภาวะซึ่งพาตัวเองไปแล้วก็ไปติด พอดูเข้าไปถึงวิธีการเป็นอย่างไร ที่ติดเป็นอย่างไร มันก็คือภาวะภายในของตัวเรา เรื่องต่างๆ ที่เราติดอยู่มันเป็นอุปสรรคของการทำงาน สิ่งที่เราติดอยู่เพิ่มไปโดยไม่รู้ตัว พอรู้สึกตัวตัวเองเก่ง งานประสบความสำเร็จ ตัวพองใครติไม่ได้เลย อย่างนี้เป็นต้น คนเราก็มีเรื่องทีลำบาก ความเป็นตัวตนสูงมาก ทิฐิสูงมาก ถึงตรงนี้เราก็เลยคิดว่าเราน่าจะทำวิจัยว่าคนเรามีขีดจำกัดใหม่ในการพัฒนา มีเหตุปัจจัยอะไรมาช่วยได้บ้าง อะไรเป็นอุปสรรค การทำงานเป็นทีม บางทีการทำงานเป็นทีมช่วยได้ แต่บางทีก็เหมือนกับการก่อกบฏ ทีมเขาก่อกบฏก็มีเหมือนกัน เทคนิควิธีการ บางทีประทุไว้ก็อย่างนั้นๆ เราต้องเผชิญกับสถานการณ์จริง ตั้งสติให้ดี ถอยมาก้าวหนึ่ง แล้วมองกลับไป การไหวตัวทันของผู้บริหารจำเป็นมาก แล้วการบริหารแบบนี้ต้องยืดหยุ่นกันมาก ความคิดสร้างสรรค์แบบนี้ถ้าเราเกิดไปแข็งเกร็งมันก็ไม่เกิด ต้องยืดหยุ่น พอยืดหยุ่นมากก็จะเกิดจุดซึ่งสร้างความลำบาก ตัวใครตัวมัน ของฉันของเธอ ความคิดของฉัน และก็ไปถึงนักเรียนกลายเป็นการสร้างผลงานว่า ถ้าฉันทำให้นักเรียนห้องนี้เสนองานอย่างนั้นอย่างนี้ ได้หน้ามากเลย ผลก็ไปตกกับนักเรียนด้วย ซึ่งตรงนี้ผู้บริหารต้องพยายามทำให้พอดี ๆ ทำอย่างไรให้พอดี ๆ ไปทั้งกระบวนการช่วยเหลือกันจริง ๆ พาไปพบความจริงกันจริงๆ พาไปพบตรงกลาง ต้องเกิดเป็นวิถีการทำงานซึ่งต้องบวกกระบวนการให้เขามองตนเองได้เป็นระยะ ๆ ด้วย

ที่โรงเรียนมีเครื่องมือเยอะมากที่จะทำให้เขาได้ย้อนกลับไปดูตัวเอง คือโรงเรียนรุ่งอรุณเชื่อว่า เราสามารถจะเดินตามแนวทางของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ได้ สิ่งนี้พาให้คนไปถึงคุณภาพที่แท้จริง เราเชื่อว่าในครรลของนี้แหละ เราเรียนสรรพความรู้ต่าง ๆ ในโลกนี้ได้อย่างเท่าทัน แต่ที่นี้พอเราพูดในลักษณะนี้

ประเด็นที่ออกมาจริง ๆ ที่เราทำงานมา 4 ปี ทั้งผู้ปกครองและครูด้วย เรามาตั้งต้น ในภารกิจที่สำคัญที่สุดของเราขณะนี้ก็คือ เรื่องการฝึกตัวเอง ฝึกให้เข้าถึงความจริง ภายใน ให้รู้จักตัวเอง รู้จักวิถีแห่งชีวิต รู้จักวิถีการกำกับกาย วาจา ใจ รู้จักรักตัวเอง มีทัศนคติที่ถูกต้อง พอเหมาะพอดีกับตัวเอง รักษาความเป็นปกติของตัวเองได้เสมอ อันนี้เป็นข้อหนึ่ง

อีกข้อหนึ่งเป็นการเข้าถึงตัวเองเหมือนกัน ไปดูกระบวนการคิด วิธีคิด ฟินิจ พิจารณาในทางที่จะพึงพาสติปัญญาตัวเอง ไม่ต้องรอเหตุปัจจัยภายนอกให้มาช่วยเรา หรือไม่โทษอะไรข้างนอก ไม่โทษเด็กไม่รู้เรื่องไม่เข้าใจ หันกลับมาดูใหม่ถ้าสิบครั้ง เด็กยังทำเหมือนเดิม แสดงว่าเราพาเด็กไปถึงจุดที่เข้าใจจริงหรือเปล่า วิธีอย่างนี้ เป็นการฝึกเข้าถึงความจริงภายใน เข้าถึงความคิดของตัวเอง รู้จักตัวเอง รู้จักว่า สถานการณ์ต่าง ๆ เราจะคิดอย่างไร ตั้งต้นความคิดอย่างไร จากจุดไหนถึงจะพลิก สถานการณ์ต่าง ๆ ให้คลี่คลายได้

อีกประเด็นหนึ่ง เราก็ต้องฝึกหัดการเข้าถึงความจริงภายนอก สิ่งนี้เป็นแนว ทางพุทธธรรมเช่นกัน เข้าถึงองค์ความรู้ โลกธรรมชาติโดยผ่านสภาวะวิชาต่าง ๆ คือ เราทำความเข้าใจหลักสำคัญ 3 ประการ คือ เข้าใจความเปลี่ยนแปลงหรือไม่คงที่ และหลักของการเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์เป็นเหตุปัจจัยต่อกัน และสุดท้าย หลักแห่งการ สมดุลปรองดอง นั่นคือ สมานัตตา นี่เป็นการเข้าถึงความจริงภายนอกชุดที่ 1 - 2 คือ ตระหนักถึงถึงกระบวนการความรู้สิ่งต่าง ๆ จะต้องรู้ถึงองค์รวม ทำให้ชินเลย ทุกอย่าง เราพอใจเพียงแค่การรู้เศษความรู้ไม่ได้ แต่ให้มองหาความรู้ที่เป็นองค์รวม เสร็จแล้ว ต้องแยกแยะเป็น และบูรณาการเป็นด้วย นี่ก็เป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่ยาก วิธีเข้าสู่ ความจริงภายนอก เราจะรู้จักโลกอย่างไร วิธีกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ เราจะไม่ใช่ กระบวนการเรียนรู้แบบเศษความรู้ ตั้งเอาไว้อย่างนี้

การเข้าถึงความจริงภายนอกอีกประการคือ ท่าทีที่เราปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ รอบ ตัวต้องเป็นแบบรู้จักตน ต้องมีกตัญญูตาธรรม รู้คุณธาตุแท้ธาตุเทียม เข้าใจถึงจุดนั้นเลย และเราก็จะใช้ความรู้ได้ในทางที่เป็นคุณกับทั้งตัวเอง คนอื่น และต่อสังคมด้วย เสร็จแล้วการเข้าถึงความรู้ภายนอกชุดที่ 4 คือเราต้องรู้ว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เราเรียนทั้งที่มีคนคิดมาแล้ว มีคนสร้างเครื่องมือมาแล้ว เราไม่ใช่เรียนเป็นคนทำไมโครโฟนเป็นเฉยๆ ตามแบบที่เขาทำไว้ให้ แต่เราต้องเรียนรู้ว่าคนที่คิดทำนั้นทำได้อย่างไร จิตใจเขาเป็นอย่างไร ทำไมถึงอยากทำ แล้วเอามวลความรู้บางอย่างเพื่อมาใช้ทำสิ่งเหล่านี้ได้อย่างไร เรียนไปถึงภูมิปัญญา สิ่งเหล่านี้คือท่าทีที่ต้องฝึกให้ถึงความจริงภายนอก เป็นเพียง

ประเด็นว่า ทำไมครูถึงหนักอกหนักใจในการทำงาน ทำไมถึงพาดตัวเองไปไม่ถึง ไม่ทะเล่พูดาน เราก็ลองมาแกะประเด็นเหล่านี้ดู

ประเด็นที่ 3 คือ เรื่องของกัลยาณมิตร มีวิธีคิดที่ใช้โยนิโสมนสิการ ซึ่งจะช่วยครูก็ช่วย แต่จะไปบอกเขาตรง ๆ ไม่ได้ เราต้องมีวิธีถ่ายทอดเรื่องนี้ให้เขา ในมิติของบุคคล เขาจะฝึกตนอย่างไร ซึ่งต้องมีวิธีการ ยังเป็นความลับอยู่เพราะเรากำลังทำการวิจัย เหตุปัจจัยชนิดไหน เจื่อนไขอย่างไร ครูเขาจะฝึกไปบนนี้ และยังมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วยในการเป็นกัลยาณมิตรกัน นอกจากนี้ เนื่องจากความรู้ในสังคมพร่องไปมาก โดยเฉพาะเรื่องของพ่อแม่กับลูกจะมีความสัมพันธ์ที่ถูกต้องอย่างไร ซึ่งเหลือน้อยเต็มที มีตัวอย่างที่โรงเรียน คือ มีเด็กที่โรงเรียนคนหนึ่ง เรียนมัธยม มาสายแทบทุกวัน ทำอะไรผิดเพี้ยนอยู่เรื่อย ครูก็บ่น ดิฉันอดรันทนไม่ได้ ก็โทรศัพท์ไปถามพ่อเขาว่าทำไมลูกถึงมาสาย เขาก็บอกว่าตื่นสาย แล้วปลุกหรือเปล่า บางวันก็ปลุกทัน บางวันก็ปลุกไม่ทัน แล้วทำไมปลุกไม่ทันเพราะว่าบางทีผมต้องพาหมาไปเดินก่อน นี่คะ ครอบครัวเดียวนี้เป็นอย่างนี้ ต้องถามพ่อแม่ว่าคุณรักหมามากกว่าลูกหรือรักลูกมากกว่าหมา เด็กเขาคับข้องใจมากกว่าที่บ้านไม่มีใครเลยที่เขาจะพูดจาอะไรได้ด้วยดี พอรู้จากโรงเรียนว่ามีเรื่องอีกก็จะถูกพ่อตี เลยนหนีไปหาแม่ พ่อแม่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน แม่ก็ไม่รู้จะช่วยลูกอย่างไรอาจจะเพราะคุยกับลูกไม่เป็น ลูกอยู่กับแม่ก็รำคาญก็หนีไปหาย่าบ้าง ย่าก็พอเด็กทำอะไรผิดนิดหนึ่ง ย่าก็ว่าเด็กคนนี้เป็นอย่างไร พี่น้องไม่เห็นเป็นอย่างนี้เลย เปรียบเทียบไปอีก เด็กเป็นเด็อดเป็นแค่น ทะเลาะกับย่า แล้วหนีไปหาพ่อ วนอยู่อย่างนี้ ครอบครัวเป็นอย่างนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกไม่รู้จะทำอย่างไร เราก็ต้องเกิดภาวะสื่อสารกับพ่อแม่อีกต่อหนึ่ง ส่วนพ่อแม่ก็ให้เป็นเงินลูกมีของแพง ๆ เอามาอวดกัน แล้วก็ไม่ใช่ให้อะไรอื่น ทำไมไม่ให้ลูกมาโรงเรียนเอง อยู่ตั้งมัธยม 3 พ่อบอกไม่เคยสอนเขาขึ้นรถเมล์ เออ แล้วทำไมไม่สอนลูกขึ้นรถเมล์เสร็จแล้วก็ประดับประดองกันผิด สิ่งไม่ควรให้ไม่ให้ สิ่งไม่ควรให้ก็ให้ใหญ่เลย สอนกันมาผิด ๆ เด็กก็แย่นะ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มากแทบจะทุกครอบครัวในปัจจุบันที่พ่อแม่ไม่รู้จะพูดจาอย่างไรกับลูกมาให้ครูพูดในโรงเรียนรุ่งอรุณก็เลยเกิดชมรมพ่อแม่ทำกิจกรรมมากไปหมด เพราะเราเริ่มเปิดประเด็นพวกนี้ ที่โรงเรียนมีกรณีนี้มาก มีประเด็นเยอะมาก เด็กสามารถต่อรองกับผู้ใหญ่ได้ ไม่มาโรงเรียน พ่อแม่ไม่รู้จะทำอย่างไร แล้วมาทำกับครูต่อรองทุกอย่าง ก็เลยต้องจัดพบปะระหว่างครู ผู้ปกครอง ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทำเรื่องที่ควรทำ พูดเรื่องที่ควรพูด ให้ได้ฟังได้ยิน เรื่องที่ควรได้ฟังได้ยิน แล้วไปพูดกับลูกบ้าง

อีกประเด็นหนึ่ง ประเด็นที่ 4 เป็นของบุคคลที่เราเห็นว่าสำคัญกับโรงเรียน ตอนเป็นผู้บริหารแรก ๆ ก็ไม่คิดว่าจะเป็นเรื่องสำคัญกับโรงเรียน จริง ๆ แล้วผู้บริหารสำคัญ สำหรับโรงเรียนรุ่งอรุณนั้น อาจจะเป็นช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงด้วย ต้องมาช่วยเขาแก้ปัญหา ช่วยมาตั้งความคิด เป็นงานประจำ คือมาตั้งความคิดให้ครู และคนอื่น ๆ ในโรงเรียน นี่แหละหน้าที่ของผู้บริหาร และโครงสร้างบริหารกับสุขภาพองค์กรเป็นเรื่องที่ควรดูว่า เราจะจัดโครงสร้างอย่างไร ให้สุขภาพองค์กรทั้งกายและใจเป็นไปด้วยดี จริงๆ แล้วรุ่งอรุณ มีเคล็ดลับอย่างหนึ่งว่า ถ้าเราทำโรงเรียนเป็นแต่เพียงโรงเรียนกับนักเรียน เล็งที่นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ แต่ผู้เดียว จะทำไม่ได้เลย จะไม่สนุกและสุขภาพจะแย่มาก แต่ถ้าเราตั้งใหม่ว่าโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทุกคนต้องเรียนรู้หมด ครูก็เรียนรู้ ผู้บริหารก็เรียนรู้ ผู้ปกครองก็ต้องเรียนรู้ ทุกคนเรียนรู้กันหมดไม่ใช่แต่เด็กที่ต้องเรียนรู้ แบบนี้สุขภาพดีขึ้นทันที

ดังนั้น จึงถือเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารที่ต้องตั้งเข็มตรงนี้ ถ้าผู้บริหารไม่เปิดตรงนี้ คนอื่นทำไม่ได้ และอีกข้อหนึ่งที่ผู้บริหารของรุ่งอรุณส่งเสริมคือ ส่งเสริมเรื่องการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ตอนนี้มีครูมาสอนประจำ สอนครู และสอนเด็กมัธยมปลายด้วย สอนพระพุทธศาสนาให้สนุก แต่ต้องยอมรับว่าต้องเรียนกันตรงๆ วิชาบังคับฉันยอมแพ้ มรรค 8 ก็ต้องเรียน มรรค 8 สัมมาสังกัปปะคืออะไรก็ ต้องรู้ สัมมาอาชีวะคืออะไรก็ต้องรู้ สัมมาสติเป็นอย่างไรก็ต้องรู้ คือต้องเรียนเลย ถ้าไม่เรียนคือไม่มีสมบัติ ไม่มีต้นทุน ทำไปแล้วสะดุดขาตัวเอง นี่เป็นความรู้ที่เรียกว่า ยอดแห่งความรู้ เราจำเป็นต้องส่งเสริมกัน ซึ่งจะมีกลุ่มคนที่สนใจมากขึ้นเรื่อย ๆ เห็นประจักษ์ว่าความคิดชัดขึ้น สำหรับนักเรียนเราเริ่มเห็นแล้วว่าเรารู้จักกันไป ถ้ารู้ก่อนนี้ ปานนี้เก่งกว่านี้แล้ว ความจริงต้องสอนนักเรียนก่อนหน้านี้ เขาจะเก่งเร็วมาก ทุกวันนี้ที่เขาเก่งได้ขนาดนี้บุญหนักหนาแล้ว

อีกตัวอย่างที่เราพบ คือ มีนักเรียนคนหนึ่งเป็นนักไวโอลิน อายุ 9 ขวบ นับเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลก ตอนแรกคุณแม่เขาพามาอยู่ประถม 1 ใส่เสื้อแขนยาว คอปิด ใส่ยาวๆ ถุงเท้า รองเท้าผ้าใบ มิดชิดเลย ใส่หมวกปีกหลุบลงมา แล้วสั่งครูว่าห้าม ลูกเขาออกแดด แล้วมีคำถามกับครูทุกวัน ทำไมคนนั้นทำกับลูกเขาอย่างนั้น ทำไมวันนี้ลูกเขามีแผลอย่างนี้ ครูประถม 1 ปวดศีรษะมาก แต่เด็กคนนี้ซนสุดยอด สุดท้ายเด็กก็คือเด็ก ไม่ใส่รองเท้าอยู่ในโรงเรียน รองเท้าอยู่ไหนไม่รู้เดินทั่วโรงเรียน เราก็ห้ามไม่ได้ ธรรมชาติของเด็ก เราทำได้เพียงทำความเข้าใจกับพ่อแม่ ซึ่ให้พ่อแม่เห็นว่า ลูกเริ่มมีความสุขขึ้น ตอนแรกที่เขาเอาลูกมาไว้ที่รุ่งอรุณ เพราะอยากให้ลูก

รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคม ไม่สนใจใครเลยแรก ๆ เขาเล่นกับเพื่อนไม่ค่อยเป็นสนใจตัวเองมากกว่า แต่ก็ต้องดูสิ่งที่พ่อแม่ทำกับลูก คือลูกเป็นแต่ผู้ที่ได้รับความสนใจเอาใจใส่ แล้วลูกจะไปสนใจคนอื่นได้อย่างไร ก็ชี้ให้เขาดูว่าเดี๋ยวนี้ลูกดีขึ้น มีเพื่อน รู้จักเล่นกับคนอื่น เอื้อเฟื้อคนอื่น และรู้จักรักคนอื่น พ่อแม่มีความสุขขึ้น รู้สึกได้สิ่งที่สมปรารถนา แต่ก็ยังมีเรื่องเล็กเรื่องน้อยกังวลนิดหน่อย ต่อมาพอมีครูสอนไวโอลิน เขาอยากเรียนไวโอลิน พ่อแม่ก็ซื้อให้ วันหนึ่งดิฉันเดินผ่านหน้าห้อง เด็กเรียก อาจารย์ประกายทรวงครับ ผมจะสีไวโอลินให้ฟัง เขาก็เริ่มสี เราก็มองไป เขาก็เปลี่ยนใจว่าทำไมเด็กมาเรียกเราให้ฟังเพลงเขา เขาสีเพลง TWINKLE LITTLE STAR ฟังแล้วเราต้องหยุด ดูให้แน่ใจว่าเป็นเขาหรือนี้ ทำไมสีได้ละ พ่อเขาสีจบถามครูว่า ทราบไหมว่าเขาไม่ธรรมดา ครูบอก ผมก็สังเกตอยู่เหมือนกัน ครูที่สอนไวโอลินก็เป็นครูจริง ๆ พ่อเห็นเด็กไม่ธรรมดา สอนใหญ่เลย และเคี่ยวเข็ญให้เด็กต้องซ้อมทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ กับครู วันอื่นพ่อแม่ต้องพาเด็กซ้อมเท่านั้นเท่านั้น ชัดใจกับพ่อแม่ ครูก็จะทำได้ แต่พ่อแม่อยากให้ลูกเรียนอย่างมีความสุข แล้วบังเอิญครั้งหนึ่งครูตีลูกอย่างแรง แล้วครูอ้างว่านักไวโอลินเอกของโลกถูกตีมาแล้วทั้งนั้น ไม่มีใครสบายหรอก พ่อแม่ก็ตกใจพาลูกมาบอกว่าจะให้ลูกออกจากโรงเรียนนี้ ไม่ให้เจอครูคนนี้ ครูบังคับให้ลูกซ้อม ลูกก็ง่วงมีการบ้านต้องทำ ตื่นมาจะให้ซ้อมอีก พ่อแม่ก็เลยต้องมาฟ้อง พ่อเรียกครูมาก็ไม่ลดความตั้งใจที่จะส่งเสริมเขาให้ได้ดีที่สุดเหมือนกันทั้ง 2 ฝ่าย ดิฉันเลยบอกทั้งพ่อแม่และครูว่า ถ้าหากเด็กเขารู้ว่าพ่อแม่ก็ไม่รักครูไม่ศรัทธา ครูก็ไม่รักไม่ศรัทธาพ่อแม่ ไม่ฟังกันเลย เด็กนั้นแหละจะเสียใจ เพราะเขารักทั้งคู่ และเขาจะไม่เอาอะไรกับคุณเลยทั้ง 2 คน เขานั้นแหละจะเป็นคนที่เสียศรัทธาที่สุด คุณจะถูกกันดี ๆ ไหม ตกกลางเลยปรองดองกันได้ เด็กชายคนนี้น่าจะได้กลายเป็นนักไวโอลิน เขาไปเล่นที่สวนลุมพินี สัปดาห์ที่ผ่านมา เล่นเป็นธรรมชาติมาก เวลานี้เขาเรียนมาปีกว่า เขาสามารถเล่นได้ดียวเหมือนเชื่อ ซึ่งเป็นสิ่งมหัศจรรย์มาก นี่ก็เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าเด็กแทบจะเอาตัวไม่รอดเหมือนกัน ตอนแรกเราดูแล้วเป็นห่วง แล้วเขาเจอเหตุการณ์อย่างนี้ เหวี่ยงซ้ายสุด ขวาสุด ตลอดเวลา แต่มนุษย์เราก็แปลก ยังสามารถดีขึ้นได้ มีศักยภาพสูงสุดของตนเองจนได้ ขนาดเราไม่ได้ทำอะไรมา ลองคิดว่า ถ้าเราให้เขารู้วิธีที่จะปกครองชีวิตเขาอย่างถูกต้องเหมาะสม คิดดูมนุษย์จะอยู่กับอย่างมีความสุขขนาดไหน

นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ชี้ว่าควรสอนพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ไม่ได้สอนเพียงเพื่อเป็นความรู้ชนิดท่องจำเท่านั้น

อีกประเด็นหนึ่งคือ ด้านวิชาการ ที่ให้ดูไปแล้ว คือกระบวนการเรียนการสอนที่

เราได้ฝึกไปแล้ว การสร้างหน่วยการเรียนรู้ การสอน มีวิดีโอฉายให้ดู จะได้เห็นท่าทีของการเรียนการสอนแบบหน่วยโครงงาน อย่ให้เป็นในลักษณะให้ครูสอนตามปกติ แล้วทำโครงงานเพิ่มขึ้น เขาทำไม่ได้หรอก เขาจะเอาเวลาที่ไหนมาทำ เด็กจะเอาเวลาที่ไหนมาเรียน ต้องทำงานสอนของเขาให้เป็นโครงงาน จะเป็นโครงงานเล็ก โครงงานใหญ่ไม่ต่างกัน ทั้งหมดคือโครงงานอย่างที่ได้ดูตัวอย่างแล้ว ซึ่งในแต่ละตอน จะมีกิจกรรม บางกิจกรรมเป็นเหมือนกิจกรรมที่นำเข้าสู่ concept นำเข้าสู่ที่มา บางกิจกรรมเป็นเหมือนการฝึกทักษะ บางกิจกรรมเหมือนการทบทวนเข้าสู่องค์ความรู้ ประมวลผลความรู้ ทุกอย่างจะร้อยเรียงกันเป็นลำดับ ไม่แยกออกจากกันว่าการเรียน การสอนส่วนหนึ่ง โครงงานส่วนหนึ่ง แต่จะประมวลทั้งเนื้อหาสาระ ทั้งแนวคิดหลักของวิชา ทั้งการประยุกต์ใช้ ทั้งการเรียบเรียงขั้นตอนที่เด็กจะขึ้นเป็นขั้นบันได ผ่านกิจกรรมการงาน บรรยาย บันทึก ทำแบบฝึกหัด ฝึกฝนทักษะ ทั้งหมดมีจังหวะ สอดคล้องกันไปเรื่อย เป็นความต่อเนื่อง เหมือนอย่างที่ออกมาเป็นปฏิทินตลอดทั้งเทอม ดังนั้น เราต้องทำความเข้าใจตรงนี้ใหม่ ไม่ใช่งานนอกเวลา ไม่ใช่งานพิเศษ เป็นงานในเวลาอย่างเดิม วิธีนี้ตอนแรกครูก็งงและสงสัยเหมือนกันว่า ถ้าสอนเป็นกิจกรรมอย่างนี้ เมื่อไรจะได้เรียนเนื้อหา ดิฉันแนะนำครุคณิตศาสตร์ว่า เด็กเขามีความคิดใหม่ ให้เขาไปเก็บใบไม้มาที่ร่วง ๆ อยู่ แล้วลองหาพื้นที่ของใบไม้ 1 ใบนี้ เขาทำได้ไหม เด็กพยายามมากในการหาพื้นที่ของใบไม้ด้วยตนเอง เขาวัดละเอียดมาก แม้แต่ส่วนโค้งของใบไม้ มีเป็นเส้นเขา ก็พยายามไปหาขนาดมาเทียบว่าเป็นอะไรแล้วเทียบมาเป็นพื้นที่ออกมา ละเอียดมาก บางคนตีเป็นช่องตาราง ละเอียดมาก แล้วถามครูว่า แล้วตรงนี้เวลาที่เราดูจากเด็กทำ เราสามารถบอกเขาได้ว่าวิธีการที่เขาทำในการหาพื้นที่นั้น สามารถที่จะทำมาตรฐานได้อย่างไร เป็นสูตรได้อย่างไร เป็นรูปร่างของอะไร ก็บอกได้ การเรียนก็ง่ายขึ้น ครูหา concept ก่อน เมื่อนักเรียนได้ concept ครูก็ใส่เนื้อหาได้ว่ามีวิธีซึ่งง่ายกว่านั้นอีก เด็กจะเรียนเร็วมากเมื่อเขาเข้าใจแล้ว

ตัวอย่างที่ยกมานี้ อย่กแสดงว่า ภาพที่เห็นนี้ ไม่ใช่จะเห็นแค่ชั่วโมงหนึ่งหรือชั้นหนึ่งของโรงเรียน แต่จะเป็นอย่างนี้ไปหมดทุก ๆ ชั้นเรียน และเป็นการเรียนปกติของเรา เด็กจะได้มีเวลาของเขาอย่างน้อยที่สุดในเวลา 1 วัน อย่างน้อย 3 - 5 คาบติดกัน เขาก็มีเวลา เพราะฉะนั้นครูจะพาเขาได้ เช่น เรียนคณิตศาสตร์ เรียนตรีโกณ วัดความสูงของเสาธงวัดอย่างไร เขาก็ไปเข้าโรงงานของโรงเรียน ประดิษฐ์เครื่องมือกันทำได้ด้วยนะ ตอนหลังครูค่อยสอนว่าทำอย่างไร เด็กจะเข้าใจง่ายมากถ้าเขามีเวลาลงมือทำ โจทย์ครูจะต้องย้อนถามว่าเด็กจะต้องได้โจทย์อะไรก่อน ตรงนี้ที่ครูจะใช้

เวลานานหน่อยในการทำความเข้าใจ และการจัดห้องเรียนของเราจะมีนักเรียนไม่เกินห้องละ 25 คน และสำหรับเด็กบางชั้นที่เล็กหน่อยจะมีครู 1 - 2 คน เพราะอะไร เพราะเรามีเด็กพิเศษเรียนร่วมด้วย ห้องละ 1 - 2 คน

เพราะฉะนั้น ครูต้องได้รับการฝึกสายตาที่จะอยู่ที่เด็กได้จริงๆ และครูจะเข้าใจภาวะของนักเรียน ครูจะถูกบอกว่าเป็นครูสอนคนนะ ไม่ใช่สอนวิชา เปลี่ยนมุมมองของครูใหม่ สอนคนนะไม่ใช่สอนวิชา บอกเขาอย่างนั้น เพราะสายตาเขาจะอยู่ที่เด็ก อยู่ที่มีความรู้และไม่รู้ของเด็ก และครูสามารถจะจัดกลุ่มเด็กได้หลากหลายมาก วิธีการทำงานหรือแบบฝึกไหนที่ต้องการให้คละกัน วิธีการไหนให้ไม่คละ คนเก่งก็ให้ทำไปเลย เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ในเรื่องเดียวกันจะจำกัดความยากง่าย ใน 1 ห้อง เพราะฉะนั้นครูจะมองภาวะเด็กก่อน ว่ากลุ่มไหนควรจะให้แบบฝึกหัดอะไร หรือบางแบบฝึกหัดให้ทำพร้อมกันไปก่อนตามมาตรฐาน ถ้าหากสายตาครูอยู่ที่เด็ก เป็นครูที่สอนคน ไม่ใช่สอนวิชา ทำที่จะเปลี่ยนไปทันที และอีกอย่างที่พบว่าเพื่อนช่วยเพื่อนดีมาก ทำงานเป็นทีม จะค่อนข้างดี แต่จะมีปัญหาเกิดขึ้น ต้องมีการฝึกวินัยควบคุมไปด้วย ให้เขากำกับตัวเองได้ เพราะฉะนั้นเรามีกิจกรรมประจำวันที่เขาหุงข้าวเอง ตั้งแต่ประถม 2 กับข้าวจะยกมาจากที่หนึ่ง ให้เขายกมาเอง และรับประทานข้าวในห้อง อยู่กับครูครูทานด้วย เหมือนบ้านเลย กวาดดูแลห้องเอง ทำความสะอาดเอง ล้างชามเอง ครูก็ต้องคอยดูแลว่าเขาล้างแล้วสะบัดน้ำเลอะหรือเปล่า เหมือนอยู่ที่บ้าน มีผู้ใหญ่ดูแล เขาก็สวดมนต์ เย็นแม่เมตตา เป็นกิจวัตรให้ช่วยเหลือตัวเอง ช่วยเหลือส่วนรวม ให้อยู่รวมกันเป็นปกติสุข

ที่นี้มาถึงการประเมินและการวัดผล ครูสำคัญมาก หากว่าครูเข้าใจวัย ภาวะ การเรียนรู้ของเด็ก ตรงนี้เป็นเรื่องที่เราได้ความรู้จาก Waldorf มาก เด็กจะมีภาวะ การเรียนรู้แต่ละวัยมาก และชัดเจนว่า เด็กเล็กถึงเด็กประถมจะมีนิสัยการเรียนรู้ แบบของคร่อมค่อนข้างดี การสังเกตการเรียนรู้จะดี ดีกว่าผู้ใหญ่มาก การสังเกต การ เป็นไปที่มองไม่เห็น เขาจะสังเกตได้ดีกว่า ตัวอย่างหนึ่งคือ เด็กไปเรียนเรื่องนก ที่บ้านนก ผึ้งธนูรี คุณลุงที่เป็นผู้สอน เป็นเจ้าของบ้าน พาคุณ เสรีแล้ววาดรูปนกไว้เต็มเลย ที่บ้านท่าน ให้นักเรียนสังเกตรูปนกตัวไหนก็ได้ แล้ววาดรูป เด็กก็หันไปหันมาแล้วถามคุณลุงว่า ทำไมรูปนกบ้านคุณลุงมันยืนท่าเดียวกันแล้วหันไปทางเดียวกันหมดเลย คือวิธีวาดภาพรูปนกของวิชาการเป็นอย่างนั้น เด็กเริ่มสังเกตว่านกมีหลายท่าทาง ดังนั้น ภาวะการเรียนรู้ของเด็กสำคัญ และสำคัญต่อครูที่จะกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ของเด็ก เราจะย้อนกลับมาถึงแบบฝึกว่าจะเป็นอย่างไร แล้วเด็กจึงจะบรรลุผลนั้น ๆ

เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ และสิ่งหนึ่งที่รุ่งอรุณทำ เมื่อเราเลียนแบบจินตนาการแล้ว เราต้องสร้างตัวตำรา สร้างแบบฝึก สร้างเอกสารการเรียนรู้ สร้างอะไรเอง เพราะว่าต้องนำความรู้มาเชื่อมโยงกัน เป็น ลักษณะ Active Learning คือให้เด็กต้องคิดไปด้วย เพื่อที่จะสืบค้นต่อไป

ดังนั้น ภาวะการเรียนรู้ของเด็กสำคัญ และสำคัญต่อครูที่จะกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของเด็ก เราจะย้อนกลับมาถึงแบบฝึกว่าจะเป็นอย่างไร แล้วเด็กจึงจะบรรลุผลนั้น ๆ เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ และสิ่งหนึ่งที่รุ่งอรุณทำ เมื่อเราเลียนแบบจินตนาการของเด็กแล้ว เราต้องสร้างตัวตำรา สร้างแบบฝึก สร้างเอกสารการเรียนรู้ สร้างอะไรเอง เพราะว่าต้องนำความรู้มาเชื่อมโยงกัน เป็นลักษณะ Active Learning คือให้เด็กต้องคิดไปด้วยเพื่อที่จะสืบค้นต่อไป

ประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญได้เล่าให้ท่านหมดแล้ว ขอขอบคุณมากนะคะ ขอจบการบรรยายแต่เพียงเท่านี้ สวัสดีค่ะ

บทบาทครูกับการวางแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการเป็นองค์รวม (ระดับประถมศึกษา)

โดย คณะครูโรงเรียนรุ่งอรุณ

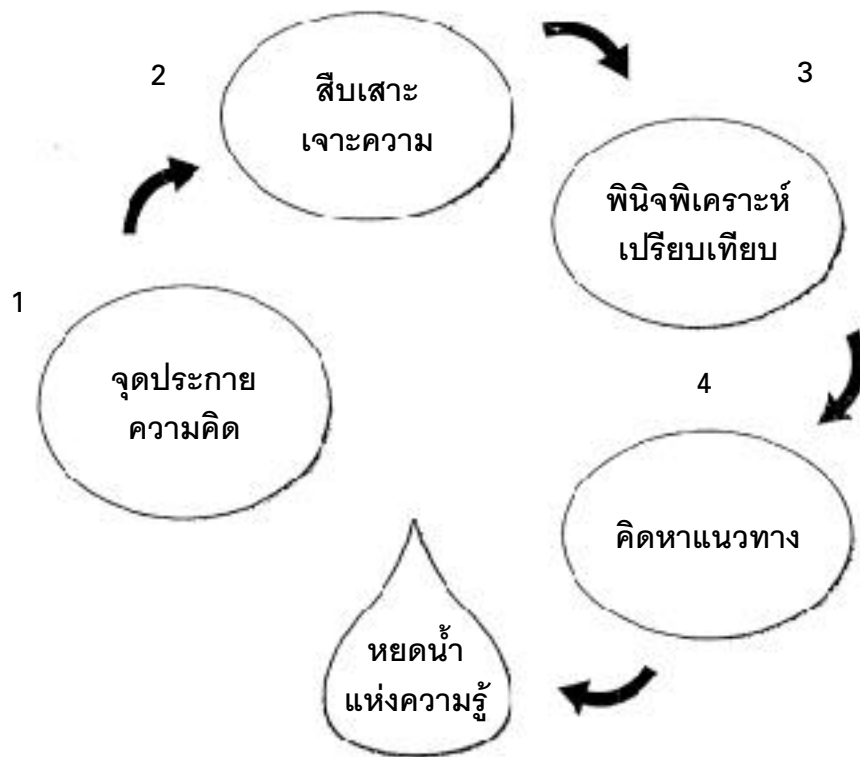
นางสาวสุวรรณา ชิวพฤษ

ขอกราบสวัสดิ์ต่ออาจารย์ทุกๆ ท่าน ในเรื่องของการทำแผนภาพความคิด และแผนการจัดการหน้าหนึ่งกระดาษ ซึ่งครูที่โรงเรียนรุ่งอรุณต้องทำกันทุกคน ก่อนที่จะทำการเรียนการสอนในหน่วยวิชาที่รับผิดชอบ ครูท่านนี้มีแนวความคิดอย่างไร ทำไมจึงเลือกขนมไทยขึ้นมาเป็นประเด็นที่จะเรียนวิชาสังคมศึกษา ในการวางขั้นตอนมีการดำเนินเรื่องที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้อย่างไร ภาพโรงเรียนรุ่งอรุณมีวิธีการเรียนการสอนที่แบ่งเป็น 3 เทอมการศึกษา เพราะฉะนั้นใน 40 สัปดาห์เราจะมีเทอมละประมาณ 13 สัปดาห์ 2 เทอม และเทอมละ 14 สัปดาห์ 1 เทอม วิธีการเรียนการสอนของเรา คือ เราจัดวิชาคณิตศาสตร์ เรียนทั้งปี เพราะฉะนั้นเราจัดให้เรียนคาบละ 40 นาทีทุกวัน ส่วนเวลาที่เหลือของช่วงเช้าอีกประมาณชั่วโมงครึ่ง เราให้เรียนเป็นวิชาๆ ไปเลย คือเทอมที่ 1 เราเรียนภาษาไทยอย่างเดียว 13 สัปดาห์ทุกวันๆ ละชั่วโมงครึ่ง เทอมที่ 2 เราก็เรียนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งที่โรงเรียนของเราเรียกชื่อหน่วยว่ามานุษยวิทยาและสังคมศึกษา เทอมที่ 3 เราก็จะเป็นวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งที่โรงเรียนก็เรียกว่า ธรรมชาติศึกษาและประยุกต์วิทยา การตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้ของเราได้แฝงตัวกระบวนการเรียนรู้ของวิชานั้นๆ ไว้ด้วยอย่างชัดเจนว่า เป็นวิชาที่ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับอะไร เพราะฉะนั้นการตั้งชื่อวิชาจึงต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ป็นธรรมชาติของวิชานั้นๆ เราตั้งชื่อ วิชาภาษาไทย สำหรับชั้นประถมว่า วิชานิทานเสริมภาษา คือจะใช้ตัวนิทานการเรียนรู้ภาษา ในระดับประถมปลายจะเรียกว่า วิชาภูมิปัญญาภาษาไทย เพราะในตัวภาษาไทยนั้นมีภูมิปัญญาของคนไทยแฝงอยู่ด้วย ส่วนวิชามานุษยวิทยาและสังคมศึกษา เรื่องการเรียนรู้สังคม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ตัวมนุษย์ (ตัวคน) ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ทั้งกับคนด้วยกัน และกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา

ก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมา แล้ววัฒนธรรมก็กลับมาห้อมล้อมตัวเราให้เรามี พฤติกรรมลักษณะนี้ เรามีประเพณี มีพิธีกรรมต่างๆ เหล่านี้ เราจึงตั้งชื่อว่า มานุษย วิทยาและสังคมศึกษา เพราะเราเรียนบนฐานความเข้าใจในตัวมนุษย์ ส่วนวิชา วิทยาศาสตร์ ถ้าในระดับประถมต้นจะเห็นว่าเป็นวิชาที่เกี่ยวกับเรื่องของธรรมชาติทั้ง สั้น นั่นก็คือ สิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา นับตั้งแต่สิ่งไม่มีชีวิตหรือสารต่างๆ กับสิ่งที่มีชีวิต ก็คือ คน สัตว์ พืช นอกจากนั้นก็ยังเป็นสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวเรา ดังนั้นเราจึงเรียกว่า วิชาธรรมชาติศึกษา แล้วเราต่อยอดด้วยประยุกต์วิทยา เพราะ ณ ปัจจุบัน หรือใน อดีตกาลมาก็ตาม เมื่อมนุษย์เริ่มใช้สติปัญญาของตัวเอง ใช้ความคิด มนุษย์ก็เริ่ม สร้างเทคโนโลยีต่างๆ นำมาใช้และพัฒนาต่อกันมา ปัจจุบันเราสามารถไปในอวกาศ ได้ นั่นก็คือ ตัวพัฒนาการของเทคโนโลยี เราก็เลยใส่ช่วงตอนท้ายว่า ประยุกต์วิทยา เพราะฉะนั้นการเรียนวิทยาศาสตร์ก็ว่าด้วยกระบวนการเหล่านี้ ครูรุ่งรวีผู้ที่ทำ โครงการนี้ได้ความคิดมาจากการเห็นเด็กในปัจจุบันติดชมกรูปรอบกันมาก เวลา ออกภาคสนาม เด็กจะพกขนมไปเป็นกระเป่าเลย ครูจึงสนใจที่จะนำเรื่องนี้มาสอนเด็ก คณะครูจึงได้ไปศึกษาและปรึกษาอาจารย์ยังยุทธ จรรย์รักษ์ จากจุฬาลงกรณ์มหา วิทยาลัย ซึ่งท่านก็ถามกลุ่มครูกลับว่า “คุณรู้ไหมว่า คนไทยกินขนมกันหรือเปล่า?” อาจารย์บอกว่า “ถ้าลองสาวเรื่องกันไปจริงๆ คนไทยทำขนม แต่จะไม่ทานเอง หลัง มื้ออาหารคนไทยมักจะทานผลไม้ แต่ขนมจะทำเพื่อไปวัดบ้าง เอาไปทำพิธีต่างๆ บ้าง ไปให้แขกบ้าง ให้เป็นของสำคัญกับคนที่เขาให้ความเคารพยกย่องบูชา” คณะเลย เริ่มเอะใจกันว่า ขนมที่เรารับประทานในปัจจุบันจนเป็นวิถีของเราไปแล้วนั้น คนสมัย ก่อนเขาไม่ได้ทาน นอกจากนี้ในอดีตขนมจะทำมาจากแป้ง น้ำตาล และมะพร้าว เป็นส่วนใหญ่ ทำไปเพื่อใช้ในพิธีต่างๆ ทำบุญ เรียกว่า งานบุญ นอกจากนี้ในเวลาที่จะ ทำขนมแต่ละครั้งนั้น ส่วนใหญ่คนไทยชอบใช้วิธีเหมือนการลงแขก คือ แต่ละบ้าน มีงานอะไรก็ตามก็จะไปช่วยๆ กัน คณะครูจึงพบว่านั่นเป็นวิถีสังคม คนเมื่อมี ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มาเจอกันที่ใดที่หนึ่ง ที่รวมกัน ก็จะมีความสัมพันธ์ต่อกัน มีความ ผูกพันกัน จะช่วยเหลือ จะมีน้ำใจต่อกัน และนี่คือภูมิของคนไทย ซึ่งปัจจุบันเราอาจ จะดูว่าคนมากเกินไป แต่คนในอดีตนั้นเขาต้องการเชื่อมความสัมพันธ์กันไว้ นอก จากนี้อาจารย์ยังถามต่ออีกว่า “วิวัฒนาการของขนมมีมาอย่างไร?” และเล่าถึงทำว ทองก๊ับม้าในสมัยอยุธยา ที่เป็นชาวโปรตุเกสเข้ามาพร้อมการใช้ไขในการทำขนมจึง เกิดเป็นขนมฝอยทอง ทองหยอด ทองหยิบ ฯลฯ หลังจากนั้นยุคของวิวัฒนาการของ ขนมที่เป็นเรื่องราว มีประวัติศาสตร์ ที่จะพาเด็กไปพบสภาพของคน ลักษณะของคน

ลักษณะของพื้นที่ได้ ในขณะที่เดียวกันการเรียนรู้เรื่องเหล่านี้ ยังช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กด้วย นักเรียนจะได้รู้ว่าเขาเรียนรู้ประวัติศาสตร์เรื่องชนมนี้ไปทำไม อะไรบ้างที่เป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวเขาหลังจากที่ได้เรียนรู้เรื่องเหล่านี้แล้ว นี่เป็นที่มาของความคิดของคุณครูรุ่งรวี ที่อยากทำเรื่องชนมไทย เพราะครุมีเจตนาที่จะให้เด็กมีความรู้ และเห็นว่า สิ่งที่เราใช้อยู่ สิ่งที่เราเห็นอยู่ เป็นปัจจุบันนั้น ทั้งที่ให้ความสำคัญบ้าง ไม่ให้ความสำคัญบ้าง ทุกๆ อย่างมีประวัติศาสตร์มาทั้งสิ้น และภูมิปัญญาแฝงอยู่ ถ้าเรารู้จักเข้าไปค้นหา พอเริ่มทำโครงการาน ครูก็มีช่วงเวลาของการวางแผนซึ่งช่วงนั้นที่ครูแต่ละท่านศึกษาหาความรู้จากผู้รู้ ผู้ทำชนมไทยเป็น ครูได้วิทยากรที่เป็นชาวอยุธยาเป็นจังหวัดเหมาะที่เรามีของจริงที่จะให้เด็กสืบค้นได้ ครูใช้ชนมเป็นตัวจุดประกายความคิดเด็ก จากชนมกรูบกรอบที่เขามี ให้เขานำมาแล้วพูดคุยกัน ค่อยๆ พาไปให้เห็นว่า ในชนมแต่ละชนิดนั้นมีอะไรแอบแฝงอยู่ ช่วงต่อไปจึงพาเด็กไปสืบเสาะเพื่อให้เห็นวิวัฒนาการของชนม เด็กจะเริ่มสนใจ ครูดึงช่วงประวัติศาสตร์ช่วงของสมัยอยุธยาตอนปลายให้เด็กได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กับวิวัฒนาการชนม ซึ่งดำเนินมาถึงช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งเป็นชนมไซ่เข้ามา ดังนั้นเนื้อหาของชนมกับประวัติศาสตร์จะสอดคล้องกันไป เมื่อเด็กได้องค์ความรู้ไประดับหนึ่งแล้ว จะมีการพาเด็กออกภาคสนาม พาไปสถานที่จริง คือบ้านที่ทำชนมอยู่ ให้ได้เห็นว่าคุณแม่อยู่อย่างไร ลักษณะบ้าน ลักษณะพื้นที่ เป็นอย่างไร ชาวบ้านในบริเวณนั้นอยู่กันอย่างไร ชุมชนตรงนั้นมีใครอยู่บ้าง เด็กได้ไปศึกษาในบริเวณเหล่านั้น และคุณแม่ก็พาเด็กๆ ทำชนม ตั้งแต่ตอกไซ่ แยกไซ่ขาว - ไซ่แดง จนกระทั่งได้ชนมออกมา ต่อจากนั้นครูก็พาเด็กไปดูเมืองอยุธยา เห็นภาพบ้าน ชุมชนในปัจจุบัน จากนั้นจึงพาไปดูที่ย้อนลึกลงไป นั่นคือสถานที่ทางประวัติศาสตร์ เหตุที่ครูพาเด็กดูจากปัจจุบันก่อน เพราะเด็กจะได้มีภาพของชุมชนแล้วจึงนึกย้อนถึงประวัติศาสตร์ว่าคนในสมัยพระนารายณ์จะอยู่กันอย่างไร คนในสมัยพระนารายณ์อยู่เหมือนเราหรือเปล่า แต่งตัวเหมือนเราหรือเปล่า ความคิดเขาจะคล้ายเราหรือเปล่า เพราะฉะนั้นเราจึงพาไปเจอคุณแม่ที่ทำชนมก่อนเพื่อให้เด็กรู้ว่า นี่คือคนทำชนมปัจจุบันเป็นอย่างนี้ ลักษณะการแต่งกายอย่างนี้ อยู่อย่างนี้ มีความคิด มีการพูดลักษณะนี้ นักเรียนจะเข้าใจว่ายุคปัจจุบันเป็นอยู่แบบนี้ เมื่อเราย้อนเวลาลงไปมันก็จะมี ความต่างกัน เพราะฉะนั้นเมื่อเขาไปเห็นสถานที่ที่เป็นสถานที่เชิงประวัติศาสตร์แล้ว เราจึงค่อยเล่าเรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์ให้เขาได้รับรู้ จากประสบการณ์นี้เมื่อเด็กกลับมา เด็กจึงมาศึกษาต่อในหนังสือ ถึงประวัติศาสตร์ยุคต่างๆ จนเชื่อมโยงได้ว่ามี

อะไรเกิดขึ้นในแต่ละยุค นี่คือวิธีการที่เราพาเด็กให้ไปสนใจประวัติศาสตร์ เราไม่ได้เริ่มจากการปกครอง แต่เราเริ่มจากพื้นที่ๆ ที่เขาสัมผัสได้ก่อนในปัจจุบันแล้วพาย้อนไปให้เจออดีต นี่คือการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนประถมโรงเรียนรุ่งอรุณ เมื่อเรียนแล้วเด็กจะเชื่อมโยงกับตัวเองว่าพื้นเพของเขาก็เป็นคนรุ่นสมัยก่อนมา แล้วปัจจุบันทำไมตัวเขาถึงได้ห่างจากชนมไทยมาก พอหลังจากที่ได้เรียนเรื่องนี้ เด็กเริ่มหันมารับประทานชนมไทยมากขึ้น

นี่คือแผนภาพความคิดของคุณครูรุ่งรวี ตรงกลางจะดูเหมือนหยดน้ำ คือเป็นทองหยอด และก็เปรียบเสมือนตัวหยดน้ำด้วย คือ ในช่วงของการเรียนรู้ที่โรงเรียนทุกสัปดาห์สุดท้ายของเทอม เด็กๆ ที่เรียนแต่ละวิชาจะต้องนำเสนอผลงานของตัวเองขึ้นมา ซึ่งเราเรียกส่วนนี้ว่า เป็นการกลั่นกรองว่าเด็กได้รับความรู้อะไรไปบ้าง? เด็กเข้าใจสิ่งที่เรียนรู้มาจนถ่ายทอดออกมาได้ ก็จะออกแบบการนำเสนอด้วยวิธีต่างๆ เราจึงเรียกว่าเป็นวันหยดน้ำแห่งความรู้ ในงานหยดน้ำแห่งความรู้ของเด็กกลุ่มนี้ เขาตั้งหัวข้อว่า “แนวทางแห่งไท” ดูจากเป้าหมายที่คุณครูบอกไว้ นั่นก็คือ “รู้เขา รู้เรา รู้ปรับ รู้ดำเนินชีวิตในวิถีที่รอบคอบ” บ่งบอกถึงท่าทีการเรียนรู้ที่ครู พาไปรู้ คือรู้ชนมในปัจจุบัน ที่ส่วน

มากเป็นของคนอื่นไปแล้ว รู้ตัวเรา รู้ภูมิของเราว่าเราเติบโตอย่างไร แผ่นดินของเราอยู่ที่ไหน แผ่นดินเรามีลักษณะเป็นอย่างไร ทำไมเราจึงมีขนมอบแบบนี้เกิดขึ้นมา นอกจากนี้คนไทยในอดีตแฝงอะไรไว้ในขนมไทย และต้องการบอกอะไรกับเราในยุคปัจจุบันบ้าง นั่นคือความสามัคคี ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ลดลงไปเรื่อยๆ แล้ว รู้ปรับ คือรู้สิ่งดีที่มีอยู่ในอดีตนั้น เราจะนำกลับมาใช้ในปัจจุบันได้อย่างไรให้เข้ากับภาวะของปัจจุบัน ด้วยวิธีที่รอบคอบให้เด็กเกิดวิจรรณญาณในเรื่องการมองขนม ถึงแม้ว่าเราเริ่มจากเรื่องขนม แต่เด็กอาจจะคิดได้กับเรื่องอื่นๆ ได้ด้วยเป็นต้น โครงการนี้จึงเป็นเพียงจุดเริ่มต้นที่จุดความคิดให้เกิดขึ้น ขั้นตอนที่อยู่รอบข้างของตัวหยดน้ำตัวนี้ เป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งจะเริ่มที่การจุดประกายความคิดเพื่อให้เด็กเกิดฉันทะต่อการเรียนรู้ เกิดความศรัทธาในวิชาเรียน ลำดับต่อมาเป็นการพาไปสืบเสาะเจาะความ ค้นข้อมูลจากหนังสือ จากสิ่งที่ปรากฏ เช่น สิ่งก่อสร้างต่างๆ นำข้อมูลมาพินิจพิเคราะห์ วิเคราะห์และสังเคราะห์จนได้ภาพสรุปรวมทั้งหมด ตอนท้ายจึงเป็นการคิดหาแนวทางว่าเขาจะทำให้คนอื่นเห็นความสำคัญของขนมไทยได้อย่างไร ปรากฏในช่วงของวันสุดท้าย คือ วันหยดน้ำ นี้คือลำดับความคิดในแผนภาพของคุณครูรุ่งรวีที่สื่อว่าเรากำลังเรียนเรื่องอะไร ใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างไร

นางสาวจันทร์ทิพย์ ปิยะวรรณ

ถ้าเรามีโจทย์ขึ้นมาว่า เราจะต้องสอนวิชาภาษาไทย อย่างรุ่งอรุณมองวิชาภาษาไทยว่าเราไม่ได้เรียนแต่ตัวภาษาอย่างเดียว เพราะเชื่อว่า ภาษาเป็นหนึ่งในวัฒนธรรม และวัฒนธรรมตรงนั้นเราเรียกว่า ภูมิปัญญา จึงได้ชื่อว่าวิชาภูมิปัญญาภาษาไทย แต่ว่าวัฒนธรรมตรงนั้นมีระบบเดียวกัน หรือไวยากรณ์เดียวกันกับภูมิปัญญาด้านอื่นๆ เพราะฉะนั้นก็เลยรวมเอาวิชาภาษาไทยรวมกับภูมิปัญญาด้านอื่นๆ เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย เพราะฉะนั้นโจทย์ของรุ่งอรุณ เวลาครูสอนภาษาไทย ต้องมองว่าภูมิปัญญาไทยคืออะไร ในภูมิปัญญาไทยไทยมีภูมิปัญญาภาษาไทยและภูมิปัญญาด้านอื่นๆ ซึ่งสามารถรวมกัน สอดคล้องกันได้แค่ไหน และส่งเสริมกันเพื่อให้วิชาภาษาไทยมีความชัดเจนมากขึ้น อย่างกรณีที่ดีฉันทำวิชาภาษาไทยก็สอนเด็กๆ โดยนำเอาภูมิปัญญาไทยว่าด้วยเพลงกล่อมขึ้นมา เพราะฉะนั้นตัวภูมิปัญญาไทยจะเป็นเพลงกล่อมเด็ก พร้อมกับบทเรียนภาษาไทย ในการเรียนมีเส้นทางการเดิน ก็คือว่าเวลาที่ดิฉันจะคิดแผนขึ้นมา ดิฉันจะมองก่อนว่า เราจะให้เด็กได้รู้จักภูมิปัญญาไทยทั้ง 2 ด้านนี้ ในเวลาเดียวกันได้อย่างไร เพราะฉะนั้นในช่วงแรกดิฉันจะเปิดศักยภาพของเด็กๆ ในการเรียนรู้ของเขาผ่านทางตา หู จมูก ลิ้น กาย

ของเขา ด้วยการพาเด็กไปฟังเพลงกล่อม เมื่อเขาค่อยๆ ซึมซับสิ่งเหล่านี้ เขาสามารถถ่ายทอดความรู้สึกตรงนั้นได้ เขาจะได้ทั้ง 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นตัวภูมิภาคเพลงกล่อม กับภูมิภาคภาษาไทย โดยที่เขาไม่รู้ตัว หลังจากนั้น เมื่อเขาเริ่มคุ้นเคยกับสภาวะทั้งภูมิภาคไทย และภูมิภาคภาษาไทยแล้ว ก็พาเด็ก ๆ เข้ามาเพื่อจะเรียนรู้คำ คำต่างๆ ในเพลงกล่อม และคำเหล่านั้นก็จะลากพาไปจนถึงภูมิภาคภาษาไทยว่า เด็กๆ ค่อยๆ เรียนรู้คำเป็นอย่างไร คำก็จะเริ่มจากสระวรรณยุกต์ ตัวสะกดต่างๆ สำหรับเด็กประถม เมื่อเขาเริ่มสะสมคำมากขึ้น เขาจะนำคำมารวมกันก็จะเกิดเป็นคำโดด คำคู่ และก็ช่อคำเรียงร้อยกัน เมื่อเขามีช่อคำมากขึ้น เมื่อคุณครูพาเขาไปแต่งบทร้อยกรอง ซึ่งในเพลงกล่อมต้องใช้ช่อคำร้อยกรองค่อนข้างมาก เด็กๆ เขาก็เริ่มพอที่จะแต่งเอง เขาก็ฝึกฝนกันไปได้ จนในที่สุดระหว่างการฝึกฝน เด็กๆ ก็จะใช้ร้อยแก้วเป็นการบรรยายความรู้สึกของเขาไปด้วยในตัว จนกระทั่งเขาเริ่มคล่องกับภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาทางภูมิภาคภาษาไทย และก็ภาษาจากเพลงกล่อม ครูก็จะพาเด็กๆ ไปฝึกฝนวิถีทางจริงๆ คือพาเด็กๆ ไปกล่อมน้องอนุบาล 2 ให้เด็กรู้ว่าในการกล่อมน้องต้องใช้อะไรบ้าง เด็กๆ ก็จะเข้าใจความรู้สึกว่า เพลงกล่อมนั้นไม่ใช่แค่ร้องเฉยๆ เด็กๆ ต้องตั้งใจมาก จนในที่สุดซึ่งเขารู้สึกว่าอาจจะให้น้องๆ หลับได้นั้น ยากลำบากแค่ไหนเขาก็เริ่มกลับมาย้อนมองตัวเองว่า กว่าเขาจะหลับแม่ลำบากแค่ไหน เขาก็จะสามารถสัมผัสตัวภูมิภาคไทยไม่ว่าจะเป็นเรื่องภูมิภาคทางด้านเพลงกล่อมและภูมิภาคภาษาไทยไปได้ในตัว อันนี้เป็นเรื่องของการเปิดใจนั้นหมายความว่าเด็กๆ เขามีความอิสระ และเริ่มสร้างสรรค์งานของเขาเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกให้กับคุณแม่ของเขาได้อย่างรู้คุณทั้งหมดนี้มีเป้าหมายอย่างเดียว ก็คือว่าให้เด็กๆ เกิดการตระหนักรู้ค่า รู้คุณค่า ภูมิภาคภาษาไทยผ่านทางกาย วาจาและใจ นี่คือ โครงการที่ทำผ่าน โจทย์ที่ให้เรา คือ ภูมิภาคภาษาไทยเรามองภาษาไทยกับภูมิภาคด้านอื่นๆ เป็นไวยากรณ์เดียวกันจากโจทย์ตรงนี้ เราก็ขยับประเด็นขึ้นมาและเรียงร้อยกันว่า ทั้ง 2 ภูมิภาคนี้ จะเรียงร้อยกันได้อย่างไร? ตามธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กในแต่ละวัย เดี่ยวเราจะมาลองทำตัว mind mapping กันอาจารย์เลือกประเด็นขึ้นมา 1 เรื่อง เพื่อจะสร้างวิชาภาษาไทยกับเด็กๆ แล้วเรามาลองดูกันว่า จะเรียงร้อยประเด็นนั้นเข้ากับวิชาภาษาไทยได้อย่างไร? เพื่อจะบรรลุการกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กๆ ให้เขาสัมผัสความเป็นจริงว่า ตัวภูมิภาคไทยและภูมิภาคภาษาไทย เกิดขึ้นกับตัวเขาได้อย่างไร? แบ่งกลุ่มตามระดับชั้น ป.1 ป.2 ป.3 ป.4 ป.5 ป.6 เดี่ยวจะมีแผ่นใสแจกให้อาจารย์ร่วมกันระดมความคิดและแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอว่า มีการจัดการวางแผนการสอนกันอย่างไร

บทบาทครูกับการวางแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการเป็นองค์รวม (ระดับมัธยมศึกษา)

โดย นางสาวสกุณี บุญญะบัญชา
โรงเรียนรุ่งอรุณ

โรงเรียนรุ่งอรุณก่อตั้งมาภายใต้ความเชื่อว่า มนุษย์เราสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ และพัฒนาตนเองไปสู่สัมมาทิฐิ ซึ่งก็คือ ความเห็นในสิ่งต่างๆ ที่ถูกต้อง เมื่อมีความเห็นถูกต้องแล้ว การพัฒนากระบวนการคิด การกระทำเพื่อมุ่งสู่สิ่งที่ตั้งมาก็เป็นเรื่องที่เป็นไปได้โดยง่าย เมื่อเราตั้งหลักได้เช่นนี้แล้วสิ่งที่จำเป็นต้องคิดต่อไปก็คือ

มนุษย์เรียนรู้อะไร

โดยธรรมชาติชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์นั้น จะเห็นได้ว่าชีวิตของเรามีการเรียนรู้ที่สัมพันธ์ และโยงใยซึ่งกันและกันโดยอัตโนมัติตั้งแต่ตื่นขึ้นมา การทำความสะอาดร่างกาย การหุงหาอาหาร การออกไปค้นหาความรู้หรือการไปทำงาน เราต้องเรียนรู้ทั้งส่วนที่ทำให้ตนเองมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และความสัมพัทธ์กับผู้อื่นที่ดี โดยเราจะมีจุดสนใจที่ต่างทั้งกาลและวาระ ยกตัวอย่างเช่น เราทราบว่าเป็นตอนเช้าร่างกายต้องการอาหารเราจึงต้องเตรียมหุงหาอาหาร ซึ่งจะต้องประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวพันหลายอย่าง ตั้งแต่ต้องการให้เป็นอาหารชนิดไหน บำรุงสุขภาพมากน้อยเพียงใด ส่วนประกอบอะไรบ้าง เราจะนำส่วนประกอบเหล่านี้จากที่ใด ฯลฯ เราจะได้ยิน “บูรณาการ” อยู่เสมอ บูรณาการในความหมายของสิ่งที่ทางรุ่งอรุณใช้สอนเด็กนักเรียนก็คือคล้ายกับตัวอย่างที่กล่าวมา คือการที่เราต้องการศึกษาเรื่องๆ หนึ่ง เราจะค้นหาเรื่องนั้นเป็นตัวแทน และจะศึกษาอย่างลงรากลึกให้ทราบถึงที่มาที่ไปของสาระวิชานั้นๆ แล้วก็เรื่องนั้นต้องสัมพันธ์กับความรู้ในส่วนใด ครูก็จะพาเด็กนักเรียนเชื่อมโยงความรู้เหล่านั้นเข้าด้วยกันกับแกนหลัก เป็นความสัมพันธ์กันโดยธรรมชาติของสภาพสิ่งต่างๆ เอง

ดังนั้นการวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงนั้น จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าครูผู้สอนไม่

ได้เกิดความเข้าใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งก่อน ซึ่งเป็นจุดหลักในการที่จะยึดเหนี่ยวสิ่งอื่นๆ ที่มาเกี่ยวพันได้ทั้งหมด ดังนั้นในการสอนวิชาใดๆ ก็ตามเราจึงไม่มีความจำเป็นต้องกังวล หว่าวิชานี้จะต้องเกี่ยวข้องกับวิชาอื่นอย่างไร ความเกี่ยวข้องจะมาโดยอัตโนมัติตราบเท่าที่ความเข้าใจในเบื้องต้นคือเรื่องที่เราต้องสอนมีความชัดเจนเพียงพอ นั่นคือมีแก่นที่มั่นคง

วิธีการเรียนรู้

เมื่อเราได้วิธีคิดว่ามนุษย์ควรเรียนรู้อะไร ซึ่งก็คือการมีเนื้อหาแบบบูรณาการ การเชื่อมโยงวิชาเข้าหากันโดยอัตโนมัติมีวิชาหลักเป็นแกน เราก็จะมาสู่วิธีการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะโครงการ

การที่ครูจะคิดรูปแบบโครงการนั้นจำเป็นต้องนำเนื้อหาสาระวิชา และเจตจำนงการเรียนรู้ที่เด็กในระดับนั้นๆ ฟังจะมี นำมาเป็นเป้าหมายในการออกแบบโครงการ ต่อจากนั้นจึงระบุโครงเรื่องทั้งหมดที่จะใช้สอนในแต่ละภาคเรียน โดยประกอบด้วย

1. คุณค่าสาระของวิชาที่จะมีต่อผู้เรียน
2. กระบวนการที่จะนำไปสู่การหาที่มาของสิ่งที่เรียน
3. การเรียบเรียงเนื้อหาได้อย่างสมเหตุสมผล

สิ่งต่างๆ ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทางโรงเรียนรุ่งอรุณได้นำลงสู่รูปธรรมที่เป็นเอกสารซึ่งครูต้องเป็นผู้ออกแบบทั้งหมดมี 3 ส่วนดังนี้

1. แผนภาพความคิด (Mind - mapping)
2. แผนการสอนรวม
3. การประเมินผล ซึ่งมี 3 ส่วน

ปผ. 1 คือ การที่ครูระบุขั้นตอนกิจกรรม และวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ปผ. 2 คือ การประเมินว่าเด็กแต่ละคนผ่านวัตถุประสงค์ครบตามที่ครูตั้งใจไว้หรือไม่ ควรช่วยแก้ไขหรือเพิ่มเติมส่วนใดหรือไม่

ปผ. 3 คือ การประเมินความรู้ทั้งหมด แล้วประเมินออกมาเป็นคะแนน พร้อมกับข้อคิดเห็นของครูต่อการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนในภาคการศึกษาอื่นๆ

จะขออธิบายเฉพาะแผนภาพความคิดโดยละเอียด ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการที่ครูจะคิดแผนการสอนได้ ลงตัว และชัดเจน ตัวอย่างเป็นแผนภาพความคิดของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2542 โดยเนื้อเรื่องที่ศึกษาเริ่มจากแนวความคิด

ที่ครูรู้ว่าจะต้องสอนวิชาสังคมในชั้น ป.6 ก็ตั้งความคิดว่าเด็กจะต้องมีกรอบของหลักสูตรในเรื่องของความรู้ เช่น เรื่องของสุโขทัยเป็นอย่างไร ที่รุ่งอรุณ เราเอาหลักสูตรทั้งหมดมาจัดใหม่ แต่เราเอาของกระทรวงมาเป็นกรอบกว้างๆ แล้วก็แยกย่อยเป็นของเราเอง สรุปว่า เมื่อทราบว่าจะมีความรู้ทางด้านสังคมอย่างไร มีการคิดวิเคราะห์อย่างไร ก็ทบทวนไว้ในใจ แล้วเอาเรื่องที่เราคิดว่าจะเป็นสื่อที่จะนำไปสู่กระบวนการทางวิชาสังคมได้ อะไรที่เราคิดว่าถนัดที่สุด ครูมีความสนใจในเรื่องพระพุทธศาสนา สนใจว่าพระพุทธรูปเกิดขึ้นอย่างไร เมื่อมีการสืบสาวไปจนถึงต้นกำเนิดของพระพุทธรูปสยามแล้ว เด็กก็ได้กระบวนการได้แนวทาง จากนั้นก่อนที่จะวางแผนในรายละเอียดต่อไปจะต้องทำความเข้าใจ จะต้องอ่านหนังสือมาก ต้องคุยกับคนที่มีความรู้ทั้งหลาย ที่สำคัญก็คือครูในโรงเรียนนี้จะช่วยกันมากเลย เมื่อเราได้ข้อมูลต่างๆ แล้วก็มาเรียบเรียงว่าประเด็นไหนที่เราต้องการให้เด็กได้มากที่สุดก็จะออกมาในรายละเอียดดังนี้ คือเมื่อคิดทั้งหมดแล้วในวงกลมตรงกลาง คือตัวกระบวนการทั้งหมดที่อยาก讓孩子ได้ในวิชาสังคม เรื่องของสภาวะการตื่นรู้ ว่าสภาวะปัจจุบันคืออะไร การสังเกตซึ่งเป็นส่วนสำคัญในวิชาสังคมโดยเฉพาะเรื่องที่ศึกษาเรื่องราวในอดีต การตั้งข้อสมมุติฐานมาจากหลักฐานที่เห็น เรื่องของการวิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ การเปรียบเทียบ และที่สำคัญเรื่องราวของการศึกษาพระพุทธรูปสยามหนีไม่พ้นเรื่องของการศึกษาศาสนาพุทธนั่นเอง การพัฒนาจิตใจตัวเองเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด สรุปได้ว่ามี 4 ตอนใหญ่ๆ ตอนแรกเมื่อเด็กรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธรูป เขาควรจะรู้ก่อนว่าศาสนาเกิดขึ้นได้อย่างไร และเป็นไปอย่างไร เลยใช้ชื่อตอนว่า ศิลปกรรมเพื่อสื่อถึงจิตสำนึกที่ตีงาม เนื้อหาที่เราต้องการให้เด็กเห็น คือแก่นแท้ของศาสนาพุทธไม่ใช่เรื่องของการฟังเรื่องราว การศึกษาคัมภีร์ การศึกษาธรรมะอย่างเดียวแต่คือการนำมาปฏิบัติใช้ในชีวิตของเรา เด็กต้องมีการปฏิบัติตัวเอง ทำตัวเองให้ดีได้อย่างไรในทุกวัน สาเหตุแห่งการเกิดความหมายว่าทำไมเราถึงต้องมีสัญลักษณ์กัน ศิลปกรรมเป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นสัญลักษณ์นอกจากภาพวาด ให้เข้าใจความหมายของสัญลักษณ์สิ่งเคารพคืออะไร ลักษณะท่าทางของพระพุทธรูปที่ออกมาต่างๆ กันคืออะไร เรื่องของปาง เรื่องพระพุทธรูปกำเนิดขึ้นมาในประเทศไทยเราเมื่อไร ต้องทำความรู้จักทุกอย่างที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในเรื่องนั้นก่อน ซึ่งคือเรื่องพระพุทธรูปของอินเดีย เพราะเป็นที่มา และมีต้นกำเนิดในอินเดีย จากนั้นจะมุ่งไปสู่ตอนที่ 2 ศิลปกรรมแห่งมนคติอันสมบูรณ์ เนื่องจากพระพุทธรูปในยุคแรกจะไม่เหมือนกับยุคหลังๆ ความที่บุคคลในอดีต บรรพบุรุษของเราในอดีตมีการปฏิบัติเป็น

นิจสิน ดังนั้นพระพุทธรูปในสมัยแรกมีความแตกต่าง จึงต้องนำองค์พระพุทธรูปในสมัยทวารวดีมาให้เด็กๆ วิเคราะห์ว่าพระพุทธรูปที่ออกมาน่าจะสื่อถึงอะไร ทำไมถึงมีความเรียบง่าย บุคคลที่อยู่ในยุคเหล่านั้นน่าจะเป็นบุคคลปฏิบัติตนเองอย่างไร กระบวนการนี้เข้าไปสู่เนื้อหาที่เราตั้งไว้ เด็กจะได้รู้เรื่องราวของทวารวดีโดยสังเขป เมื่อเขาได้รับทราบแล้วว่าเกิดที่ตรงไหน ตอนต่อไปเขาจะได้เรียนเรื่องของสุโขทัย สุโขทัยเป็นด้านพุทธศิลป์ เป็นช่วงแห่งการมีพระพุทธรูปที่ยังเป็นต้นแบบ ไปศึกษาเรื่องราวศึกษาพระพุทธรูปปางต่างๆ ที่สำคัญคือพระพุทธรูป 4 อริยาบทในสมัยสุโขทัย เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสุโขทัยว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีกษัตริย์ใดบ้าง น่าจะมีการวางแผนการจัดการผังเมืองอย่างไร ตรงนี้เป็นภาคสนามซึ่งเราต้องไปดูของจริง เมื่อเด็กได้ทั้ง 3 ตอนแล้ว เขาจะมีความคิดที่จะสรุปความคิดเห็นของเขาได้พอสมควร เนื่องจากเขาเป็นคนยุคปัจจุบัน เขาจะต้องสรุปความคิดรวบยอดในการเรียนคือเรื่องของพระพุทธรูปในปัจจุบันโดยสัมพันธ์กับพระพุทธรูปในยุคที่เรียน จากการเรียนทั้งหมดสิ่งที่เราเน้นมากๆ ไม่ใช่เรื่องของสัญลักษณ์พระพุทธรูปในสมัยต่างๆ เพียงเท่านั้น แต่เราต้องรู้จักวิเคราะห์ว่าสิ่งที่เราเห็นคืออะไร แล้วนำสิ่งเหล่านี้มาประมวลเขียนเป็นงาน เขาจะวางไว้ว่าเป็นหนังสือที่เขาจะต้องรวบรวมประสบการณ์การเรียนรู้ของเขาทั้งหมดลงมา เพราะฉะนั้นสิ่งนี้จะครอบคลุมทั้งหมดในเทอมนี้ แม้ว่ารายละเอียดจะมีปรับเปลี่ยนไปตามความยากง่าย ตามลักษณะของเด็ก แต่ก็ไม่ได้หลุดตรงนี้

ตัวอย่างที่ 2 เป็นชีววิทยาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนที่จะมาทำ mapping ครูเกิดความสงสัย ขึ้นต่อไปเขาต้องอ่านหนังสือมาก เพราะยังวิชาชีววิทยาในระดับ ม.4 มีเนื้อหาเยอะ ต้องทำอะไรให้เด็กรู้ ประเด็นคือ เรื่องของตัวเองสิ่งที่ต้องการจะสอนคือตัวเราเป็นตัวเราได้อย่างไร เพราะฉะนั้นครูจะต้องเอาความเห็นจากหนังสือต่างๆ รวมความคิดของตัวเองมาประมวลแล้วได้หัวข้อซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องสอนประกอบด้วย ระบบต่างๆ เช่น ระบบย่อยอาหาร ระบบย่อยของเสีย ระบบถ่ายของเสีย ฯลฯ จากนั้นต้องมาคิดถึงองค์ประกอบต่างๆ เนื้อหาทั้งหมด ครูก็ต้องมาเรียบเรียงใหม่ว่าจะสอนทั้งหมดมีอะไรบ้าง มองเห็นความสำคัญของการกำเนิดชีวิต เมื่อเรามีชีวิตขึ้นมาเราก็ต้องรับรู้ การรับรู้ การนึกคิดของสมองและจิตใจเป็นส่วนที่ตามมา ซึ่งครูก็ต้องเอาเนื้อหาที่จะสอนอย่างไร เข้าไปใส่ในหมวดเหล่านี้ เมื่อรับรู้ความรู้สึกนึกคิดแล้วก็จำเป็นที่จะต้องให้ร่างกายแข็งแรงมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ก็จะมีการกินดีอยู่ดี เมื่อร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์แล้วก็ไม่สามารถอยู่ได้ถ้าเราขาดองค์ประกอบ

สำคัญ ซึ่งก็คือเรื่องของความสัมพันธ์ของกายใจและสิ่งแวดล้อมนั่นเอง ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด เนื้อหาที่เราจำเป็นต้องรู้มากในตอนนี้จะครอบคลุมทั้งหมด เมื่อประกอบความสำคัญของจิตใจแล้วก็เกิดชีวิตที่มีความสุขได้ก็คือสุขทางใจและก็มีร่างกายที่แข็งแรง เพราะฉะนั้นเด็ก ม.4 เมื่อจบเทอมนี้แล้วเขาจะเข้าใจความหมายของการมีชีวิตอยู่ พร้อมกับได้เรียนรู้ระบบร่างกายว่ามีการทำงานอย่างไร ต่อจากนั้นลงเนื้อหาในแต่ละข้อ เช่น เรื่องของกำเนิดชีวิตจะสอนอะไรเขา เด็กทารกเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ทารกทำอะไรอยู่ในครรภ์จนกระทั่งถึงยีนส์คืออะไร ครูจะต้องลงรายละเอียดในทุกๆ ส่วนที่สำคัญก็คือกระบวนการทำที่ มีการสงสัย ตรวจสอบ สังเกต วิเคราะห์ สรุป ทุกเรื่องต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นในภาคเรียนที่ 1 ของปีนี้ เด็กจะมีเป้าหมายการเรียนรู้คือเข้าใจลักษณะปรากฏการณ์ของร่างกายมนุษย์ เพื่อจุดประกายความเข้าใจ ของการมีชีวิตอยู่อย่างมีสุขภาพที่ดีด้วยเนื้อหาต่างๆ ที่ครูตั้งเป้าหมายเพื่อเป็นบทตั้งเอาไว้ว่าจะต้องไป ณ จุดใดบ้าง Mind - mapping จึงเป็นความคิดที่ชัดเจนว่าเราจะทำอะไรกับนักเรียนครูรุ่นๆ อดทนทั้งหมดจะทำการวางแผนการสอนใดๆ ก็ตาม เราจะได้รับกรอบในเรื่องวิญญานของความเป็นครู ว่าควรจะเป็นบุคคลเช่นไร ให้รู้จักตัวเองว่าเมื่อเราจะเป็นครู สภาพของเรา ณ ตรงนั้นควรเป็นบุคคลที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นวัยรุ่นอย่างไรด้วย เราจำเป็นต้องมีการพัฒนาตัวตนหลายๆ อย่าง ประกอบกันไป

ต่อไปเป็นตัวอย่างการทำงานของครูพิษณุ นำสิริโยธิน ที่สอนงานจักสาน และงานไม้ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นว่าก่อนที่จะลงมือทำงานนั้นจำเป็นต้องเริ่มรู้ถึงวิชานั้นชัดๆ ว่ากระบวนการทำงานของงานจักสานหรืองานไม้นั้นเป็นอย่างไร ต้องไปศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง หาครูช่างที่เป็น รู้เรื่องราวงานเหล่านี้ และพร้อมที่จะถ่ายทอดเมื่อชัดเจนแล้วจึงวางแผนการสอนสำหรับนักเรียน ตอนแรกงานจักสานเป็นงานที่ยาก แต่พอเราเริ่มรู้ว่าขั้นตอนเป็นอย่างไร ก็เริ่มเอากลับมาแล้วมาทอนให้เด็ก เราต้องระบุให้ได้ว่างานจักสานมีเป้าหมายจริงๆ เพื่อไปพัฒนาศักยภาพของเขาในส่วนไหน และที่ระบุส่วนนั้นได้แล้วก็เริ่มมาวางแผนการสอนว่าจะมีระดับการสอนยากง่ายมากน้อยแค่ไหน งานจักสานเป็นงานที่ต้องใช้สมาธิ และใช้เวลาทำค่อนข้างนาน สำหรับนักเรียนในกรุงเทพฯ ซึ่งจะสนใจอะไรแบบฉบับใด พอเขามานั่งทำงานช่วงแรกก็เกิดปัญหาเด็กไม่สามารถลงตัวกับงานที่ทำ ซึ่งช่วงนั้นเป็นช่วงที่ทำแผนเรียบร้อยแล้ว ระบุมาเรียบร้อยว่าเป้าหมายของงานสานต้องการฝึกเด็กในเรื่องศักยภาพสมาธิ ความมั่นคง หรือศักยภาพภายในฝีมือ สายตา คุณภาพในการรับรู้ทางศิลปะ

องค์ประกอบทางศิลปะ ทุกเรื่องระบุไว้เรียบร้อยแล้วในแผน แต่ในความเป็นจริงแล้ว แผนที่วางไว้ก็เปลี่ยนไปแทบทั้งหมด เอมแรกที่สอนการศึกษา ผลงานก็ไม่สำเร็จมี ปัญหาเรื่องจัดแผนมากในกระบวนการทำงานที่รุ่งอรุณ จะมีครูที่เป็นเหมือน ครูพี่เลี้ยงเข้ามาช่วย เริ่มเอาแผนมาปรับปรุงเรื่อยๆ จนแผนเข้ารูปเข้ารอยมากขึ้น ช่วงหลังๆ แผนการสอนก็จะยืดหยุ่นเรื่อยๆ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ทุกเรื่องที่เขียน แผนระบุความคิดหลักไปในต้นเทอม พอสอนไปสักพักหนึ่งก็จะมี การเคลื่อนไหวของแผน เพราะฉะนั้นตอนนี้ก็มีอีกสิ่งหนึ่งเสริมขึ้นมาในการทำงานคือทุกสัปดาห์จะเอาแผนที่ สอนเด็กกลับมาแล้วก็เติมความคิดใหม่ลงไปว่าในกระบวนการสอนจริงเกิดอะไร เรา จะทำอย่างไรให้เด็กรุ่นต่อไปหรือว่าครั้งต่อไปชัดเจนยิ่งขึ้น

จริงๆ แล้วการทำงานในส่วนของแผนการสอนนี้ ให้ความรู้สึกถ้าเราไม่ลืมหูลด เราเขียนแผนไม่ได้ ให้ความรู้สึกจริงๆ แล้วเรายังเข้าไปไม่ถึงว่าการเรียนรู้ของเด็กจริงๆ แล้วเป็นอย่างไร ช่วงหลังจากการที่ใช้วิธีนี้ก็เห็นผลว่าทำให้การสอนเป็นจริงเรื่อยๆ อาจารย์ที่เข้าสัมมนาได้มีการฝึกปฏิบัติการการเขียนแผนภาพความคิด ซึ่งได้นำ เสนอออกมาดังนี้

ผู้เข้าร่วมประชุม : ผมตัวแทนวิชาสังคม สอนเรื่องพระพุทธศาสนา ชั้น ม.5 เวลา 36 คาบ แบ่งได้ 3 หัวข้อ คือเรื่องของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระพุทธเจ้าถ้าเราดูแล้วก็จะเห็นว่าส่วนใหญ่ผมพาเด็กไปวัดและนิมนต์พระเป็น วิทยากรเด็กไปดูภาพกิจกรรมฝาผนัง ดูวิถีชีวิตของพระ ได้ฝึกมารยาท ฯลฯ และผม จะนำเข้าสู่บทเรียนสอดแทรกความรู้มีโครงงาน มีแฟ้ม ผมเริ่มต้นคล้ายๆ ของอาจารย์ แต่ไม่ได้พูดถึงเรื่องรายละเอียด ส่วนพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ถ้าเกิดว่า กันตามตัวหนังสือแล้วเด็กไม่สนใจ สิ่งที่ผมจะทำ คือนำเกมส์ นำเพลง นำอะไรต่างๆ ในปัจจุบันมาใช้ประกอบการสอน โดยเฉพาะบทละคร เช่นว่าสอนเรื่องกฎแห่งกรรม เรื่องเจ้ากรรมนายเวร เรื่องภพ เรื่องชาติ จะเอาหลักกรรมมาประยุกต์กับบทละคร ทางโทรทัศน์ ให้เขาเขียนวิเคราะห์ วิวิจารณ์ ในหลักกรรมต่างๆ เรื่องการเลี้ยงดูพ่อแม่ มีภาพเปรียบเทียบ คำโคลง คำกลอน ให้เด็กไปค้นคว้า ดูภาพเปรียบเทียบว่าเขาได้ อะไรไปเมื่อเขาโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ เขาจะทำอะไรบ้าง บทบาทอะไรต่างๆ นั่นก็เป็นการ สมมุติ ยกตัวอย่างเอาหลักกรรมทางศาสนาเอาหลักการต่างๆ มาประยุกต์เข้ากับ ความจริงของศาสนา ส่วนใหญ่เรื่องคุณค่าสมประสงค์นั้น ก็นิมนต์พระสงฆ์มาเขา จะได้ฝึกมารยาท การไหว้ การกราบ ในเรื่องศาสนพิธี การทำบุญ สอนให้เด็กได้ ปฏิบัติจริง ในกรอบงานของ mapping จะมองดูง่ายนิดเดียว แต่เวลาแตกแยกเป็น

กึ่งก้านแล้วจะต้องลงลึกแล้วให้เด็กลงมือเป็นผู้ปฏิบัติ

ผู้เข้าร่วมประชุม : วิชาวิทยาศาสตร์ ของ ม.3 ในภาคเรียนที่ 2 มี 3 บท บทแรกเป็นเรื่องของพลังงานไฟฟ้าในบ้าน มีอุปกรณ์ที่ใช้ไฟฟ้า การคำนวณ ส่วนบทที่ 2 เป็นการขนส่งและการสื่อสาร บทที่ 3 เป็นผลผลิตทางการเกษตรคิดรายละเอียด แล้วก็บอกว่า เอาเนื้อหามารวมกัน 3 บทจะเป็นอย่างไร อันแรกเป็นกำเนิดของพลังงานให้เด็กเกิดความสงสัยว่าพลังงานที่เราใช้อยู่นี้เกิดขึ้นได้อย่างไรเด็กจะต้องรู้กำเนิดของพลังงานสิ่งเหล่านี้ รู้ความหมาย ประเภทและแหล่งพลังงาน สามารถพูดถึงความหลากหลายของพลังงาน เด็กจะสงสัย จะสังเกตว่าพลังงานมีการแปรรูปอย่างไรบ้าง เนื้อหาตรงนี้จะเกี่ยวกับเรื่องพลังงาน อุปกรณ์ไฟฟ้า เรื่องของประโยชน์และความหลากหลายของพลังงานซึ่งมีหลายรูป จากนั้นให้เด็กศึกษาการใช้พลังงาน จะมีโครงงานวิทยาศาสตร์ให้เด็กทำให้คิดว่าใช้พลังงานอย่างไร พลังงานเป็นอย่างไร ได้บ้าง มีขั้นตอนในการตรวจสอบ ตรงนี้จะพูดถึงการทำงานของเครื่องไฟฟ้า เครื่องจักรกลพลังงานกับผลผลิตทางการเกษตร จะเป็นโครงงานวิทยาศาสตร์ อีกเรื่องหนึ่งคือการบริหารและการจัดการ หัวข้อนี้เด็กจะต้องรู้อะไรบ้าง เด็กจะรู้เรื่องการแปรรูป การบรรจุหีบห่อ การตลาด การเก็บเกี่ยว การขนส่ง ซึ่งเราจะพาไปออกภาคสนามดูโรงงานอุตสาหกรรมที่เคยไปมาคือบริษัทไล่ออนทุกอย่างอยู่ในนี้หมด เด็กเรียนรู้จากตรงนี้ตั้งแต่ต้นการผลิต ขนส่ง ตลาด แปรรูป และบรรจุหีบห่อ สุดท้ายเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับพลังงาน เป็นการสรุปความคิดรวบยอดของเขาทั้งหมด ซึ่งตรงนี้อาจให้เขาตระหนักถึงคุณค่าและการประหยัดพลังงาน ส่วนนี้ให้ทำกิจกรรม เช่น ชมรมพลังงานหารสองในโรงเรียน รู้จักเอาสิ่งเหลือใช้ เช่น ถูขนมน เด็กจะไปซื้ออะไรบ้าง ในน้ำอัดลม 1 ขวดใช้พลังงานอะไรบ้าง ถ้าเขาไม่ดื่ม น้ำอัดลมเขาจะประหยัดพลังงานไปได้เท่าไร เด็กจะเห็นคุณค่าและความประหยัดเป้าหมายรวมทั้งหมดมุ่งจะให้เด็ก รู้และเข้าใจพลังงาน และการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ

ผู้เข้าร่วมประชุม : นี่เป็นการสอนที่ยังไม่บูรณาการ เอาเนื้อหาเป็นตัวตั้ง กิจกรรมที่เกิดภายในห้องเรียนอยู่ภายใต้การจัดการของครูผู้สอน สาเหตุที่เราคิดอยู่ที่มัธยมไม่สามารถบูรณาการได้ เพราะว่าต้องเรียนอยู่ในตารางเรียน ตารางสอน เด็กถูกจำกัดว่าแต่ละวิชา แต่ละชั่วโมงจะอยู่กับครูแต่ละคน ถ้ามองว่าเราจะทำบูรณาการใหม่ เรากำลังจะทำ คิดอยู่และทำอยู่ แต่ยังไม่สำเร็จ จึงใช้วิธีสอนปัจจุบันไปก่อน เช่น เราจะสอนเรื่องสารอาหาร เราแบ่งออกมาเลยว่าสารอาหารมีกี่ตัว คาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน เกลือแร่ วิตามินและน้ำ หลังจากนั้นเอาเนื้อหา

แต่ละตัวมาแจกแจงไปอีก เช่น คาร์โบไฮเดรต เราจะสอนความหมาย ประเภท บทบาท ทดลองและสรุปผล เราจะเรียงการรับรู้ทางสมองของเด็กจากง่ายไปหายาก ตามหลักของพุททพิสัยของบลูม เพราะเรารู้ว่าเด็กจะเรียนจากง่ายไปหายาก เราก็มา กำหนดกิจกรรมเราจะเป็น child centered เราจะไม่สอน เราจะใช้ความรู้เข้าไป ใช้แบบฝึกเข้าไป สื่อทุกตัวที่ใช้เข้าไปจะมีการประเมินผลทั้งหมด อย่างเช่น เราสอน ความหมาย สื่อที่ใช้คือใบความรู้ เราเน้นทางพุททพิสัย ทางแรกเราจะประเมินผล ทางพุททพิสัย ทางสองก็โดยการสอบ ส่วนตัวที่สองเราจะสอนประเภทคาร์โบไฮเดรต ใช้แบบฝึกการจำแนกเข้าไป ให้นักเรียนแยกประเภทออกมาคาร์โบไฮเดรตมีกี่ประเภท มีน้ำ มีแป้ง ไล่ลงไป เด็กรู้จักจำแนกแจกแจง เมื่อนักเรียนจำแนกแล้วรู้อย่างไรว่า เขาจำแนกถูก ต้องมีแบบประเมินเข้าไปอีก ตอนนี้นำประเมินทางด้านพุททพิสัยทาง สมองอีก พอถึงตัวที่สาม เราจะเปลี่ยนกิจกรรมให้นักเรียนทำใหม่โดยใช้แบบบันทึก การค้นคว้า ให้นักเรียนค้นคว่าบทบาทของคาร์โบไฮเดรตมีอะไรบ้าง อยู่ที่ไหน หาได้ อย่างไร เมื่อนักเรียนค้นคว่าได้แล้วก็นำเสนอหน้าชั้นเรียน การประเมินผลก็จะ ประเมินผลแบบบันทึกการสังเกต สังเกตเป็นกลุ่มหรือสังเกตเป็นรายบุคคลก็ได้ ส่วน ตอนที่สี่นี้เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นักเรียนจะได้ลงมือปฏิบัติการทดลอง ค้นคว่าให้หลักของ PDCA เมื่อทดลองในห้องเสร็จแล้วเป็นการพิสูจน์ทราบอย่างเดียว ถ้าอยากจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อีก เราก็จะให้ หัวข้อไปทดลองเรื่องคาร์โบไฮเดรต ทำเป็นโครงการขึ้นมา เช่น การดองผัก ดังนั้น กระบวนการกลุ่มก็จะเกิด มีประธาน มีเลขา ฯลฯ เขาจะวางแผนทำงานร่วมกัน เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกันในระยะยาว มีการวางแผนกำหนดบทบาท หน้าที่ มีการระดมสมองรับฟังความคิดเห็น การค้นคว่าแหล่งความรู้ เช่น ภูมิปัญญา ชาวบ้าน ถามพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ ทุกส่วนจะเป็นลักษณะอย่างนี้ไม่ว่าจะ ทดลองไขมัน เกลือแร่ วิตามิน โปรตีน จะเป็นแบบนี้ในส่วนนี้เราจะดูจากผลการ ทดลองของนักเรียน เราไม่ต้องการว่าใช่หรือไม่ใช่ เราต้องการข้อมูล ต้องการ กระบวนการให้นักเรียนไปหาความรู้ที่นั่นมาให้เรา ครูผู้สอนเราจะไม่ยึดติดเนื้อหา ยึด กระบวนการที่นักเรียนไปหามาให้เราส่วนสุดท้ายนี้จะทำให้เกิด concept แก่นักเรียน จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เราจะใช้แบบบันทึกการสรุปผลให้ กับนักเรียนว่าเรียนเรื่องนี้ได้อะไรมา กระบวนการกลุ่มและมีการเก็บสะสมเข้าแฟ้ม เข้าผลงานนี้เป็นการเรียนการสอน

ทุกวันนี้ เราสามารถมองเห็นพฤติกรรมของนักเรียน การเรียนการสอนแต่ละครั้ง

ใช้สื่อหลากหลาย สามารถประเมินผลสภาพจริง

วิทยากร : กรณีล่าสุดคือแผนของวิทยาศาสตร์ สารอาหารต่างๆ ถ้าจะมองอีกแง่มุมหนึ่งในลักษณะช่วยกันเพิ่มเติม ถือว่าสารอาหารที่มีอยู่ต่างๆ เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ร่างกายดีและกินดีนั่นเอง ที่นี้สารๆ หนึ่งไม่สามารถทำให้ร่างกายมีความสมบูรณ์ได้ ทั้งหมดต้องรวมตัวกันแล้วก็การทำงานแต่ละอย่างสัมพันธ์กันอย่างไร นี่คือการที่เพิ่มเติมให้เด็กเห็นว่ากระบวนการตั้งแต่อาหารเข้าปากไปจนสุดท้ายเขามีการทำงานอย่างไร แล้วส่วนไหนเอาอะไรไปใช้เพื่อร่างกายตรงไหน ถึงทำให้เรามีชีวิตที่สมบูรณ์ได้ ส่วนเรื่องของการทดลองแต่ละอย่างก็จำเป็นต้องทำให้เด็กเห็นประสิทธิภาพของสารนั้นๆ กับร่างกายอยู่แล้ว สิ่งที่เราอรุณทำคือเวลาที่เราลงเนื้อหาอะไรไปก็ตาม เราจะยึดหลักว่าเขาได้สิ่งนี้ไป เขาได้การเชื่อมโยงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนเนื้อหาที่เขาอยากจะไปศึกษาเพิ่มเติมเอง มีหนังสืออยู่มากมายซึ่งเราจะแนะนำและให้เขาไปอ่านเอง สิ่งที่ได้ก็คือเข้าใจถึงความสัมพันธ์ให้รู้กระบวนการ แก่นแท้ความลึกซึ้งของวิชาการนั้นจริงๆ ถ้าเราพยายามสอนให้เขาเข้าใจซึ่งกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วค้นหาความรู้จากความสงสัยของเขาเองจะง่ายกว่าการที่จะสอนนักเรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะสามารถเริ่มต้นง่ายๆ ได้อย่างไร เราต้องหาข้อมูลเยอะกระบวนการตรงนี้ยังไม่จบ การวางแผนต่างๆ การวางวัตถุประสงค์จนกระทั่งถึงกระบวนการประเมินผล ไม่ใช่ล่าสุดท้ายเราไปดูตอนสิ้นเทอม ตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้าย กระบวนการใดที่เด็กยังไม่มีความเข้าใจเราต้องปรับเปลี่ยนตัวเองอยู่เสมอคือไม่ใช่ว่ายึดติดจนคลายไม่ได้ เป็นแนวทางที่เราจะไม่หลุดจากกระบวนการที่เราตั้งใจไว้ ซึ่งจะไปปรากฏอยู่ในส่วนใดของกระทรวง เราจะทำการเทียบกัน ที่นี้เด็กคนไหนที่จบป. 6 แล้ว ก็จะมีการเขียนเทียบเอาไว้ว่าวิชาต่างๆ เหล่านี้เขาได้ผ่านแล้วหรือไม่ผ่านอย่างไร ในมัธยมค่อนข้างง่าย เพราะว่าตัววิชาในช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น เขามาเปลี่ยนใหม่แต่ประถมตั้งแต่ ป.1 - ป.6 ก็หลายปี อาจจะมีความยุ่งยากอยู่บ้าง แต่ในมัธยมแบ่งเป็นช่วง 1 - 3 และ 4 - 6 ต้นกับปลาย ก็มีคนทำในส่วนนี้ครูไม่ต้องกังวลว่าวิชานี้คืออะไรในของกระทรวง ตอนนี้นั้นสูงสุดที่เราฝึกคือ ม.5 เด็กที่จบ ป.6 ในการศึกษาที่แล้วทุกคนก็ได้เรียนต่อใน ม.1 เพราะฉะนั้นเราไม่ได้ทราบว่าเขาเป็นอย่างไร

ผู้เข้าร่วมประชุม : เขาคิดแนวคิดต่างๆ ตลอดจนกระบวนการทำงานให้มองเห็นภาพรวม ภาพต่างๆ ที่เห็นอาจจะมองไม่ครบ แต่ไม่เป็นไร เราเพียงให้ทำได้เห็นว่ามีโรงเรียนรุ่งอรุณซึ่งเป็นผู้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้มาระยะหนึ่งแล้วได้ทำอะไรไปบ้าง

ได้สอบถามปัญหาต่างๆ เรายังมีการเรียนรู้ต่อไป กระบวนการเรียนรู้ของรุ่งอรุณยังมีแผนการสอนอยู่ในหนังสือเล่มสี่เขียวปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุดไปศึกษาดูตรงนั้นได้

วิทยากร : ที่เราจะเน้นอยู่เสมอกับเด็กของเรา ก็คือให้เข้าใจสภาวะการเรียนรู้ของตัวเองให้มาก ว่าตัวเองมีความถนัดอย่างไร อยากจะไปทางไหน โดยเฉพาะเด็ก ม.3 เราจะค่อนข้างให้เขาคิดมากกว่า พอ ม.4 แล้วเขาจะต้องเลือกสายการเรียนว่าเขาจะไปทางศิลป์หรือวิทย์ และตอนนี้เรามีโปรแกรมใหม่ เขาต้องคิดให้มากกว่าเขาจะมีการพัฒนาตัวเองในด้านไหนถึงจะเหมาะสม ซึ่งเรื่องนี้เด็กรุ่งอรุณค่อนข้างจะโดดเด่นในเรื่องของระบบความคิด การให้เหตุผลกับตัวเอง

คำถาม : ครูรุ่งอรุณมีภารกิจแตกต่างจากครูโรงเรียนอื่นหรือไม่อย่างไร?

ตอบ ภารกิจของครูรุ่งอรุณที่ต้องทำคือ เตรียมแผนการสอน และต้องดูแลเด็กนักเรียนไม่ว่าจะเข้าแถวตอนเช้า การรับประทานอาหารว่างว่าควรจะมีการนั่งรับประทานหรือทำอะไรอย่างไร กลางวันจนถึงตอนเย็นมีการให้เด็กแม่เมตตาก่อนกลับบ้าน ที่นี้ภารกิจของครูจะหมดในเรื่องของการดูแลชีวิตเด็กในแต่ละวัน

คำถาม : การพัฒนาครูของรุ่งอรุณทำอย่างไร?

ตอบ ในกรณีที่ครูมีความต้องการจะพัฒนาในส่วนไหนเราจะมีการคุย ประชุม แล้วก็ส่งความคิดเห็นต่อน้องกันไปส่วนใหญ่คนที่เป็นคนคิดหลักๆ ก็คือ ผู้บริหาร ซึ่งจะสังเกตเห็นว่าครูต้องการเรื่องใด ก็จะนำมาอบรมกัน

คำถาม : กรอบแนวคิดเรื่องบูรณาการของรุ่งอรุณเป็นอย่างไร?

ตอบ เรื่องการบูรณาการ การที่เราสอนเด็กให้เชื่อมโยงเรื่องราว เรียกว่าเป็นการบูรณาการอยู่แล้ว อย่างที่ย้ำไว้ตอนต้นคือสอนให้เด็กรู้จักการเป็นมนุษย์ที่ดีคนหนึ่ง อยู่ในสังคมได้อย่างไร ไม่ได้เอาวิชาการเป็นตัวที่จะมุ่งเน้นในเรื่องของการสอบเข้า

คำถาม : ท่านคิดว่าครูรุ่งอรุณต่างจากครูโรงเรียนอื่นอย่างไร?

ตอบ ครูรุ่งอรุณต่างจากครูโรงเรียนอื่นอย่างไร ที่เปรียบเทียบอันแรกก็คือ การให้อิสระทางความคิดของครูรุ่งอรุณจะได้มาก และได้รับการปลูกฝังในเรื่องของการพัฒนาตัวเอง เวลาที่มีสิ่งใดที่ผิดตกบกพร่องก็ต้องกลับมาดูที่ตัวเองเสมอ และสิ่งที่ทำให้เวลาเราวางแผนการสอนค่อนข้างมองอะไรเข้าไปถึงตัวต้นเหตุของมันจริงๆ เนื่องจากเขาไม่มีรูปแบบตายตัวว่าจะต้องสอนแบบใด เพราะฉะนั้นโอกาสที่เขาพัฒนาทางความคิดก็เลยมาก ถ้าโรงเรียนหลายโรงเรียนจำเป็นจะต้องตามก็สามารถยึดหลักอันเดิมได้ แต่ว่าเอามาปรับเปลี่ยนด้วยกระบวนการที่ทำอย่างไรให้เด็ก

เข้าไปสู่การเรียนรู้จริงๆ ความต่างจริงๆ คงเป็นในเรื่องของตัวกรอบเป็นขอบข่ายของหลักสูตรทำให้มีการขยับได้น้อยกว่าครูรุ่งอรุณ

คำถาม : การแต่งกายของนักเรียนโรงเรียนรุ่งอรุณ แต่งกายตามสบายใช้หรือไม่ มีวิธีการอบรมวินัยนักเรียนอย่างไร?

ตอบ เด็กนักเรียนแต่งกายไม่มีเครื่องแบบแต่ต้องเรียบร้อย ใส่ให้ถูกกาลเทศะ โดยเฉพาะในเด็กมัธยมจะมีการอบรมกันเสมอ เด็กวัยรุ่นเขาเล่นอะไรเสียหลุดลุ่ยตลอด คุณครูก็ต้องเป็นคนดูแลอยู่เสมอ สิ่งนี้ก็ต้องสอนเขาอยู่เหมือนกัน การมีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันหลัก เป็นเรื่องที่คุณครูเขาต้องไปจัดการอยู่เสมอ เรื่องของอิสรภาพทางความคิดแต่ยังขาดวินัยในตนเอง ทำให้เขาเป็นคนไม่ค่อยเรียบร้อยก็มีบ้าง เป็นปัญหาที่เราจะต้องทำ ต้องแก้ไขต่อไปคือคนที่จะเป็นครูคนอื่นก็ควรจะเป็นแบบอย่างที่ดีของลูกศิษย์

คำถาม : แนวการสอนตามรูปแบบโรงเรียนรุ่งอรุณ ผู้ปกครองมีความพอใจหรือไม่ หากไม่พอใจเขาเข้ามาท้วงติงอย่างไรบ้าง?

ตอบ กรณีที่ประท้วงไม่มี เพราะผู้ปกครองที่เข้ามาแล้วรู้ว่าเรามีเส้นทางอย่างไร แต่ว่าถ้าจะไม่พอใจอยู่บ้างหรือไม่เห็นด้วยที่เป็นรายละเอียดก็จะมีอยู่เสมอก็จะเข้ามาพูดคุย แสดงความคิดเห็น เช่นเรื่องของบางที่ทำไมลูกถึงอ่านยังไม่ค่อยคล่อง ซึ่งเด็กแต่ละคนจังหวะการเรียนรู้ไม่เท่ากัน พ่อแม่ก็เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องเข้ามาช่วยครูด้วย ที่ลูกยังอ่านไม่คล่องเป็นเพราะอะไร ทางโรงเรียนสอนไปอย่างไร ทางบ้านทำอย่างไร ต้องคุยกัน โรงเรียนจะมีการพบปะผู้ปกครองทุกเทอม ซึ่งเราคิดว่าคุยกันแล้วก็ทำความเข้าใจกัน

คำถาม : มีวิธีการคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนอย่างไร?

ตอบ คัดเลือกผู้ปกครองเด็ก การคัดเลือกเด็กเราจะทดสอบความสามารถ เรามีการรับเด็กพิเศษ ประมาณ 1 - 2 คนต่อห้องที่เรียนร่วมได้ สัมภาษณ์ผู้ปกครองว่ามีความคิดเห็นอย่างไร ที่เรารับๆ อยู่ก็คือเป็นผู้ปกครองธรรมดาไม่ได้สุดโต่งคือถ้าคุยกันไม่รู้เรื่องเราก็คิดว่าคงร่วมงานกันยากก็ไม่ได้รับเข้ามา

คำถาม : กรณีนักเรียนยากจนมีทุนการศึกษาให้หรือไม่?

ตอบ เรื่องทุนตอนนี้ยังไม่มี เพราะว่าโรงเรียนใช้จากเงินค่าเล่าเรียนทั้งหมดเป็นตัวเลี้ยงโรงเรียนเท่านั้นเพราะฉะนั้นตอนนี้ไม่สามารถให้ทุนใดๆ ได้ ก็มีโครงการเหมือนกันแต่ยังไม่ทราบเมื่อไรจะเริ่มได้

คำถาม : ตั้งแต่ตั้งโรงเรียนมา มีครูย้ายออกบ้างหรือไม่ เพราะเห็นว่าครูทำงานหนัก

ตอบ ครูเข้าออกก็มีประมาณ 10% ครูใหม่มีปัญหาเยอะ ครูที่เพิ่งจะจบยังขาดประสบการณ์ชีวิตซึ่งเขาไม่เข้าใจปัญหาเด็กกว่าเป็นอย่างไรจะต้องทำอย่างไร แต่ส่วนดีคือมีกำลังใจ ไฟแรง ความคิดสร้างสรรค์ดี ส่วนครูที่มีประสบการณ์การสอนที่มาจากที่อื่น ตอนนี้โรงเรียนให้โอกาสเพราะจะไปเปลี่ยนความเคยชินจากการสอนเดิมทันทีในตอนอายุ 30 - 40 คงยาก ก็จะทำให้ความคุ้นเคยที่มีอยู่บ้างบางส่วนแต่ก็ต้องผสมกับกระบวนการคิดของรุ่นอรุณด้วย การทำงานเป็นทีมค่อนข้างสำคัญ ในแต่ละระดับวิชาสายวิชาจะมีหัวหน้าคอยดูแล ครูมีความกดดันในการทำแผนแม่บทและก็สอนเป็นอย่างไร ฉะนั้นก็เหมือนกับมีคนช่วยเหลือตลอด ไม่ได้ทิ้งกัน ตั้งแต่ระดับอาจารย์ประจำภัทร ซึ่งเป็นผู้อำนวยการ เข้ามาคุยกับครูด้วยตลอด

คำถาม : การพัฒนาครูใช้วิธีใดบ้าง

ตอบ การพัฒนาตัวเองก็มีหลายวิธี ด้วยกระบวนการคิดในโรงเรียน พยายามทำให้ครูมีความรู้สึกและเปลี่ยนแปลงตนเองได้ หรืออีกอย่างหนึ่งที่ทางโรงเรียนค่อนข้างให้ความสำคัญคือ การส่งครูไปฝึกวิปัสสนากรรมฐานเป็นช่วงๆ

คำถาม : การอบรมครู มีบ้างหรือไม่อย่างไร

ตอบ ในการอบรมครูนั้น ส่วนใหญ่ทางโรงเรียนเป็นผู้กำหนด แล้วก็เสนอว่ามีโปรแกรมแบบไหน ให้ครูแต่ละกลุ่มเข้าตามความเหมาะสม ครูที่เสนอตัวว่าอยากเข้าไปอบรมคอร์สนี้ก็มีพอสมควร

บทบาทครู : การจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด วิชาคณิตศาสตร์

โดย นางประไพ ธรรมรัช
โรงเรียนราชวินิต

วันนี้เรามาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่า วิชาคณิตศาสตร์จากประสบการณ์ที่เคยปฏิบัตินั้นได้ผลอย่างไรและปัจจุบันเป็นอย่างไร ก่อนอื่นดิฉันขอพยานตัวว่าเป็นครูคณิตศาสตร์ที่ไม่ดีนัก ต้องบอกว่าทุกอย่างที่นำมาเสนอนี้เป็นความคิดเห็นส่วนตัว ไม่ได้อ้างอิงหลักวิชาการใดๆ ทั้งสิ้น เพราะเรามีความคิดว่าถ้าเราห่วงหรือกังวลกับหลักวิชาเหล่านั้นอาจทำให้เกิดความเครียด จึงคิดว่าจะทำให้ดีที่สุดเท่าที่ทำได้และการพบกันครั้งนี้อาจารย์อาจจะนำไปใช้ได้บางส่วน และบางอย่างอาจารย์ก็สามารถให้ข้อเสนอแนะได้ถือว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

ก่อนที่จะมาขึ้นตรงจุดนี้ได้ประมวลภาพหรือลักษณะของครูคณิตศาสตร์ตามความคิดของเราตั้งแต่เป็นเด็ก ๆ ว่ามีลักษณะเป็นเช่นใดบ้างและเคยลองสอบถามเด็ก ๆ ที่เขาเรียน ในปัจจุบันนี้ว่าสิ่งที่เขาต้องการในวิชาคณิตศาสตร์นั้นคืออะไร ก่อนอื่นเรามาพูดถึงปัญหาที่ว่าทำไมเด็กที่เราสอนจึงทำไม่ได้ ปัญหาอยู่ที่ตัวเราหรือครูผู้สอนที่คิดว่าสอนไม่ทัน นั่นคือ

ปัญหาแรก ทำไมสอนไม่ทัน คำตอบคือ มีกิจกรรมอื่นมากมาย ต้องรับผิดชอบงานหลายอย่าง

ประการที่ 2 ผลการสอบวิชาคณิตศาสตร์หรือคะแนนของเด็กไม่ดี จำเป็นที่จะต้องให้การช่วยเหลือเด็กโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น ให้การบ้านมาก ๆ ใครไม่ทำอาจมีการลงโทษ เรียกมาเรียนเพิ่มเติมบ้าง

ประการที่ 3 มีความคาดหวังกับเด็กสูง ซึ่งตอนนั้นยอมรับว่าเครียดมาก เพราะสอนวิชาที่ต้องเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมทั้งสอนเนื้อหาเด็กไม่ทัน จึงหาวิธีแก้ไขและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองมาตลอด จนในที่สุดไม่ทราบเหมือนกันว่าตัวเองเริ่มเปลี่ยนตอนไหน แต่รู้ว่าเราปฏิบัติอย่างที่เคยเป็นไม่ได้แล้ว เพราะมีสาเหตุ

ที่บ่งบอกว่าเราเป็นครูที่ใจร้ายหรือไม่ เราเป็นครูที่แย่มากหรือไม่ เนื่องจากในขณะที่เราสอนเด็ก เด็กคิดว่าทำอย่างนี้ได้ แต่เราเอาความคิดเห็นของเราให้เด็กคิดว่าต้องทำอย่างนั้นก่อน เด็กกลัวเพราะมีความคิดเห็นขัดแย้งกับครูแต่ยอมทำตาม จึงเกิดความรู้สึกว่าเกิดอะไรขึ้นระหว่างเด็กกับเรา ภาพนั้นเป็นภาพแรกทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเอง และเริ่มลงโทษตัวเองพร้อมกับเปลี่ยนแนวคิดว่าคุณแล้วเด็กจะได้อะไร บางครั้งสอนแล้วร้องไห้ไปกับเด็กด้วย เพราะไม่ได้ตั้งใจ จึงประมวลได้ว่าลักษณะของครุคณิตศาสตร์คือ คุณใจร้อน (ประมวลภาพจากตัวเองที่ประสบมา) และค่อนข้างไม่อดทนกับสิ่งที่เด็กทำไม่ได้จึงเกิดความเครียด ทำให้เด็กเครียดตาม เมื่อมองเห็นสาเหตุเริ่มค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงบทบาทการสอนแต่ต้องใช้เวลามากและไม่รู้ว่าเปลี่ยนมาถึงจุดนี้ได้อย่างไร วิธีการเปลี่ยนตัวเองคือ หาโอกาสพูดคุยกับเด็ก ใช้คำพูดว่าไม่เป็นไร ลองทำใหม่ บางครั้งโมโห จะออกไปยืนหน้าห้องหรือจับระเบียบหน้าห้อง สักครูจึงเข้าห้องเรียน (เวลานั้นสอนอยู่โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ) เมื่อขมใจได้ ก็เริ่มเปิดใจให้เด็กเข้ามา

จากเหตุการณ์ดังกล่าวสามารถสรุปการเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนได้ 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการควบคุมอารมณ์ตัวเอง อาจจะไม่ควบคุมไม่ได้มาก แต่ก็สามารถควบคุมได้บ้างนิดหน่อย

ระยะที่ 2 เปิดโอกาสพูดคุยเป็นกันเองกับเด็กให้มากขึ้นรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงคือ เด็กเข้าใกล้เรามากขึ้นเด็กเกิดความกล้าอยากถาม อยากพูดคุยกับเรา จุดนี้คือการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ใหม่สำหรับเรา เมื่อเด็กเข้าใกล้ก็เกิดกำลังใจเริ่มเปลี่ยนแปลงบทบาทใหม่ คือ สร้างศรัทธาซึ่งไม่ต้องสื่ออื่นใด แต่ใช้ตัวเราเป็นสื่อโดยยกกรณีตัวอย่างกับเด็ก ๆ ว่าสมัยครูเรียน ก็ไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์เหมือนกัน เพราะเป็นเรื่องยาก แล้วตั้งคำถามกับเด็กว่าเขารู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับคณิตศาสตร์และค่อย ๆ ปรับเจตคติของเด็กโดยการให้เด็กมีบทบาทมากขึ้น บางครั้งให้เด็กสอนกันเอง เพราะสอนอะไรไปเหมือนเขาไม่ค่อยรับรู้ ไม่ค่อยเข้าใจ แสดงว่าภาษาของเราสื่อความหมายกับเด็กไม่เข้าใจ จึงเปลี่ยนวิธีใหม่ด้วยการให้เด็กแบ่งกลุ่ม รวมทั้งถามเด็ก ๆ ว่าชอบเรื่องอะไรในวิชาคณิตศาสตร์ เช่น บางกลุ่มชอบเรื่องเส้นขนาน จะไปตกลงในกลุ่มว่าเรื่องเส้นขนานจะทำอย่างไร มีวิธีการอย่างไรที่จะสามารถสื่อให้เพื่อน ๆ ของนักเรียนเข้าใจ ครูจะขอนั่งเรียนด้วย นักเรียนจะไปหาวิธีการหรือสื่อที่จะใช้มีอะไรบ้าง ครั้งนั้นเด็กจะปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ครูจะเข้าไปตามกลุ่มต่าง ๆ แนะนำวิธีให้กับเด็กโดยใช้คำถามกระตุ้น เช่น นักเรียนว่าควรวีธีรูปอะไรที่น่าสนใจอาจทำ

เป็นการ์ตูนหรืออื่น ๆ ให้เด็กอธิบายกิจกรรมที่ทำว่าต้องการให้เพื่อนรู้เกี่ยวกับอะไร การใช้สื่อเขาจะทำเกมโดยใช้แผ่นใส เราไม่ต้องหาให้ เด็ก ๆ จะไปขอจากที่ทำงาน แม่บ้าง ใช้ปฏิทินเก่า หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ บางคนไม่มีแผ่นใสก็ใช้พลาสติกใส ๆ แทน และใช้กระดาษเป็นกรอบ บางกลุ่มสอนเรื่องเศษส่วนก็ระบายสีลงในแผ่นใสที่เขาเตรียมกันไว้ครูจะเตรียมปากกาเขียนแผ่นใสให้ การสอนเรื่องเศษส่วนใช้เวลาเพียง 2 สัปดาห์ ขณะที่เด็กทดลองสอนครูจะไปนั่งข้างหลัง เพื่อดูเขาสอน สมาชิกในกลุ่มจะช่วยกันตั้งคำถาม เฉลยคำตอบ และหารางวัลให้กับเพื่อน ๆ ที่ตอบคำถามได้ถูกต้อง วิธีการนี้ดิฉันคิดว่าเด็กเขาสอนวิธีสอนให้เรา เด็กที่จะเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติจริงเช่น ออกมาช่วยกันสอน ช่วยกันแสดงสื่อ บางคนช่วยเขียนคำตอบบนกระดาน เมื่อทุกกลุ่มสอนกันเสร็จเรียบร้อย ครูจะสรุปประเมินผลให้ข้อเสนอแนะในเนื้อหา เช่น เพิ่มรายละเอียดอีกได้ไหม ลองไปค้นคว้าเพิ่มเติมอีกหน่อยดีหรือไม่ จากนั้นเด็กจะช่วยกันจัดนิทรรศการ ดิฉันเคยคิดว่าเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไม่น่าจัดนิทรรศการได้ เพราะว่าอายุน้อยและมีเวลาไม่พอ แต่ปรากฏว่าเด็กสามารถจัดได้ด้วยการทำงานที่เขาร่วมกันทำในกลุ่ม แต่ละกลุ่มจะนำผลงานมาวางบนโต๊ะที่เตรียมไว้ บางกลุ่มคิดทำเกมเพื่อช่วยน้องและประชาสัมพันธ์ให้น้อง ป.1-ป.4 มาร่วมงานนิทรรศการและจะเตรียมหากิจกรรมสำหรับน้องแต่ละระดับชั้นเป็นการฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบ นอกจากนั้นเด็กจะเตรียมขนมหรือรางวัลไว้สำหรับแจกให้กับน้องที่มาร่วมกิจกรรม ผลที่เกิดขึ้นน้อง ๆ มาร่วมกิจกรรมกับพี่อย่างมีความสุข พี่จะดีใจที่ได้ช่วยน้องและมีความภาคภูมิใจในการแสดงผลงานและสามารถสอนน้องได้ เหตุการณ์นี้เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ในปีต่อมาดิฉันเริ่มมีการจัดกิจกรรมลักษณะนี้มากขึ้นเพื่อให้เด็กศรัทธาชื่นชมในตัวครูและนับถือว่าครูคือบุคคลสำคัญที่สุด ฉะนั้นครูจะให้เด็กทำอะไร เด็กก็จะทำ อาจารย์เคยรู้สึกใหม่เมื่อพบเด็กที่เรียนไม่เก่ง เราอยากสอนให้เขาเก่งโดยจะสอนพิเศษให้ในวันเสาร์ แต่ทำไมเด็กไม่มาเรียน ส่วนมากเราจะโทษเด็กว่าไม่รับผิดชอบสอนให้โดยไม่มีคำตอบแทนก็ไม่มาแต่สถาบันกวดวิชาต้องเสียเงินแพง ๆ ทำไมจึงไปเรียนกันมาก

หลังจากที่วิเคราะห์แล้วพบว่าครูใช้วิธีการสอนเหมือนในห้องเรียน เด็กจึงไม่อยากจะมาเรียนถ้าเปลี่ยนกิจกรรมใหม่เขาก็อยากมาเรียน แต่ในปีที่ดิฉันทำเรื่องนี้ วันเสาร์เด็กไม่ไปเรียนพิเศษที่อื่น เด็กต้องการมาเรียนที่โรงเรียน และต้องการให้ครูสอนเสริมให้ ผู้ปกครองที่มาส่งจะนั่งดูการสอนของครูด้วยทุกครั้ง ต่อมาผู้ปกครอง

เข้ามาสอบถามว่าอาจารย์มีอะไรที่ผมจะช่วยได้บ้าง มีอะไรที่จะทำเพื่อลูกๆ บ้าง ครูก็บอกความต้องการไปว่าต้องการได้ Sheet แต่ไม่มีเวลาทำต้นฉบับให้เด็ก และมีตัวอย่างอีกมากที่จะเสริมให้กับเด็กๆ ผู้ปกครองจึงรีบไปพิมพ์ต้นฉบับทั้งหมด ตั้งแต่ต้นปีจนถึงสิ้นปี และถ่ายเอกสารให้ทุกฉบับโดยไม่ใช้งบประมาณของโรงเรียน ผู้ปกครองยินดีทำให้เพราะเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อเด็กทำให้เกิดความผูกพันระหว่างครูกับเด็ก โดยสังเกตจากนักเรียนที่จบ ป.6 จะมาขอให้ดิฉันเขียน Friendship ให้เพื่อเป็นที่ระลึกเวลาที่ไปอยู่โรงเรียนอื่น

เมื่อดิฉันย้ายมาอยู่ที่โรงเรียนราชวินิตได้นำประสบการณ์ที่ได้จากเด็กปรับให้เข้ากับนโยบายของโรงเรียนราชวินิต และปรับกิจกรรมเพิ่ม คือให้นักเรียนสร้างแบบฝึกหัดขึ้นเองไม่ให้ยึดหนังสือแบบเรียนคณิตศาสตร์เป็นสำคัญ แต่ใช้เป็นแนวในการสร้างโจทย์ รวมทั้งจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มแต่ละกลุ่มจะปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ครูจะไม่ระบุจำนวนข้อทำน้อยก็ได้แต่ขอให้เป็นการพิสูจน์ให้ครูเห็นว่านักเรียนชอบวิชานี้หรือไม่ (ครูใช้คำพูดกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักว่าครูดูจากการกระทำมากกว่าการพูด) สำหรับคนที่เก่งจะเสริมศักยภาพให้ บางคนจะคิดโจทย์ได้วันละ 100 ข้อหรือมากกว่าในวันต่อไปครูต้องใช้เวลาในการตรวจมากเพราะคำตอบแต่ละคนไม่เหมือนกัน เมื่อนักเรียนเห็นว่าเพื่อนคนหนึ่งทำได้มาก จะพยายามทำให้มากขึ้นอีก จนมีผู้ปกครองสงสัยว่า คุณครูสอนวิชาคณิตศาสตร์วิชาเดียวหรือไม่เห็นเรียนวิชาอื่นเลยกลับบ้านเห็นเด็กทำเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ รวมทั้งถามว่าทำไมครูให้การบ้านมาก (โรงเรียนราชวินิตมีนโยบายไม่ให้การบ้านเด็ก เพราะเกรงว่าเด็กจะเครียด) เด็กจะเป็นผู้ตอบคำถามแทนดิฉันว่า ไม่ใช่การบ้านแต่เป็นงานที่ลูกทำเอง ลูกอยากทำ บางท่านถามว่าสมุดคณิตศาสตร์หรือสมุดศิลปะ เพราะเด็กจะวาดรูปประกอบงานคณิตศาสตร์ในสมุด เป็นการสอนทั้งคณิตศาสตร์ร่วมกับศิลปะ เนื่องจากศิลปะกับเด็กเป็นของคู่กัน โรงเรียนราชวินิตจะจัดเด็ก 3 กลุ่มคือ เก่ง กลาง อ่อน กิจกรรม หรือ Sheet สำหรับเด็กแต่ละกลุ่มจะต่างกันตามศักยภาพ ปัญหาที่พบ (เป็นความคิดเห็นส่วนตัว ไม่ใช่ของครูคณิตศาสตร์ทุกคน) คือ สอนไม่ทัน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กต่ำ ไม่ชอบเรียน ไม่อยากเรียน ไม่ทำงานส่ง ในเบื้องต้นคาดว่าอาจเป็นเพราะนักเรียนไม่ชอบเรียน ไม่เข้าใจ เมื่อไม่เข้าใจจึงทำไม่ได้และไม่ทำงาน ผลสุดท้ายคือ ผลสัมฤทธิ์ต่ำ เพื่อแก้ไขปัญหานี้จึงศึกษาธรรมชาติวิชาคณิตศาสตร์พบว่า เป็นวิชาที่เกี่ยวกับความคิดรวบยอดเป็นนามธรรม เป็นวิชาที่ต้องใช้สัญลักษณ์ และเป็นภาษาที่สื่อความหมายได้ เช่นเครื่องหมาย > อาจใช้นิทานเป็นสื่อ

เวลาเล่าให้เด็กฟังจะใช้สัญลักษณ์เป็นตัวดำเนินเรื่องทำให้สื่อได้ว่าสัญลักษณ์นี้หมายถึงมากกว่า โดยไม่ต้องใช้คำพูด ไม่ต้องใช้ตัวหนังสือ มีลักษณะเป็นตรรกศาสตร์ เป็นเหตุเป็นผลกัน เช่น $2 + 3$ เท่ากับ 5 มีความเป็นปรนัย และมีความถูกต้องเที่ยงตรง เราสามารถพิสูจน์หรือทดสอบได้ เช่น วิชาเรขาคณิตที่เคยเรียน จะมีนิยามสามารถพิสูจน์ได้ว่าทางซ้ายเท่ากับทางขวา มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ และสุดท้ายคือ มีโครงสร้างของเนื้อหาต่างๆ จัดไว้เป็นหมวดหมู่ ผสมผสานกลมกลืนไป หลักสูตรประถมศึกษา ปี 2521 จะจัดข้อ 2, 3, 4 เป็น 1 ข้อ คือในเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ และข้อ 5, 6, 7 รวมกันเป็น 1 ข้อคือความเป็นเหตุผลกัน สุดท้ายคือข้อ 8 มีโครงสร้างเพราะฉะนั้นหลักใหญ่ๆ จริงๆ มี 4 ข้อ แต่ได้แยกย่อยออกมา 8 ข้อ เพื่อให้เห็นชัดเจน นอกจากนั้นดิฉันได้สอบถามความคิดเห็นจากนักเรียนพบว่า นักเรียนคิดว่าครูที่สอนคณิตศาสตร์ตั้งแต่ ป. 1 ถึง ป. 6 ที่นักเรียนเคยเรียนด้วยเป็นอย่างไร เด็กประเมินได้ว่า ดู เครื่องครัดต่อระเบียบ และใจร้อน มักจะให้ออกาสนักเรียนที่เรียนเก่งกว่า เด็กบางคนบอกว่า “เวลาหนูตอบคำถามซึ่งเป็นคำถามที่หนูยังไม่เข้าใจคำตอบ พอหนูตอบคุณครูจะว่า และบางครั้งหนูก็โดนตีด้วย แต่พอคุณครูไปถามเพื่อนอีกคนหนึ่งที่เขาเก่งกว่าหนูเมื่อเขาตอบผิด คุณครูบอกว่า “ครูให้ออกาสเธอลองตอบใหม่อีกครั้งซิ” กรณีนี้เด็กจะสรุปเป็นความคิดรวบยอดว่าถ้าเรียนไม่เก่ง ครูจะไม่ให้ออกาสเขา สิ่งที่พวกเขาอยากให้เกิดในการเรียนคณิตศาสตร์ ประการที่ 1 คือ ความเป็นกัลยาณมิตรจากครู บางครั้งครูคิดว่าครูไม่ดุ แต่เด็กไม่กล้า ไม่กล้าพูดกับครู ประการที่ 2 เด็กบอกว่าขอให้ใช้สื่อ หรือเกมบ้าง เพื่อที่จะผ่อนคลายความตึงเครียดต่างๆ บางครั้งเด็กขอเรียน และสร้างเป็นเกมด้วย เด็กบอกว่าเขาชอบประเภทให้ทำกิจกรรมบ้างเล่นเกมบ้างสลับกันไป แต่ถ้าให้เล่นเกมทั้งวันก็ไม่ชอบ เพราะเขาจะไม่ได้ความรู้ ประการสุดท้ายคือ ขอไม่เรียนหนัก สำหรับการเปลี่ยนแปลงของครูเริ่มต้น คือ เปลี่ยนอารมณ์ เปลี่ยนวิธีการสอนระยะที่ 1 ให้คิดว่าเด็กมีความต่าง เพราะเด็กบางคนเรียนอ่อน เด็กบางคนเก่ง จะมีเด็ก 3 กลุ่มที่เราพบคือ เก่ง กลาง อ่อน เด็กกลุ่มที่ 3 นี้ต้องให้ความสนใจมากขึ้นเป็นพิเศษ ระยะที่ 2 สร้างศรัทธา จะบอกอะไรก็แล้วแต่ขอให้เด็กเกิดศรัทธากับเรา โดยปกติธรรมชาติของเด็กรักครูอยู่แล้ว บางครั้งเขาเกรงว่าครูจะไม่รักเขา เพราะฉะนั้นครูต้องสร้างศรัทธาให้เขารัก เช่น ร่วมกันตั้งเกณฑ์คะแนนการสอบของกลุ่มไว้ 80 คะแนน อาจเป็นเกณฑ์เฉลี่ยของห้อง เมื่อมีผู้สอบได้ผ่านเกณฑ์นี้ ครูจะมีรางวัลให้ รางวัลอาจไม่ใช่ของมีราคาสามารถซื้อหาได้ในท้องตลาดราคาชิ้นละประมาณ 5 บาท 10 บาท และมีข้อความติดไว้ที่ของที่ระลึก เช่น

ที่ระลึกในการสอบคณิตศาสตร์ผ่านเกณฑ์ และมีชื่อครูดิดไว้กับของที่ระลึก สำหรับภาคเรียนที่ 2 อาจเปลี่ยนเป็นได้คะแนนมากกว่าภาคเรียนที่ 1 ถือว่านักเรียนพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น ที่ดิฉันเคยปฏิบัติมาคือมอบพวงกุญแจการ์ตูนเป็นรูปที่เด็กชอบ เช่น โดเรมอน แต่ก่อนที่ครูจะให้รางวัลต้องพูดกับเด็กก่อนว่า “สิ่งที่ให้ไม่ใช่สิ่งที่มีค่านักเรียนบางคนมีมากกว่าครู แต่อย่าลืมว่านี่เป็นน้ำใจ เป็นที่ระลึกให้แก่ว่า ครั้งหนึ่งคุณเคยเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้ดี” การกระทำดังกล่าวเป็นการสร้างศรัทธากับเด็กระยะที่ 2 เปิดโอกาสให้เด็กมีบทบาทมากขึ้น เช่น ให้เด็กทดลองสอน คิดสื่อเอง เขียนวิธีการสอนโดยครูแนะนำเพิ่มเติมให้สมบูรณ์เมื่อเด็กทดลองสอนเสร็จเรียบร้อยครูสรุปเติมเต็มความรู้อีกครั้ง การจัดกลุ่มเด็กที่อ่อนอาจมีฝีมือในการทำสื่อการสอนทำให้เขาได้มีส่วนร่วมเกิดความภาคภูมิใจ กระบวนการสุดท้ายคือให้เด็กสรุปสิ่งที่ได้รับโดยการจัดนิทรรศการ ผลที่ได้รับจากการจัดประสบการณ์คือ เด็กกล้าพูดกล้าแสดงออกมากขึ้น และเรียนคณิตศาสตร์อย่างมีความสุข

จะเห็นว่าเนื้อหาบางเรื่องเด็กสามารถที่จะศึกษาด้วยตนเอง และนำมาสอนให้เพื่อนร่วมห้องได้ ทำให้เด็กเกิดประสบการณ์มากขึ้น การทำงานไม่จำเป็นจะต้องทำลงในสมุด ดิฉันไม่ค่อยเน้นเรื่องสมุดเท่าไร บางที่เป็นแผ่นกระดาษซึ่งสะดวกในการนำไปตรวจที่บ้าน บางครั้งให้สร้างโจทย์ตามความสนใจ ผลงานของใครที่สมควรเป็นตัวอย่างจะนำมาติดบอร์ดไว้หรือจัดนิทรรศการ เมื่อกระแสปฏิรูปแพร่หลายจึงเริ่มใช้หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือการนำหลักสูตรมาวิเคราะห์เขียนกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายโดยไม่ทิ้งเนื้อหาเดิม จากนั้นสร้างเกมและสื่อต่าง ๆ สร้างแบบทดสอบจุดประสงค์ ตัวอย่างจุดประสงค์ที่นำมาจากการวิเคราะห์จุดประสงค์ปลายทางจากหลักสูตรซึ่งกำหนดว่า เมื่อเรียนคณิตศาสตร์แล้วเด็กจะเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้อะไรบ้างในแต่ละบท เช่น บทที่ 1 มีจุดประสงค์นำทางที่จะทำให้เกิดจุดประสงค์ปลายทางได้ทั้งหมด 10 จุด บทที่ 2 มี 10 จุด จุดประสงค์บางข้อเราสามารถดูจากการปฏิบัติ ดูจากการตรวจสมุดเด็ก บทที่ 3 จะมีทั้งหมด 9 จุด เป็นต้น

ดิฉันวิเคราะห์ว่าในหนึ่งภาคเรียน เราสอน 8 บท และมีจุดประสงค์ที่จะสามารถพาไปสู่จุดหมายปลายทางได้หลายบท เมื่อได้เนื้อหาของจุดประสงค์จึงนำไปสร้างแบบทดสอบแต่ละจุดมีจำนวนข้อไม่มาก เพราะสามารถตรวจจากการทำแบบฝึกหัดของเด็กได้ หรือประเมินจากพฤติกรรมการทำงานของเด็ก จากตัวอย่างอาจารย์จะเห็นว่าจุดประสงค์ที่ซ้ำ ๆ กันหลายข้อ ถ้านำจุดประสงค์ทุกบทที่สอนมา

วิเคราะห์อีกว่าเด็กผ่านบทคิดเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของจำนวนจุดประสงค์สามารถพิจารณาให้เด็กผ่านได้ กิจกรรมบางกิจกรรมจะใช้เพลงมาช่วยในการนำเข้าสู่บทเรียน เช่น “การคุณการหารนี่น่า มาลองคิดดูไม่ยากอะไร แค่เพียงอ่านโจทย์ออกมา เราก็ตีความที่เข้าใจ ถ้ามีการเพิ่มทุกครั้งไป ด้วยจำนวนที่เท่า ๆ กัน นั่นแหละน่าเขาเรียกคุณยังไง และเมื่อไรที่ค่าลดลง หรือแบ่งปันด้วยจำนวนที่เท่ากัน กระซิบบอ ๆ ว่าเป็นการหารนะเธอ”

จากเพลงเด็กสามารถเรียนรู้และเข้าใจความหมายของการคุณการหารว่าคืออะไร โดยที่ยังไม่ได้สอน หรือเกมที่นำเสนอต่อไปนี้จะเน้นศิลปะเพราะเข้าใจว่าเด็กชอบการวาดรูประบายสี

281 + อะไร ได้ 521 คำตอบคือ 240 เขาจะรู้แล้วว่า 240 คือจุดเริ่มต้นและจุดปลายทางคือ 240

ถ้าข้อ 2. คำตอบคือ 47 เด็กลากจาก 240 ไปที่ 47 เด็กจะยังไม่ทราบว่าภาพนี้คืออะไร เมื่อหาคำตอบได้ครบก็จะทราบว่าป็นรูปอะไรและระบายสี

ข้อที่ 3. คำตอบคือ 5,160 แสดงว่าต้องลากจาก 47 ไป 5,160

ข้อที่ 4. คำตอบคือ 56

ข้อที่ 5. คือ 578 เด็กก็ลากเส้นเข้ามา

ข้อที่ 6. คำตอบคือ 801

ข้อที่ 7. คำตอบคือ 315 ก็จะเป็นรูปบ้าน และเด็กก็จะระบายสี

ตัวอย่างนี้เป็นของเด็กกลุ่มที่ 3 คือกลุ่มเด็กอ่อน

โจทย์จะง่ายที่สุด แต่เด็กกลุ่ม 3 อาจเกิดความต้องการทำของกลุ่ม 2 แสดงว่าเด็กพัฒนาตัวเอง กลุ่มที่ 2 อาจต้องการทำของกลุ่มที่ 1 ก็ได้ ความยากของเนื้อหาจะเข้มข้นขึ้นตามลำดับ สำหรับตัวอย่างชุดการสอนพิเศษส่วนจะมีกิจกรรม คือเขียนเป็นการตูนเรื่องสนุกกับจำนวน

ขออนุญาตเล่าประสบการณ์ ดิฉันได้จัดอบรมครูภาษาอังกฤษโดยใช้คอมพิวเตอร์มี อาจารย์ลิมนัน ผู้เชี่ยวชาญจากประเทศมาเลเซีย ได้มานำเสนอข้อสอบบางข้อ คนอื่นมาดูอาจจะเห็นว่าข้อสอบข้อนี้ไม่ดีมีตัวลวงชัดเจนไม่มีทางที่เด็กจะตอบได้ ตามหลักของการออกข้อสอบต้องบอกว่าข้อสอบนี้ใช้ไม่ได้ให้ตัดทิ้ง แต่ อาจารย์ลิมนัน บอกว่าคนที่เข้ามาดูเขาไม่ทราบจุดประสงค์ของเราว่า เราออกข้อสอบแบบนี้เพื่ออะไร เด็กบางคนอาจจะตอบตัวลวงข้อนั้นทำให้ครูมองถึงตัวเด็กคนที่ตอบข้อนั้นได้แสดงว่าเด็กไม่รู้จักจริง ๆ ทำให้เรารู้จักเด็กและไปสอนเสริมให้เด็กได้

อาจารย์ลิมนันท์ บอกว่าอย่าไปกังวลกับข้อสอบว่าดีหรือไม่ดี อยู่ที่ตัวเรามากกว่าว่าเราต้องการอะไร ดิฉันเคยคุยกับเพื่อนครูที่สอนคณิตศาสตร์หลายท่านว่าสอนคณิตศาสตร์โดยใช้เด็กเป็นศูนย์กลางทำได้หรือไม่ เพื่อน ๆ ตอบว่าไม่ได้ ดิฉันเห็นด้วยในส่วนนั้น แต่ถ้าสอนคณิตศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทำได้ เพราะคำพูดว่าผู้เรียนเป็นสำคัญ กับเด็กเป็นศูนย์กลาง เราอาจจะคิดว่าเหมือน ๆ กัน (เป็นความคิดเห็นส่วนตัว) ดิฉันวิเคราะห์แล้วว่าดิฉันเพิ่งเข้าใจคำว่าผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นมันอาจจะใกล้เคียงกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่ถ้าพูดว่าการสอนคณิตศาสตร์เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เราจะคิดถึงวิธีสอนอะไรที่จะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทุกอย่างเด็กทำหมดหรือ ครูไม่ต้องพูดอะไรเลยใช่ไหม นั่นคือเด็กเป็นศูนย์กลางหรือแล้วเป็นไปได้ไหมที่เด็กจะทำหมด ครูไม่ต้องให้การช่วยเหลือสาเหตุเพราะเรายึดติดวิธีการสอนคณิตศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ถ้าวิเคราะห์จากประสบการณ์แล้วว่าถ้าให้เด็กทำ กว่าจะไปถึงจุดหมายปลายทางค่อนข้างลำบาก เราต้องช่วยเหลือเขา จะต้องมีการควบคุมบ้าง ทำให้เกิดความกังวลว่านี่เราสอนโดยใช้เด็กเป็นศูนย์กลางหรือไม่ แต่ถ้าเราคิดว่าเด็กเป็นสำคัญ คือจัดกิจกรรมโดยไม่คำนึงว่าต้องใช้วิธีสอนแบบสอบถาม วิธีสอนแบบ Child Centered แต่ให้คิดว่า ผู้เรียนเป็นสำคัญก็คือสอนอย่างไรทำให้เขามีความสุข สอนอย่างไรให้เขาบรรลุจุดประสงค์ไม่ยึดติดกับการสอนแบบใดแบบหนึ่งตายตัว

ผู้เข้าร่วมประชุม : “ดิฉันจะเล่าประสบการณ์ว่ามีนิสิตปริญญาโทภาคพิเศษกำลังศึกษาเทอมที่ 1 เราฝึกให้เขาเขียนแผนแบบ 4 MAT และเขาก็คิดกัน ดิฉันเข้าไปในกลุ่มมีเพื่อนคนหนึ่งเขียนวัตถุประสงค์ว่าครูให้เด็กฟังนิทาน เพื่อนบอกว่าเธอเขียนอย่างนี้ไม่ได้นะ เธอต้องเขียนว่านักเรียนฟัง ดิฉันถามว่าคุณไปเอามาจากสำนักไหน เขาก็เอ่ยมีคนมาให้ความรู้แบบนี้ในโรงเรียนเขา ดิฉันว่าอันตรายมาก อาจารย์ก็ต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง คิดว่าอาจารย์ทำในสิ่งที่ถูก ไม่ว่าใครมาดูอาจารย์อย่าคล้อยตามเขาเหล่านั้น คุณดูกิจกรรมก็แล้วกันว่าครูให้นักเรียนฟังนิทาน เธอให้นักเรียนฟังนิทานจากเทป แล้วครูไปไหน มีสื่อด้านอารมณ์ความรู้สึก ระหว่างเทปกับครู ใครจะดีกว่ากัน ดิฉันไม่เชื่อหรือว่าการเล่านิทาน Movement ของครูน่าจะดีกว่าเพราะการเคลื่อนไหวด้วยสีหน้าท่าทาง กรณีนี้เราจะใช้กับครูพูดไม่ชัด ครูไร้อารมณ์ความรู้สึก ไม่น่าจะมีอาชีพครูที่ซึ่งดิฉันว่าอันตราย เวลาใครมาดูงาน กรณามีความเป็นตัวของตัวเองด้วย แล้วก็ตั้งสติและการที่บางที่สายตาของครูพุ่งเป้าไปที่เด็กบางที่เราก็แปลก ๆ ไปสู่เด็กที่มีพฤติกรรมแปลก ๆ ก็เจอโดยบังเอิญ เราก็ยังไม่ได้

หันทำอะไรกับเด็กเลย ครูก็ออกตัวทันทีเลย เด็กนี้ย้ายมาจากโรงเรียนอื่น อ่านไม่ออก เราทำร้ายเด็กของเราโดยเราไม่รู้ตัวเพราะว่าเราห่วงหน้าตาตัวเองเกินไป ก็ถามเขาตรง ๆ เลย เชิญเขาไปกระซิบบ้างนอก ไม่ต้องพูดต่อหน้าเด็กว่า เนี่ยหนูสอนได้เฉพาะสระ อะ สระ อา พอเจอสระ เออ สระ เอ กับสระ อา ผสมกับเด็กออกเสียงไม่ได้ ถ้าพูดต่อหน้าเด็กก็ไม่ดี ดิฉันเคยเห็นครูบางคน น่ารักมาก จะออกไปข้างนอกแล้วก็กระซิบบอกดิฉัน แต่หาน้อยมากเลย ดิฉันคิดว่าตอนนี้ครูไทยไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเองอันตรายน่ามาก ไม่ใช่ว่าสิ่งเดิมที่คุณสอนแล้วร้าย ลูกศิษย์อาจารย์จะสอบเข้าอะไรได้มากมายของรากฐานเดิมมันมีดีอยู่ เทคนิคการสอนแนวเก่าๆ มันมีดีอยู่ ดิฉันว่าน่ากลัวเหมือนกันนะเจอครู ป.1 เอานิทานไปให้เด็กแล้วบอกเด็กเป็นศูนย์กลางให้เด็กอ่านแล้วสรุป อาจารย์นึกภาพอะไรกันเนี่ย ระบายบุคคลเลยนะ พอเราไปดูเล่มเด็ก ป.2 ก็เหมือนกับ ป.1 ลองเล่าให้ครูฟังซิิทานเรื่อง ปิงกับปอง เรื่องนี้เขาสรุปว่าอะไรกับนักเรียน เด็กตอบปิงกับปองเป็นเด็กดี คนละเรื่องเลย ในนิทานเรื่องนั้นต้องการให้เด็กได้ความคิดในเรื่องวิทยาศาสตร์ ว่าประสาทสัมผัสของมนุษย์มีความหมายแต่เด็กเดาตอนจบไม่ได้ เพราะไม่มีภาพประกอบ มีเพียงภาพพ่อพูดกับลูก เด็กก็เดาว่าพ่อสอนลูกให้เป็นเด็กดี นี่เป็นเรื่องอันตรายน่ามากเลยในการจัดการศึกษา ให้ครูเล่านิทานดีกว่า แล้วถามนักเรียนว่าเรื่องนี้สรุปว่าอย่างไร เป็นการฝึกทักษะการฟัง”

เรื่องการเขียนแผนการสอนดิฉันจะเปิดกว้างหรือเขียนให้เห็นภาพรวมว่าเด็กไปทำกิจกรรมอะไร แต่การเขียนแผนการสอนของเด็กที่ใช้ทดลองสอนนั้น เด็กช่วยกันเขียนว่าเขาจะทำอะไรโดยใช้ภาษาของเด็ก ไม่ได้เขียนเหมือนกับครู คือให้เด็กเขียนเลียนแบบครู เด็กจะให้เพื่อนดูหรือนำแบบฝึกหัดมาตั้งคำถาม คำถามจะเขียนเป็นภาษาง่าย ๆ ตามความเข้าใจของเขา สำหรับแผนการสอนของครูดิฉันเขียนล่วงหน้า 1 สัปดาห์ เมื่อสอนเสร็จแล้วจะมีบันทึกผลหลังสอนว่ากิจกรรมที่จัดรวมทั้งเด็กได้อะไร เราได้อะไรจากเด็ก หรือผลที่เกิดขึ้นหลังสอนนั้นได้อะไร ข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะส่วนตัว ว่าจากการที่เด็กทำกิจกรรมนี้ครูได้ประโยชน์หรือควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร จากตัวอย่างที่ได้จากการสอนคือมีนักเรียนบางคนทำเรื่องบัญญัติไตรยางค์ ให้เหตุผลว่าที่เขาทำบัญญัติไตรยางค์ เพราะเขาไม่เข้าใจตอน ป.5 ขณะที่อยู่ ป.6 แต่ยังไม่ได้เรียนเนื้อหา นี้ เขาแก้ปัญหาโดยลูกบอกพ่อให้ช่วยซื้อหนังสือเสริมเล่มที่เกี่ยวกับเรื่องบัญญัติไตรยางค์ พ่อเขามาถามดิฉันว่า ลูกยังไม่ได้เรียนแต่ทำไมลูกจะต้องใช้ เนื่องจากพ่อของเขายังไม่เข้าใจวิธีการเรียนการสอนของครู จึงต้องอธิบายให้ฟังว่า ลูกของเขาอยากทำเรื่องบัญญัติไตรยางค์ เพราะเขาไม่เข้าใจและต้องการรู้ให้ลึกซึ้ง

กว่านี้ เมื่อคุณพ่อท่านนั้นเข้าใจจึงได้ไปซื้อหนังสือตามที่ลูกขอไว้

ผู้เข้าร่วมประชุม : อาจารย์ให้เด็กสอนกันเองทุกเรื่องหรือไม่

ตอบ สำหรับเรื่องที่ให้เด็กสอนกันเองทำเป็นบางเวลาหรือบางเรื่องเท่านั้น เพราะรูปแบบการสอนของคุณครูต้องมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง จะให้เด็กสอนกันทั้งหมดเป็นไปได้จากการให้เด็กทดลองสอนอาจจะครอบคลุมเนื้อหาไม่หมด แต่อย่างน้อยที่สุดพื้นฐานความรู้เด็กที่ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองง่ายต่อการสอนหรือการจัดกิจกรรม เสริมให้เขาได้เร็วขึ้น นอกจากนั้นทำให้รู้พื้นฐานของเขาว่าพื้นฐานความรู้เดิมเป็นอย่างไร

กรณีเด็กเรียนอ่อนขอยกตัวอย่างหนึ่งตัวอย่าง คือ นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มของเด็กอ่อน (โรงเรียนจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม) ครูจะเสริมให้นอกเวลา โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์ เช่น กระดาษ ดินสอได้ร่วมเป็นกรรมการจัดทำห้องปฏิบัติการคณิตศาสตร์ มีเด็กเข้าเรียนห้องละ 45 คน จะแบ่งเป็นสองกลุ่มใหญ่ คละกันทั้งเด็กเก่ง เด็กปานกลาง และเด็กอ่อน ทำกิจกรรมต่างกัน ในกลุ่มที่หนึ่งกลุ่มคณิตก้าวไกลมีคอมพิวเตอร์และสื่อ CAI คณิตศาสตร์ ให้เด็กเลือกเรื่องที่ต้องการศึกษา กลุ่มที่สอง กลุ่มคณิตสร้างสรรค์ มีกิจกรรม เกม หลากหลาย เช่น คณิตสร้างสรรค์ คณิตสัมพันธ์ศิลปะ คณิตสัมพันธ์ภาษาไทย คือจะพยายามบูรณาการหลายวิชา อุปกรณ์ที่ให้เด็กจะมีเกมวางไว้เป็นจุด ๆ สำหรับเด็กเข้ามาเลือกใช้ตามศักยภาพของแต่ละคน กลุ่มที่ 2 จะแบ่งเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม ตามศักยภาพ คือ เก่ง กลาง อ่อน ตามลำดับ เด็กที่เรียนอ่อนจะหยิบงานจากกลุ่มที่ 3 แต่เราไม่ได้บอกว่ากลุ่มที่ 1 คือเก่ง กลุ่มที่ 2 คือปานกลาง กลุ่มที่ 3 อ่อน เราให้เขาเลือกนั่งเป็นกลุ่มของเขาเอง เช่น เขาหยิบเกมแผ่นที่ 3 (จะมีป้ายบอกไว้ว่ากลุ่มที่ 3) เขาก็จะไปนั่งทำงานที่โต๊ะกลุ่มที่ 3 พอเขาทำแผ่นที่ 3 เสร็จ เขาก็จะไปดูเกมแผ่นที่ 2 หรือแผ่นที่ 1 ว่าทำได้หรือไม่ถ้าสามารถทำได้เขาก็จะทำ สำหรับกลุ่มที่ 3 เราไม่ได้คาดหวังว่าเขาจะทำถึงแผ่นที่ 1 เราคาดหวังว่าถ้าทำแผ่นที่ 2 ได้ คือระดับกลางก็ดีแล้ว แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาตนเอง นอกจากนั้นได้จัดเกมคณิตสร้างสรรค์ มีรูปหกเหลี่ยมทั้งหน้า ให้นักเรียนตัดรูปหกเหลี่ยม 12 ชิ้น ติดกัน (คือไม่ให้ขาดจากกัน) เป็นรูปอะไรก็ได้ นำมาสร้างเป็นเรื่องในกระดาษที่แจกให้ หรือกระดาษรายงานของเขา โดยแต่ละกลุ่มจะมีอุปกรณ์ได้แก่ กรรไกร กาว และอื่น ๆ วางไว้ บางคนตัดเป็นรูปดอกไม้ บางคนตัดเป็นรูปพระอาทิตย์ นำมาประกอบเป็นเรื่องตามจินตนาการ และมีการนำเสนอด้วยการอธิบายว่าเรื่องอะไร จากนั้นจะนำผลงานไปจัดบอร์ด โดยนักเรียนเป็น

ผู้เลือกผลงาน นอกจากนี้ได้ทำเกมให้เล่นในตอนเย็น และมีบันทึกผลการพัฒนาของเด็กที่ได้รับการสอนซ่อมเสริม ผลที่ได้รับคือความภาคภูมิใจที่ครูสามารถช่วยเหลือเด็กได้ ในความคิดเห็นส่วนตัวถ้าเราจัดเด็กเป็นสำคัญ เราไม่กังวลเรื่องรูปแบบวิธีการสอน ความคิดอาจแตกต่างจากท่านอื่น แต่จุดหมายปลายทางเหมือนกันคือทำแล้วทั้งครูและเด็กต้องมีความสุขด้วย ถ้าทำแล้วเราไม่มีความสุขจะไม่ได้ผล และจะเกิดความเครียด เมื่อมีความเครียดบุคคลที่อยู่ใกล้ตัวเราจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความเครียดด้วย ดิฉันจึงคิดว่าทำแล้วต้องมีความสุขด้วย เพราะฉะนั้นถ้าถามว่าดิฉันจัดการเรียนการสอนในชั่วโมงนั้นคุณสอนแบบไหน สอนแบบสืบสวนหรือสอนแบบอภิปรายกลุ่ม ดิฉันบอกไม่ได้ เพราะมันมีหลาย ๆ วิธีปนกัน เมื่อพบปัญหาแบบนี้จะเปลี่ยนกิจกรรม เปลี่ยนบทบาท หลาย ๆ วิธีในชั่วโมงเดียวกัน บางชั่วโมงยังไม่ได้สอนอะไร ใช้บัตรงานให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานร่วมกันพิจารณาโจทย์ในบัตรงาน และสรุปให้ได้ว่าคุณคิดโดยวิธีใด แล้วได้คำตอบอย่างไรให้ออกมานำเสนอหน้าห้อง เพื่อให้กลุ่มอื่นช่วยตรวจสอบว่าคิดถูกหรือไม่ (แต่ละกลุ่มจะได้รับโจทย์ไม่เหมือนกัน) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเพื่อนกับเพื่อน นักเรียนมีความมั่นใจและมีความสุขในการร่วมกิจกรรมนี้มาก

ฉะนั้นวิธีการสอนที่ครูใช้ควรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ไม่ควรยึดวิธีใดวิธีหนึ่งเป็นสัจจะ ขอให้คิดอย่างเดียวว่าทำอย่างไรนักเรียนจะเรียนเก่ง มีความสุข และดีตามนโยบายการศึกษา และไม่จำเป็นต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลางแต่ขอให้ยึดเด็กเป็นสำคัญดีกว่า

บทบาทครู : การจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด วิชาวิทยาศาสตร์

โดย นางสาวประภาศรี ยศภัทรภิญโญ ครูต้นแบบ
โรงเรียนวัดช่องลม

ดิฉันคือ ครูคนหนึ่ง วันนี้เรามาแลกเปลี่ยนความรู้กัน เรามาทำกิจกรรมกัน ทำอย่างไรเราจึงจะสอนเน้นเด็กเป็นสำคัญ อาจารย์อาจยังไม่เข้าใจ อาจารย์จะสอนอย่างไร และที่สอนทุกวันนี้ไม่ได้เน้นเด็กเป็นสำคัญหรือ และเน้นอย่างไร เรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ถ้าอาจารย์อ่านในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทุกมาตรานั้น เป็นตัวบ่งบอกว่าถ้าอาจารย์ศึกษาให้ละเอียด อาจารย์จะเห็นกระบวนการสอนอยู่ในนั้นทั้งหมด

เริ่มกิจกรรม ให้อาจารย์ทุกคนถอดอกให้เหมือนกัน รู้สึกอย่างไร รู้สึกอึดอัดหรือไม่ จากกิจกรรมนี้ทำให้เรารู้ว่า ถ้าเราไปบังคับนักเรียน นักเรียนเขาจะรู้สึกอึดอัด ไม่อยากจะทำอย่างนี้ ไม่อยากเรียนบนโต๊ะ อยากนอนใต้โต๊ะ ฯลฯ เราจะต้องศึกษาในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล นี้คือ **ขั้นที่ 1**

ขั้นที่ 2 ให้อาจารย์หันหลังกลับ แล้วจับกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน กิจกรรมนี้เล่น 4, 6 หรือ 8 คน เล่นเป็นคู่ คราวนี้อาจารย์นับ 1, 2 ในกลุ่ม นับเสร็จแล้ว ให้คนที่นับเลข 2 กอดอกนิ่งๆ ห้ามพูด คนที่นับหมายเลข 1 ให้เวลา 1 นาที อาจารย์จะเล่าอะไรให้หมายเลข 2 ฟัง ก็ได้ หมายเลข 2 ห้ามพูด ฟังอย่างเดียว กอดอกนิ่งๆ ครบ 1 นาทีแล้ว คราวนี้เป็นหน้าที่ของหมายเลข 2 อาจารย์ใช้เวลา 1 นาที พูดให้หมายเลข 1 ฟัง หมายเลข 1 ห้ามพูด เปลี่ยนหน้าที่กัน

กิจกรรมนี้เป็นตัวอย่างว่าทำอย่างไรให้นักเรียนที่ไม่รู้จักกัน เริ่มสร้างความคุ้นเคย ด้วยวิธีการที่เรียกว่า วิธีการสอนแบบ Cooperative Learning กิจกรรมนี้ เขาเรียกว่า Two pair share thinking โดยให้ 2 คนคุยกันก่อน แล้วเลือกจากในกลุ่ม 1 คน ออกมาข้างหน้า ให้อาจารย์พูดเรื่องที่ได้ฟังจากอาจารย์คนนี้

ที่นี้อาจารย์เอากระดาษมาคนละหนึ่งแผ่น แล้วกลับไปทีกลุ่ม ภายในเวลา 3 นาที

คิดคำที่ได้ (วิทยากรกำหนดคำให้) ระดมความคิดให้ได้มากที่สุด แล้วส่งตัวแทนมา 1 คน ห้ามซ้ำคนเดิม

ผู้เข้าร่วมประชุม : ที่กลุ่มได้รับกระดาษที่เขียนว่า “ครก” พูดถึงครก เราก็คิดถึงครกอ่างศิลา และแหล่งที่ทำครก และครกทำด้วยหิน ครกยกแล้วก็ต้องหนัก และต้องทนราคาครกหินอ่างศิลาก็ต้องแพง มีแต่ครกก็ไม่ได้ต้องมีสาก หินแกรนิต มีครกไม้ พูดถึงครกต้องตำน้ำพริกหรือบด พูดถึงตำส้มตำ ครกเหมาะสำหรับผู้หญิง ผู้ชายก็ทำได้ ตำละเอียดมีครกใหญ่ ครกเล็ก ถือเป็นมรดก แม่ครัวก็ใช้ครก ตำไปก็มีเสียงหัวเราะ ใช้บดยาก็ได้ ใช้ทำเครื่องปั้นก็ได้ แม่บ้าน ครก เจ้าชู้ เลอะ ตลาด ครกมีที่ตลาด เวลาตำครกก็ต้องตำถี่ๆ

ผู้เข้าร่วมประชุม : สำหรับกลุ่มของผมได้คำว่า “เงิน” ทางกลุ่มก็ปรึกษากันว่า ถ้าเราคิดคำว่า เงิน ถ้าเราตีความหมายให้เป็นของใช้หรือเป็นประโยชน์ก็อย่างเช่น ซ้อนเงิน ชั้นเงิน สร้อยเงิน กำไลเงิน ฉันทายกมีเงิน เหรียญเงิน คนหน้าเงิน งานคือเงิน เอาเงินไปซื้อของ กระเป๋าเงิน รองเท้าเงิน หีบเงิน แค่นี้ครับ

ผู้เข้าร่วมประชุม : ดิฉันเป็นตัวแทนจากกลุ่ม “กุหลาบ” พูดถึงกุหลาบแล้วสมาชิกในกลุ่มก็คิดถึงต้นไม้ชนิดหนึ่ง เป็นพืชล้มลุก มีหนามแหลมคม มีดอกหลายสี เช่น ขาว แดง เหลือง และเป็นดอกไม้ที่สวยงาม มีเสน่ห์ มีกลิ่นหอม ใช้เป็นสัญลักษณ์ในวันแห่งความรัก ปลูกง่าย ขึ้นไม่เลือกสถานที่ บางคนตั้งชื่อว่า กุหลาบ ก็เปรียบเสมือนผู้หญิงที่สวยงาม ขอขอบคุณค่ะ

ผู้เข้าร่วมประชุม : กลุ่มของเราก็ตัว “ก ไก่” คิดออกคำว่า ไก่เป็นสัตว์เลี้ยง มีสองขา เป็นสัตว์เลี้ยง ใช้เป็นอาหาร ใช้เล่นกีฬาก็ได้ เล่นกีฬาฟุตบอลได้ ใช้เป็นนาฬิกาปลุกก็ได้ ใช้เป็นชื่อคนก็ได้ และยังเป็นพยัญชนะตัวแรกของอักษรไทย เป็นพยัญชนะที่ไม่มีหัวด้วย ไก่เกิดก่อนไข่ เป็นปัญหาโลก ไก่ย่าง ไก่อบ ไก่จามเพราะขนคนจามเพราะแต่งเป็นสุภาพสตรีค่ะ ขอขอบคุณค่ะ

ผู้เข้าร่วมประชุม : ผมตัวแทนจากกลุ่มของคำว่า “กระดาษ” ซึ่งจากการร่วมกันคิดก็ได้มาว่า กระดาษมีประโยชน์มากมาย กระดาษทำจากต้นไม้ ซึ่งสมัยก่อนนี้จะทำมาจากกระดาษข่อย ถ้าทำมาจากต้นสากก็เรียกว่ากระดาษสา ซึ่งในปัจจุบันนี้มีการใช้กระดาษมากทุกวงการ ซึ่งจะเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม การใช้กระดาษถ้าไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมก็ควรจะใช้อย่างประหยัด รู้คุณค่า และมีการนำกลับมาใช้ได้อีกครั้ง

ผู้เข้าร่วมประชุม : กลุ่มนี้ได้เรื่อง “ยกทรง” ยกทรงมีหลายยี่ห้อ หลายแบบ หลายขนาด ใช้เฉพาะผู้หญิง และผู้ชายก็ใช้ได้เนาะ มีประโยชน์ในทางตรงก็รู้ๆ กันอยู่ แต่ประโยชน์ในทางอ้อมก็มีหลายอย่าง ใช้ปิดตาก็ได้ค่ะ

นางสาวประภาศรี ภัทรภิญโญ

ขอบคุณมากค่ะ อาจารย์จะสังเกตได้ว่าการออกมาครั้งแรกกับครั้งที่สอง คิดคนเดียวกับสูมหัวคิด ต้องบอกว่าสูมหัวคิด คิดคนเดียวได้นิดๆ หน่อยๆ พอเรากลับไปหากลุ่ม คิดหลายๆ คน ช่วยกันคิด เพราะฉะนั้นตรงนี้ถ้าเราพูดภาษาของเราบอกว่า เป็นการ Number head together คือนำหัวมาต่อๆ กันคิด จะได้มากขึ้น กิจกรรมนี้อาจารย์ค่อยๆ ปรับไปเรื่อยๆ ตรงนี้เด็กจะเริ่มกล้าขึ้น การเปลี่ยนคนมารายงาน เพื่อให้ได้ให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนนั้นมีบทบาท ตรงนี้จะช่วยกันได้ตรงที่พอออกมาแล้วนั้นเด็กเก่งจะต้องสอนให้เด็กที่อ่านหนังสือไม่ออกให้อ่านได้ก่อนจึงจะออกมารายงานได้ ตรงนี้ฝึกกระบวนการไปเรื่อยๆ ก่อนที่จะเข้าสู่บทเรียน

วิธีคิดอีกวิธีหนึ่ง เป็นกิจกรรมที่อาจารย์จะต้องมาแสดงออก กิจกรรมนี้มี 5 กลุ่ม ให้เวลาอาจารย์ 5 นาที ในหัวข้อ “สืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทย” เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ออกมานำเสนอ (ผู้เข้าร่วมประชุมทำกิจกรรมแล้วนำเสนอ)

ผู้เข้าร่วมประชุม : ที่กลุ่มได้รับมาให้สืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทย พวกเราทั้ง 6 คนได้ตกลงกันว่า มีมือศิลปินบอกว่า ลอยกระทงนี้วาดง่าย คนร้องเพลงบอกว่า เพลงลอยกระทง แต่งง่าย คนทำท่าบอกว่าทำนี้ง่าย พวกเราจึงตกลงใจเลือกประเพณีลอยกระทง ภาพนี้มีภูเขา 3 ลูก พระจันทร์ของเราเป็นวันเพ็ญรัศมีแจ่มจ้า และมีกระทง 4 ใบ มีคนลอย 3 คน ภาพนี้คือลอยกระทงในชนบท ตอนนั้นเรามาร้องเพลงลอยกระทง ประกอบท่าทาง “มา มา มา มา มาลอยกระทงดีกว่า วันเพ็ญเดือนสวยอร่ามตา มาเถอะเชิญมาลอยกระทง มาเถอะเชิญมาลอยกระทง มาร่วมรำวงดีกว่า มา มา มา มา มา มาลอยกระทงดีกว่า วันเพ็ญเดือนสวยอร่ามตา มาเถอะเชิญมาลอยกระทง มาเถอะเชิญมาลอยกระทง มาร่วมรำวงดีกว่า”

ผู้เข้าร่วมประชุม : (ภาษาอีสาน) พวกเรากลุ่มอีสานบ้านเฮา ในภาพนี้เป็นกลุ่มอีสานบ้านเฮา “เริ่มจากออกจากกรุงเทพฯ สู่ประตูอีสาน มีทั้งขุนเขียง หมูยอ แหนม แซบอีหลีได้อ ใครไปกินของโคราชจะติดใจ ชับออกไป ตรงไปจะไปถึงบุรีรัมย์ บุรีรัมย์จะมีปราสาทหินพนมรุ้ง ไช้ย้อยนี้เพิ่งได้ยินที่เขาเอาพระไปไว้อเมริกา ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ จิตรกรรมงามหลายเลยจากบุรีรัมย์ ตรงไปสุรินทร์ เมืองช้างช้างหลาย ช้างเห็ดได้ทุกอย่าง เลยจากสุรินทร์ไปอีกเข้าศรีสะเกษ ถ้าเลี้ยงขวาสุดชายแดน ลีไปพบเขาพระวิหาร มีโอกาสไปได้อ 30 บาทเท่านั้น ถึงเป็นของเขมรแต่เรายังไปเบ็งได้อยู่ เพราะมีสัญญาต่อกัน เลยจากศรีสะเกษก็จะเป็นอุบลดอกบัวงาม อันนี้ไปเห็นเขาแห่งเทียนพรรษางามหลาย ที่เพิ่นเห็ด ออกจากอุบลจะไปเข้านครพนม

ปราสาทพระธาตุนมงาม เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ใครเขาไปไหว้ไปขอพร แล้วลงสู่แม่น้ำโขงตกโขงไปเลยเข้านครพนม ที่นี้ไปถึงเรียบริ้อย ทะลุกลางไปหมดคะ ไปอีกเส้นหนึ่งทีนี้พอหันหน้าเข้าโคราช ออกซ้ายมือต่อออกไปขอนแก่น เข้าอุดร ตีอุดรขึ้นมุกดาหาร ขึ้นสกลนคร ภูพานราชวินิตน์ ถ้าเลี้ยวอีกท่อนหนึ่งออกจังหวัดเลยพุ้น ไปเที่ยวภูเรือ ไปเที่ยวภูกระดึง งามหลายเด้อ อายุยังน้อยๆ ไปปิ่น เต๋มาๆ ไปสืหมดปัญญาปิ่น มันปิ่นขึ้นยากหลาย ถ้าไปเลยอย่าลืมนไปเบิ่งคุณหมิงเด้อ ภูเขาคินงามก่อนซี้ถึงจังหวัดเลย มันซี้มีเลี้ยวซ้าย อีก 18 กิโลเมตรนั้น ภูเขาคินงามเหมือนคุณหมิงเมืองจีนนี้แหละคะแหล่งท่องเที่ยวเมืองอีสานมีหลาย ถ้าฟังแนะนำทางไปให้เรียบริ้อย” เฮาก็มีเพลงอีสานให้ฟัง “มาเบิ่งเมืองอีสาน สุขสำราญนครพนม ของดีมีนาชม คนนิยมไปเที่ยวกัน สนุกสนานกันจริงแท้แนอ แน่เทียนเมืองอุบล งามเหลือล้นบุญบั้งไฟ สาวงามเผ่าภูไท สวยกระไรบาดใจบาดตา ม่วนขึ้นจริงนา เมื่อมาอีสาน”

ผู้เข้าร่วมประชุม : (สำเนียงใต้) กลับจากอีสานเดียวไปเที่ยวได้ เราก็อขึ้นรถตู้ที่กรุงเทพ ออกจากกรุงเทพฯ เดินทางไปทางถนนเพชรเกษม มุ่งสู่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นไข่มุกอันดามันที่มีทะเลสวยที่สุดในประเทศไทย เราจะไปแวะที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไปทานข้าวต้ม ไปยิงกระต่าย ไปเก็บดอกไม้ ออกจากจังหวัดประจวบฯ มุ่งสู่จังหวัดชุมพร แวะไปไหว้เสด็จเตี่ยของเราคือ กรมหลวงชุมพรฯ เสร็จแล้ว จะเดินทางต่อไปยังจังหวัดระนอง ไปอาบน้ำแร่ เป็นน้ำแร่ที่มีคุณภาพดีที่สุดในประเทศไทย ถ้าใครไปปักชำได้ไม่ได้ไปอาบน้ำแร่ถือว่าไปไม่ถึง ออกจากจังหวัดระนอง เรามุ่งหน้าสู่จังหวัดพังงา ไปลองเรือไปเกาะปันหยี ไปชมเขาพิงกัน เขาตะปู แล้วแวะพักค้างที่จังหวัดพังงา 1 คืน ตอนเช้าเราชมพระอาทิตย์ขึ้นที่อ่าวพังงา ออกจากพังงาเรามุ่งสู่จังหวัดภูเก็ต ไปแวะไหว้ท้าวเทพกษัตรีท้าวศรีสุนทร ซึ่งเป็นวีรสตรีของภาคใต้ของเรา ที่เมืองถลาง ต่อจากนั้นไปอาบน้ำทะเลที่สวยงามที่สุดที่หาดป่าตอง นอกจากนั้นไปชมพระอาทิตย์ตกดินที่แหลมพรหมเทพ จังหวัดภูเก็ต ช่วงกลางวันเที่ยวตามอัยาศัย จะไปชมฝรั่งจู้จี้ที่หาดป่าตองก็ได้ หรือจะไปนั่งฟังเพลงก็ได้ เสร็จภารกิจที่จังหวัดภูเก็ต เราก็อเดินทางกลับกรุงเทพ ก่อนจะจบเรามาฟังเพลง เพลงเชิญชวนเที่ยวปักชำได้ “ไอ้ ไอ้ ปักชำได้บ้านเรา ไอ้ ไอ้ ปักชำได้บ้านเรา แม่น้ำภูเขาทะเลกว้างไกล จะไปไหน ปักชำได้บ้านเรา จะไปไหน ปักชำได้บ้านเรา ไอ้ ไอ้ ปักชำได้บ้านเรา ไอ้ ไอ้ ปักชำได้บ้านเรา แม่น้ำภูเขาทะเลกว้างไกล จะไปไหน ปักชำได้บ้านเรา จะไปไหน ปักชำได้บ้านเรา”

ผู้เข้าร่วมประชุม : สวัสดิ์ศรีรับ แคว้นโบราณ ด่านเจดีย์ มณีเมืองกาญจน์ สะพานข้ามแม่น้ำแคว แหล่งแร่และน้ำตก ที่นี้น้ำตกไทรโยคสวยมาก ออกจากนี้ไป 129 กม.

ไปถึงกาญจนบุรีก่อนจะไปน้ำตกไทรโยค แวะชมสะพานข้ามแม่น้ำแคว ห่างจากตัวเมืองประมาณ 10 กม. เป็นสะพานประวัติศาสตร์ หรือเดินทางทางรถไฟก็ได้ ไปลงที่สถานีรถไฟไทรโยค แล้วต่อรถไปเที่ยวน้ำตกไทรโยคน้อย น้ำตกไทรโยค มี 2 แห่ง ที่นี้เป็นไทรโยคน้อย หลังชมไทรโยคน้อยซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทรงประพาสที่นี่ด้วย น้ำตกไทรโยคน้อยหรือเขาพัง ถ้าเดินทางต่อขึ้นไปอีกอันนี้เป็นน้ำตกไทรโยคใหญ่ ซึ่งสวยงามมากขึ้นไปอีก เดินทางต่อไปอีก ท่านจะได้ไปเส้นทางรถไฟแกสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งถูกกอบแล้ว เป็นเขตของกรมป่าไม้ เส้นนั้นคือเป็นเส้นที่เรียกว่าแควน้อย สามารถเดินทางไปเที่ยวชมน้ำตกได้ น้ำตกทางแควใหญ่คือน้ำตกเอราวัณ แต่จะในวันนั้นเราจะไปเที่ยวน้ำตกไทรโยค มาสนุกกับน้ำตกไทรโยคกันหน่อย “มา ๆ ๆ ขอเชิญท่านมาเที่ยวไทรโยคกัน น้ำตกไทรโยคนั้นมีหลายชั้น ไหลรินลดหลั่นขึ้นเย็น ขอเชิญท่านมาเที่ยวชม หาความรื่นรมย์สิ้นความลำเค็ญ เที่ยวสนุกจิตสุขสันต์ สวยงามตระการยามได้เห็น เชิญมาเที่ยวเล่นไทรโยคเถิดเอ๋ย เถ่งปะะ ๆ ๆ มา ๆ เชิญมาไทรโยคเถิดเอ๋ย มา ๆ ไทรโยคเถิดเอ๋ย”

ผู้เข้าร่วมประชุม : ท่านก็ไปหลายภาคแล้ว ไปภาคตะวันออกบ้าง ไปเที่ยวจังหวัดระยองกันอี ที่ระยองมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายอย่างมากมาย มีทะเล ภูเขา มีต้นมะพร้าวอยู่ มีลูกอยู่ 3-4 ลูก มีปู 2 ก้าม มีหอยจังหวัดระยองเป็นเมืองวรรณคดี มีตำนานพระอภัยมณี อนุสาวรีย์สุนทรภู่ ผีเสื้อสมุทร นางยักษ์ และมีหาดแม่พิมพ์ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสถานที่ตากอากาศที่เย็นสบาย ใครที่ไประยอง ไปชมสถานที่ต่างๆ แล้วยังมีผลไม้ที่ขึ้นชื่อลือชา ดังไปถึงต่างประเทศ นั่นคือ ทุเรียน เดียวเรามาทักเพลงของระยอง “นกกู้กับทองฟ้า กุ้งหอยปูปลาคู่กับทะเล แม่น้ำคู่จรเข้ แม่น้ำคู่จรเข้ ตัวฉันว่าเหว จะคู่กับใคร นกกู้กับทองฟ้า กุ้งหอยปูปลาคู่กับทะเล แม่น้ำคู่จรเข้ แม่น้ำคู่จรเข้ ตัวฉันว่าเหว จะคู่กับใคร” ขอขอบคุณครับ

นางสาวประภาศรี ภัทรภิญโญ

กิจกรรมที่ทำนี้ ถ้าเป็นในเรื่องอื่นๆ เราเรียนหลายเรื่อง ดูจากเนื้อหาที่เราได้จากการทำกิจกรรมนี้ เราค้นพบความสามารถและศักยภาพของเพื่อนในกลุ่ม ตรงนี้คือกระบวนการที่จะให้ค้นพบศักยภาพของนักเรียนในห้องเรียน โดยจะใช้กิจกรรม วิธีการนี้เป็นวิทยาศาสตร์ เพราะเมื่อเด็กเรียนจบแค่นี้ เขาจะไปค้นคว้าต่อจากเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นจัดกิจกรรมแล้วอย่าหยุดเพียงแค่นั้น เคยถามเด็กหรือไม่ว่าสอนวิทยาศาสตร์แบบไหนถูกใจหนู คำตอบที่ได้คือ การสอนวิทยาศาสตร์แบบที่ให้หนูทำเอง

ขอยกตัวอย่างจากประสบการณ์ เช่น มีอยู่วันหนึ่งเป็นชั่วโมงที่สอนเรื่องสสาร เด็กผู้ชายคนหนึ่งมาบอกว่า “อาจารย์ครับคราวหน้าเรียนทอผ้าไหม ทอผ้าเจียวนะครับ” มาคิดว่าเราสอนอะไรผิดหรือเปล่า สอนวิชาวิทยาศาสตร์หรือ กพอ. กันแน่ จึงหันไปถามว่า “ทำไมหนูจึงอยากเรียนเรื่องไหมเจียว แล้วคิดว่าเรียนเรื่องนี้จะเกี่ยวกับอะไรกับเรื่องสสาร” เด็กบอกว่า “เป็นการเปลี่ยนสถานะจากของเหลวเป็นของแข็ง” เด็กตอบตามความคิดของเด็กๆ เรานึกไกลกว่าเขามากว่า ถ้าเรียนไหมเจียว นึกถึงการทำอาหาร นึกถึงอุปกรณ์ กระทะ เต้าแก๊ส ซึ่งในห้องวิทยาศาสตร์ไม่มี จะต้องเตรียมอุปกรณ์หลายอย่าง แต่เมื่อถามในห้องเรียนว่าใครอยากจะทำบ้าง ปรากฏว่าเด็กยกมือทุกคน ดังนั้น ในชั่วโมงหน้าเรียนเรื่องไหมเจียวแน่ๆ ผลที่ปรากฏคือชั่วโมงต่อมา จึงก็กลายเป็นชั่วโมงไหมเจียว หอมฉุยไปหมด มีชั้นล้อม มีจานอย่างดี พอเรียนเสร็จเรียบร้อย เขารับประทานเสร็จเรียบร้อย เขาสนุกกับการเรียนตรงนั้น แล้วทำอย่างไรที่จะรู้ว่าเขารู้กระบวนการทำงาน รู้การเรียนแบบวิทยาศาสตร์ ทำอย่างไรที่จะทราบว่า เขาเกิดทักษะ ทำอย่างไรที่ครูจะกลับมาตรวจว่านักเรียนมีความคิดตรงนี้ได้ได้อย่างไร วิธีการทำเป็นอย่างไร อุปกรณ์มีอะไร และเรียนแล้วได้อะไร จึงให้เด็กเขียนว่าวิธีการทดลองทำอย่างไร เริ่มต้นตรงไหน ทำไมถึงอยากทำเรื่องนี้ นี่คือวิธีหนึ่งที่ทำให้รู้ว่า ถ้าเด็กอยากจะทำอะไรก็ควรได้เรียน แต่เรื่องนี้ครูต้องแม่นเนื้อหา เราต้องรู้ด้วยว่า หลักสูตรนั้นจะต้องเรียนอะไรบ้าง

ปัจจุบันนี้ สอนวิทยาศาสตร์จบแต่ละเรื่อง ให้เด็กสร้างสรรค์งานขึ้นมา และเขียนวิธีทำด้วย ทำอะไรก็ได้ แต่ต้องเขียนทุกครั้ง เช่น สอนเรื่องไฟฟ้าจบ สิ่งที่มาคือต้องคิดชิ้นงานขึ้นมาหนึ่งชิ้น เอาความรู้ในเรื่องของวิทยาศาสตร์ไปสร้างชิ้นงานขึ้นมา สิ่งที่เขาสร้างมาให้ เป็นหุ่นยนต์รีโซเคิล ซึ่งทำจากพลาสติกมาต่อเป็นหุ่นยนต์ เป็นการทดสอบว่าสิ่งใดเป็นตัวนำและฉนวน จากผลงานเด็กนี้เราสามารถนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนต่อไปได้

อีกตัวอย่างเช่น ที่โคราช พาเด็กไปด้วย เขาทำงานชิ้นใหม่มาให้ คือ ตุ๊กตาเล่นไอซ์ เป็นกระป๋องรีโซเคิลหมด คนสนใจมาก มาถามเขา เขาบอกว่ามีความภูมิใจมากกับผลงานชิ้นนี้ วิธีทำง่ายๆ คือเอากระป๋องที่ใส่ขนมปัง มีมอเตอร์ เอาแปรงสีฟันมาตัด แล้วเอาตุ๊กตาตั้งบนนั้น นำความรู้จากที่เรียนวงจรไฟฟ้าไป ก็ทำมา พอเปิดสวิตช์เกิดการสั้นสะพาน ตุ๊กตาก็เดินระบำ เล่นไอซ์อยู่บนนั้น เด็กไปเจออะไรมาเขาทำได้หมด เพราะฉะนั้นสื่อการสอนแม้แต่ไฟฟ้าทุกชิ้นที่ในห้องเรียน เด็กจะเป็นคนทำ

เพียงแต่เราคอยแนะนำเขานิดหน่อย และเตรียมอุปกรณ์ให้ ดังนั้นวิธีการสอนคือการให้เด็กคิดต่อจากการทดลองในห้องเรียน เด็กจะต้องเรียนเหมือนกับเล่นของเล่นคือทำอะไรให้เหมือนของเล่น แม้แต่การคว่ำข้าวโพด คือเรียนเรื่องของการส่งผ่านความร้อน หรือตัวนำก็ได้ จัดขึ้นมาเป็นกิจกรรมที่สนุกๆ โดยใช้กระป๋องโค้ก และให้ออกแบบเป็นโครงการว่า กระป๋องใบหนึ่งเจาะรู อีกใบหนึ่งไม่เจาะรู และอีกใบตัดให้เป็นรอยลงมาเป็นช่องๆ แล้วให้เด็กเดาว่าคว่ำข้าวโพดอันไหนจะสุกเร็วกว่ากัน การเดาตรงนี้ก็เกิดการสอนแบบโครงการ เด็กจะเรียนรู้โดยอัตโนมัติ โดยค่อยๆ เริ่มไปเรื่อยๆ จนกระทั่งสุดท้ายเด็กจะเขียนโครงการขึ้นมาได้ อีกตัวอย่างหนึ่ง เช่น การกำจัดลูกน้ำยุงลาย ให้เด็กคิดว่า ถ้าไม่ใช้ทรายเบส จะใช้สมุนไพรชนิดใดแทนในการกำจัดยุงลาย หลังจากทดลองเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้เด็กเขียนออกมาเป็นหนังสือ ให้ฝึกเขียนตั้งแต่กระดาษแผ่นเดียว จนกระทั่งบัดนี้เปลี่ยนเป็นหนังสือเล่มใหญ่ คือเนื้อหาที่เขาเรียนแล้วรวบรวม หลังจากนั้น โรงเรียนซึ่งมีครูชาวต่างประเทศมาประจำอยู่ในโรงเรียน เป็นครูที่ให้การอบรมครูภาษาอังกฤษในเขตนั้น มีวันหนึ่งครูชาวต่างประเทศมาบอกว่า “อาจารย์สอนวิทยาศาสตร์ไม่เป็นวิทยาศาสตร์” เขาบอกไม่เป็นวิทยาศาสตร์ จึงถามว่า หมายความว่าอย่างไรที่ “สอนวิทยาศาสตร์ไม่เป็นวิทยาศาสตร์” เขาบอกว่า “สอนวิทยาศาสตร์เป็นธรรมชาติ” เพราะโดยส่วนตัวแล้วจะชอบพาเด็กลงไปเรียนข้างล่าง บริเวณสระน้ำ สนามหญ้า และทุกแห่งในโรงเรียนสามารถเรียนหนังสือได้ โดยให้นักเรียนบอกว่าอยากเรียนที่ไหน ซึ่งเป็นโชคดีที่ทางโรงเรียนปฏิรูปไปในเรื่องของศูนย์การเรียนรู้ ที่โรงเรียนจะมีสวนซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ทั้งหมด 6 สวน เช่น สวนวรรณคดี เด็กจะเสนอว่า จะเรียนวิทยาศาสตร์เรื่องต้นไม้ เรื่องพืช เรื่องสัตว์ เรื่องชีวบริเวณ เรื่องระบบนิเวศน์ ฯลฯ เด็กมีความรู้จากในห้องที่เขาค้นคว้าและอ่านหนังสือ

รูปแบบการสอนกำหนดขึ้นมาเอง บันได 6 ชั้น

ขั้นที่ 1 ให้นักเรียนกำหนดบทเรียนด้วยเอง เป็นวิธีการที่หลากหลาย เช่น วิธีการสร้างความคุ้นเคย เมื่อเด็กมีใจให้กับเรา แล้วเราเริ่มไปเรื่อยๆ กำหนดบทเรียนคือทำอย่างไรให้เขากำหนด สิ่งแรกเราต้องมีแผนการสอน เช่น เรื่องพืช อาจารย์บอกนักเรียนว่าวันนี้เราจะเรียนเรื่องพืช ให้ นักเรียนลองออกแบบว่า ถ้าเราเรียนเรื่องพืชจะต้องศึกษาเรื่องใดบ้าง เด็กจะคิดในกลุ่ม ระดมความคิดว่า ถ้าเรียนเรื่องพืชแล้วเรียนเรื่องใดได้บ้าง เขาอยากรู้เรื่องอะไร นักเรียนจะจัดลำดับออกมาเป็น แผนที่ความคิด

ซึ่งแต่ละกลุ่มจะไม่เหมือนกัน แล้วให้ออกมานำเสนอ นักเรียนออกมาเขียนบนกระดาน และให้จัดลำดับว่าจะอะไรที่ตรงกันบ้าง เช่น สมมติเรียนเรื่องดอกไม้ เรื่องการสืบพันธุ์พืช ฯลฯ วิธีการนี้เรียกว่า Concept mapping คือ ออกจากจุดที่เป็นศูนย์รวมคือ เรื่องพืช แล้วให้เขาจัดลำดับว่าจะเรียนเรื่องใดก่อน ซึ่งนำมาจัดว่าจะศึกษาเรื่องใดก่อน 1, 2, 3 ไปเรื่อยๆ หลังจากนั้น นักเรียนจะแบ่งกลุ่มว่า ใครจะไปค้นคว้าเรื่องใด คราวหน้าจะนำเสนอในกลุ่ม ตรงนี้กระบวนการเราเรียกว่า Jigsaw คือ นำเอาหลายๆ เรื่องมาต่อกัน แลกเปลี่ยนกันในกลุ่ม โดยจะกำหนดว่าเรื่องที่นักเรียนอยากเรียนนั้นจะต้องมีการทดลองอย่างน้อย 1 การทดลอง และไปค้นคว้ามาร่วมเติมด้วย แต่บางคนสามารถค้นคว้าได้มากกว่า โดยครูต้องบอกแหล่งค้นคว้า ซึ่งแหล่งที่ดีที่สุดคือ ห้องสมุด เมื่อนักเรียนจัดลำดับแล้ว ครูช่วยดึงประสบการณ์เดิม ด้วยวิธีการให้เด็กนำความรู้มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน จากนั้นสำรวจพื้นฐานความรู้เดิมนำมาจัดลำดับ จนกระทั่งถึงขั้นสอนความรู้ใหม่ ครูจะไปช่วยดูว่าสิ่งที่เขานำเสนอนั้นมีครบเนื้อหาหรือไม่ ถ้าไม่ครบเราจะเติมให้ช่วงนี้ การสอนวิทยาศาสตร์นั้น เกิดจากประสบการณ์ใหม่ นักเรียนจะเรียนจากในห้องและนอกห้องเรียน เรียนจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัว เรียนจากสิ่งที่รู้ที่เห็น ไปสู่สิ่งที่ไม่รู้ไม่เห็น

ยกตัวอย่าง สาเหตุที่เราไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องการศึกษาจักรวาลและอวกาศ ทั้งที่นักเรียนอยากเรียนเรื่องนี้มาก เพราะถ้าเรียนเรื่องจักรวาลและอวกาศ แต่สอนโดยวิธีการอธิบายเป็นเรื่องที่ยากในการทำความเข้าใจ เราควรจะเรียนเรื่องที่ใกล้ตัวก่อน เรียนเรื่องโลก ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ และสิ่งที่ใกล้ตัวคือ การสำรวจ ถ้าอาจารย์ลองใช้การทดลองมาเกี่ยวข้อง โดยใช้ลูกโป่งหนึ่งใบ เอาเหรียญสองเหรียญ ใส่เข้าไปในลูกโป่ง และเป่าลูกโป่งขึ้นมา แล้วลองหมุน พอหมุนลูกโป่ง อาจารย์ว่าเหรียญจะชนกันหรือไม่ ถ้าสอนแบบสมัยเก่าจะให้จินตนาการ แต่ถ้าสอนแบบสมัยใหม่จะต้องกลับไปพิสูจน์ ลูกโป่งใบเดียวสอนเรื่องจักรวาลเรื่องอวกาศได้ แล้วจะค้นพบว่าหมุนอย่างไร ทำไมไม่ชนกันเพราะอะไร หรือถ้าชนกันแล้วเป็นอย่างไร

ตัวอย่างอีกเรื่อง คือ เรื่องรถมอเตอร์ไซค์ไต่ถัง ทำไมมอเตอร์ไซค์ไต่ถังจึงวิ่งขึ้นไปได้ ครูอาจใช้คำถามในการเสริมทักษะ ชั้นนี้ต้องใช้วิธีการที่เรียกว่า เสริมแรงเข้าไปช่วย เสริมแรงคือ การเรียนแล้วให้นักเรียนคิดต่อ เมื่อคิดต่อเสร็จเรียบร้อยสุดท้ายคือ ชั้นขยายประสบการณ์ นักเรียนคิดแล้ว สร้างงานเสร็จแล้ว ขยายประสบการณ์ โดยการให้นักเรียนจัดสัปดาห์วิทยาศาสตร์ โดยนักเรียน ๖.6 เป็นผู้จัด

คิดกิจกรรม วางแผนการจัด และจัดระบบการเข้าชมของนักเรียนทั้งโรงเรียนเอง เราสามารถจัดสัปดาห์วิทยาศาสตร์โดยไม่ต้องใช้เงินของโรงเรียน และไม่ต้องรบกวนอาจารย์ในวิชาอื่นๆ ในขั้นนี้เด็กจะลงมาจัดกิจกรรมทุกกิจกรรม แจกของรางวัลโดยนักเรียนจัดหามาเอง เพื่อให้น้องมาดูซุ้มของตนเองให้มากที่สุด แข่งกันว่าซุ้มไหนมีคนมาดูมากที่สุด เราต้องสนับสนุนให้เด็กได้ค้นคว้า กิจกรรมตรงนี้บางส่วนมาจากหนังสือที่เกี่ยวกับการทดลอง และนำมาประยุกต์เป็นแบบของตนเอง เขาคิดเองแบบเด็กๆ เช่น “เครื่องดับเพลิงจิ๋ว” เป็นเรื่องของการเตรียมก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เป็นการเรียนรู้ของนักเรียนเอง เรื่อง “การวัดความเฉื่อยของปอด” เป็นการวัดว่าปอดมีขนาดเด็กขนาดใหญ่ นักเรียนจะคิดวิธีการเหมือนเล่นของเล่น

เพราะฉะนั้นอาจารย์คิดวิธีสอน จากกิจกรรมที่อาจารย์ออกมาพร้อมกันทำ ซึ่งอาจารย์จะเห็นว่าอาจารย์มาจากต่างถิ่นยังเข้ากันได้ แล้วทำไมจะจัดการเรียนการสอนที่ทำให้เด็กเข้ากันไม่ได้ ถ้าอาจารย์เคยอ่านการทำ Portfolio สิ่งที่อาจารย์ขาด อันที่ 1 คือ ประวัติ และส่วนที่ 3 นั่นก็คือ นวัตกรรม คือวิธีสอนของเรา อาจารย์สอนแบบไหนที่เด็กติดใจมากที่สุด ตรงนี้คือรูปแบบที่เรานำเสนอ อาจารย์ต้องคิดขึ้นมาและเขียนตอนแรกอาจารย์ต้องเขียนก่อนว่า วันนี้ได้ใช้วิธีการสอนแบบ Cooperative แบบไหน วิธีการสอนตอนนี้ที่เห็นชัดที่สุดคือ การสอนแบบ SITA ทุกวันนี้แบบ SITA ใช้ได้กับหลายๆ วิชา ต้องสอนให้เด็กมีตัวนี้มากที่สุดมีการปฏิสัมพันธ์กัน กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดมาให้อาจารย์วันนี้ มีการปฏิสัมพันธ์กัน และมีการเคลื่อนไหว ซึ่งช่วยบริหารทั้งกล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดเล็ก กระบวนการที่ใช้เป็นแบบ การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ในการเรียนวิทยาศาสตร์จะมีการสอนหลายๆ อย่าง เช่น แบบสืบเสาะ (Inquiry) แบบมีส่วนร่วม (Participation) ตัวอย่างนี้เป็นเพียงวิธีสอนหนึ่งวิธี หรืออาจใช้วิธีการสร้างสถานการณ์ขึ้นมา (Problem solving) เพื่อให้ให้นักเรียนคิดต่อวิเคราะห์หาวิธีการ มีวิธีการมากมายที่จะนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพราะฉะนั้นครูต้องมีความรู้ในเรื่องของกระบวนการ และต้องให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ด้วย การนำความรู้ที่ได้ไปใช้นั้นจะทำให้เด็กเกิดตัว C คือ Construct เป็นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการจัดของครูผู้สอน ครูต้องหาวิธีการสอน เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนแบบ Cooperative นั้นดีที่สุด เพราะการเรียนการสอนแบบนี้ จะเน้นในเรื่องของ Team work ตรงนี้คือความสำเร็จของงาน ทุกคนจะช่วยกัน แฝงไปด้วยกับระบบการจัดการ แบ่งหน้าที่

กันทำ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จ มีทักษะทางสังคมเกิดขึ้น ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกัน มีการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตรงนี้คือเรื่องทักษะทางสังคม Social Skill และเกิดตัว P คือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยอมรับความสามารถกัน สมาชิกในกลุ่มมีบทบาทเท่ากัน เพราะเด็กได้ลงมือปฏิบัติและช่วยเหลือกัน เด็กมีปฏิสัมพันธ์กัน เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบ Cooperative Learning

การสอนที่ดี เป็นการสอนที่นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สอนอย่างไร ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ สอนอย่างไรให้เด็กเกิดความรักในวิชาของเรา สอนอย่างไรให้เด็กเกิดความสนใจ และสอนอย่างไรที่จะพัฒนาทักษะของนักเรียน เป็นการสอนที่จะต้องค้นหา บรรยากาศที่ดีที่สุดคือ ทำอย่างไรให้บรรยากาศในการเรียนการสอนนั้นสนุกสนาน เพลิดเพลินไปกับการเรียน มีความอยากเรียน มีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่สอน เพราะฉะนั้นนักเรียนคือลูกค้า ทำอย่างไรให้ลูกค้าพอใจวิชาของเรา คือวิธีการที่ครูต้องไปค้นหา เมื่อค้นพบก็จะลงมือเขียน ต้องใช้แผนการสอน ต้องบันทึก เช่น วันนี้ได้ใช้แผนการสอนนี้ไปแล้ว นักเรียนไม่สนใจ นั่งนิ่งเงียบทั้งหมด แล้วกลับมามองหาสาเหตุว่าเป็นเพราะอะไร คือกลับไปดูเรื่องของ PDCA ใช้ PDCA กับการเรียนการสอน C คือ ต้องตรวจเช็คแล้วว่าทำไมเด็กไม่สนใจกิจกรรมของเรา กลับมาตรวจที่กิจกรรมว่าเหมาะสมหรือไม่ ครูบันทึกไปเรื่อยๆ จะเกิดการพัฒนาแผนการสอน พัฒนาวิธีการสอนของเรา เป็นการวิจัยในเรื่องของการพัฒนาแผนการสอน

การวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยในชั้นเรียนนั้นแผนเดียวก็จบได้ เช่น อาจารย์บันทึกว่าวันนี้สอนตามแผนไปแล้วเด็กคนนี้เป็นอย่างที่เราคาดหวังไว้ เด็กคนนี้ไม่สนใจเรียน ถ้าชั่วโมงหน้าคิดว่าจะปรับปรุงวิธีการสอนอย่างไรกับนักเรียนคนนี้ เรื่องนี้จัดเป็นปัญหาขึ้นมา และหาวิธีการไปแก้ปัญหาแก่นักเรียน โดยอาจารย์บันทึกเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้น และเรื่องที่อาจารย์ทำในการแก้ปัญหา อาจารย์ต้องสร้างร่องรอย เช่นสอนวิธีแบบนี้ ชิ้นงานของเด็กเป็นอย่างไร เกิดจากการจัดการเรียนการสอนวันนั้น ให้ทำได้หนังสือ Big book ขึ้นมา อาจารย์เปิดดู ว่านักเรียนคนนี้เป็นอย่างไร นำมาเป็นแบบและคิดต่อ เพื่อเป็นแบบให้นักเรียนไปเรื่อยๆ ตรงนี้เรียกว่า ร่องรอยของการทำงานของเรานะ เมื่อเรามีแผนแล้ว เราปรับกิจกรรมมาเรื่อยๆ และเป็นกิจกรรมที่ใช้กระดาษแผ่นเดียว มาพับเป็นหนังสือเล่มเล็กๆ พอเสร็จเรียบร้อย กลายมาเป็นแผ่นพับ โดยนักเรียนคิดเอง เช่น แนะนำว่าเพื่อนในกลุ่มมีความสามารถอะไร โฆษณาของกลุ่มของตนเอง นักเรียนคิดวิธีการโฆษณา และพัฒนาไปเรื่อยๆ จนกระทั่ง

นักเรียนมาบอกว่าแผ่นพับของอาจารย์เต็มโรงเรียนไปหมดแล้ว อาจารย์ต้องคิดหาวิธีใหม่ เปลี่ยนมาใช้หนังสือเล่มใหญ่ คือเราต้องคิดไปเรื่อยๆ ตรงนี้ได้มาจากการไปเป็นวิทยากรและการไปอบรมต่างๆ อาจจะได้เปรียบตรงที่ไปเป็นวิทยากรหลายครั้ง เช่น เพลงที่ได้จากกิจกรรมในแต่ละครั้งจะไม่เหมือนกัน แต่ละภาคไม่เหมือนกัน จากที่เห็นมาหลายๆ อย่าง เรานำมาทดลองกับนักเรียนของเรา นักเรียนของเราเป็นที่ทดลองวิธีการสอนของเรา นักเรียนสามารถคิดได้ เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม นักเรียนวาดรูปและคิดเพลง และมีทำทางประกอบ นักเรียนใช้เวลาคิดเพียงเล็กน้อย เพราะนักเรียนสนุกกับงาน เพราะฉะนั้นอาจารย์ลองไปคิดว่าสอนอย่างไรให้เหมือนกับของเล่น และให้นักเรียนใกล้ชิดเรา สิ่งที่จะทำให้ให้นักเรียนใกล้ชิดเรา คือ ต้องนึกถึงความต้องการพื้นฐาน (Basic Need) ก่อน เรื่องนี้ได้มาจากครูต่างประเทศที่มาสอนและพูดเป็นภาษาอังกฤษ ปัจจุบัน 4 คือ 1) ทำอย่างไรนักเรียนจะทำให้เกิดความรักได้ ครูต้องยิ้มแย้มแจ่มใส สิ่งที่ทำให้นักเรียนมีความสุขที่สุด คือ ครูต้องยิ้มไว้ก่อน นักเรียนจะเริ่มคิดว่า ถ้าครูยิ้มต่อไปจะให้ครูเตะตัวเขา สะกิดเขา จำชื่อเขาได้ เวลาทำกิจกรรม จัดกลุ่มเฉพาะกลุ่ม จาก 2 คน กลุ่มเล็กๆ เพื่อให้นักเรียนเริ่มคุ้นเคยกับครูผู้สอน และจัดกิจกรรมให้เขากล้าแสดงออก ให้เขามีพลัง กล้าที่จะแสดงออกมาให้ได้ เด็กเล็กๆ เวลาเขาพูด เขาอยากจะให้ครูฟังเขา จากนั้นเขาจะเริ่มคุ้นเคยกับครู อยากเข้ามาใกล้ๆ เข้ามาหา มีปฏิสัมพันธ์กัน ทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจ และอยากจะทำผลงาน อยากแสดงไว้ในห้อง หรือให้เพื่อนๆ ได้เห็นผลงานของเขา การจะสร้างนักเรียนให้คิดต้องให้คิดอย่างอิสระ ไม่มีขอบเขต การได้คิดอย่างอิสระนักเรียนจะเกิดการคิดแบบสร้างสรรค์ คิดแบบระบบการจัดการของเขา คิดแบบนำไปใช้ได้ และสร้างชิ้นงานขึ้นมา

เรื่องสุดท้ายครูต่างประเทศฝากไว้ คือ การจะจัดกิจกรรมอะไรก็ตามกิจกรรมนั้นต้องสนุก และอย่าให้นักเรียนคิดคนเดียว เพราะการคิดคนเดียวจะไม่ก่อให้เกิดความคิดใดๆ ควรให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน กิจกรรมต้องแสดงออกซึ่งคุณธรรม อารมณ์ ให้เขามีอารมณ์ร่วม ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้อยู่ในอเมริกาและเขาใช้ได้ผล ดังนั้น จึงนำแนวคิดนี้มาปรับปรุงให้เหมาะกับการสอนของตนเอง คิดกิจกรรมเอง การจัดการเรียนการสอนนั้นจะเกิดขึ้นได้ดีคือ เกิดจากการแลกเปลี่ยน เช่น การที่อาจารย์มาประชุมร่วมกันแบบนี้อาจารย์อาจจะคุยแลกเปลี่ยนกันในเรื่องการใช้วิธีสอนอาจารย์มาทั้งหมด 10 คน อาจารย์จะ

ได้วิธี 10 วิธี และอาจารย์นำไปทดลองใช้และปรับปรุงให้เป็นของตนเองจะได้วิธีสอนใหม่อีก 1 วิธี เกิดนวัตกรรมใหม่ ครูต้นแบบคือครูพันธุ์ใหม่ เป็นครูนอกคอก สอนไม่เหมือนใคร สอนไม่ยึดติดกับเนื้อหา แต่ยึดหลักสูตรและยึดนักเรียนเป็นตัวตั้ง การสอนที่ดีที่สุดต้องใช้ประสบการณ์ เป็นตัวตั้ง

ในเรื่องนี้คือการแลกเปลี่ยน ถ้าอาจารย์มีแนวคิดอะไรอยากจะให้ตรงนี้ เรามาแลกเปลี่ยนกันได้ ขอขอบคุณมากสำหรับวันนี้

การจัดการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด

วิชาภาษาอังกฤษ

โดย อาจารย์สาตี ศิลปธรรม ครูแห่งชาติ
โรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ดิฉันเริ่มบรรจุเป็นครูครั้งแรกที่โรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และได้ทำการสอนที่โรงเรียนแห่งนี้มาจนถึงปัจจุบัน

ดิฉันอยากจะบอกเพื่อนครูว่าดิฉันอดใจอดใจมากเมื่อเริ่มทำการสอน เพราะอาจารย์ใหญ่บอกให้ดิฉันสอนทุกวิชา และเป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดิฉันมีปัญหาเกี่ยวกับการสอนวิชาภาษาอังกฤษ เพราะดิฉันไม่ได้เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอก พื้นความรู้ด้านภาษาอังกฤษจึงไม่เพียงพอกับการสอน การจัดการกระบวนการเรียนการสอนก็ไม่รู้ว่าจะจัดกิจกรรมอย่างไร จึงสอนโดยการใช้หนังสือเล่มเดียวมาตลอด ดิฉันสอนโดยให้นักเรียนอ่านหนังสือตามดิฉันและให้ทำแบบฝึกหัดจากหนังสือเล่มที่สอน ในปี 2525 ได้เริ่มมีการใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษฉบับใหม่ ที่เน้นวิธีการสอนแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach) ทางกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหนังสือคู่มือครู หนังสือเรียน แบบฝึก และสื่อวัสดุต่าง ๆ มาให้ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดิฉันพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามหนังสือคู่มือ แรกๆก็เกิดความสนุก แต่พอนานเข้าเกิดความรู้สึกล้มใจขึ้นมา เนื่องจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต้องถูกประเมินจากข้อสอบของเขตการศึกษา ในปีแรกจากการวัดและประเมินผลพบว่า นักเรียนของดิฉันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษต่ำมาก ในปี 2 และ 3 ก็เช่นเดียวกัน ดังนั้นในปีที่ 4 ดิฉันจึงนำข้อสอบฉบับของปีที่ 1-3 มาทบทวน โดยให้นักเรียนทำข้อสอบซ้ำ ๆ เป็นเวลาประมาณ 1 เดือน ซึ่งผลจากวิธีการที่ดิฉันได้ทดลองทำ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงขึ้นมาก สิ่งนี้ทำให้ดิฉันถามตัวเองว่า ถ้าในเทอมแรกดิฉันไม่ต้องสอนนักเรียนเลย แต่ก่อนสอบ 2 - 3 เดือน ให้

นักเรียนทำข้อสอบเก่า ๆ อย่างเดียวนักเรียนทุกคนก็น่าจะสอบผ่าน แล้วการพัฒนาคนคืออะไร ถ้าเอาแต่เพียงข้อสอบ A B C D มาให้ นักเรียนทำ แล้วตัดสินว่าใครอ่อนใครเก่ง

จากนั้นดิฉันได้เริ่มอ่านหลักสูตรอย่างจริงจัง และอ่านทุกวิชา พยายามตีให้ออกว่าการเรียนการสอนในแต่ละวิชานั้นหลักสูตรต้องการให้ผู้เรียนได้พัฒนาในเรื่องใด สิ่งที่พบในวิชาแรกคือวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ซึ่งเป็นวิชาที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ฯลฯ แต่ 2 - 3 ข้อที่จำได้ก็ทำให้ดิฉันมีความรู้สึกว่าการสอนวิชาเหล่านี้เพียงพอให้ผู้เรียนทำข้อสอบได้ ย่อมเป็นไปได้ เพราะจุดประสงค์เหล่านั้น ยากเหลือเกินที่จะนำมาออกข้อสอบได้ วิชาต่อไปที่ดิฉันศึกษาคือวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นวิชาทักษะเหมือนกับวิชาภาษาอังกฤษ ดิฉันพยายามศึกษาหลักสูตรภาษาไทย จึงพบว่า ถ้าครูสอนวิชาภาษาไทยโดยใช้หนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งสอน ผู้เรียนจะไม่ได้รับการพัฒนาตามที่หลักสูตรกำหนดแน่นอน ยกตัวอย่างการพัฒนาทักษะการฟัง ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกด้านการฟังจากสื่อที่หลากหลาย เช่น ฟังนิทาน ฟังเพลง ฟังข่าว ฟังการอภิปราย ฯลฯ ทักษะการอ่าน ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาโดยการอ่านนิทาน ข่าว สารคดี บทกลอน เรื่องสั้น ฯลฯ เป็นต้น การที่ครูฝึกจากหนังสือเพียงเล่มเดียว จะทำให้นักเรียนขาดการพัฒนาในหลาย ๆ ทักษะ ภาษาอังกฤษก็เช่นกัน ดิฉันเคยสอนเพียงให้ผู้เรียนอ่านจากหนังสือ ไม่ได้ใช้กิจกรรมที่หลากหลาย ไม่ได้ฝึกทักษะการฟัง การพูด และการเขียน ดิฉันเริ่มอ่านหนังสือหลาย ๆ เล่ม เกี่ยวกับบทปฏิบัติการสอน เทคนิคการสอน การทำสื่อการสอน รวมทั้งการวัดและประเมินผล พยายามสอบถามผู้รู้เรื่อยมา พยายามทำสิ่งที่ได้จากการอ่าน และคำตอบจากผู้รู้ มาทดลองสอนนักเรียนเรื่อยมา สิ่งสำคัญที่ดิฉันค้นพบอย่างหนึ่งคือ กิจกรรมการเรียนการสอนแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารนั้นมีกิจกรรมมากมาย เช่น กิจกรรม เพลง เกม บทบาทสมมติ การทดลอง การวางแผน การสัมภาษณ์ การแสดงละคร ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เมื่อนำมาใช้แนวการจัดกิจกรรมการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ 3Ps คือ Presentation Practice และ Production มาใช้จะยังสามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ เมื่อก่อนดิฉันคิดว่า Presentation คือ การนำเสนอคำศัพท์ ซึ่งอาจจะเป็นรูปภาพหรือของจริงก็ได้

☛ Practice คือ การให้ผู้เรียนพูดตามครู และฝึกกันเองเป็นกลุ่มเป็นคู่

☛ Production คือ การให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด

พอมาพิจารณาดูแล้ว การสอนแบบนี้ก็ได้พัฒนาให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และ

แก้ปัญหาเป็นมากนัก ดิฉันจึงพยายามศึกษาและทดลองกิจกรรม 3Ps ในแต่ละชั้น
ตอนใหม่ ดิฉันจึงอยากจะบอกเพื่อนครูด้วยกันว่า การสอนโดยใช้กระบวนการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 3Ps เป็นแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอีกแบบหนึ่ง
จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักกระบวนการเรียนรู้ ได้เรียนตามความสามารถ และเกิดการ
พัฒนาขึ้นจริง

ดิฉันขอนำเสนอวิธีการสอนแบบง่าย ๆ เพื่อประกอบการอธิบายดังนี้

1. Greeting

Teacher : Good evening.
How are you?
Students : I'm fine, thank you. And you?
Teacher : I'm fine, thank you.
What's your name?
Students : My name is
T : How do you come to school?
S : By
T : Are you tired?
S : Yes.

2. Warm up

T : Okay, I have something to show you. Please look at this.
Get down, get funky
Get loose. (Repeat)
And move to the beat
I said feet 2, 3, 4
Knees 2, 3, 4
Hips 2, 3, 4
Shoulders 2, 3, 4
Arms 2, 3, 4
Head 2, 3, 4

- ครูสอนคำศัพท์
- ครูอ่านเนื้อเพลง

- นักเรียนอ่านตาม
- ครูตบมือตามจังหวะการอ่าน
- นักเรียนทำตาม
- ครูร้องทีละบรรทัด
- นักเรียนร้องตาม
- ครูร้องทั้งเพลง
- นักเรียนร้องตาม
- นักเรียนร้องเอง
- ครูทำท่าทางตามเพลง
- นักเรียนทำตาม
- นักเรียนทำท่าทางตามเพลง

3. Presentation

ครูมีวงกระดาษรูปภาพ

Teacher : Look at this. It's a picture of an animal.

Can you guess what it is?

Students : Is it a.....?

Teacher : No.

นักเรียนทายไปเรื่อย

Students : Is it a cow?

: Yes. Very good.

Give her a big hand.

นักเรียนตบมือให้เพื่อน

T : Listen, cow cow cow

Repeat after me. Cow

S : Cow

T : This group

S : Cow

T : That group

S : Cow

T : One by one

S : Cow

T : Very good

ครูสอนคำศัพท์คำอื่นด้วยวิธีเดียวกันโดยเริ่มจากการดูภาพแล้วถาม What's this?

ให้นักเรียนตอบ ถ้านักเรียนตอบไม่ได้ครูก็สอนคำศัพท์ คำนั้น จากนั้นครูใช้กิจกรรม Jazz

chant ฝึกคำศัพท์

T : What's this?

S : It's a cow.

T : What's this?

S : (Clap 3 times)

ครูเปลี่ยนคำศัพท์ไปเรื่อย ๆ

T : Look at the picture again.

What's this?

S : It's a cow.

T : How many legs?

S : Four.

T : How many tails?

S : One.

T : How many horns?

S : Two.

T : What colour ?

S : It's brown.

T : What does it like to eat?

S : Grass.

T : What does it say?

S : It says "Moo Moo"

T : Very good

Who came write "This is a cow"

นักเรียนออกมาเขียนประโยคบรรยายภาพจากคำตอบที่ครูถาม

**This is a cow. It has four legs, one tail and two horns.
It is brown. It likes to eat grass. It says Moo Moo**

นักเรียนอ่านตามครู
นักเรียนอ่านพร้อมกัน
นักเรียนอ่านทีละคน
ครูพูดประโยคแล้วให้นักเรียนพูดตาม

**This is a cow.
This is a cow.
It has four legs.
And it says Moo Moo Mooé**

จากนั้นร้องเป็นเพลง

4. Practice

แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 คน

ให้แต่ละกลุ่มวาดภาพสัตว์กลุ่มละ 1 ตัว ระบายสี พร้อมเขียนบรรยายภาพ
ครูเดินดู จากนั้นให้แต่ละกลุ่มแต่งเพลงร้องประกอบภาพสัตว์ของกลุ่ม เช่น

**This is a duck.
This is a duck.
It has two legs.
And it says Quack, Quack, Quacké.**

แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน

5. Production

: Draw your own animal.

Colour it and write the sentences to describe your animal.

นักเรียนนำเสนอผลงานของตน

6. Wrap up

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปการเขียนบรรยายภาพ

สรุปการจัดกระบวนการเรียนรู้

1. เมื่อครูเข้าห้องเรียนครูจะทักทายนักเรียนก่อน ด้วยคำว่า Good morning.

Hello How are you?

กิจกรรมนี้คือ Greeting.

2. Warm up เป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียน ซึ่งการเตรียมความพร้อมอาจจะใช้เพลง เกม คำถาม หรือการทบทวนบทเรียนที่เคยเรียนมาแล้วก็ได้ ครั้งนี้ดิฉันใช้กิจกรรมเพลง Get down, get funky, get loose.

3. Presentation เป็นกิจกรรมที่สำคัญมาก ก่อนการสอนทุกครั้ง อยากรจะให้ครูถามตัวเองว่า จะสอนอะไร และจะนำเสนออย่างไร นักเรียนจึงจะเข้าใจได้ง่าย และเป็นกิจกรรมที่เข้าใจนักเรียน บางครั้งคำศัพท์ที่ครูนำเสนออาจเป็นคำศัพท์ที่สามารถนำเสนอด้วยของจริงได้ หรือนำเสนอเป็นรูปภาพ แต่ถ้าครูนำของจริงมาใส่ไว้ในกล่อง แล้วเขย่าให้นักเรียนทายหรือครูม้วนรูปภาพแล้วให้นักเรียนได้ทายคำศัพท์ ก็เป็นอีกเทคนิคหนึ่งของการนำเสนอ

ขั้นการนำเสนอกับการสอนจะไปด้วยกัน จากตัวอย่างที่ดิฉันนำเสนอ ดิฉันม้วนรูปภาพให้นักเรียนทาย จะเห็นว่าทั้งเด็กเก่งและเด็กอ่อนได้พูดทายคำศัพท์ด้วยกัน จากนั้นเมื่อนักเรียนทายถูกครูสามารถใช้คำถาม

What's this? ให้นักเรียนตอบ และถาม

What colour?

How many?

What does it like to eat ?

What does it say?

การสอนคำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ 1 ชนิด นักเรียนสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับสัตว์ตัวนั้นได้ ซึ่งจะต่างกับการสอนในอดีต ที่เราเคยสอน เช่น ประโยค

What's this? ใช้ถามเกี่ยวกับสัตว์

What colour? กับสี

How many ...? กับบุคคลในครอบครัว หรือสิ่งของในห้องเรียน การเรียนรู้ในแต่ละครั้งไม่มีความสัมพันธ์กัน เมื่อนักเรียนเห็นสัตว์ หรือสิ่งของจะไม่สามารถอธิบายหรือบรรยายได้

ตอนดิฉันสอนคำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ ดิฉันได้ใช้กิจกรรม Jazz chant เข้าไปฝึก

ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานยิ่งขึ้น และดิฉันได้ใช้กิจกรรม Song ฝึกประโยค บรรยายสัตว์อีกครั้งหนึ่ง

4. Practice กิจกรรมการฝึก ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ ดิฉันได้ แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่ม วาดภาพสัตว์ 1 ชนิด ระบายสี พร้อมทั้ง เขียนประโยคบรรยายภาพ ในขั้นตอนนี้นักเรียนจะได้ทำงานร่วมกัน ที่สำคัญเป็น กระบวนการเริ่มฝึกให้ผู้เรียนได้คิด ดิฉันนำเสนอเรื่อง cow แต่เมื่อแบ่งกลุ่ม แต่ละ กลุ่มจะเริ่มคิดนำเสนอสัตว์ตัวอื่นที่ไม่ซ้ำกับของครู เด็กอ่อนและเด็กเก่งจะได้ทำงาน ร่วมกัน เด็กอ่อนจะเริ่มเรียนรู้และเข้าใจงานที่ทำ ในขั้นตอนนี้ครูจะเป็นเพียงผู้คอย ให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาและเดินดูการทำงาน of นักเรียนเท่านั้น

กิจกรรมที่นำมาใช้ในขั้นฝึกนี้ นอกจากให้นักเรียนได้ฝึกในสิ่งที่เรียนรู้กับครูแล้ว เกม เพลง แบบฝึกหัดเป็นกิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ฝึกในขั้นตอนนี้ได้เช่นกัน

5. Production เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา รู้จักแหล่งเรียนรู้ เมื่อนักเรียนทำงานกลุ่มเสร็จ ดิฉันจะ ส่งให้นักเรียนแต่ละคนวาดภาพสัตว์ของตนเอง แล้วเขียนบรรยายภาพ จะเห็นได้ว่า นักเรียนแต่ละคนได้ศึกษาได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ

ในขั้น Production นักเรียนจะได้ผลิตภาษาของตนเอง จากที่เคยสอนมาจะพบว่า เด็กเก่งสามารถเขียนบรรยายภาพได้ประมาณ 1 หน้ากระดาษ แต่เด็กอ่อนจะ เขียนได้ประมาณ 3-4 ประโยคเท่านั้น ดิฉันจึงเห็นศักยภาพที่เด่นชัดจากผู้เรียน

หัวใจสำคัญของการสอนภาษาคือ กิจกรรมครูต้องรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค วิธีการสอนออกเสียง การสอนคำศัพท์ ไวยากรณ์ การสอนทักษะ การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และนำกิจกรรมที่หลากหลายมาใช้ฝึกจนผู้เรียนเกิดทักษะ

การสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิชาทักษะไม่ใช่สิ่งที่ง่ายสำหรับครูไทย ดิฉัน คิดเสมอว่าการสอนเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง คนไทยทุกคนพูดภาษาไทยได้ แต่คนไทย บางคนเท่านั้นที่สามารถสอนภาษาไทยได้ เช่นเดียวกับคนต่างชาติ เช่น คนอังกฤษ หรืออเมริกันทุกคนพูดภาษาอังกฤษได้ แต่คนต่างชาติทุกคนก็ไม่สามารถสอนภาษา อังกฤษได้ครบทุกทักษะเช่นเดียวกัน

ดังนั้นจึงอยากจะทำบอกเพื่อนครูว่า อันดับแรกขอให้ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจ ศึกษาเทคนิควิธีการสอนหลายๆแบบแล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับผู้เรียน เวลา สอนขอให้มีความมั่นใจ ฝึกบ่อยๆทักษะการสอนผสมผสานกับศิลปะการสอนก็จะ ทำให้พวกเราสามารถช่วยกันพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลตามหลักสูตรได้ ภาษา

อังกฤษเป็นภาษาที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคย ขอให้เพื่อนครูทุกคนใจเย็น ๆ เมื่อก่อนดิฉันเคยใจร้อนมาก อยากให้นักเรียนได้รู้อย่างที่ครูรู้ แต่ดิฉันลืมไปว่ากว่าที่ดิฉันจะรู้นั้นใช้เวลานานเหลือเกิน โรงเรียนที่ดิฉันสอนเป็นโรงเรียนขยายโอกาส ดังนั้นเด็กส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่มีความสามารถด้านการเรียนอยู่ในระดับปานกลางและต่ำ เมื่อเด็กเข้ามาเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดิฉันจะถามว่าใครชอบเรียนภาษาอังกฤษบ้าง คำตอบที่ได้คือ บางปีไม่มีเด็กตอบว่าชอบเลย บางปีมี 1 - 2 คน จึงเป็นเรื่องที่ยากมากที่ดิฉันจะทำให้เด็กทุกคนเปลี่ยนความคิดให้มาชอบวิชาภาษาอังกฤษ สิ่งที่ดิฉันกำลังทำอยู่และจะพยายามทำต่อไปคือ จะพยายามสอนกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียนให้รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักแหล่งข้อมูลที่จะไปค้นคว้าขั้นตอนของ Production ที่ดิฉันนำเสนอ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ดิฉันสามารถเห็นการผลิตภาษาของผู้เรียนเอง การที่ผู้เรียนรู้จักผลิตผลงานในชั้น Production จึงทำให้นักเรียนของดิฉันสามารถเขียนเรื่องราวต่าง ๆ ได้ตามระดับความสามารถ บางคนเขียนได้มาก บางคนเขียนได้น้อย บางคนพูดได้ดี บางคนพูดไม่ค่อยได้ ก็ไม่เป็นไรค่อย ๆ พัฒนาไปเรื่อย ๆ อย่างสอนด้วยความใจร้อนเพื่อต้องการให้เด็กทุกคนในชั้นสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้

เพื่อนครูคงจะพอเข้าใจในสิ่งที่ดิฉันนำมาเสนอเกี่ยวกับวิธีการสอนภาษาอังกฤษ แต่นี้เป็นวิธีการหนึ่งเท่านั้นที่ดิฉันได้นำมาพัฒนาผู้เรียน วิธีการนี้อาจจะเหมาะกับเด็กของดิฉัน แต่อาจไม่เหมาะกับเด็กที่อื่น ขอให้เราเข้าใจตรงกันว่าการสอนมีหลากหลายวิธี ครูจะสอนวิธีใดก็ได้ ขอให้ใช้วิธีการนั้น ๆ ได้พัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง วิธีการของดิฉันดีที่สุดสำหรับดิฉันตอนนี้ แต่ภายหน้าอาจจะไม่ใช่วิธีการที่ดีที่สุดสำหรับดิฉันอีกต่อไป ดิฉันต้องเรียนรู้ไปเรื่อยๆ เพื่อนำสิ่งใหม่มาพัฒนาผู้เรียน ดิฉันจึงอยากบอกเพื่อนครูว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือกัน จะช่วยให้เราสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ในอนาคต

ก่อนจบดิฉันมีแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมาให้เพื่อนครูได้ศึกษาอีก 2 แผน ซึ่งอาจจะช่วยให้เพื่อนครูได้เข้าใจยิ่งขึ้น

แผนการสอน

เวลา 1 คาบ

- จุดประสงค์** 1. นักเรียนสามารถบอกความหมายเกี่ยวกับรสชาติได้
2. อ่านคำศัพท์เกี่ยวกับรสชาติได้
- เนื้อหา** คำศัพท์ sweet, spicy, hot, salty, sour, bitter, sugar, pepper, coffee, chili, etc.
ไวยากรณ์ - What is it?
- It's a / an
- How does it taste?
- It's
- กิจกรรม** การทดลอง (Experimenting)
- สื่อ** ของจริง sugar, orange, coffee, salt เป็นต้น
บัตรคำ เกี่ยวกับรสชาติต่าง ๆ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

Warm up

- ครูทักทายนักเรียน
- นักเรียนเล่นเกมสะกดคำศัพท์ คำว่า coffee, pepper, chili, banana
- ครูถาม Do you like to drink coffee?
etc.

Presentation

- ครูนำกล่องสิ่งของ คือ กาแฟ พริก พริกไทย มะนาว กุ้ง ส้ม
- ถามคำถามนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งของ
- What's that?
- It's a / an
- ให้นักเรียนบางคนออกมาชิมของจริงแล้วให้เพื่อนถาม
- How does it taste?
- It's

- บางคำนักเรียนไม่รู้ ครูสอนคำศัพท์เลย เช่น bitter, spicy

Practice

- แบ่งกลุ่มนักเรียนแล้วแจกสิ่งของไปให้นักเรียนแต่ละกลุ่มชิม แล้วแต่งประโยค

How does it taste?

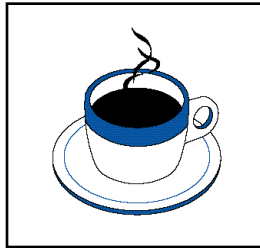
It is

- นักเรียนทำแบบฝึกหัด

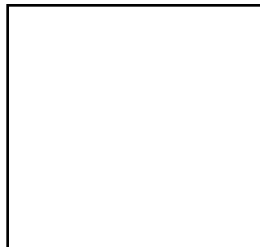
Production

- ให้นักเรียนแต่งประโยคหรือวาดภาพประกอบ คนละไม่น้อยกว่า 5 ประโยค โดยฝึกการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับรสชาติ คือ curry is hot.

Wrap up

bitter

sour

- ให้นักเรียนเล่นเกมจับคู่รูปภาพกับคำศัพท์ เช่น
แบบฝึกหัด

ให้นักเรียนเติมคำให้ถูกต้อง

1. I don't like to drink coffee because it is
2. She looks fat because she likes to eatfood.
3. She can't eat lemons because they are
4. If sea water gets in her mouth she is upset because it is

5. She can't eat chili because it is very

How to plant a seed

- Prepare a pot, soil and seeds
- Put the soil into the pot
- Make a hole in the soil.
- Pick up the seeds
- Put them in the hole
- Cover the seeds with some soil.
- Then water the seeds every day
- then they grow out of the soil

- ครูออกคำสั่งให้อาสาสมัครปฏิบัติตาม
- นักเรียนอาสาสมัครบางคนเป็นผู้ออกคำสั่งคนอื่นปฏิบัติตาม

Practice

- แบ่งกลุ่มนักเรียนแล้วแจกอุปกรณ์คือ กระดาษ, ดิน, เมล็ดพืช, น้ำ ให้แต่ละกลุ่ม
- ให้อาสาสมัครไปอยู่ในแต่ละกลุ่มแล้วฝึกให้พูดและปฏิบัติ เป็นคู่ และทีละคน
- แต่ละกลุ่มทำแบบฝึกหัดแข่งกัน
- Production
- นักเรียนแต่ละคู่คิดประโยคใหม่ แล้วออกมานำเสนอ

แผนการสอน

เวลา 1 คาบ

จุดประสงค์ 1. สามารถฟังและปฏิบัติตามคำสั่งได้
2. ออกคำสั่งได้

เนื้อหา คำศัพท์ pot, soil, seed, hole
ไวยากรณ์ ประโยคคำสั่ง

สื่อ ของจริง ดิน, กระดาษ, เมล็ดพืช, น้ำ

กิจกรรมการเรียนการสอน

- Warm up

- จัดคำถามเพื่อน What do you do on the weekend

- ครูถามบางคน

- Presentation

- ครูเสนอคำศัพท์ใหม่ด้วยของจริง แล้วสอน soil, pot, seed, hole

- ครูขออาสาสมัคร 3 - 4 คน ให้มาหน้าชั้นแล้วครูพูดประโยคประมาณ 3 - 4 ครั้งดังนี้พร้อมปฏิบัติจริง

แบบฝึก

- Prepare asoil and
-the.....into the pot.....
- Make ain the soil.
- Pick up the
-the seeds with some.....
- ThenThe seeds every day until the grow out of the

ภาคผนวก

โครงการประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ โครงการโรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ความเป็นมา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำโครงการโรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เนื่องจากเล็งเห็นว่าการปฏิบัติการเรียนรู้ตามหมวด 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษานั้น ควรเริ่มจากการที่โรงเรียนทุกแห่งดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนและให้โรงเรียนควรตระหนักว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นบุคลากรของโรงเรียนทั้งผู้บริหารและครูทุกคน โดยมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อการประกันคุณภาพภายในร่วมกันอันจะนำไปสู่การปฏิบัติตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต่อไป

ในปี 2544 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้คัดเลือกโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 253 โรงเรียน จากทุกสังกัดและทุกจังหวัดทั่วประเทศ เข้าร่วมโครงการโรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการดำเนินงานโครงการดังกล่าวมีภารกิจสำคัญประการหนึ่ง คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของโครงการในการปฏิบัติการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาร่วมกัน ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน นักวิจัย/ที่ปรึกษาที่สนับสนุนด้านวิชาการในพื้นที่ และโรงเรียน ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงจะจัดให้มีการจัดประชุมร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องดังกล่าว

ในแต่ละภูมิภาค เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจตรงกันและเพื่อการประสานความร่วมมือให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของโครงการในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 2. จัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับส่วนกลาง และ ระดับพื้นที่
 3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกรณีตัวอย่างเพื่อพัฒนาแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน ครู และทั้งโรงเรียน
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
หน่วยงานต้นสังกัด นักวิจัย/ที่ปรึกษาที่สนับสนุนด้านวิชาการในพื้นที่ และโรงเรียน

วิธีดำเนินการ

1. ประสานงานกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ หน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน นักวิจัย/ที่ปรึกษา ที่สนับสนุนด้านวิชาการในพื้นที่เข้าร่วมประชุม
2. จัดประชุมในแต่ละภูมิภาคเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
3. โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ เตรียมวางแผนการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยอาจดำเนินการเป็นกลุ่มเครือข่ายตามความสมัครใจหรือดำเนินการเฉพาะเป็นโรงเรียนๆ ไป

ระยะเวลาการประชุม 3 วัน

ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย

1. ผู้แทนโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก	178 คน
2. นักวิจัย/ที่ปรึกษา/ต้นสังกัดที่สนับสนุนด้านวิชาการในพื้นที่	25 คน
3. วิทยากร	10 คน
4. เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	15 คน
รวม	228 คน

ระยะเวลาและสถานที่ ระหว่างวันที่ 31 มกราคม - 2 กุมภาพันธ์ 2544
ณ ห้องปั้นเกล้า 2 โรงแรมรอยัลซิติ้ ถนนบรมราชชนนี
กรุงเทพมหานคร

งบประมาณ

ใช้งบประมาณจากโครงการปฏิรูปการเรียนรู้

ผู้รับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างความตระหนัก/ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโครงการ และสาระทางวิชาการที่จำเป็นสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับโครงการทุกระดับร่วมกัน เพื่อกำหนดแผนการดำเนินงานที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
2. เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เพื่อการวางแผนการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
3. ได้แผนปฏิบัติการ/พันธกิจ การดำเนินงานโครงการที่ผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้กำหนดร่วมกัน

กำหนดการประชุม

วันพุธที่ 31 มกราคม 2544

ภาคเช้า (เฉพาะนักวิจัย/ที่ปรึกษา)

08.00-09.00 น.	ลงทะเบียน (นักวิจัย/ที่ปรึกษา)
09.00-09.15 น.	กล่าวเปิดการประชุม โดย <i>ดร.นงราม เศรษฐสุพานิช</i> ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา
09.15-09.45 น.	ชี้แจงแนวทางการดำเนินงานโครงการ และภารกิจของนักวิจัย โดย <i>ดร.เลขา ปิยะอัศจรรย์ะ</i> ที่ปรึกษาสถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ 1
09.45-10.00 น.	การแบ่งพื้นที่สำหรับนักวิจัย/ที่ปรึกษาภายนอก
10.00-10.15 น.	รับประทานอาหารว่าง

- 10.15-11.15 น. บรรยายประสบการณ์การวิจัย/ให้คำปรึกษากับ
โรงเรียนเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
โดย ผศ.อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์
คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
- 11.15-12.15 น. บรรยายประสบการณ์การวิจัย/ให้คำปรึกษากับโรงเรียน
เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้
โดย รศ.ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่
- 12.15-12.30 น. อภิปราย ชักถาม
- 12.30-13.30 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

ภาคบ่าย

- 12.00-13.30 น. ลงทะเบียน (โรงเรียน/ต้นสังกัด)
- 13.30-14.00 น. ประธานกล่าวเปิดการประชุม
โดย ดร.รุ่ง แก้วแดง
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- 14.00-15.00 น. ชี้แจงแนวทางการดำเนินงานโครงการ
และกรอบแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้
โดย ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ
ที่ปรึกษาสถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ 1
- 15.00-15.15 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 15.15-16.15 น. นำเสนอกรอบแนวคิดการประกันคุณภาพ
ภายในสถานศึกษา
โดย ดร.นงราม เศรษฐสุพานิช
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา
- 16.15-17.00 น. อภิปราย ชักถาม
- 19.00-20.30 น. นำ เสนอกรณีตัวอย่าง : ประสบการณ์ปฏิรูปการเรียนรู้
ห้องที่ 1 บรรยายการวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบ
บูรณาการเป็นองค์รวม
(สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา)
โดย รศ.ประภาภัทร นิยม ผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งอรุณ

ณ ห้องปิ่นเกล้า 2
 ห้องที่ 2 บรรยายการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด
 วิชาคณิตศาสตร์
 โดย อาจารย์ประไพ ธรรมธัช โรงเรียนราชวินิต
 ณ ห้องกรุงเทพฯ 1
 ห้องที่ 3 บรรยายการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด
 วิชาวิทยาศาสตร์
 โดย อาจารย์ประภาศรี ยศภัทรภิญโญ
 ครูต้นแบบ โรงเรียนวัดช่องลม
 ณ ห้องกรุงเทพฯ 2
 ห้องที่ 4 บรรยายการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด
 วิชาภาษาอังกฤษ
 โดย อาจารย์สาลี ศิลปธรรม
 ครูแห่งชาติ โรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย
 ณ ห้องอรุณอัมรินทร์

วันพฤหัสบดีที่ 1 กุมภาพันธ์ 2544

08.30-09.30 น. บรรยายแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ
 โดย ดร.พิชิต ฤทธิจัญญ
 สถาบันราชภัฏพระนคร

09.30-10.30 น. บรรยายประสบการณ์งานวิจัยในชั้นเรียน
 โดย นายศิลปชัย บุรณพานิช ครูแห่งชาติ
 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม)

10.30-10.45 น. พักรับประทานอาหารว่าง

10.45-12.00 น. อภิปรายเรื่องการบริหารและการจัดการศึกษาของ
 สถานศึกษา ในรูปแบบบริหารโดยใช้ฐานโรงเรียน
 (School-Based Management-SBM)/ประสบการณ์สู่ทฤษฎี
 โดย ผศ.ดร.सनานจิตร สุคนธ์ทรัพย์
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	<p>อาจารย์สำเร็จ กุจิรพันธ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมฐานบิน กำแพงแสน อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม อาจารย์สุกัญญา สันติพัฒนาชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิต มัธยม</p>
12.00-12.30 น.	อภิปราย ชักถาม / แลกเปลี่ยนประสบการณ์
12.30-13.30 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.30-14.30 น.	บรรยายกรอบแนวคิดการปฏิรูปการศึกษา : ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี
14.30-14.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.45-17.00 น.	อภิปรายกรณีตัวอย่าง : ประสบการณ์การดำเนินการ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดย อาจารย์สุมณฑา พงษ์มาลา ผู้อำนวยการโรงเรียนคันทนา อาจารย์สิริมา กลิ่นกุหลาบ ครูต้นแบบ โรงเรียนวัดไทรใหญ่ อาจารย์ประวิทย์ บึงสว่าง ครูแห่งชาติ โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว
19.00-20.00 น.	การปรึกษาหารือระหว่างนักวิจัยที่ปรึกษาภายนอก กับโรงเรียนในโครงการฯ

วันศุกร์ที่ 2 กุมภาพันธ์ 2544

ภาคเช้า

09.00-10.30 น.	<p>ห้องที่ 1 บรรยายฝึกปฏิบัติกระบวนการเตรียมการ เพื่อประกันคุณภาพภายใน (สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา) โดย ผศ.อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์ คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ณ ห้องปิ่นเกล้า 2</p>
----------------	---

ห้องที่ 2 อภิปรายการวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบ
บูรณาการ เป็นองค์รวม
ระดับประถมศึกษา

โดย อาจารย์สุวรรณา ชิวพฤษ
อาจารย์รุ่งรวี รัตนดำรงอักษร
อาจารย์จันทร์ทิพย์ ปิยะวรรณ
โรงเรียนรุ่งอรุณ

ณ ห้องกรุงเทพฯ 1

ห้องที่ 3 อภิปรายการวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบ
บูรณาการ เป็นองค์รวม
ระดับมัธยมศึกษา

โดย อาจารย์สกุณี บุญญาบัญชา
อาจารย์พิษณุ นำสิริโยธิน
อาจารย์ต่อสุข เตรียมชาญชัย
โรงเรียนรุ่งอรุณ

ณ ห้องกรุงเทพฯ 2

หมายเหตุ : นักวิจัยที่ปรึกษา ร่วมสังเกตการณ์ได้ทั้ง 3 ห้อง ตามความสนใจ

10.30-10.45 น.

พักรับประทานอาหารว่าง

10.45-12.00 น.

ฝึกปฏิบัติ (ต่อ)

12.00-13.00 น.

พักรับประทานอาหารกลางวัน

ภาคบ่าย

13.00-15.00 น.

กำหนดพันธกิจร่วมกัน ระหว่าง สกศ.

นักวิจัยที่ปรึกษา และโรงเรียน

โดย ดร.เลขา ปิยะอักษรียะ

ที่ปรึกษาสถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ 1

และ ดร.วิเชียร เกตุสิงห์

ที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา

การประเมินผลการจัดประชุม

การประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เมื่อวันที่ 31 มกราคม - 2 กุมภาพันธ์ 2544 ณ โรงแรม รอยัลซิติ้ กรุงเทพฯ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้บริหารและครูผู้ประสานงาน โครงการของโรงเรียนในโครงการภาคกลางรวม 88 โรงเรียน ใน 26จังหวัด รวมทั้งสิ้น 177 คน และนักวิจัย/ผู้ให้คำปรึกษา 12 คน

จากการแจกแบบประเมินให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน ปรากฏว่า ได้รับแบบ ประเมินกลับคืนมา 105 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 55.55 ของผู้เข้าร่วมประชุม

ลักษณะแบบประเมินเป็นข้อความที่ให้ผู้เข้าประชุมประเมินความรู้ความเข้าใจที่ได้รับ และการนำไปใช้ในเนื้อหาต่างๆ ที่จัดไว้ในกำหนดการประชุมทั้ง 2 วันครึ่ง โดยให้ผู้ตอบประเมิน 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย พร้อมทั้งมีคำถามปลายเปิด ให้แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผลการประเมินสรุปตามประเด็นได้ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจของเนื้อหาที่วิทยากรนำเสนอ และการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ โดยสรุปส่วนใหญ่ประเมินว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจระดับมาก ร้อยละ 37.21 ระดับปานกลาง ร้อยละ 30.16 ระดับน้อย ร้อยละ 4.63 และคาดว่าสามารถนำไปใช้ได้ระดับมาก ร้อยละ 32.06 ระดับปานกลาง ร้อยละ 29.14 ระดับน้อย ร้อยละ 5.01 รายละเอียดข้อมูลจำแนกตามเนื้อหา ดังตาราง

เนื้อหา	ความรู้ความเข้าใจ				การนำไปใช้			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ตอบ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ตอบ
1. กรอบแนวทางการดำเนินงานโครงการและกรอบแนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้	72.38	27.62	-	-	52.38	40.00	1.90	5.71
2. กรอบแนวคิดการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	60.96	32.38	0.95	5.71	52.38	17.14	-	30.48
3. กรณีตัวอย่าง : ประสบการณ์ปฏิรูปการเรียนรู้ - การวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นองค์รวม	27.62	41.90	2.86	27.61	22.86	36.19	7.62	33.33
- การจัดรวมเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด วิชาคณิตศาสตร์	11.43	14.29	1.90	72.38	9.52	13.33	1.90	75.24
- การจัดการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด วิชาวิทยาศาสตร์	14.29	5.71	1.90	78.10	12.38	4.76	1.90	0.95
- การจัดการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด วิชาภาษาอังกฤษ	11.43	7.62	1.90	79.05	7.62	6.67	3.81	81.9
4. แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	63.81	32.38	2.86	0.95	47.62	33.33	2.86	-
5. ประสบการณ์งานวิจัยในชั้นเรียน	43.81	39.05	13.33	3.81	46.67	33.33	12.38	7.62
6. การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบบริหารโดยใช้ฐานโรงเรียน (SBM) - แนวคิดทฤษฎี - ตัวอย่างประสบการณ์	35.24 20.95	36.19 34.29	3.81 5.71	24.76 39.05	21.90 28.57	40.0 40.95	4.76 4.76	33.13 25.71
7. กรอบแนวคิดการปฏิรูปการศึกษา : ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด	63.81	34.29	0.95	0.95	46.67	36.19	0.95	16.19

เนื้อหา	ความรู้ความเข้าใจ				การนำไปใช้			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ตอบ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ตอบ
8. กรณีตัวอย่าง : ประสบการณ์การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	40.95	49.52	3.81	5.71	38.10	44.76	6.67	10.48
9. การปรึกษาหารือระหว่างนักวิจัยที่ปรึกษาภายนอกกับโรงเรียนในโครงการฯ	20.0	30.48	20.0	29.52	18.10	30.48	18.10	33.33
10. ฝึกปฏิบัติกระบวนการเตรียมการเพื่อประกันคุณภาพภายใน	34.29	42.86	6.67	16.19	40.00	37.14	5.71	17.14
11. การกำหนดพันธกิจร่วมกัน	37.14	23.81	2.86	36.19	36.19	22.86	1.90	39.05
ค่าเฉลี่ย	37.21	30.16	4.63	27.99	32.06	29.14	5.01	27.35

2. ความรู้และทักษะที่ต้องการเพิ่มเติมสำหรับการจัดประชุมครั้งต่อไป

- 1) กรอบแนวคิดและกระบวนการในภาพรวมโดยมีการสรุปรวมและเชื่อมโยงการอภิปรายจากวิทยากรแต่ละคนเข้าด้วยกัน
- 2) กลับไปปฏิบัติงานที่โรงเรียนดูแล้วกลับมาประชุมแลกเปลี่ยนกันอีกครั้ง คาดว่าน่าจะได้อะไรอีกมาก
- 3) การเขียนแผนบูรณาการ และการจัดทำโครงการโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิจัยในห้องเรียน การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น
- 4) ความกระฉับกระเฉงในการดำเนินการเป็นขั้นตอนและแนวทางในการใช้เครื่องมือ การเก็บข้อมูลในการประเมินอย่างดียิ่ง
- 5) ทักษะการออกแบบเครื่องมือ การจัดเก็บให้เป็นระบบ
- 6) ตัวอย่างการวิจัย กระบวนการวิจัยอย่างง่าย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ
- 7) การประเมินภายใน เพื่อการพัฒนาพร้อมตัวอย่าง
- 8) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี
- 9) ความรู้และทักษะด้านการบริหาร

10) เครื่องมือประเมินผลภายใน รายละเอียดในทุกมาตรฐานจากโรงเรียน นำร่องเพื่อปรับใช้

11) กรณีตัวอย่างควรรีให้มากขึ้น แบบหลากหลาย

12) ตัวอย่างการเตรียมการเพื่อประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

13) ทักษะการใช้คำถามกับนักเรียนในกิจกรรมการเรียนการสอน

14) ต้องการความรู้เทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเรื่องที่จะให้เด็กเรียนรู้

15) การสร้างแบบประเมิน เครื่องมือการเก็บข้อมูล เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

16) การบริหารโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach)

17) เทคนิคการสร้างกัลยาณมิตร การปรับทัศนคติครูให้มีหัวใจปฏิรูป

18) ตัวอย่างการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบสุดท้าย

19) ตัวอย่างการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เด่นชัดทั้งโรงเรียน

20) รูปแบบการประกันคุณภาพอย่างหลากหลาย

21) ทักษะการตั้งคำถามนักเรียน การจัดกิจกรรม การทำแผนการสอนแบบบูรณาการ และการออกแบบประเมินผลภายใน

3. ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดประชุม

ส่วนใหญ่ร้อยละ 62 เห็นว่ากำหนดการด้านเนื้อหาที่จัดอยู่ในระดับที่เหมาะสมมาก แต่ระยะเวลาที่จัดควรเพิ่มเวลาให้มากกว่านี้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น

4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1) จัดศึกษาดูงานโรงเรียน หรือดูงานครูที่มีผลงานดีเด่นโดยตรง

2) ควรทำเกียรติบัตรให้ผู้เข้าร่วมประชุมด้วย

3) ควรพิมพ์รายชื่อโรงเรียนในภาคกลางที่เข้าร่วมประชุมในโครงการแจกด้วยเพื่อที่จะได้มีการปรึกษาหารือ เมื่อพบทางตันที่ทำอะไรไม่ได้

4) เชิญตัวแทนทั้งโรงเรียนที่พัฒนาตนเองประสบความสำเร็จมานำเสนอวิธีการ

5) อยากให้ทำโปรแกรม เก็บหลักฐานข้อมูลที่จำเป็นแจก

6) ควรมีเอกสารจัดเป็นนิทรรศการให้ดูบ้าง

**รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ
โครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
วันที่ 31 มกราคม - 2 กุมภาพันธ์ 2544
ณ โรงแรมรอยัลซิติ้ กรุงเทพมหานคร**

รายชื่ออาจารย์จากโรงเรียนที่เข้าร่วมประชุม

1. นางอำไพ จิตเมตตา	โรงเรียนรุ่งเรืองอุบลกัมภ์	กรุงเทพฯ
2. นางสาวลักษณีย์ โคตรสีเชียว	โรงเรียนรุ่งเรืองอุบลกัมภ์	กรุงเทพฯ
3. นางชนกพิณ วิสุทธิไพบูลย์	โรงเรียนประชานิเวศน์	กรุงเทพฯ
4. นางปรีดาวรรณ อินทวิมลศรี	โรงเรียนประชานิเวศน์	กรุงเทพฯ
5. นายนคร สิงห์ดำรงค์	โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม	กรุงเทพฯ
6. นายโกมินทร์ สังคะนอง	โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม	กรุงเทพฯ
7. นางพูลสุข ดิศรานนท์	โรงเรียนคลองมะขามเทศ	กรุงเทพฯ
8. นางดวงกมล เจริญศรี	โรงเรียนคลองมะขามเทศ	กรุงเทพฯ
9. นางอุดมศิลป์ ศรีสมบุญ	โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ	กรุงเทพฯ
10. นางสาววาสี ประสงค์	โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ	กรุงเทพฯ
11. นายบุญธรรม ทองไกร	โรงเรียนบางบัว (เฟังตั้งตรงจิตรวิทยาคาร)	กรุงเทพฯ
12. นางจินตนา ศรีละโพธิ์	โรงเรียนบางบัว (เฟังตั้งตรงจิตรวิทยาคาร)	กรุงเทพฯ
13. นางสาวสุรารักษ์ ลื่อนภา	โรงเรียนปทุมคงคา	กรุงเทพฯ
14. นางสาวนิพา ตริเสถียรไพศาล	โรงเรียนปทุมคงคา	กรุงเทพฯ
15. นายวีระ จิตสำราญ	โรงเรียนพาณิชยการราชดำเนินธนบุรี	กรุงเทพฯ
16. นางชวณพิศ เกิดเจริญ	โรงเรียนพาณิชยการราชดำเนินธนบุรี	กรุงเทพฯ
17. นางสาวประคอง ถนัดงาน	โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย	กรุงเทพฯ
18. นางอัจฉรา ไชยวงษ์	โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย	กรุงเทพฯ
19. นางสาวสุกัญญา สันติพัฒนาชัย	โรงเรียนราชวินิต มัธยม	กรุงเทพฯ

20. นางสาวสุณี ธีระชัยวรกุล	โรงเรียนราชวินิต มัธยม	กรุงเทพฯ
21. นางวิภา ช้างปิ่น	โรงเรียนวัดช่องลม	กรุงเทพฯ
22. นางสาวประภาศรี ยศภัทรภิญโญ	โรงเรียนวัดช่องลม	กรุงเทพฯ
23. นายชนเศร์ นาคนิยม	โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ	กรุงเทพฯ
24. นางนันทิศา โพธิ์เทียนทอง	โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ	กรุงเทพฯ
25. นางพริ้มพราย สุฟไปฏก	โรงเรียนไผทอุดมศึกษา	กรุงเทพฯ
26. นายสมยศ ชมภูแสง	โรงเรียนไผทอุดมศึกษา	กรุงเทพฯ
27. นายบุญส่ง ล้อประกานต์สิทธิ์	โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์	กาญจนบุรี
28. นายวิริยะ มาโนช	โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์	กาญจนบุรี
29. นางสาวอรุณี สมบัติภิญโญ	โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์	กาญจนบุรี
30. นายนิชัย ใจมั่น	โรงเรียนวัดอินทาราม “โกวิทอินทราทร”	กาญจนบุรี
31. นางสาวพิมพ์พรณ เชียงทอง	โรงเรียนวัดอินทาราม “โกวิทอินทราทร”	กาญจนบุรี
32. นายวรตล แสงอำนาจ	โรงเรียนหนองรีประชานิมิต	กาญจนบุรี
33. นายสรศักดิ์ ไสยะหุต	โรงเรียนหนองรีประชานิมิต	กาญจนบุรี
34. นางสาวถนอมใจ ฉัตรสิริวงค์	โรงเรียนอนุบาลท่าม่วง	กาญจนบุรี
35. นางอรุณ กาญจนมาศ	โรงเรียนอนุบาลท่าม่วง	กาญจนบุรี
36. นางสาวสุนทรีย์ ดิษฐ์	โรงเรียนยอแซพวิทยา	จันทบุรี
37. นางสมปอง บรรณเลิศพิท	โรงเรียนยอแซพวิทยา	จันทบุรี
38. นายประเสริฐ ภูทรัพย์	โรงเรียนบ้านหนองระหาน	จันทบุรี
39. นายมณฑล บำรุงพินิจถาวร	โรงเรียนบ้านหนองระหาน	จันทบุรี
40. นางสาวศิริลักษณ์ คงสุวิทย์	โรงเรียนบ้านไผ่ล้อมสามัคคี	จันทบุรี
41. นางสาวเมตตา ชายหาด	โรงเรียนบ้านไผ่ล้อมสามัคคี	จันทบุรี
42. นางสาวปาริชาติ โชคพิพัฒน์	โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก)	ฉะเชิงเทรา
43. นางสุพรรณิ ทวีทรัพย์เจริญ	โรงเรียนบ้านเขาหินซ้อน (พัฒนาการภาคตะวันออก)	ฉะเชิงเทรา
44. นายนิทัศน์ เศรษฐพงษ์	โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (ชิตประชาสรรค์)	ฉะเชิงเทรา
45. นายวิศิษฐ์ สุทธิโร	โรงเรียนวัดเสม็ดเหนือ (ชิตประชาสรรค์)	ฉะเชิงเทรา
46. นางสาวอารมณี ประพันธ์	โรงเรียนชลกันยานุกูล	จ.ชลบุรี
47. นางพิศวาท น้อยมณี	โรงเรียนชลกันยานุกูล	จ.ชลบุรี

48. นางสุรางค์ วงษ์สมบุญ	โรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม	ชลบุรี
49. นางอรุณรัตน์ ไทกุล	โรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม	ชลบุรี
50. นางพัฒนา บัณฑิตวงกุล	โรงเรียนมัธยมศึกษาสัตหีบ	จ.ชลบุรี
51. นางศิริลักษณ์ พรหมงาม	โรงเรียนมัธยมศึกษาสัตหีบ	จ.ชลบุรี
52. นายสงบ วงศ์กลม	โรงเรียนวัดวังน้ำขาว	ชัยนาท
53. นายอุดม วิเขตกิจ	โรงเรียนวัดวังน้ำขาว	ชัยนาท
54. นายวีระศักดิ์ ดีเกษม	โรงเรียนวัดโคกจันทร์	ชัยนาท
55. นายประทีป เนียมจันทร์	โรงเรียนวัดโคกจันทร์	ชัยนาท
56. นายเดชา ชุมเงิน	โรงเรียนวัดจันเจริญศรี	ชัยนาท
57. นางกัลยารัตน์ แต่งทอง	โรงเรียนวัดจันเจริญศรี	ชัยนาท
58. นางรัตนารักษ์ คงพิริว	โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์	ตราด
59. นางกรรณิกา สุภา	โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์	ตราด
60. นายนพรัตน์ รุ่งโรจน์	โรงเรียนบ้านตาหนึก	ตราด
61. นางสาวลัดดา สังกะเสนทอง	โรงเรียนบ้านตาหนึก	ตราด
62. นางสาวนพมาศ บุญถนอม	โรงเรียนบ้านมะม่วง	ตราด
63. นางสาวลูกจันทร์ ภูมิมาโนช	โรงเรียนบ้านมะม่วง	ตราด
64. นางสาวอภิสมัย วุฒิพรพงษ์	โรงเรียนบ้านคลองใหญ่	นครนายก
65. นางวิรัชณี สุวรรณ	โรงเรียนบ้านคลองใหญ่	นครนายก
66. นายสมศักดิ์ เพชรประยูร	โรงเรียนวัดบ้านพริก	นครนายก
67. นายสุริยา จันทรประสพโชค	โรงเรียนวัดบ้านพริก	นครนายก
68. นายเจริญชัยสิทธิ์	โรงเรียนบ้านทำนบ (เลิศสินอนุสรณ์)	นครนายก
69. นางสุนี อาลีอุสมาน	โรงเรียนบ้านทำนบ (เลิศสินอนุสรณ์)	นครนายก
70. นางสาวรัตนา มุ่ยเรืองศรี	โรงเรียนเทศบาล 3 (สระกะเทียม)	นครปฐม
71. นางสมหมาย ประเสริฐเจริญสุข	โรงเรียนเทศบาล 3 (สระกะเทียม)	นครปฐม
72. นายบุญกว้าง จอมแก้ว	โรงเรียนกำแพงแสน	นครปฐม
73. นางรัชณี อินทร์รักษ์	โรงเรียนกำแพงแสน	นครปฐม
74. นางสาวสุเทวี สวัสดิ์พานิช	โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย	นครปฐม
75. นางสาวปิยะวรรณ จันทรสมบุญ	โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย	นครปฐม

76. นายบุญส่ง เงามาม	โรงเรียนวัดไทรใหญ่	นนทบุรี
77. นางสาวกัลยา ทรัพย์สำอางค์	โรงเรียนวัดไทรใหญ่	นนทบุรี
78. นางบัวหลง ศรีเบญจพล	โรงเรียนประสานสามัคคีวิทยา	นนทบุรี
79. นางศุภรศิริ รัศม์อินทร์	โรงเรียนประสานสามัคคีวิทยา	นนทบุรี
80. นายมงคล คำสุขะ	โรงเรียนประชาอุปถัมภ์	นนทบุรี
81. นางนารีบุญณ์ พ่วงเดื่อ	โรงเรียนประชาอุปถัมภ์	นนทบุรี
82. ดร.ศิริชัย โยโกตา	โรงเรียนพลับพลาศิริ	นนทบุรี
83. นางสาวสุชาดา บุญเชิด	โรงเรียนพลับพลาศิริ	นนทบุรี
84. นายสิงห์โต แก้วกัลยา	โรงเรียนวัดเทียนถวาย	ปทุมธานี
85. นางสมศรี เมตตาทั่ว	โรงเรียนวัดเทียนถวาย	ปทุมธานี
86. นางสาวใจ อุนนะนันท์	โรงเรียนศาลาแพน	ปทุมธานี
87. นางพานี หวังดี	โรงเรียนศาลาแพน	ปทุมธานี
88. นายสุรศักดิ์ สว่างแสง	โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย	ปทุมธานี
89. นางสาววนิดา อยู่เย็น	โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย	ปทุมธานี
90. นายชำนาญ จันทร์ทอง	โรงเรียนวัดกระทุ่มแพ้ว	ปราชญ์บุรี
91. นางสาวสมจิต พูลผล	โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93	ปราชญ์บุรี
92. นางกรรณิการ์ รามางกูร	โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93	ปราชญ์บุรี
93. นายฉกาจ ยิ่งสมบัติ	โรงเรียนวัดหนองคุ่ม	ปราชญ์บุรี
94. นางสาววิไลวรรณ บุตรศรี	โรงเรียนวัดหนองคุ่ม	ปราชญ์บุรี
95. นายปรีชา มีวุฒิสม	โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล	อยุธยา
96. นายสมควร สุภาสาสน์	โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล	อยุธยา
97. นางสาวอภิญา เปรมจิตต์	โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล	อยุธยา
98. นางสุทธารัตน์ ฤกษ์สมเด็จ	โรงเรียนวัดอินทวาร	อยุธยา
99. นางสุภา ตันแพง	โรงเรียนวัดอินทวาร	อยุธยา
100. นางสาวยุพา บุญอนันต์	โรงเรียนบางไทรวิทยา	อยุธยา
101. นายบัญชา ไกรสังเกตุ	โรงเรียนบางไทรวิทยา	อยุธยา
102. นายสุวรรณ เชื้อนิล	โรงเรียนบ้านแหลม	เพชรบุรี
103. นางสาวสมจิต สุขสำราญ	โรงเรียนบ้านแหลม	เพชรบุรี
104. นางเจสสิว พิทักษานูรัตน์	โรงเรียนคางคาง	เพชรบุรี
105. นางสาวจุฑารัตน์ ตั้งสุวรรณพานิช	โรงเรียนคางคาง	เพชรบุรี

106. นางสาวพัชรียา จารีย์	โรงเรียนวัดในกลาง	เพชรบุรี
107. นางรัชณี กิ่งสอาด	โรงเรียนวัดในกลาง	เพชรบุรี
108. นายสมบุญณ์ มังสา	โรงเรียนวัดยาง (เย็นประชาสรรค์)	เพชรบุรี
109. นายสมหวัง สุขเกษม	โรงเรียนวัดยาง (เย็นประชาสรรค์)	เพชรบุรี
110. ภราวดา ดร.อนุศักดิ์ นิธิภัทรภรณ์	โรงเรียนอัสสัมชัญระยอง	ระยอง
111. นายสมหวัง อภิธรรมภูษิต	โรงเรียนอัสสัมชัญระยอง	ระยอง
112. นางสาวอิสริยา ปานงาม	โรงเรียนบ้านชำสมอ	ระยอง
113. นางเพ็ญทิพย์ ครัวงูหา	โรงเรียนบ้านชำสมอ	ระยอง
114. นายสุรพงศ์ งามสม	โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย	ระยอง
115. นายเจริงศักดิ์ คันสร	โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย	ระยอง
116. นายชัชวาล เบญจมากุล	โรงเรียนบ้านหนองโก	ราชบุรี
117. นางล้นทม ขวัญชัยรัตนภูมิ	โรงเรียนบ้านหนองโก	ราชบุรี
118. นายประสงค์ จันทโรติยะ	โรงเรียนวัดดอนซ่ง	ราชบุรี
119. นางณัฐญา บัวพั่ง	โรงเรียนวัดดอนซ่ง	ราชบุรี
120. นายถาวร ร่มโพธิ์	โรงเรียนบ้านกล้วย	ราชบุรี
121. นางสาววราภรณ์ สกุลวิวรรณ	โรงเรียนบ้านกล้วย	ราชบุรี
122. นายอำนาจ ปราสาททอง	โรงเรียนชัยบาดาลวิทยา	ลพบุรี
123. นายวิเศษ เดชศิริ	โรงเรียนชัยบาดาลวิทยา	ลพบุรี
124. นายต่อศักดิ์ บุญเสื่อ	โรงเรียนนิคมลำนารายณ์	ลพบุรี
125. นายวีระพงศ์ แกมขุนทด	โรงเรียนนิคมลำนารายณ์	ลพบุรี
126. นางนาฏยา แสงสว่าง	โรงเรียนชอย 19 สาย 2 ขวา	ลพบุรี
127. นางบุปผา กองพิลา	โรงเรียนชอย 19 สาย 2 ขวา	ลพบุรี
128. นางสาวศรีบังอร เปลี่ยนทรงดี	โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน)	สมุทรปราการ
129. นางศรีวรรณ หมงประเสริฐ	โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดใน)	สมุทรปราการ
130. นายณัฐวุฒิ สังข์สีลา	โรงเรียนวัดใหญ่	สมุทรปราการ
131. นางปราณี เอี่ยมสุพรรณ	โรงเรียนวัดใหญ่	สมุทรปราการ
132. นายเกษม ฉาวเกียรติคุณ	โรงเรียนปากคลองหนองงูเห่า	สมุทรปราการ
133. นายกมล พ่วงบริสุทธิ	โรงเรียนปากคลองหนองงูเห่า	สมุทรปราการ
134. นางสาววาสนา เดชอุดม	โรงเรียนเอกชัย	สมุทรสาคร
135. นางสาวพรรณศรี ปทุมศิริ	โรงเรียนเอกชัย	สมุทรสาคร

136. นายสมชัย ชวลิตธาดา	โรงเรียนวัดใหญ่บ้านป่อ	สมุทรสาคร
137. นายนิทัศน์ เกตุเจริญ	โรงเรียนวัดใหญ่บ้านป่อ	สมุทรสาคร
138. นายสิทธิพันธ์ สุทธิกุลธร	โรงเรียนสมุทรมนีรัตน์	สมุทรสาคร
139. นางเรณู ฉิมพาลี	โรงเรียนสมุทรมนีรัตน์	สมุทรสาคร
140. นายประกิจ ธนิกกุล	โรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกูล)	สมุทรสงคราม
141. นางมณี บุญญาติศัย	โรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกูล)	สมุทรสงคราม
142. นางธาวี ชุณหะวัต	โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม	สมุทรสงคราม
143. นายประวิทย์ วีระวัฒน์	โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม	สมุทรสงคราม
144. นายไพศาล ถาวร	โรงเรียนวัดสวนแก้ว	สมุทรสงคราม
145. นางทรงพร บัวแสง	โรงเรียนวัดสวนแก้ว	สมุทรสงคราม
146. นายวิจิตร นิลฉวี	โรงเรียนองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ 6 สระแก้ว	
147. นายแผน ผาสุข	โรงเรียนองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ 6 สระแก้ว	
148. นางสาวฐิติพร ภู่มณี	โรงเรียนชุมชนบ้านตาหลังใน	สระแก้ว
149. นางสาววรรณ ใจกว้าง	โรงเรียนชุมชนบ้านตาหลังใน	สระแก้ว
150. นางสุภาณี บุญชัย	โรงเรียนบ้านโคกสะแบง	สระแก้ว
151. นางวันเพ็ญ ภูมิ	โรงเรียนบ้านโคกสะแบง	สระแก้ว
152. ว่าที่ ร.ต.สุวิษ ฝั่งตน	โรงเรียนเส้าไห้ “วิมลวิทยานุกูล”	สระบุรี
153. นางยุวลักษณ์ ทองเกิด	โรงเรียนเส้าไห้ “วิมลวิทยานุกูล”	สระบุรี
154. นางสมบัติ ธงศิลา	โรงเรียนหนองแค “ศรกีฬศึกษา”	สระบุรี
155. นางสาวรัชณี วิภาตะจิตร	โรงเรียนหนองแค “ศรกีฬศึกษา”	สระบุรี
156. นายสมหมาย ควระงับ	โรงเรียนวัดเขาน้อยจอมสวรรค์	สระบุรี
157. นางสุกัญญา วงศ์ศิริ	โรงเรียนวัดเขาน้อยจอมสวรรค์	สระบุรี
158. นายประสงค์ สังข์ทอง	โรงเรียนวัดถนนสมอ	สิงห์บุรี
159. นายวิรัตน์ สายสุวรรณ	โรงเรียนวัดถนนสมอ	สิงห์บุรี
160. นายวิชัย วัฒนสุขี	โรงเรียนวัดการ้อง	สิงห์บุรี
161. นายเสวก แผงกล่อม	โรงเรียนวัดการ้อง	สิงห์บุรี
162. นางสาวอาภา เจริญเกษ	โรงเรียนชุมชนวัดพระปรางค์วิชัยวิทยา	สิงห์บุรี
163. นางสาวปริญญา พันธุ์น้อย	โรงเรียนชุมชนวัดพระปรางค์วิชัยวิทยา	สิงห์บุรี
164. นายปรีชา หิรัญสาย	โรงเรียนสุพรรณภูมิ	สุพรรณบุรี
165. นายประมาณ พลสุธรรม	โรงเรียนสุพรรณภูมิ	สุพรรณบุรี

166. นายคึกฤทธิ์ บุษบา	โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย	สุพรรณบุรี
167. นายปลีก น้ำแก้ว	โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย	สุพรรณบุรี
168. นายชาติ สว่างศรี	โรงเรียนดลิ่งชันวิทยา	สุพรรณบุรี
169. นายณรงค์ อินทร์สุข	โรงเรียนดลิ่งชันวิทยา	สุพรรณบุรี
170. นายเชิดศักดิ์ ศุภโสภณ	โรงเรียนบวรหารแจ่มใสวิทยา 1	สุพรรณบุรี
171. นายประสาร อยู่นันท์	โรงเรียนบวรหารแจ่มใสวิทยา 1	สุพรรณบุรี
172. นายนิพนธ์ ให้งาม	โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจนวิทยาคม	อ่างทอง
173. นายสุพัฒน์ กฤษอาคม	โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจนวิทยาคม	อ่างทอง
174. นายเอนก ทรัพย์มาก	โรงเรียนวัดถนน	อ่างทอง
175. นางราศี แสงจักร์	โรงเรียนวัดถนน	อ่างทอง
176. นายสุรัชย์ อินถา	โรงเรียนวัดเจ้าบุญเกิด	อ่างทอง
177. นายไพบูลย์ มีดีภาค	โรงเรียนวัดเจ้าบุญเกิด	อ่างทอง

รายชื่อวิทยากร

1. ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์ คณะศึกษาศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
5. ดร.พิชิต ฤทธิ์จัญญ์ สถาบันราชภัฏพระนคร
6. รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม ผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งอรุณ
7. อาจารย์สำเริง กุจิรพันธ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนปทุมสวนนาค
กำแพงแสน จ.นครปฐม
8. อาจารย์สุกัญญา สันติพัฒน์ชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิต มัธยม
9. อาจารย์สุมณฑา พงษ์มาลา ผู้อำนวยการโรงเรียนคันทนาเยาว์
10. อาจารย์ศิลป์ชัย บุรณพานิช ครูแห่งชาติ
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11. อาจารย์ประวิทย์ บึงสว่าง ครูแห่งชาติ โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว
12. อาจารย์สาลี ศิลปธรรม ครูแห่งชาติ โรงเรียนบ้านดอนขุนห้วย

13. อาจารย์สิริมา กลิ่นกุหลาบ	ครูต้นแบบ โรงเรียนวัดไทรใหญ่
14. อาจารย์ประภาศรี ยศภัทรภิญโญ	ครูต้นแบบ โรงเรียนวัดช่องลม
15. อาจารย์ประไพ ธรรมธัช	โรงเรียนราชวินิต
16. อาจารย์สุวรรณา ชีวพฤษ์	โรงเรียนรุ่งอรุณ
17. อาจารย์รุ่งรวี รัตนดำรงอักษร	โรงเรียนรุ่งอรุณ
18. อาจารย์จันทร์ทิพย์ ปิยะวรรณรวม	โรงเรียนรุ่งอรุณ
19. อาจารย์สกุณี บุญญะบัญชา	โรงเรียนรุ่งอรุณ
20. อาจารย์พิเชษฐ นำศิริโยธิน	โรงเรียนรุ่งอรุณ
21. อาจารย์ต่อสุข เตรียมชาญชัย	โรงเรียนรุ่งอรุณ

รายชื่อนักวิจัยและที่ปรึกษา

1. ผศ.พิมพ์ สุวรรณฤทธิ์	คณะครุศาสตร์ รภ.กาญจนบุรี
2. อาจารย์ศุภลักษณ์ สัตย์เพริศพราย	คณะครุศาสตร์ รภ.กาญจนบุรี
3. ผศ.มนต์ชัย คมสาคร	คณะครุศาสตร์ รภ.เพชรบุรีวิทยาลัยสงครณ
4. นายปัญญา ทองนิล	คณะครุศาสตร์ รภ.เพชรบุรี
5. ผศ.ดร.จิราภรณ์ ศิริทวี	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. รศ.ดร.สุพักตร์ พิบูลย์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
7. รศ.ดร.กานดา พูนลาภทวี	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
8. ผศ.ดร.วรรณดี แสงประทีปทอง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
9. รศ.อังคณา สายยศ	คณะศึกษาศาสตร์ มศว.ประสานมิตร
10. ผศ.ดร.สุนีย์ เหมะประสิทธิ์	คณะศึกษาศาสตร์ มศว.ประสานมิตร
11. ดร.พิชิต ฤทธิ์จรูญ	คณะครุศาสตร์ รภ.พระนคร
12. ดร.ศุภวรรณ เล็กวิไล	คณะครุศาสตร์ รภ.พระนคร

หน่วยงานต้นสังกัด

1. นางสมบุญ ราชนิล	กรมสามัญศึกษา
2. นางจำนง แจ่มจันทร์วงศ์	กรมสามัญศึกษา
3. นางสุวิณี วรรณจำปา	กรมสามัญศึกษา
4. นางพนัสดา สีมั่น	กรมสามัญศึกษา
5. นางกฤษณวรรณ กิติผดุง	สามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

6. นางวนิดา โขสิตตคนาวุฒิ	กองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา
7. นางซัดเจน ไทยแท้	สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
8. นายไพรัช สู่แสนสุข	สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
9. นายเสรี ศรีหะไตร	สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง
10. นางปัทมา เปลียนประมุข	สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง
11. นางสาวพนิดา เลียงรัตนวงษ์	สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
12. นางสาวมัทนา โชควรวัดมนกร	สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
13. นางสุขพิกุล พิสิฐฐพันธ์	ฝ่ายทดสอบฯ กองวิชาการ สำนักการศึกษา กทม.
14. นายสมศักดิ์ ภูจรีต	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
15. นางอัมพิกา ภูเดช	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
16. นายกำพล ดำรงค์วงศ์	ศึกษานิเทศก์
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
17. นายสุเชษฐ โทมลเสน	ศึกษานิเทศก์
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
18. นางไพเราะ มีบางยาง	ศึกษานิเทศก์
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
19. นายชลณี กุลประดิษฐ์	ศึกษานิเทศก์
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
20. นางสาวชลิดา รักษาจิตร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
21. นางสาวชนิษฐา เมืองเชียง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
22. นางรพีพรรณ เอกสุภาพันธ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

1. ดร.รุ่ง แก้วแดง	2. ดร.นงราม เศรษฐ์พานิช
3. ดร.วิเชียร เกตุสิงห์	4. ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ
5. นายสมาน ซาติยานนท์	6. ดร.จิรพรรณ ปุณเกษม
7. นางสมศรี กิจชนะพานิชย์	8. นางสาวศศิธร เล็กสุขศรี
9. นางอุมาพร หล่อสมฤดี	10. นางสาวประภาพรรณ ไชยวงษ์
11. นางทิพย์สุดา สุเมธเสนีย์	12. นางจินตนา ศักดิ์ภู่อราม
13. นางโสภณา ตาแก้ว	14. นางเกื้อกุล ชั่งใจ

15. นางสาวสุจารี จันทรสข
17. นางสาววลัยรัตน์ อิศเวศน์
19. นางสาววาสนา อธิรัตน์ปัญญา
21. นางอรวรรณ ศุขวัฒน์
23. นางสาวภัทนิดา พันธุมเสน
25. นายสำเนา เนื้อทอง
27. นางสาวฟ้ามุ่ย เรืองเลิศบุญ
29. นางพัชราพรรณ กฤษภาจินดารุ่ง
31. นางสาววลัยพร ศิริภรณ์
33. นางสาวรุ่งกาญจน์ สุขสมัย
35. นางสาวอนงค์ นอกเมือง
37. นายสุรัชย์ รักษาทรัพย์
16. นางสาวทวีพร บุญวานิช
18. นางสาวเพ็ญพิชช ศรีอรุณ
20. นางสาวบุญเทียม ศิริปัญญา
22. นายวิรัช ตาแก้ว
24. นางสาวลลิตา ยุวนากร
26. นายดุสิต ทองสลวย
28. นางอริศรา เล็กสรรเสริญ
30. นางสาวรุ่งตะวัน หอเจริญ
32. นางสาวปัทมา เอี่ยมละออ
34. นางประดับ ศุภกิจ
36. นายต่อตระกูล บุญเพชร

เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรของชาติให้คุ้มค่า
หากท่านไม่ใช่หนังสือเล่มนี้แล้ว
โปรดมอบให้ผู้อื่นนำไปใช้ประโยชน์

คณะผู้จัดการประชุม

ที่ปรึกษา

ดร.รุ่ง แก้วแดง
ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ
ดร.นงราม เศรษฐพานิช

คณะผู้จัดการประชุม

นางสาวศศิธร เล็กสุขศรี
นางเกื้อกุล ชังใจ
นางโสภณา ตาแก้ว
นางสาวบุญเทียม ศิริปัญญา

นายสำเนา เนื้อทอง
นางอริศรา เล็กสรรเสริญ
นางพัชราพรรณ กฤษญาจินดารุ่ง
นางสาวอนงค์ นอกเมือง

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางสาวศศิธร เล็กสุขศรี
นางสาวบุญเทียม ศิริปัญญา
นายสำเนา เนื้อทอง

นางอริศรา เล็กสรรเสริญ
นางพัชราพรรณ กฤษญาจินดารุ่ง
นางสาวอนงค์ นอกเมือง

คณะบรรณาธิการ

นางสาวศศิธร เล็กสุขศรี
นางสาววรัญพร แสงนภาพร
นายสำเนา เนื้อทอง

นางพัชราพรรณ กฤษญาจินดารุ่ง
นางสาวปัทมา เขียมละออง

เรียบเรียง/จัดทำรูปเล่ม

นางพัชราพรรณ กฤษญาจินดารุ่ง

สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ 1

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

ถนนสุขโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ : 10300 โทร. (02) 6687123 ต่อ 1410 โทรสาร (02) 2434147

Web Site : <http://www.onec.go.th>